

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till godkännande av konventionen om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål mellan Europeiska unionens medlemsstater och av återtagandet av ett förbehåll till den europeiska konventionen om inbördes rättshjälp i brottmål samt till lagar som har samband med dem

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att riksdagen godkänner den konvention om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål mellan Europeiska unionens medlemsstater som ingicks i Bryssel den 29 maj 2000 och ger sitt samtycke till vissa förklaringar som skall avges med stöd av konventionen.

Syftet med konventionen är att effektivera och underlätta samarbetet mellan Europeiska unionens medlemsstater när det gäller internationell rättslig hjälp i brottmål. Konventionen kompletterar de instrument som gäller mellan medlemsstaterna, i synnerhet 1959 års europeiska konvention om inbördes rättshjälp i brottmål. Konventionen innehåller bestämmelser om bl.a. delgivning av rättegångshandlingar per post, den ordning som skall iaktas i kontakterna mellan de rättsliga myndigheterna och förhör av vittnen genom videokonferens. Dessutom innehåller konventionen omfattande bestämmelser om avlyssning av telemeddelanden.

Avsikten är att deponera instrumentet för godkännande av konventionen hos generalsekreteraren för Europeiska unionens råd efter att riksdagen har godkänt konventionen. Konventionen har ännu inte trätt i kraft internationellt.

I propositionen föreslås dessutom att lagen om internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden ändras. Den föreslagna lagändringen beror på att det till vissa delar har ansetts nödvändigt att ändra lagstiftningen om internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden i sak så att den överensstämmer med bestämmelserna i konventionen.

I propositionen föreslås också att Finland

återtar sitt förbehåll till artikel 11 i 1959 års europeiska konvention om inbördes rättshjälp i brottmål. Syftet med att återta förbehållet är att möjliggöra tillfälligt överförande av frihetsberövade personer mellan Finland och andra stater. I propositionen föreslås att en särskild lag stiftas om sådant samarbete.

I propositionen ingår också ett lagförslag om sättande i kraft av de bestämmelser i konventionen som hör till området för lagstiftningen och tillämpning av konventionen. Lagförslaget innehåller även bestämmelser i sak om tillämpningen av konventionen. Lagen avses träda i kraft samtidigt som konventionen. Det föreslås att om ikraftträdandet av lagen bestäms genom förordning.

Avsikten är att återtagandet av förbehållet till artikel 11 i den europeiska konventionen om inbördes rättshjälp i brottmål skall träda i kraft när depositarien för konventionen har informerats om återtagandet.

Lagen om ändring av lagen om internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden avses träda i kraft genast efter det att den har antagits och blivit stadfäst.

Lagen om tillfälligt överförande av frihetsberövade personer i bevissyfte i brottmål avses träda i kraft genast efter det att den har antagits och blivit stadfäst.

I propositionen ingår också ett förslag till lag om ändring av skjutvapenlagen. Ändringen avses träda i kraft samtidigt som konventionen, vid en tidpunkt som bestäms genom förordning. Dessutom ingår ett förslag om ändring av kommunikationsmarknadslagen. Denna ändring avses träda i kraft genast då den har antagits och blivit stadfäst.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLLSFÖRTECKNING.....	2
ALLMÄN MOTIVERING.....	5
1. Inledning.....	5
2. Nuläge	6
2.1. Allmänt	6
2.2. Lagen om internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden.....	6
2.3. Lagstiftningen gällande det nordiska samarbetet.....	7
2.4. Internationella konventioner	8
2.5. Bilateral statsfördrag.....	8
2.6. Konventioner som kommer att träda i kraft.....	8
3. Propositionens mål och de viktigaste förslagen	9
4. Propositionens verkningar	11
4.1. Allmänt	11
4.2. Ekonomiska verkningar	12
4.3. Verkningar i fråga om organisation och personal.....	12
5. Beredningen av propositionen	13
6. Samband med andra internationella fördrag och förpliktelser	14
DETALJMOTIVERING.....	15
1. Motivering till konventionen och till återtagandet av förbehållet.....	15
1.1. Konventionen om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål mellan Europeiska unionens medlemsstater	15
Avdelning I. Allmänna bestämmelser.....	15
Artikel 1. Sambandet med andra konventioner om ömsesidig rättslig hjälp	15
Artikel 2. Bestämmelser som berör Schengenregelverket.....	16
Artikel 3. Förfaranden i samband med vilka rättslig hjälp också skall ges.....	16
Artikel 4. Formaliteter och förfaranden för verkställandet av framställningar om ömsesidig rättslig hjälp	18
Artikel 5. Översändande och delgivning av rättegångshandlingar	21
Artikel 6. Översändande av framställningar om ömsesidig rättslig hjälp.....	28
Artikel 7. Informationsutbyte på eget initiativ.....	33
Avdelning II. Framställningar om särskilda former av ömsesidig rättslig hjälp .	34
Artikel 8. Återställande	34
Artikel 9. Tillfälligt överförande av frihetsberövade personer i utrednings- syfte	35
Artikel 10. Förhör genom videokonferens	38
Artikel 11. Förhör med vittnen och sakkunniga genom telefonkonferens.....	47
Artikel 12. Kontrollerade leveranser.....	50
Artikel 13. Gemensamma utredningsgrupper	52
Artikel 14. Hemliga utredningar	54
Artikel 15. Tjänstemäns straffrättsliga ansvar.....	61

Artikel 16.	Tjänstemäns civilrättsliga ansvar	62
Avdelning III. Avlyssning av telemeddelanden		64
Artikel 17.	Myndigheter som är behöriga att beordra avlyssning av telemeddelanden.....	66
Artikel 18.	Framställningar om avlyssning av telemeddelanden.....	67
Artikel 19.	Avlyssning av telemeddelanden på det nationella territoriet genom förmedling av tjänsteleverantörer	74
Artikel 20.	Avlyssning av telemeddelanden på en annan medlemsstats territorium utan tekniskt bistånd från en annan medlemsstat	77
Artikel 21.	Ansvar för teleoperatörers kostnader	82
Artikel 22.	Bilaterala överenskommelser.....	83
Avdelning IV		83
Artikel 23.	Skydd av personuppgifter	83
Avdelning V. Slutbestämmelser		85
Artikel 24.	Förklaringar	85
Artikel 25.	Reservationer.....	87
Artikel 26.	Territoriell tillämpning	87
Artikel 27.	Ikraftträdande.....	87
Artiklarna 28—30. Anslutning av nya medlemsstater, ikraftträdande för Island och Norge samt depositarie		88
1.2.	Återtagande av reservationen till artikel 11 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp	88
2.	Lagförslag.....	91
2.1.	Lag om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i konventionen om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål mellan Europeiska unionens medlemsstater och tillämpning av konventionen.....	91
2.2.	Lag om internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden.....	96
2.3.	Lag om tillfälligt överförande av frihetsberövade personer i bevissyfte i brottmål	101
2.4.	Skjutvapenlagen.....	109
2.5.	Kommunikationsmarknadslagen	110
3.	Ikraftträdande.....	110
4.	Behovet av riksdagens samtycke	111
5.	Lagstiftningsordning	112
LAGFÖRSLAGEN.....		115
om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i konventionen om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål mellan Europeiska unionens medlemsstater och tillämpning av konventionen		115
om ändring av lagen om internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden		117
om tillfälligt överförande av frihetsberövade personer i bevissyfte i brottmål...		119
om ändring av 17 § skjutvapenlagen		122
om ändring av 95 § kommunikationsmarknadslagen		123

BILAGA	124
PARALLELLTEXTER	124
om ändring av lagen om internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden	124
om ändring av 17 § skjutvapenlagen	127
om ändring av 95 § kommunikationsmarknadslagen	128
KONVENTIONSTEXTER	129
RÅDETS AKT	129
om att i enlighet med artikel 34 i Fördraget om Europeiska unionen upprätta konventionen om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål mellan Europeiska unionens medlemsstater	129
KONVENTION ,	131
upprättad av rådet på grundval av artikel 34 i Fördraget om Europeiska unionen, om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål mellan Europeiska unionens medlemsstater	131

ALLMÄN MOTIVERING

1. Inledning

Propositionen innehåller ett förslag till godkännande och sättande i kraft av den konvention om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål mellan Europeiska unionens medlemsstater som ingicks i Bryssel den 29 maj 2000. Konventionen om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål mellan Europeiska unionens medlemsstater (EGT C 197, 12.7.2000, s. 1), nedan (den föreliggande) konventionen eller Europeiska unionens konvention om ömsesidig rättslig hjälp, godkändes av Europeiska unionens råd den 29 maj 2000. Konventionen utgör ett led i det rättsliga samarbetet i brottmål mellan Europeiska unionens medlemsstater. Samarbetet grundar sig på bestämmelserna i avdelning VI i Fördraget om Europeiska unionen. Konventionen kompletterar särskilt 1959 års europeiska konvention om inbördes rättshjälp i brottmål (FördrS 30/1981), nedan Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp. Eftersom konventionen inte utgör en självständig konvention utan endast kompletterar andra instrument, bildar bestämmelserna i den inte en enhetlig helhet, utan konventionen innehåller enskilda bestämmelser som kompletterar de avtal som gäller mellan Europeiska unionens medlemsstater.

Konventionen innehåller för det första bestämmelser som kan anses effektivisera de traditionella förfaranden som används inom den internationella rättsliga hjälpen i brottmål (artiklarna 3—9). Bestämmelserna i fråga gäller lämnande av rättslig hjälp i administrativa ärenden, de formaliteter och förfaranden som skall iaktas inom den rättsliga hjälpen, delgivning av rättegångshandlingar per post, kontaktordningen vid översändandet av framställningar om rättslig hjälp, informationsutbyte på eget initiativ, återställande till en annan medlemsstat av olagligt förvärvat

egendom och tillfälligt överförande av frihetsberövade personer till en annan medlemsstat.

Dessutom innehåller konventionen bestämmelser vilkas syfte är att utnyttja tekniken vid effektiveringen av den internationella rättsliga hjälpen i brottmål (artiklarna 10 och 11). Dessa bestämmelser gäller förhör av vittnen och sakkunniga genom video- och telefonkonferens.

Artiklarna 12—16 i konventionen innehåller bestämmelser om gränsöverskridande utredningsmetoder, såsom kontrollerade leveranser, gemensamma utredningsgrupper och hemliga utredningar samt det civil- och straffrättsliga ansvaret för tjänstemän som är verksamma på en annan medlemsstats territorium.

Artiklarna 17—22 i konventionen bildar en helhet som innehåller bestämmelser om avlyssning av telemeddelanden. I konventionen finns också en bestämmelse om skydd av personuppgifter (artikel 23) och sedvanliga slutbestämmelser (artiklarna 24—30).

EU:s medlemsstater har utarbetat en förklarande rapport om konventionen (EGT C 379, 29.12.2000, s. 7) som klarlägger innehållet i denna.

Dessutom föreslås det i propositionen att lagen om internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden (4/1994), nedan lagen om straffrättslig rättshjälp, till vissa delar ändras så att den i sak motsvarar bestämmelserna i konventionen. Bestämmelserna i fråga skall kunna tillämpas även på andra stater än medlemsstaterna i Europeiska unionen.

Enligt propositionen är avsikten dock att konventionen huvudsakligen skall tillämpas direkt och att bestämmelser som i sak motsvarar konventionen inte skall tas in i lagen om straffrättslig rättshjälp. Bestämmelserna i konventionen är till övervägande del så detaljerade att de kan tillämpas direkt, parallellt

med lagen om straffrättslig rättshjälp. Dessutom skall bestämmelserna i konventionen huvudsakligen tillämpas endast i förhållande till de andra medlemsstaterna i EU, varför det inte har ansetts ändamålsenligt att i lagen om straffrättslig rättshjälp ta in motsvarande bestämmelser i sak, eftersom Finland tillämpar lagen i förhållande till alla stater och således också andra stater än EU:s medlemsstater. Merparten av bestämmelserna i lagen om straffrättslig rättshjälp gäller lämnande av rättslig hjälp till andra stater. Lagen innehåller endast ett fåtal bestämmelser om hur rättslig hjälp skall begäras av en annan stat, eftersom förutsättningarna för att begära rättslig hjälp i första hand regleras genom internationella avtal och varierar i fråga om olika länder. Också efter det att konventionen har trätt i kraft regleras frågan om hur rättslig hjälp skall begäras av EU:s övriga medlemsstater särskilt av de internationella konventionerna.

Propositionen innehåller också ett lagförslag om sättande i kraft av de bestämmelser i konventionen som hör till området för lagstiftningen och tillämpning av konventionen. I lagförslaget finns bestämmelser i sak vilkas syfte är att klarlägga tillämpningen av konventionen i Finland.

Eftersom innehållet i konventionen är en omfattande helhet som består av olika bestämmelser om nya former av samarbete, är det svårt att vid den tidpunkt när konventionen sätts i kraft förutse alla de problem som dess tillämpning kan komma att ge upphov till i praktiken. Tillämpningen av konventionen kommer att följas vid justitieministeriet, vid behov i en arbetsgrupp för uppföljning av frågor som gäller den internationella rättsliga hjälpen i brottmål. Arbetsgruppen leds av justitieministeriet och i dess arbete deltar också de övriga behöriga myndigheterna. De eventuella ytterligare ändringar som behövs i författningarna görs på basis av erfarenheterna av tillämpningen av konventionen.

I propositionen föreslås också att Finland återtar sitt förbehåll till artikel 11 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp. Genom att förbehållet återtas blir det möjligt för Finland att delta i det samarbete som gäller tillfälligt överförande av frihetsberövade personer i brottmål. I propositionen fö-

reslås att det stiftas en särskild lag som innehåller bestämmelser om sådant samarbete. Bestämmelserna i lagen kan tillämpas på alla stater.

2. Nuläge

2.1. Allmänt

I Finland regleras den internationella rättsliga hjälpen i brottmål såväl i den nationella lagstiftningen som i internationella avtal. Det finns en gällande allmän lag om straffrättslig rättshjälp och dessutom speciallagar. Dessutom är Finland part i flera internationella konventioner och bilaterala statsfördrag som reglerar den internationella rättsliga hjälpen.

2.2. Lagen om internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden

I Finland trädde lagen om internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden i kraft 1994. Lagen utgör ett enhetligt regelverk som gäller internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden, och på basis av den kan de finska myndigheterna lämna utländska myndigheter rättslig hjälp och begära sådan hjälp av dessa. Enligt principen i lagen kan de finska myndigheterna med stöd av lagen lämna utländska myndigheter rättslig hjälp oberoende av om det finns ett gällande statsfördrag mellan Finland och den stat som har begärt rättslig hjälp eller inte. Det är inte heller något villkor för att rättslig hjälp skall kunna lämnas att den stat som har framställt begäran skulle lämna Finland rättslig hjälp i ett motsvarande fall. De finska myndigheterna kan således i princip lämna utländska myndigheter rättslig hjälp och begära rättslig hjälp av dessa redan med stöd av lagen om straffrättslig rättshjälp.

Trots att lagen om straffrättslig rättshjälp utgör ett enhetligt regelverk som gäller den rättsliga hjälpen, bestäms Finlands internationella förpliktelser gentemot andra stater vid lämnandet av rättslig hjälp och Finlands rättigheter när det gäller att få rättslig hjälp av andra stater med stöd av internationella avtal. Den centrala konventionen till dessa

delar är Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp, som i maj 2003 hade tillträtts av 42 stater. I lagen om straffrättslig rättshjälp finns en bestämmelse i vilken det i enlighet med den ifrågavarande principen sägs att internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden utan hinder av bestämmelserna i nämnda lag också lämnas enligt vad som särskilt har avtalats eller stadgats om lämnande av rättshjälp (30 §). Lagen om straffrättslig rättshjälp och de internationella konventionerna tillämpas således parallellt.

Lagen om straffrättslig rättshjälp kan betraktas som en allmän lag om internationell rättslig hjälp i brottmål också av den orsaken att den kan anses utgöra en transformationslag för Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp. Bestämmelserna i lagen om straffrättslig rättshjälp står i samklang med bestämmelserna i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp och det råder ingen konflikt mellan lagen och konventionen, varför det ofta är tillräckligt att enbart lagen tillämpas. Till vissa delar är lagen om straffrättslig rättshjälp rentav smidigare och medger en mera omfattande rättslig hjälp än Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp. Å andra sidan innehåller lagen om straffrättslig rättshjälp inte bestämmelser om en del sådana frågor som hör till den nämnda konventionens räckvidd, såsom tillfälligt överförande av frihetsberövade personer.

Eftersom de finska myndigheternas rätt att erhålla rättslig hjälp av andra stater bestäms på basis av internationella avtal och lagstiftningen i staterna i fråga, innehåller lagen om straffrättslig rättshjälp endast ett fåtal bestämmelser om hur rättslig hjälp skall begäras av andra stater. Villkoren för att lämna rättslig hjälp varierar i hög grad i olika stater, och det är inte möjligt att i lagen om straffrättslig rättshjälp bestämma om dessa villkor. Villkoren för att lämna rättslig hjälp varierar också mellan de stater som tillträtt Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp. Detta beror på att det är möjligt att göra förbehåll till konventionen och dessutom på att lagstiftningen i de stater som tillträtt konventionen kan avvika från bestämmelserna i denna.

De flesta av bestämmelserna i lagen om

straffrättslig rättshjälp gäller således de villkor på vilka de finska myndigheterna kan lämna utländska myndigheter rättslig hjälp. Detta betyder att de finska myndigheterna i synnerhet i en sådan situation när de begär rättslig hjälp är skyldiga att följa ett internationellt avtal som gäller mellan Finland och den främmande staten i fråga. Särskilt när en framställning om rättslig hjälp görs är det således i allmänhet inte tillräckligt att de finska myndigheterna enbart tillämpar bestämmelserna i lagen om straffrättslig rättshjälp.

Till lagen om straffrättslig rättshjälp hänför sig också förordningen om internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden (13/1994). Förordningen innehåller detaljerade bestämmelser om hur rättslig hjälp skall lämnas och begäras. Bestämmelserna kompletterar lagen.

Till lagen om straffrättslig rättshjälp hänför sig dessutom lagen om immunitet i vissa fall för personer som deltar i rättegång och förundersökning (11/1994). Också i rättegångsbalken och tvångsmedelslagen (450/1987) ingår en del bestämmelser som bör beaktas i det internationella samarbetet i brottmål. Särskilda bestämmelser om rättslig hjälp finns dessutom i lagen om behörighet för och rättshjälp till tribunalen som behandlar brott som begåtts i det forna Jugoslavien (12/1994) och i lagen om ikraftträdande av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen och om tillämpning av stadgan (1284/2000).

2.3. Lagstiftningen gällande det nordiska samarbetet

Förutom lagen om straffrättslig rättshjälp och de internationella konventionerna skall de finska myndigheterna i det internationella samarbetet som gäller rättslig hjälp i brottmål beakta den särskilda lagstiftning som gäller det nordiska samarbetet. När det gäller delgivning och bevisupptagning har mellan Finland, Danmark, Island, Norge och Sverige 1974 ingåtts en överenskommelse om inbördes rättshjälp genom delgivning och bevisupptagning (FördrS 26/1975). Närmare bestämmelser om tillämpningen av överenskommelsen har utfärdats i förordningen om

inbördes rättshjälp mellan de nordiska länderna genom delgivning och bevisupptagning (470/1975). I Finland gäller dessutom lagen om skyldighet att i vissa fall inställa sig vid domstol i annat nordiskt land (349/1975), som grundar sig på den samnordiska lagstiftningen. De ifrågavarande bestämmelserna om nordiskt samarbete har i Finland ansetts ha en sådan ställning att de finska myndigheterna kan tillämpa dem vid sidan av Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp och lagen om straffrättslig rättshjälp.

2.4. Internationella konventioner

Den mest centrala gällande konventionen om rättslig hjälp i brottmål är i Finland den ovan nämnda Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp. Dessutom har Finland nationellt satt i kraft tilläggsprotokollet av den 17 mars 1978 till den nämnda konventionen (FördrS 14/1985), nedan tilläggsprotokollet till Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp.

Dessutom har Finland satt i kraft den s.k. Schengenkonventionen (konventionen av den 19 juni 1990 om tillämpning av Schengenavtalet av den 14 juni 1985 om gradvis avskaffande av kontroller vid de gemensamma gränserna, FördrS 23/2001), som innehåller bestämmelser även om rättslig hjälp i brottmål.

Också ett flertal andra konventioner om internationellt samarbete i brottmål som Finland har tillträtt innehåller dessutom bestämmelser om internationell rättslig hjälp i brottmål. De viktigaste av dem är konventionen om penningtvätt, efterforskning, beslag och förverkande av vinning av brott (FördrS 53/1994) och Förenta Nationernas konvention mot olaglig hantering av narkotika och psykotropa ämnen (FördrS 44/1994).

2.5. Bilateral statsfördrag

Finland har också med en del stater ingått bilaterala statsfördrag om internationell rättslig hjälp i brottmål samt avtal som gäller brottsbekämpning och annat samarbete och som innehåller bestämmelser om internatio-

nell rättslig hjälp i brottmål. Dessa stater är Australien, Estland, Lettland, Litauen, Polen, Ryssland, Ukraina och Ungern. En del av dessa stater är också parter i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp.

2.6. Konventioner som kommer att träda i kraft

I det internationella samarbetet har dessutom beretts en del sådana konventioner om internationell rättslig hjälp i brottmål som Finland ännu inte har satt i kraft nationellt. Europarådet antog den 8 november 2001 det andra tilläggsprotokollet till Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp (nedan det andra tilläggsprotokollet till Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp). Finland har för avsikt att underteckna detta tilläggsprotokoll under 2003. Innehållet i tilläggsprotokollet motsvarar huvudsakligen bestämmelserna i Europeiska unionens konvention om ömsesidig rättslig hjälp. I samarbetet inom Förenta Nationerna godkändes den 15 november 2000 en konvention mot internationell organiserad brottslighet, som även innehåller bestämmelser om rättslig hjälp i brottmål. Finland undertecknade FN:s konvention den 12 december 2000. I samarbetet inom ramen för Europeiska unionen ingicks dessutom 1997 en konvention om ömsesidigt bistånd och samarbete mellan tullförvaltningar (EGT C 24, 23.1.1998), nedan Neapelkonventionen II. Neapelkonventionen II och Europeiska unionens konvention om ömsesidig rättslig hjälp innehåller parallella bestämmelser om bl.a. kontrollerade leveranser, hemliga utredningar och gemensamma utredningsgrupper. EU:s medlemsstater undertecknade också i oktober 2001 ett protokoll till Europeiska unionens konvention om ömsesidig rättslig hjälp (EGT C 326, 21.11.2001). Protokollet innehåller bestämmelser om erhållande av information om bankkonton och banktransaktioner samt fiskaliska och politiska brott.

Avsikten är att regeringens propositioner om godkännande av de ovan nämnda konventionerna skall inges till riksdagen sommaren 2003.

Förutom de ovan nämnda konventionerna

har EU:s medlemsstater 1998 beslutat om en gemensam åtgärd om goda rutiner vid inbördes rättshjälp i brottmål (EGT L 191, 7.7.1998).

3. Propositionens mål och de viktigaste förslagen

Syftet med propositionen är att godkänna och nationellt sätta i kraft Europeiska unionens konvention om ömsesidig rättslig hjälp, som kompletterar i synnerhet Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp.

Såsom konstaterats ovan innehåller konventionen enskilda bestämmelser som kompletterar de avtal som gäller mellan Europeiska unionens medlemsstater. Vissa av bestämmelserna i konventionen tillämpas också i förhållande till Norge och Island. Bestämmelserna i fråga anges i artikel 2 i konventionen.

Artikel 3 i konventionen utvidgar skyldigheten att lämna rättslig hjälp i brottmål i vissa administrativa frågor samt i frågor som gäller straffansvaret för juridiska personer. Artikel 4 i konventionen utvidgar skyldigheten för en medlemsstat som mottar en framställning om rättslig hjälp i brottmål att vid verkställandet av framställningen iaktta de formaliteter och förfaranden som anges av den ansökande medlemsstaten. Dessutom innehåller artikeln bestämmelser om de tidsfrister som skall iaktas i fråga om den rättsliga hjälpen. Enligt propositionen motsvarar bestämmelserna i fråga huvudsakligen den gällande lagstiftningen i Finland. Beträffande artikel 4 i konventionen föreslås i propositionen att ordalydelsen i 11 och 17 § lagen om straffrättslig rättshjälp ändras så att den motsvarar bestämmelserna i konventionen. Den föreslagna ändringen betyder att en framställning om rättslig hjälp skall verkställas med iakttagande av i framställningen nämnda särskilda formföreskrifter eller förfaranden i sådana fall när detta inte kan anses strida mot de grundläggande rättsprinciperna i Finland och om inte något annat avtalas eller bestäms särskilt. Den föreslagna ändringen innebär en skärpning av skyldigheten för de finska myndigheterna att iaktta sådana särskilda formföreskrifter eller förfaranden som anges

i en framställning om rättslig hjälp. Enligt propositionen skall de bestämmelser som föreslås bli ändrade tillämpas även på andra stater än EU:s medlemsstater.

Artikel 5 i konventionen utvidgar skyldigheten för EU:s medlemsstater att delge rättegångshandlingar per post, eftersom huvudregeln vid delgivning mellan EU:s medlemsstater enligt artikeln är att rättegångshandlingar sänds per post direkt till personer som befinner sig på en annan medlemsstats territorium. I den finska lagen om straffrättslig rättshjälp finns inga bestämmelser om delgivning per post, och sådana föreslås inte heller i lagen. Bestämmelsen i konventionen skall tillämpas direkt, och dessutom införs i lagen om sättande i kraft av konventionen (2 §) en bestämmelse där det klarläggs hur den gällande lagstiftningen skall tillämpas på delgivning per post.

Artikel 6 i konventionen innehåller bestämmelser om den kontaktordning som myndigheterna skall iaktta. Artikeln utvidgar myndigheternas skyldighet att sköta kontakterna direkt med de myndigheter i den andra medlemsstaten som är behöriga på ett visst territorium, vilket betyder att översändandet av framställningar om rättslig hjälp mellan de centrala myndigheterna, dvs. justitieministerierna, minskar. Lagen om straffrättslig rättshjälp möjliggör redan i dag sådana direkta kontakter som avses i artikeln.

Artikel 7 i konventionen innehåller bestämmelser om informationsutbyte på eget initiativ mellan myndigheterna. Enligt bestämmelserna i artikel 8 i konventionen får olagligt förvärvade föremål överlämnas till en annan medlemsstat i syfte att de skall återställas till den rätte ägaren. Bestämmelserna anses inte förutsätta någon ändring av lagstiftningen.

Artikel 9 i konventionen innehåller bestämmelser om tillfälligt överförande av en frihetsberövad person till en annan medlemsstat i utredningssyfte. I den gällande lagstiftningen i Finland finns inte några bestämmelser om sådant samarbete, och Finland har även gjort ett förbehåll till artikel 11 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp, dvs. den artikel som möjliggör samarbete vid tillfälligt överförande av frihetsberövade personer.

Det föreslås i propositionen att Finland återtar det ovan nämnda förbehållet till artikel 11 och att det stiftas en särskild lag som innehåller allmänna bestämmelser om tillfälligt överförande av frihetsberövade personer till en annan stat i bevissyfte i brottmål. Den föreslagna lagen innehåller bestämmelser om både sådant samarbete som avses i artikel 9 i konventionen och sådant samarbete som avses i artikel 11 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp. Enligt propositionen är det fråga om en lag som till sitt tillämpningsområde är allmän och således också kan tillämpas på andra stater än EU:s medlemsstater. En frihetsberövad person som inte är finsk medborgare kan överföras även mot sin vilja, men endast till en annan av Europeiska unionens medlemsstater. En finsk medborgare kan överföras till en annan stat endast om han eller hon ger sitt samtycke till överföringen.

Artikel 10 i konventionen gör det möjligt att förhöra ett vittne eller en sakkunnig som befinner sig i en annan medlemsstat genom videokonferens. Enligt artikeln kan förfarandet, om medlemsstaten tillåter detta, också tillämpas på den som är misstänkt för brott och på en svarande, om den berörda personen ger sitt samtycke. När det gäller vittnen och sakkunniga krävs inte samtycke till förfarandet. Det har inte ansetts nödvändigt med motsvarande lagstiftning i sak, utan bestämmelserna i konventionen skall tillämpas direkt såväl när rättslig hjälp begärs som när sådan hjälp lämnas. I synnerhet för att underlätta användningen av videokonferens föreslås det dock i propositionen att till lagen om straffrättslig rättshjälp fogas en bestämmelse enligt vilken den behöriga myndigheten kan bestämma att ett främmande språk skall användas vid verkställandet av en framställning om rättslig hjälp, om den anser detta vara motiverat. Artikel 11 i konventionen möjliggör för sin del förhör av vittnen och sakkunniga genom telefonkonferens. Samtycke krävs till förfarandet.

Artikel 12 i konventionen innehåller en bestämmelse om kontrollerade leveranser. Bestämmelsen står inte i strid med lagstiftningen i Finland. Artikeln utvidgar det samarbete som gäller kontrollerade leveranser så att det omfattar också annan olaglig verksamhet än

narkotikahandel.

Artikel 13 i konventionen innehåller bestämmelser om den verksamhet som bedrivs av gemensamma utredningsgrupper i medlemsstaterna. Förpliktelserna i artikeln har fullgjorts genom lagen om gemensamma utredningsgrupper (1313/2002) som trädde i kraft den 1 januari 2003.

Artikel 14 i konventionen gör det möjligt för medlemsstaterna att enas om att bistå varandra i hemliga utredningar på en annan medlemsstats territorium. Det samarbete som avses i artikeln betyder att medlemsstaterna kan komma överens om att en tjänsteman i en medlemsstat genomför hemliga utredningar på en annan medlemsstats territorium. Vilka åtgärder som kan vidtas på den andra medlemsstatens territorium bestäms enligt denna stats nationella lagstiftning. Enligt propositionen skall Finland delta i det samarbete som avses i artikeln. Detta förutsätter enligt propositionen att 23 § lagen om straffrättslig rättshjälp ändras så att täckoperationer och bevisprovokationer genom köp enligt tvångsmedelslagen och polislagen fogas till de åtgärder som kan användas när det gäller rättslig hjälp i brottmål. Enligt propositionen kan dessa åtgärder i Finland användas för att verkställa en framställning om rättslig hjälp, även på begäran av en annan stat än en av EU:s medlemsstater. Däremot kan enligt propositionen endast tjänstemän från EU:s medlemsstater ges rätt att vara verksamma på finskt territorium. En bestämmelse om behörigheten tas enligt propositionen in i 3 § i lagen om sättandet i kraft av konventionen.

I artiklarna 15 och 16 i konventionen finns bestämmelser om det civil- och straffrättsliga ansvaret för sådana tjänstemän från medlemsstaterna som är verksamma på en annan medlemsstats territorium. Enligt bestämmelserna skall dessa tjänstemän likställas med nationella tjänstemän, vilket betyder att de har motsvarande skyldigheter och åtnjuter motsvarande skydd som de nationella tjänstemännen. Beträffande det civilrättsliga ansvaret föreslås i propositionen att i lagen om straffrättslig rättshjälp tas in en bestämmelse (25 b §) enligt vilken en skada som en utländsk tjänsteman har orsakat vid utförandet av tjänsteåligganden på finskt territorium i samband med rättslig hjälp ersätts så att den

utländska tjänstemannen jämföras med en finsk tjänsteman. Bestämmelsen kan också tillämpas på andra tjänstemän än sådana som är verksamma i Finland med stöd av konventionen.

Artiklarna 17—22 i konventionen innehåller bestämmelser om samarbetet mellan EU:s medlemsstater vid avlyssning av telemeddelanden. Bestämmelserna avviker inte från den princip som redan i dag gäller enligt lagen om straffrättslig rättshjälp och enligt vilken de finska myndigheterna kan lämna rättslig hjälp vid avlyssning av telemeddelanden på finskt territorium, om avlyssningen kunde genomföras i Finland i ett motsvarande fall. Bestämmelserna kompletterar det gällande samarbetet främst så, att medlemsstaterna enligt konventionen skall lämna varandra rättslig hjälp också i en sådan situation när en medlemsstat endast behöver tekniskt bistånd från en annan medlemsstat för att genomföra avlyssningen. Det tekniska bistånd som avses i konventionen hänför sig särskilt till avlyssning av satellittelefoner. Den gällande lagstiftningen i Finland innehåller inte några bestämmelser om sådant samarbete. Enligt propositionen införs inte särskild lagstiftning i sak, utan de finska myndigheterna kan tillämpa bestämmelserna i konventionen direkt. Enligt propositionen införs dock i lagen om sättande i kraft av konventionen för avlyssningens del tre bestämmelser i vilka det främst klarläggs hur den gällande lagen lämpar sig för sådan avlyssning av telemeddelanden som avses i konventionen.

Enligt artikel 20, som gäller avlyssning av telemeddelanden, är det tillåtet för en medlemsstat att tekniskt avlyssna telemeddelanden på en annan medlemsstats territorium. Tillstånd till avlyssningen skall dock alltid inhämtas av den medlemsstat där den person som avlyssningen avser befinner sig. Beslut om tillstånd fattas enligt den nationella lagstiftningen på samma sätt som i ett motsvarande nationellt ärende. I konventionen fastställs således de principer som skall iakttas mellan medlemsstaterna i en sådan situation när det är tekniskt möjligt att genomföra avlyssning på en annan medlemsstats territorium. Det är främst fråga om avlyssning av satellittelefoner men också om avlyssning av vanliga mobiltelefoner. Den gällande lag-

stiftningen i Finland innehåller inte några bestämmelser om sådant samarbete. Enligt propositionen införs inte särskild lagstiftning i sak, utan bestämmelserna i konventionen kan tillämpas direkt.

Dessutom bestäms i artikel 19, som gäller avlyssning av telemeddelanden, att medlemsstaterna är skyldiga att se till att de jordstationer som är belägna på deras territorium och som möjliggör avlyssning av satellittelefoner kan utrustas så att det är tekniskt möjligt att avlyssna satellittelefoner på en sådan medlemsstats territorium där en person som skall avlyssnas befinner sig. Den gällande lagstiftningen i Finland innehåller inte några bestämmelser om sådan utrustningsskyldighet. I propositionen ingår ett förslag till ändring av utrustningsskyldigheten i 95 § kommunikationsmarknadslagen.

Artikel 23 i konventionen innehåller en bestämmelse om skydd av personuppgifter. Enligt propositionen förutsätter bestämmelsen inte särskild lagstiftning. Artiklarna 24—30 innehåller sedvanliga slutbestämmelser.

Europeiska gemenskapernas domstol är enligt artikel 35 i Fördraget om Europeiska unionen behörig att beträffande konventionen meddela förhandsavgöranden och avgöra tvister mellan dels medlemsstaterna, dels medlemsstaterna och kommissionen. Finland har i samband med att godkännandeinstrumentet för Amsterdamfördraget deponerades avgivit en förklaring enligt vilken Finland har godtagit Europeiska gemenskapernas domstols behörighet att meddela förhandsavgöranden så, att samtliga domstolar av Europeiska gemenskapernas domstol kan begära förhandsavgöranden om giltighet och tolkning av konventioner.

4. Propositionens verkningar

4.1. Allmänt

När konventionen träder i kraft i Finland kommer samarbetet mellan de finska myndigheterna och myndigheterna i EU:s övriga medlemsstater att effektiveras när det gäller den internationella rättsliga hjälpen i brottmål. Konventionen innehåller ett flertal bestämmelser som kan anses öka de finska

myndigheternas möjligheter att få effektiv rättslig hjälp i brottmål från EU:s övriga medlemsstater. Konventionens ikraftträdande kan anses underlätta förundersökningen av sådana brott som hänför sig till flera av EU:s medlemsstater. Vissa av bestämmelserna i konventionen effektiviserar i synnerhet förundersökningar som gäller internationell organiserad brottslighet. Sådana bestämmelser är särskilt de som gäller gemensamma utredningsgrupper, kontrollerade leveranser, hemliga utredningar och avlyssning av teledelanden. Dessutom kan konventionen anses effektivisera och underlätta det sedvanliga internationella samarbetet. Sådana bestämmelser i konventionen är de i vilka det föreskrivs att rättegångshandlingar i regel skall delges per post och bestämmelserna om att man skall övergå till s.k. direkta kontakter mellan myndigheterna. Konventionens ikraftträdande kan anses utgöra en betydelsefull förändring när det gäller samarbetet mellan EU:s medlemsstater.

4.2. Ekonomiska verkningar

Konventionens ikraftträdande har ekonomiska verkningar i synnerhet när det gäller bestämmelserna om avlyssning av teledelanden (artiklarna 17—22). I konventionen förutsätts att vissa utrustningsåtgärder vidtas för att det samarbete vid avlyssning av teledelanden som avses i den skall vara möjligt. Detta gäller i synnerhet den princip i konventionen enligt vilken samarbetet vid avlyssningen i regel skall genomföras så att teledelandena överförs direkt till den andra medlemsstaten. Sådan direkt överföring är inte möjlig i Finland i dag, och för att den skall kunna genomföras förutsätts det vissa utrustningsåtgärder.

Den övervägande delen av utrustningskostnaderna orsakas dock av att de finska teleföretagens telenät och teletjänster inte har utrustats så att det skulle vara möjligt att genomföra heltäckande avlyssning av mobiltelefoner i Finland. Redan 1999 godkändes i telemarknadslagen genom en lag (566/1999) bestämmelser om en allmän utrustningsskyldighet för teleföretag, men utrustningsskyldigheten har inte fullgjorts på ett heltäckande

sätt. I konventionen förutsätts att de finska myndigheterna verkställer en framställning om rättslig hjälp, om den som avlyssningen avser befinner sig på finskt territorium och de övriga villkoren enligt konventionen är uppfyllda. De ekonomiska verkningarna av teleföretagens utrustningsskyldighet kan dock huvudsakligen anses följa redan av de bestämmelser om utrustningsskyldighet som godkändes i telemarknadslagen. I vilken mån det är nödvändigt att vidta utrustningsåtgärder vid tillämpningen av konventionen kommer att bli föremål för bedömning.

Om alla de ovan nämnda utrustningsåtgärderna som gäller avlyssning av teledelanden vidtas, kommer utrustningen enligt en preliminär uppskattning från centralkriminalpolisen att medföra utgifter till ett belopp av engångsnatur om sammanlagt 2,5 milj. euro och dessutom årliga merkostnader om ca 350 000 euro. Dessa utgifter och kostnader skall betalas av staten.

När det gäller avlyssning av teledelanden kan det dessutom uppstå utrustningskostnader på grund av den skyldighet om vilken bestäms i artikel 19 i konventionen och enligt vilken en i Finland belägen jordstation som möjliggör avlyssning av satellittelefoner skall utrustas så att EU:s övriga medlemsstater om de så önskar kan genomföra avlyssning på sitt territorium. Också dessa kostnader skall betalas av staten. Det är oklart om den medlemsstat som vill genomföra avlyssning av teledelanden med hjälp av en sådan fjärrförbindelse som avses i artikel 19 kan åläggas att bära det slutliga ansvaret för dessa kostnader. I Finland finns i dag en jordstation till vars täckningsområde två av EU:s övriga medlemsstater hör. Jordstationen är dock inte i bruk för närvarande.

I framtiden kan kostnader också uppstå till följd av att de finska myndigheterna i Finland vill göra ett sådant tekniskt arrangemang som avses i artikel 19 och som möjliggör avlyssning av satellittelefoner. Sådan teknisk utrustning har i dag inte ansetts nödvändig.

4.3. Verkningar i fråga om organisation och personal

Bestämmelserna om förhör genom video-

och telefonkonferens i artiklarna 10 och 11 i konventionen förutsätter anskaffning av viss utrustning, vilket medför kostnader på inrikesministeriets och justitieministeriets förvaltningsområden. För att bestämmelserna om förhör av vittnen och sakkunniga genom videokonferens i artikel 10 i konventionen skall kunna tillämpas på ett effektivt sätt, förutsätts det att de finska myndigheterna får tillgång till teknisk utrustning som möjliggör samarbetet. Också inom det internationella samarbetet i övrigt och även i det nationella rättegångsförfarandet är avsikten att inom de närmaste åren ta i bruk teknisk utrustning som möjliggör videokonferens. Kostnaderna för den utrustning som skall anskaffas kommer således delvis också att hänföra sig till andra förpliktelser. Dessutom kommer anskaffningen av teknisk utrustning i praktiken i framtiden att minska myndigheternas resekostnader, eftersom de finska myndigheterna inte behöver resa till en annan medlemsstat t.ex. för att förhöra ett vittne. Kostnaderna för anskaffning av videoutrustning kan dock inte anses vara betydande.

Också genomförandet av förhör genom telefonkonferens (artikel 11) kan förutsätta anskaffning av viss teknisk utrustning, men inte heller dessa kostnader kan betraktas som betydande.

För att konventionen skall kunna tillämpas på ett effektivt sätt i Finland, bör utbildning som gäller konventionens innehåll ordnas för de behöriga myndigheterna, dvs. främst förundersökningsmyndigheterna, åklagarna och domstolarna. Utbildningen medför kostnader på inrikesministeriets, justitieministeriets och finansministeriets förvaltningsområden. Utbildningsbehovet kan anses vara relativt omfattande. Den utbildning som behövs torde dock kunna ordnas inom ramen för det nuvarande utbildningssystemet.

När den ovan nämnda tekniska utrustningen anskaffas och tillräckligt omfattande utbildning ordnas blir det möjligt för de finska myndigheterna att utnyttja de effektivare samarbetsformer som konventionen möjliggör.

Ikraftträdandet av konventionen kommer att medföra förändringar i den ordning som skall iakttas i kontakterna mellan myndigheterna, eftersom behovet av att anlita de cen-

trala myndigheterna i det internationella samarbetet som gäller rättslig hjälp i brottmål minskar på grund av artikel 6. De finska myndigheterna skall således i högre grad än tidigare direkt kontakta myndigheten i en annan medlemsstat, utan att den centrala myndigheten, dvs. justitieministeriet, medverkar. T.ex. för åklagarnas del kommer detta att betyda att åklagarna själva i allt större utsträckning ansvarar för kontakterna med myndigheterna i EU:s övriga medlemsstater och för utarbetandet av och innehållet i framställningar om rättslig hjälp. Inom de största åklagarenheterna kommer detta helt klart att leda till omorganiseringar av arbetet och eventuellt också av administrationen. Förändringarna när det gäller kontakterna mellan myndigheterna kan anses vara betydande. Övergången till direkta kontakter kommer att öka behovet av utbildning av de behöriga lokala myndigheterna, eftersom den centrala myndigheten inte längre kommer att ha en nyckelposition när det gäller att göra och översända framställningar om rättslig hjälp. Också artikel 5 i konventionen, i vilken det förutsätts att delgivning per post i första hand används vid delgivning av rättegångshandlingar, kan anses leda till att den centrala myndighetens ställning får minskad betydelse. Artikeln innebär att också delgivning oftare än förut sänds direkt mellan de behöriga lokala myndigheterna, utan medverkan av den centrala myndigheten. Å andra sidan kan övergången till direkta kontakter mellan myndigheterna anses öka de centrala myndigheternas, dvs. justitieministeriernas, uppgifter när det gäller rådgivning och ledning. Sannolikt kommer också Riksåklagarämbetets ledningsuppgifter att öka, vilket kan medföra ett behov av att anställa mer personal.

5. Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts som tjänsteuppdrag vid justitieministeriet. Under beredningen har utlåtanden erhållits från Centralkriminalpolisen, finansministeriet, Finlands Advokatförbund, Finlands Juristförbund, staben vid Gränsbevakningsväsendet, Helsingfors

hovrätt, Helsingfors tingsrätt, inrikesministeriet, Kommunikationsverket, Riksåklagarämbetet, Tammerfors tingsrätt, Tullstyrelsen, utrikesministeriet och Åbo tingsrätt.

Under beredningen av konventionen har statsrådet med anledning av konventionen förelagt riksdagen utredningen E 59/1996 rd och skrivelsen U 66/1996 rd, och till riksdagen har dessutom sänts kompletterande uppgifter om behandlingen av saken i Europeiska unionen. Lagutskottet har avgett utlåtandena 15/1996 rd och 3/2000 rd om konventionen.

Denna proposition överlämnades första gången till riksdagen i oktober 2002 (RP 185/2002), men den förföll under riksmötet 2002. Riksdagen har meddelat sitt beslut i skrivelsen 49/2002 rd.

6. Samband med andra internationella fördrag och förpliktelser

Det andra tilläggsprotokollet till Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp, vilket beretts inom ramen för samarbetet i

Europarådet, har inverkat på innehållet i propositionen. Finland har för avsikt att underteckna tilläggsprotokollet under 2003 och sätta det i kraft nationellt inom en snar framtid. Innehållet i tilläggsprotokollet är till vissa delar så gott som identiskt med innehållet i konventionen. Bestämmelserna i tilläggsprotokollet kommer att tillämpas på medlemsstaterna i Europarådet, och protokollet har således större räckvidd än den konvention vars ikraftträdande föreslås i denna proposition. Till den del det har varit nödvändigt har man strävat efter att i propositionen beakta att tilläggsprotokollet eventuellt kommer att träda i kraft i Finland.

Propositionen hänför sig dessutom till det rambeslut om gemensamma utredningsgrupper som EU:s medlemsstater godkände den 13 juni 2002 (EGT L 162, 20.6.2002, s. 1). Avsikten med rambeslutet är att tidigarelägga ikraftträdandet av bestämmelserna om gemensamma utredningsgrupper i artikel 13 i konventionen. Rambeslutet har verkställts i Finland genom lagen om gemensamma utredningsgrupper, som trädde i kraft den 1 januari 2003.

DETALJMOTIVERING

1. Motivering till konventionen och till återtagandet av förbehållet

1.1. Konventionen om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål mellan Europeiska unionens medlemsstater

Avdelning I. Allmänna bestämmelser

Artikel 1. Sambandet med andra konventioner om ömsesidig rättslig hjälp

I artikeln klarläggs konventionens samband med de övriga konventioner om ömsesidig rättslig hjälp som tillämpas inom Europeiska unionens medlemsstater.

Enligt punkt 1 i artikeln är syftet med konventionen att komplettera och underlätta tillämpningen mellan Europeiska unionens medlemsstater av de instrument som är upptagna i punkten. Instrumenten i fråga är Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp, tilläggsprotokollet till Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp och de bestämmelser om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål i Schengenkonventionen som inte upphävs enligt artikel 2.2. Dessutom kompletterar konventionen fördraget om utlämning och ömsesidig rättslig hjälp i brottmål mellan Belgien, Luxemburg och Nederländerna inom ramen för förbindelserna mellan medlemsstaterna i den ekonomiska unionen Benelux. Eftersom fördraget mellan Beneluxländerna saknar betydelse för Finland, hänvisas i propositionen inte mera till det.

Konventionen kompletterar och ersätter delvis bestämmelserna i de instrument som är upptagna i artikeln. Dessa instrument skall också framöver vid sidan av konventionen tillämpas i det straffrättsliga samarbetet mellan medlemsstaterna. Detta betyder att konventionen inte ensam kan användas som enda grund för en framställning om rättslig hjälp. Till den del bestämmelserna i konventionen

strider mot de instrument som räknas upp i punkt 1 skall konventionens bestämmelser gälla. Å andra sidan är bestämmelserna i de instrument som anges i artikeln fortfarande i kraft till den del de gäller frågor som inte omfattas av konventionens tillämpningsområde.

Enligt punkt 2 i artikeln påverkar konventionen inte tillämpligheten av mer förmånliga bestämmelser i bilaterala eller multilaterala avtal mellan medlemsstater och inte heller, enligt artikel 26.4 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp, sådana överenskommelser om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål som träffats på grundval av enhetlig lagstiftning eller enligt en särskild ordning som medger ömsesidigt verkställande av åtgärder för rättslig hjälp på deras respektive territorium.

För Finlands del finns sådan gällande reglering som avses i punkt 2 endast i förhållande till de nordiska länderna. I den finska lagstiftningen ingår två författningar vilkas ställning med avseende på konventionen måste dryftas i samband med dess införande. I förhållandet mellan Finland och de övriga nordiska länderna kan tillämpas lagen om skyldighet att i vissa fall inställa sig vid domstol i annat nordiskt land (nedan lagen om skyldighet för vittnen att inställa sig) och förordningen om inbördes rättshjälp mellan de nordiska länderna genom delgivning och bevisupptagning. Förordningen innehåller närmare bestämmelser om tillämpningen av den i Köpenhamn den 26 april 1974 ingångna överenskommelsen mellan Finland, Danmark, Island, Norge och Sverige om inbördes rättshjälp genom delgivning och bevisupptagning. Till lagen om skyldighet för vittnen att inställa sig hänförs dessutom förordningen om utgivande av ersättning till den som inkallats till finsk domstol från annat nordiskt land (446/1975).

Konventionen innehåller inga bestämmelser om skyldighet för vittnen att inställa sig vid domstol. I Finland har man ansett att la-

gen om skyldighet för vittnen att inställa sig skall tillämpas parallellt med Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp och lagen om straffrättslig rättshjälp. Detta betyder att ett vittne inkallas från ett nordiskt land för att höras i Finland antingen enbart i enlighet med den europeiska konventionen, vilket innebär att den inkallade frivilligt kan hörsamma kallelsen, eller enligt den nordiska lagstiftningen, vilket innebär att vittnet är skyldigt att inställa sig (RP 61/1993 rd, s. 25). Lagen om skyldighet för vittnen att inställa sig står inte i strid med konventionen, och det är således inte fråga om ett sådant uteslutande arrangemang som skulle åsidosätta andra avtal. Därför anses konventionen inte inverka på lagen om skyldighet för vittnen att inställa sig, utan lagen förblir i kraft och kan tillämpas parallellt med den övriga regleringen liksom hittills.

Konventionen innehåller, liksom förordningen om inbördes rättshjälp mellan de nordiska länderna genom delgivning och bevisupptagning, bestämmelser om översändande av framställningar om delgivning och bevisupptagning. I den nordiska regleringen ingår bestämmelser om kontaktordning, språk och kostnaderna för rättshjälp. I Finland har man också beträffande denna reglering ansett att den skall tillämpas tillsammans med Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp (RP 61/1993 rd, s. 27). Den nordiska regleringen står inte i strid med bestämmelserna i konventionen, utan den har i stor utsträckning samma innehåll som bestämmelserna om översändande av framställningar om ömsesidig rättslig hjälp i artikel 6 i konventionen. Det är inte heller fråga om sådan tvingande reglering som skulle utgöra ett uteslutande arrangemang och åsidosätta andra avtal. Därför anses konventionen inte inverka på de nordiska bestämmelserna om delgivning och bevisupptagning, utan dessa bestämmelser förblir i kraft och kan liksom hittills tillämpas som ett parallellt arrangemang vid sidan av den övriga regleringen.

Artikel 2. **Bestämmelser som berör Schengenregelverket**

Artikel 2 innehåller bestämmelser som klar-

lägger vilka av konventionens bestämmelser som med stöd av Schengenregelverket skall tillämpas mellan Europeiska unionens medlemsstater samt Norge och Island.

Enligt punkt 1 i artikeln skall bestämmelserna i artiklarna 3, 5, 6, 7, 12 och artikel 23 och, i den mån de berör artikel 12, artiklarna 15 och 16 samt, i den mån den berör de artiklar som det hänvisas till, artikel 1, utgöra åtgärder som ändrar eller bygger på de bestämmelser som avses i bilaga A till det avtal som ingåtts mellan Europeiska unionens råd och Republiken Island och Konungariket Norge angående dessa båda staters associering till genomförandet, tillämpningen och utvecklingen av Schengenregelverket.

Punkt 1 betyder att bestämmelserna i artiklarna i fråga skall tillämpas mellan Europeiska unionens medlemsstater samt Norge och Island. Artiklarna har ansetts komplettera bestämmelserna i Schengenkonventionen och de kan således med stöd av Schengenregelverket också tillämpas på samarbetet mellan EU:s medlemsstater samt Norge och Island.

I punkt 2 i artikeln upphävs bestämmelserna i artikel 49 a samt artiklarna 52, 53 och 73 i tillämpningskonventionen till Schengenavtalet. Dessa bestämmelser skall således inte längre tillämpas mellan EU:s medlemsstater samt Norge och Island. Bestämmelserna ersätts av bestämmelserna i artiklarna 3, 5, 6 och 12 i konventionen.

Artikel 3. **Förfaranden i samband med vilka rättslig hjälp också skall ges**

Artikel 3 innehåller bestämmelser om att rättslig hjälp kan ges också i vissa administrativa frågor och frågor som gäller straffrättsligt ansvar för juridiska personer.

Enligt punkt 1 i artikeln skall ömsesidig rättslig hjälp också ges i förfaranden som inlemts av administrativa myndigheter för sådana gärningar som är straffbara enligt den nationella lagstiftningen i den ansökande eller anmodade medlemsstaten, eller i båda, såsom överträdelse av rättsregler och då beslutet kan leda till förfaranden inför en domstol som är behörig att handlägga brottmål.

Innehållet i punkt 1 i artikeln motsvarar artikel 49 a i Schengenkonventionen. Den ifrågavarande bestämmelsen i Schengenkonventionen hör till dem som upphävs i artikel 2 i den föreliggande konventionen. Bestämmelsen i denna konvention ersätter således den motsvarande bestämmelsen i Schengenkonventionen. Bestämmelsen utvidgar tillämpningsområdet för artikel 1 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp så, att rättslig hjälp kan ges i administrativa frågor i sådana fall då den administrativa myndighetens beslut kan leda till förfaranden inför en domstol som är behörig att handlägga brottmål. Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp har tolkats så att rättslig hjälp enligt den kan ges vid handläggningen av ovan nämnda administrativa frågor först när saken har förts till en rättslig myndighet. Enligt den föreliggande konventionen kan rättslig hjälp i de nämnda fallen ges redan tidigare, dvs. vid den administrativa handläggningen av saken. Det väsentliga är att saken i en senare fas kan anhängiggöras vid en domstol som i synnerhet har behörighet att handlägga brottmål. Enligt den förklarande rapporten måste den domstol där förfaranden kan inledas inte uteslutande handlägga brottmål.

I en del medlemsstater, t.ex. i Tyskland, tillämpas sådana administrativa förfaranden som avses i artikeln. "Ordnungswidrigkeit" enligt tysk lagstiftning innebär t.ex. en gärning som inte klassificeras som straffbar gärning utan endast ger böter som döms ut av administrativa myndigheter.

Enligt 1 § 1 mom. i den finska lagen om straffrättslig rättshjälp skall lagen tillämpas på internationell rättshjälp i sådana straffrättsliga ärenden som en finsk eller utländsk myndighet är behörig att behandla när den begär rättshjälp. Lagens tillämpningsområde är således inte bundet till begreppet rättslig myndighet såsom tillämpningsområdet för Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp. Enligt lagen kan rättshjälp ges i sådana straffrättsliga ärenden som en finsk eller utländsk myndighet är behörig att behandla, oberoende av om denna myndighet är en rättslig eller administrativ myndighet. När det gäller de finska myndigheterna preciseras dock i lagens 5 § att begäran om rättshjälp i Finland kan framställas till en främmande

stat av justitieministeriet, domstolarna, åklagarmyndigheterna och förundersökningsmyndigheterna. I Finland kan endast dessa myndigheter begära rättslig hjälp i brottmål som de behandlar. I lagen definieras däremot inte vilka finska myndigheter som kan lämna rättslig hjälp. De finska myndigheterna kan ge rättslig hjälp alltid när den utländska myndighet som har framställt begäran är behörig att behandla ärendet, förutsatt att de övriga villkoren för att lämna sådan hjälp är uppfyllda. Rättslig hjälp kan ges även om begäran har framställts av en utländsk administrativ myndighet, och också i Finland kan rättslig hjälp ges av en administrativ myndighet.

Enligt lagen om straffrättslig rättshjälp kan finska myndigheter således redan i dag ge medlemsstaternas administrativa myndigheter rättslig hjälp så som förutsätts i punkt 1 i artikeln. I Finland finns för sin del inte någon sådan administrativ myndighet som borde ges rätt att begära rättslig hjälp så som förutsätts i artikeln. Lagen står således inte i strid med bestämmelserna i punkt 1 i artikeln.

Artikeln innehåller dessutom en bestämmelse om lämnandet av rättslig hjälp i sådana fall när det enligt lagstiftningen i den ansökande medlemsstaten är fråga om straffrättsligt ansvar för juridiska personer. Enligt punkt 2 i artikeln skall ömsesidig rättslig hjälp också ges i samband med straffrättsliga förfaranden och de förfaranden som avses i punkt 1, som hänför sig till gärningar eller överträdelser för vilka en juridisk person kan ställas till ansvar i den ansökande medlemsstaten.

Punkten förutsätter att rättslig hjälp ges i sådana fall när en juridisk person kan ställas till straffrättsligt ansvar i den ansökande medlemsstaten, antingen i ett straffrättsligt förfarande eller i ett sådant administrativt förfarande som avses i punkt 1 i artikeln. Enligt den förklarande rapporten är det faktum att lagstiftningen i den anmodade medlemsstaten inte föreskriver administrativt eller straffrättsligt ansvar för juridiska personer för de berörda gärningarna inte i sig en grund för att avslå en ansökan om rättslig hjälp. Punkten kan inte anses innebära att man beträffande tvångsmedlen frångår det krav på dubbel straffbarhet som bestäms i 15 § lagen

om straffrättslig rättshjälp.

Enligt den finska lagen om straffrättslig rättshjälp skall rättshjälp ges i sådana straffrättsliga ärenden som den utländska myndighet som begär rättshjälp är behörig att behandla. Enligt den finska lagen är det inte möjligt att vägra rättshjälp enbart på den grunden att det i lagstiftningen i Finland inte föreskrivs om straffrättsligt ansvar för juridiska personer beträffande gärningen i fråga. Såsom konstaterats ovan kan lagen om straffrättslig rättshjälp också tillämpas på administrativa myndigheter. Bestämmelserna i lagen står således inte i strid med bestämmelserna i punkt 2 i artikeln.

Artikel 4. **Formaliteter och förfaranden för verkställandet av framställningar om ömsesidig rättslig hjälp**

Artikeln innehåller bestämmelser om vilken medlemsstats lagstiftning som beträffande formaliteter och förfaranden skall tillämpas vid verkställandet av framställningar om rättslig hjälp samt bestämmelser om de tidsfrister som gäller den rättsliga hjälpen.

I punkt 1 i artikeln uttrycks huvudregeln enligt konventionen, dvs. att den anmodade medlemsstaten när ömsesidig rättslig hjälp beviljas skall iaktta de formaliteter och förfaranden som uttryckligen anges av den ansökande medlemsstaten. Denna huvudregel skall iakttas, om inte annat föreskrivs i konventionen och under förutsättning att dessa formaliteter och förfaranden inte strider mot de grundläggande rättsprinciperna i den anmodade medlemsstaten.

Bestämmelsen ändrar de principer som följts i fråga om den rättsliga hjälpen, eftersom det i artikel 3 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp sägs att framställningar om rättslig hjälp skall verkställas på det sätt som föreskrivs i den anmodade statens lagstiftning. Enligt konventionen skall större vikt läggas vid förfaranden som föreskrivs i lagstiftningen i den ansökande medlemsstaten vid verkställigheten en framställning. Den bestämmelse i artikeln enligt

vilken den anmodade medlemsstaten skall iaktta de formaliteter och förfaranden som anges av den ansökande medlemsstaten gäller dock enbart sådana situationer när den ansökande medlemsstaten uttryckligen har begärt att dessa formaliteter och förfaranden skall iakttas. Den anmodade medlemsstaten kan vägra iaktta formaliteterna och förfarandena endast om de strider mot dess grundläggande rättsprinciper eller om det uttryckligen föreskrivs i konventionen att verkställandet av framställningar regleras genom den anmodade medlemsstatens lagstiftning.

Enligt den förklarande rapporten är syftet med bestämmelsen att underlätta användningen av de uppgifter som insamlats genom rättslig hjälp som bevismaterial i de senare faserna av förfarandet i den ansökande medlemsstaten. Begreppen formaliteter och förfaranden bör ges en vid tolkning och kan t.ex. innefatta en situation med en framställning i vilken det anges att en företrädare för de rättsliga myndigheterna i den ansökande medlemsstaten eller ett ombud för försvarssidan bör tillåtas närvara då bevisupptagning görs med ett vittne. På grund av de kostnader detta kan åsamka den anmodade medlemsstaten bör den ansökande medlemsstaten endast ange formaliteter och förfaranden som den anser absolut nödvändiga. Även om det i artikeln inte föreskrivs när särskilda formaliteter eller förfaranden kan begäras, är utgångspunkten i den förklarande rapporten att denna möjlighet skall utnyttjas restriktivt.

Vid tillämpningen av konventionen kan det anses klart att framställningar om rättslig hjälp i regel skall verkställas enligt de förfaranden om vilka föreskrivs i den anmodade medlemsstatens lagstiftning, i enlighet med den princip som följts tidigare. I sådana fall när den ansökande medlemsstaten uttryckligen har begärt att vissa formaliteter och förfaranden skall iakttas, skall dessa iakttas, om det inte enligt artikeln är möjligt att vägra att göra detta.

Enligt 9 § i lagen om straffrättslig rättshjälp skall en begäran om rättshjälp uppfyllas med iakttagande av förfarandet enligt finsk lag, om inte något annat stadgas nedan i lagen. Enligt lagens 11 § kan en begäran om rättshjälp verkställas med iakttagande av i begäran nämnda särskilda formföreskrifter

eller förfaranden, om detta inte kan anses strida mot finsk lag. Dessutom ingår i lagen en särskild bestämmelse om verkställande av delgivning. I paragrafen i fråga, 17 §, sägs att delgivning av en handling verkställs med iakttagande av det förfarande som enligt finsk lag skall iakttas vid delgivning av motsvarande handling eller med iakttagande av ett i begäran angivet särskilt förfarande, om detta inte kan anses strida mot finsk lag.

Bestämmelserna i lagen om straffrättslig rättshjälps mot svarar till sina huvudprinciper bestämmelserna om iakttagande av särskilda formaliteter och förfaranden i punkt 1 i artikeln. Bestämmelserna skiljer sig dock från varandra i två avseenden. För det första förutsätter bestämmelserna i lagen om straffrättslig rättshjälps att man vägrar iakttas formföreskrifter och förfaranden som strider mot finsk lag. Enligt artikeln skall en vägran däremot grunda sig på att formaliteten eller förfarandet strider mot de grundläggande rättsprinciperna. För det andra är det enligt ordalydelsen i lagen om straffrättslig rättshjälps möjligt att iakttas en viss formalitet eller ett visst förfarande, medan konventionen däremot förutsätter att formaliteten eller förfarandet iakttas, om det inte finns något hinder för detta. I den regeringsproposition som gäller lagen om straffrättslig rättshjälps (RP 61/1993 rd, s. 37) konstateras det dock att en begäran om ett särskilt förfarande bör avslås endast i de fall då detta förfarande inte enligt de grundläggande principerna för det finska rättegångsförfarandet kan anses vara godtagbart med tanke på rättsskyddet. Motiveringen till lagen om straffrättslig rättshjälps kan anses motsvara ordalydelsen i artikeln. Trots att det finns olikheter mellan ordalydelsen i artikeln och ordalydelsen i lagen står dessa dock inte i konflikt med varandra.

Enligt propositionen bör ordalydelsen i 11 och 17 § lagen om straffrättslig rättshjälps dock ändras så att paragraferna överensstämmer med artikel 4.1 i konventionen. Av ordalydelsen i lagen framgår då också direkt den i motiveringen till lagen nämnda principen att en framställning om rättslig hjälp skall verkställas med iakttagande av i framställningen nämnda särskilda formföreskrifter eller förfaranden, om inte detta kan anses strida mot de grundläggande rättsprinciperna

i Finland. Enligt propositionen skall den ovan nämnda principen iakttas om inte något annat avtalas eller bestäms särskilt. I vissa särskilt reglerade situationer kan det vara nödvändigt att avvika från denna princip. T.ex. enligt bestämmelserna om hemliga utredningar i konventionen skall framställningar som gäller sådana utredningar alltid verkställas enligt lagen i den anmodade medlemsstaten.

En motsvarande bestämmelse ingår också i artikel 8 i det andra tilläggsprotokollet till Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp. Artikeln har beretts i Europarådet. Finland har för avsikt att underteckna tilläggsprotokollet under 2003 och sätta det i kraft nationellt inom den närmaste tiden. Den föreslagna lagändringen motsvarar också innehållet i bestämmelserna i tilläggsprotokollet.

Enligt propositionen är det ändamålsenligt att 11 och 17 § lagen om straffrättslig rättshjälps ändras på så sätt att paragraferna liksom de gällande paragraferna i lagen kan tillämpas på rättslig hjälp till alla stater. Bestämmelserna kan således också tillämpas på sådana stater som inte har tillträtt konventionen eller det ovan nämnda andra tilläggsprotokollet. Det har ansetts motiverat att ändringen skall kunna tillämpas på alla stater, eftersom avsikten redan i dag är att man i så stor utsträckning som möjligt skall sträva efter att iakttas särskilda förfaranden som anges av främmande stater, vilket konstateras i motiveringen till lagen.

En motsvarande bestämmelse har tagits in också i den nya svenska lagen om internationell rättslig hjälp (2000:562). I lagens 2 kap. 11 §, som överensstämmer med konventionen, sägs att om en ansökan innehåller en begäran om ett visst förfarande, skall detta tillämpas, om inte det begärda förfarandet strider mot grundläggande principer i den svenska rättsordningen. Också bestämmelsen i den svenska lagen kan tillämpas på rättslig hjälp till alla stater.

Samma begrepp, dvs. att förfarandet strider mot grundprinciperna för Finlands rättsordning, används också i 12 § lagen om straffrättslig rättshjälps. I paragrafen föreskrivs om ovillkorliga grunder för förvägrande av rättslig hjälp. Enligt paragrafen skall rättshjälps

inte lämnas bl.a. om lämnandet av hjälpen strider mot principerna om de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna eller om lämnandet av hjälpen annars strider mot grundprinciperna för Finlands rättsordning. Dessa grunder ändras inte i propositionen.

Lagen om straffrättslig rättshjälp innehåller dessutom en särskild bestämmelse om att den behöriga utländska myndighet som begärt rättshjälp, parterna i målet samt den som saken annars angår har rätt att enligt finsk lag vara närvarande då vittnen, sakkunniga eller parter hörs eller då någon annan begärd åtgärd vidtas. Enligt den ifrågavarande 10 § har den utländska myndighet som framställt begäran också rätt att delta i behandlingen av ärendet och att ställa frågor till dem som blir hörda, om domstolen eller förundersökningsmyndigheten tillåter detta. Enligt den förklarande rapporten till konventionen omfattas ett sådant förfarande av tillämpningsområdet för punkt 1 i artikeln. Bestämmelsen i lagen om straffrättslig rättshjälp står inte i strid med konventionen.

Bestämmelserna i konventionen innebär också att EU:s övriga medlemsstater skall efterkomma framställningar av de finska myndigheterna om att iaktta särskilda förfaranden eller formaliteter om vilka föreskrivs i finsk lag. Enligt den förklarande rapporten kan detta även avse en framställning om att en myndighet skall tillåtas vara närvarande. De finska myndigheterna kan i vissa särskilda situationer ha behov av att göra en sådan framställning. Myndigheterna kan göra framställningen direkt med stöd av konventionen.

Punkt 2 i artikeln innehåller bestämmelser om de tidsfrister som skall iakttas vid lämnandet av rättslig hjälp. Enligt punkten skall den anmodade medlemsstaten verkställa framställningen om rättslig hjälp så snart som möjligt och skall ta största möjliga hänsyn till de rättegångsfrister och andra frister som anges av den ansökande medlemsstaten. Den ansökande medlemsstaten skall ange skälen till dessa frister.

Syftet med bestämmelsen är att erkänna att det i vissa fall kan vara av avgörande betydelse att en framställning om rättslig hjälp behandlas inom en särskild tidsfrist. Enligt den förklarande rapporten skall en frist anges, om detta anses lämpligt. Dessutom skall

fristen vara rimlig och nödvändig.

Enligt 9 § lagen om straffrättslig rättshjälp skall en begäran om rättshjälp uppfyllas utan dröjsmål och om möjligt verkställas med iakttagande av de tidsgränser som anges i eller annars framgår av begäran. Bestämmelsen i lagen överensstämmer med bestämmelsen i konventionen.

Lagen om straffrättslig rättshjälp innehåller inte någon bestämmelse om att den ansökande medlemsstaten skall ange skälen till fristerna. Denna bestämmelse kommer dock att tillämpas i förhållandet mellan medlemsstaterna, och den ålägger myndigheterna i EU:s övriga medlemsstater att ange skälen till den angivna tidsfristen i en framställning om rättslig hjälp. En finsk myndighet som gör en framställning om rättslig hjälp hos en annan av EU:s medlemsstater är skyldig att motivera sin framställning enligt 2 punkten.

Punkt 3 i artikeln innehåller bestämmelser om hur man skall gå till väga i en situation när en framställning inte kan verkställas i enlighet med den ansökande medlemsstatens krav. I punkten sägs att om en framställning inte alls eller endast delvis kan verkställas i enlighet med den ansökande medlemsstatens krav, skall den anmodade medlemsstatens myndigheter utan dröjsmål underrätta den ansökande medlemsstatens myndigheter och ange på vilka villkor framställningen skulle kunna verkställas. Den ansökande och den anmodade medlemsstaten myndigheter kan därefter enas om att vidta ytterligare åtgärder som rör framställningarna, vid behov genom att göra åtgärderna avhängiga av dessa villkor.

I 11 § 2 mom. lagen om straffrättslig rättshjälp sägs att om en begäran inte kan uppfyllas med iakttagande av det förfarande som nämns i den, skall den utländska myndighet som framställt begäran utan dröjsmål underrättas om detta och samtidigt tillställas en förfrågan om begäran trots det skall verkställas. Bestämmelserna i konventionen och i lagen om straffrättslig rättshjälp är i huvuddrag likadana, men det finns en del skillnader mellan dem. I konventionen förutsätts det att myndigheterna i den anmodade medlemsstaten i en sådan situation som avses i artikeln anger på vilka villkor framställningen skulle kunna verkställas. Dessutom konstateras det i

artikeln att myndigheterna kan komma överens om att vidta ytterligare åtgärder. Bestämmelserna står dock inte i strid med varandra. De ifrågavarande närmare bestämmelserna om förfarandet i konventionen är förpliktande för de finska myndigheterna, men det anses inte nödvändigt att till alla delar ta in dem i lagen om straffrättslig rättshjälp.

Enligt propositionen är det motiverat att 11 § 2 mom. i den finska lagen om straffrättslig rättshjälp ändras så att det motsvarar den bestämmelse i konventionen enligt vilken myndigheterna är skyldiga att ange på vilka villkor en framställning skulle kunna verkställas. Det föreslås att bestämmelsen skall tillämpas också på andra stater än EU:s medlemsstater, eftersom den kan anses utgöra en bra anvisning när det gäller förfarandet för lämnande av rättslig hjälp till vilken stat som helst.

Punkt 4 i artikeln innehåller för sin del en bestämmelse om sådana situationer när en fastställd tidsfrist inte kan hållas. I punkten sägs att om man kan förutse att den av den ansökande medlemsstaten fastställda tidsfristen för att verkställa framställningen inte kan hållas, och om de skäl som avses i punkt 2, andra meningen, tydligt visar att varje försening kommer att leda till väsentliga störningar av förfarandet i den ansökande medlemsstaten, skall den anmodade medlemsstatens myndigheter omgående meddela den beräknade tid som behövs för att verkställa framställningen. Den ansökande medlemsstatens myndigheter skall omgående meddela om de ändå håller fast vid sin framställning. Den ansökande och den anmodade medlemsstatens myndigheter kan därefter komma överens om vilka ytterligare åtgärder som skall vidtas i fråga om framställningen. I den förklarande rapporten hänvisas också till EU:s gemensamma åtgärd om goda rutiner vid inbördes rättshjälp i brottmål.

I 9 § 3 mom. lagen om straffrättslig rättshjälp sägs att om verkställigheten av en begäran om rättshjälp fördröjs, skall detta utan dröjsmål meddelas den utländska myndighet som framställt begäran och samtidigt skall orsaken till dröjsmålet nämnas. Bestämmelsen i lagen motsvarar inte till alla delar artikeln i konventionen, men huvudprincipen är densamma, och bestämmelserna kan inte an-

ses stå i konflikt med varandra. Konventionen innehåller mera detaljerade bestämmelser om det förfarande som skall iakttas i nämnda situation, också av de finska myndigheterna.

I artikeln föreskrivs inte om hur den information som avses där skall ges, varför den anmodade medlemsstaten kan välja att överföra informationen på vilket sätt som helst.

Artikel 5. **Översändande och delgivning av rättegångshandlingar**

Artikeln innehåller bestämmelser om översändande och delgivning av rättegångshandlingar mellan EU:s medlemsstater. Artikeln grundar sig på artikel 52 i Schengenkonventionen och effektiviserar de förfaranden som godkänts där. Nämnda artikel 52 har upphört att gälla genom artikel 2 i den föreliggande konventionen. I Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp finns bestämmelserna om delgivning av handlingar i artikel 7. Bestämmelserna i den föreliggande konventionen kompletterar dessa bestämmelser.

I punkt 1 i artikeln bestäms att huvudregeln vid översändande av handlingar mellan EU:s medlemsstater är att varje medlemsstat skall översända rättegångshandlingar som rör personer som vistas på en annan medlemsstats territorium direkt till dessa personer per post. Artikeln utvidgar myndigheternas skyldigheter att delge handlingar per post inom EU:s territorium. Detta kan anses effektivisera och förenkla samarbetet vid delgivningen märkbart.

Artikeln innehåller inte någon definition av vad som avses med rättegångshandlingar. Enligt den förklarande rapporten skall begreppet ges en vid tolkning och anses innefatta t.ex. stämningar och domstolsavgöranden. Begreppet kan således tolkas så att det till mycket stor del innefattar de handlingar som hänförs till straffrättsliga förfaranden. Enligt den förklarande rapporten skall också orden "som vistas på ... territorium" ges en vid tolkning och måste inte innebära att personen är bosatt på territoriet i fråga. Det är således tillräckligt att personen kan nås på

den andra medlemsstatens territorium.

Bestämmelsen i denna punkt ändrar delgivningsförfarandena enligt Schengenkonventionen och Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp, så att EU:s övriga medlemsstater enligt den föreliggande konventionen i regel skall delge en person som vistas på finskt territorium rättegångshandlingar per post. Likaså skall de finska myndigheterna i regel delge en person som vistas på en annan medlemsstats territorium rättegångshandlingar per post.

Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp har inte innehållit några bestämmelser om delgivning per post. I konventionen har endast bestämts om delgivning mellan stater inom ramen för förfarandet för rättslig hjälp. Schengenkonventionen har för sin del möjliggjort delgivning per post mellan Schengenstaterna, men den har dock inte ålagt staterna att använda detta förfarande. Principen har varit den att varje stat särskilt meddelar vilka handlingar som får delges per post på dess territorium. I den finska lagstiftningen har i samband med införandet av Schengenkonventionen inte tagits in några särskilda bestämmelser om delgivning per post.

I 17 och 18 § lagen om straffrättslig rättshjälp samt i 1 och 11—17 § förordningen om straffrättslig rättshjälp finns bestämmelser om delgivning av handlingar. Bestämmelserna gäller dock endast sådana situationer när en utländsk myndighet har begärt rättshjälp av en finsk myndighet vid verkställandet av en delgivning. Bestämmelserna gäller således inte situationer när den andra staten själv verkställer delgivningen per post på finskt territorium. Konventionen inverkar inte på tillämpningen av dessa bestämmelser, utan delgivningar som har begärts av en utländsk myndighet skall verkställas på samma sätt som i dag efter att konventionen har trätt i kraft. I lagen och förordningen finns inte heller några särskilda bestämmelser om hur de finska myndigheterna skall gå till väga när de vill delge en person som vistas på en annan medlemsstats territorium en rättegångshandling. I en sådan situation skall de finska myndigheterna tillämpa de allmänna bestämmelserna om framställande av en begäran om rättshjälp till en främmande stat i la-

gen om straffrättslig rättshjälp samt bestämmelserna i en eventuell konvention mellan Finland och den främmande staten.

Mellan Finland och de nordiska länderna gäller dessutom överenskommelsen mellan Finland, Danmark, Island, Norge och Sverige om inbördes rättshjälp genom delgivning och bevisupptagning samt förordningen om inbördes rättshjälp mellan de nordiska länderna genom delgivning och bevisupptagning. Såsom konstaterats i detaljmotiveringen till artikel 1 ovan blir den nordiska regleringen i kraft och kan tillämpas som ett parallellt arrangemang. Varken överenskommelsen eller förordningen gällande nordiskt samarbete innehåller dock några bestämmelser om delgivning per post.

Eftersom bestämmelserna om delgivning i artikel 5 i konventionen kommer att gälla alla de nordiska länderna, skall huvudregeln om delgivning per post tillämpas i förhållandet mellan Finland och de övriga nordiska länderna. Förfarandet med delgivning per post skall således tillämpas i första hand också mellan Finland och de övriga nordiska länderna, trots att den nordiska lagstiftningen på ovan nämnt sätt förblir i kraft som parallell lagstiftning. I ett sådant fall när delgivningen inte kan verkställas per post så som avses i artikeln kan den nordiska regleringen tillämpas jämsides med konventionen.

Varken i artikeln eller i den förklarande rapporten preciseras det hur delgivningen per post skall verkställas för att artikeln skall bli tillämplig. I den finska lagstiftningen regleras förfarandena för delgivning per post i rättegångsärenden i 11 kap. rättegångsbalken. En handling kan sändas till en part antingen med posten mot mottagningsbevis eller mot att mottagaren återsänder delgivningskvittot (RB 11:3). Domstolen kan även delge andra handlingar än stämningen så att handlingen sänds till en part med posten till den adress som parten har meddelat domstolen (RB 11:3 a). Detta är de förfaranden för delgivning per post som kan anses stå till de finska myndigheternas förfogande. I sådana fall när ett förfarande med mottagningsbevis används skall man givetvis använda de förfaranden för delgivning mot mottagningsbevis som står till buds i fråga om internationella ärenden.

I propositionen har det inte ansetts nödvändigt att i lagstiftningen ta in bestämmelser i sak om verkställande av delgivning per post på EU:s medlemsstaters territorium. Enligt propositionen kan bestämmelserna i konventionen tillämpas direkt, eftersom de är tillräckligt detaljerade. Det har dock ansetts nödvändigt att till lagen om sättande i kraft av konventionen foga en bestämmelse (2 §) i vilken förhållandet mellan den gällande lagstiftningen om delgivning och delgivning per post preciseras särskilt.

I punkt 2 i artikeln bestäms om undantag från huvudregeln i punkt 1, dvs. att handlingar som regel skall sändas per post. Enligt punkt 2 i artikeln får rättegångshandlingar översändas genom den anmodade medlemsstatens behöriga myndigheter endast om a) adressen till den person för vilken handlingarna är avsedda är okänd eller osäker, eller b) det enligt de rättegångsregler som är tillämpliga i den ansökande medlemsstaten krävs ett annat bevis för delgivning av handlingen med adressaten än det bevis som kan erhållas med post, eller c) det inte har varit möjligt att delge handlingen med post, eller d) den ansökande medlemsstaten har välgrundade skäl att anse att sändande med post inte skulle ge resultat eller är olämpligt.

Konventionen tillåter att rättegångshandlingar översänds genom myndigheterna endast i de fall som anges i punkt 2 i artikeln. Målet är att genom ökad delgivning per post minska det arbete som verkställandet av delgivning orsakar myndigheterna.

Om en handling inte kan delges per post, skall framställningen om delgivning sändas till den andra medlemsstaten i enlighet med de förfaranden som anges i artikel 6 i konventionen. Detta betyder att framställningen i enlighet med bestämmelserna i artikel 6 i första hand skall göras direkt hos den behöriga myndigheten i den andra medlemsstaten och inte genom den centrala myndigheten. I övrigt iaktas vid delgivning genom myndigheter bestämmelserna i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp. När det gäller de nordiska länderna kan en delgivning som inte kan verkställas per post också verkställas i enlighet med den ovan nämnda nordiska överenskommelsen.

Enligt 11 kap. 3 § rättegångsbalken skall en

delgivning i första hand verkställas per post. Delgivningen verkställs så att handlingen sänds till parten med posten mot ett mottagningsbevis eller mot att mottagaren återsänder delgivningskvittot. Enligt kapitlets 3 a § kan andra handlingar än stämningen även delges så att handlingen sänds till en part med posten till den adress som parten har meddelat domstolen. Kapitlets 4 § innehåller bestämmelser om när stämningssmannen skall sköta delgivningen. Enligt paragrafen skall stämningssmannen sköta delgivningen, om delgivningen inte har kunnat verkställas eller om det kan anses sannolikt att den inte kan verkställas enligt 3 §, om det finns andra särskilda skäl eller om en part har anförtrots delgivningen.

Bestämmelserna innebär att det enligt rättegångslagstiftningen i Finland inte krävs något annat bevis för delgivning av en rättegångshandling med adressaten än det bevis som kan erhållas med post. Lagstiftningen i Finland begränsar följaktligen inte användningen av delgivning per post på det sätt som avses i bestämmelsen i punkt 2 b i artikeln. Således kan också t.ex. stämningar till svarande sändas per post i enlighet med konventionen. Å andra sidan möjliggör den ovan nämnda bestämmelsen i 11 kap. 4 § rättegångsbalken att en internationell delgivning t.ex. för svarandenas del kan betraktas som ett sådant i paragrafen avsett särskilt skäl som enligt konventionen tillåter annan delgivning än direkt delgivning per post. Också i de övriga situationer som avses i 4 § kan det anses att lagstiftningen kräver att stämningssmannen sköter delgivningen.

Delgivning genom myndigheter kan även användas i de övriga situationer som avses i punkt 2 i artikeln, t.ex. när det finns välgrundade skäl att anse att sändande med post inte skulle ge resultat eller är olämpligt (punkt d). Bestämmelsen ger medlemsstaterna en relativt stor frihet att använda delgivning genom myndigheter. Också de finska myndigheterna bör dock sträva efter att använda delgivning per post i så stor utsträckning som möjligt. Delgivning genom myndigheter kan dessutom användas om adressen till den person för vilken handlingarna är avsedda är okänd eller osäker (punkt a) eller om det inte har varit möjligt att delge handlingen med post (punkt

c). I den förklarande rapporten betonas att den medlemsstat som skickar handlingarna måste göra rimliga ansträngningar för att förvissa sig om adressatens adress, så att handlingarna kan skickas direkt till denne med post. Om handlingarna måste skickas genom myndigheterna, bör framställningen om delgivning åtföljas av så mycket relevant information som möjligt, för att hjälpa den anmodade medlemsstaten att verkställa delgivningen. Således skall också de finska myndigheterna i första hand ta reda på adressatens adress i utlandet.

När en finsk myndighet på framställning av en annan stat delger en svarande, en målsägande eller ett vittne i brottmål en stämning eller en kallelse i Finland, skall delgivningen i enlighet med 11 och 13 § förordningen om straffrättslig rättshjälp verkställas personligen genom stämmingsmannen. Konventionens ikraftträdande betyder således att delgivningar till utlandet kan verkställas direkt per post, men liksom i dag skall delgivning av en stämning eller en kallelse till en svarande, en målsägande eller ett vittne i brottmål verkställas personligen genom stämmingsmannen så som bestäms i 11 kap. 1 § 2 mom. och 4 § rättegångsbalken när en finsk myndighet lämnar rättslig hjälp.

Såsom konstaterats ovan tas i lagen om sätande i kraft av konventionen in en förtydligande bestämmelse (2 §) om den delgivning per post som avses i artikeln. Enligt den föreslagna bestämmelsen skall vid delgivning per post i tillämpliga delar iakttas de ovan nämnda bestämmelserna i 11 kap. rättegångsbalken.

I punkt 3 i artikeln bestäms om översättning av handlingar som delges per post. I punkten sägs att när det finns anledning att anta att adressaten inte förstår det språk som handlingen är avfattad på, skall handlingen, eller åtminstone de viktigaste delarna av den, översättas till språket (något av språken) i den medlemsstat på vars territorium adressaten vistas. Om den myndighet som har utfärdat rättegångshandlingen känner till att adressaten endast förstår ett annat språk, skall handlingen, eller åtminstone de viktigaste delarna av den, översättas till detta andra språk. Enligt den förklarande rapporten är avsikten med bestämmelsen främst att skyd-

da adressatens intressen, men troligen förbättrar översättningen av handlingen även dess effekt.

Det viktigaste vid tillämpningen av punkt 3 är att den finska myndigheten ser till att den handling som översänds är avfattad på ett språk som adressaten förstår. Vid tillämpningen av artikeln kan en finsk myndighet skicka en finskspråkig handling till en person som vistas på en annan av EU:s medlemsstaters territorium i sådana fall när personen förstår finska, och handlingen behöver således inte översättas till språket eller något av språken i den medlemsstat på vars territorium personen vistas.

I 8 § lagen om straffrättslig rättshjälp och i 9 och 10 § förordningen om straffrättslig rättshjälp finns bestämmelser om språk och översättningar. Bestämmelserna gäller dock inte handlingar som en behörig finsk myndighet i enlighet med artikeln sänder per post till en annan stat utan medverkan av den centrala myndigheten. Övergången till delgivning per post förutsätter att den behöriga myndigheten själv sörjer för översättningen. Justitieministeriet skall klarlägga det ansvar som hänförs till översättningarna särskilt, antingen genom bestämmelser som utfärdas med stöd av 29 § lagen om straffrättslig rättshjälp eller genom en ändring av förordningen om straffrättslig rättshjälp.

I punkt 4 i artikeln sägs att alla rättegångshandlingar skall åtföljas av ett meddelande om att adressaten hos den myndighet som har utfärdat handlingen eller hos andra myndigheter i den medlemsstaten kan få upplysningar om sina rättigheter och skyldigheter när det gäller handlingen. Punkt 3 skall också vara tillämplig på detta meddelande. Detta betyder att de meddelanden som avses i punkt 4 skall översättas till ett språk som adressaten förstår i enlighet med punkt 3.

I den förklarande rapporten konstateras att inga särskilda krav beträffande meddelanden enligt punkt 4 har föreskrivits, men att det är viktigt att de, när så är lämpligt, upplyser om följderna av att inte beakta den relevanta rättegångshandlingen i enlighet med lagstiftningen i den medlemsstat som utfärdat handlingen. Om adressaten har inkallats som svarande, bör meddelandet ange på vilka villkor den berörda personen kan biträdas av en ad-

vokat. Dessutom bör en person som inkallats som vittne eller sakkunnig, när så är lämpligt, upplysas om huruvida personen kan erhålla ett förskott för att täcka resekostnader och kostnader för uppehälle, och även om vilka belopp som kan komma i fråga.

Lagstiftningen i Finland innehåller inga bestämmelser om att en rättegångshandling som delges skall åtföljas av ett meddelande om möjligheten att få upplysningar så som bestäms i punkt 4 i artikeln. Enligt propositionen skall bestämmelsen tillämpas direkt.

Det meddelande som avses i punkt 4 har enligt den förklarande rapporten ett mera omfattande innehåll än vad som sägs i den egentliga konventionstexten. Eftersom innehållet i den förklarande rapporten inte är bindande och själva konventionen inte innehåller några motsvarande bestämmelser, har man i propositionen ansett att den finska lagstiftningen inte i detta sammanhang behöver ändras i enlighet med den förklarande rapporten. Det finns dock inga hinder för att anvisningarna i rapporten iakttas.

Om den handling som skall delges innehåller en kallelse för mottagaren att infinna sig i Finland, skall de finska myndigheterna se till att den inkallade har tillräckligt med tid för att hörsamma kallelsen. Också när de sätter ut eventuella andra tidsfrister skall de finska myndigheterna beakta att mottagaren av delgivningen befinner sig i en annan medlemsstat. T.ex. när det gäller Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp har många stater meddelat att en svarande skall ges 30 eller 50 dagar att inställa sig vid domstolen.

I punkt 5 i artikeln sägs att artikeln inte skall påverka tillämpningen av artiklarna 8, 9 och 12 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp. Bestämmelserna i fråga gäller ställningen för vittnen och sakkunniga som inte efterkommer en kallelse att inställa sig vid domstol, ersättningar till vittnen och sakkunniga samt immunitet för vittnen, sakkunniga och svarande i brottmål vid lämnandet av rättshjälp. Principerna i de ovan nämnda bestämmelserna ändras således inte genom artikeln. Vid delgivning per post skall således beträffande de ovan nämnda frågorna iakttas samma principer som vid delgivning som verkställs med hjälp av en ut-

ländsk myndighet.

I den finska lagstiftningen finns bestämmelser som motsvarar de ifrågakarande artiklarna i 17 kap. 26 a och 51 § rättegångsbalken, i 20 § förordningen om straffrättslig rättshjälp och i lagen om immunitet i vissa fall för personer som deltar i rättegång och förundersökning. Dessa bestämmelser bör således också kunna tillämpas på handlingar som delgivits per post. En del av bestämmelserna är utformade så att de gäller situationer när kallelsen att infinna sig i en främmande stat har sänts i ett förfarande för rättslig hjälp, och de lämpar sig således inte beträffande ordalydelsen för delgivning per post. I propositionen föreslås att en hänvisning till de ifrågakarande paragraferna tas in i den föreslagna bestämmelsen i lagen om sättande i kraft av konventionen, så att bestämmelserna också skall vara tillämpliga på kallelser som delgivits per post.

I rättspraxis har det varit oklart om en person som befinner sig i en annan stat kan kallas att infinna sig vid vite. På vittnen kan till dessa delar tillämpas bestämmelserna i 17 kap. 26 a § rättegångsbalken, som till innehållet motsvarar artikel 8 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp. Enligt bestämmelserna i fråga kan vad som bestäms i 17 kap. 36 och 39 § rättegångsbalken inte tillämpas på ett vittne som från en främmande stat har kallats att infinna sig i Finland men inte har hörsammat kallelsen. Vittnet kan således inte dömas till vite, och det kan inte heller bestämmas att vittnet skall hämtas till domstolen eller dömas till andra straff eller tvångsmedel, om vittnet inte hörsammar en kallelse att infinna sig i Finland. Detta innebär att det inte heller i en kallelse som sänds till vittnet med posten i enlighet med artikeln kan bestämmas om dylika påföljder för utevaro. Enligt 17 kap. 51 § rättegångsbalken tillämpas samma principer på sakkunniga. När det gäller de nordiska länderna kan däremot påföljder för utevaro föreläggas i den mån den nordiska lagen om skyldighet att i vissa fall inställa sig vid domstol medger detta. Om man inte lyckas kalla ett vittne från en annan medlemsstat till Finland, kan de finska myndigheterna genom en framställning om rättslig hjälp i brottmål begära att personen hörs i den andra medlems-

staten.

De oklarheter som har förekommit i rättspraxis när det gäller användningen av vite har särskilt gällt situationer när svarande kallas till Finland från en annan stat. Saken kan i viss mån anses vara oklar. Frågan har i Finland dryftats av en arbetsgrupp för koordinering av internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden, och denna har tagit ställning till saken i sitt betänkande (Justitieministeriet. Allmänna avdelningens publikationer 1/2000). I betänkandet konstateras att svaranden kan föreläggas vite och det förelagda vitet dömas ut, om svaranden inte hörssammar kallelsen (s. 341). Ett sådant förfarande kan således anses motiverat, om det inte förbjuds i en överenskommelse mellan Finland och den främmande staten. En annan sak är att ett vite som har dömts ut i Finland inte nödvändigtvis verkställs i den andra staten. Ett vite som har dömts ut av en finsk domstol kan dock verkställas i Finland, om personen i fråga har egendom eller inkomster här. Bestämmelsen i 15 § 3 mom. lagen om straffrättslig rättshjälp kan inte anses utgöra grund för att inte tillåta vite. I det ifrågasvarande 3 mom. sägs att om begäran om rättshjälp innehåller en kallelse att infinna sig för att höras inför en utländsk myndighet, får en finsk myndighet inte ålägga den som har kallats för att höras att hörssamma kallelsen eller mot denne använda tvångsmedel på grund av att kallelsen inte hörssammats. För det första gäller bestämmelsen endast sådana situationer när en finsk myndighet ger rättshjälp i Finland genom att delge en person en kallelse att infinna sig för att höras inför en utländsk myndighet. För det andra innehåller bestämmelsen ett förbud för uttryckligen finska myndigheter att i en sådan situation använda de tvångsmedel som nämns i bestämmelsen till följd av att kallelsen inte hörssammas. I bestämmelsen sägs således ingenting om att en utländsk myndighet inte skulle kunna förena en kallelse med hot om påföljder för utevaror.

Redan i regeringens proposition 61/1993 rd (s. 39) konstateras det att 15 § 3 mom. följer gängse principer för internationell rättshjälp, enligt vilka en utländsk myndighets begäran om rättshjälp som innehåller en kallelse att personligen infinna sig för att bli hörd inför

en utländsk domstol eller myndighet som vittne, sakkunnig eller part eller i någon annan egenskap, i Finland kan verkställas endast så att kallelsen delges på vederbörligt sätt men så att det är frivilligt att hörssamma kallelsen. Därmed kan man inte använda några som helst tvångsmedel mot den inkallade, varken enligt den främmande statens lag eller enligt finsk lag, om den inkallade inte vill hörssamma kallelsen. I propositionen konstateras att det dock inte utgör något hinder för delgivningen att kallelsen innehåller bestämmelser om tvångsmedel enligt lagen i den stat som framställt begäran och som i den främmande staten kan användas mot den inkallade om han eller hon inte hörssammar kallelsen, eftersom det i allmänhet är i den inkallades intresse att få information både om kallelsen och om påföljderna för att inte hörssamma kallelsen, t.ex. om de ekonomiska sanktioner som kan riktas mot den inkallades egendom i den stat som framställt begäran. I dessa fall är det dock motiverat att den inkallade antingen i samband med delgivningen av kallelsen eller på annat sätt informeras om att dessa i kallelsen nämnda sanktioner inte kommer att verkställas i Finland och om att tvångsmedel inte annars heller kommer att användas mot den inkallade i Finland. I propositionen konstateras också att det bör observeras att det i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp inte ingår bestämmelser som förbjuder den stat som framställt begäran att använda tvångsmedel mot svaranden i ett brottmål, om denne trots att ha delgivits en kallelse inte finner sig i staten i fråga. Konventionen innehåller inte heller bestämmelser som berättigar en fördragsslutande part att vägra att delge en kallelse som avser stämning av svaranden i ett brottmål på den grund att den stat som framställt begäran med anledning av utevaror kunde döma den instämnda till utevaroböter eller att man mot en inkallad kunde vidta andra sanktioner. Såsom nämnts ovan innehåller artikel 8 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp däremot en bestämmelse om att ett vittne eller en sakkunnig inte får underkastas dylika straff eller tvångsmedel.

När det gäller Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp bör de eventuella förbehåll som de fördragsslutande parterna

har gjort dock beaktas.

Man kan således konstatera att det kan anses vara en godtagbar praxis att finska myndigheter också i det förfarande för delgivning per post som avses i artikeln delger en svarande en kallelse vid vite, och att vitet också kan dömas ut om kallelsen inte hörsammats, eftersom ett sådant förfarande inte är förbjudet enligt Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp och inte heller enligt denna konvention. En annan sak är att det förfarande där en svarande kallas till rättegången så att kallelsen delges i en annan medlemsstat endast kan användas i den första fasen. Om svaranden inte hörsammar kallelsen trots vitet skall de finska myndigheterna överväga något annat förfarande, t.ex. utlämning. För svarandes del finns det ingen gällande speciallagstiftning mellan de nordiska länderna.

Användningen av vite utgör inget problem i förundersökningsfasen, eftersom det enligt lagstiftningen i Finland inte är möjligt att använda vite vid kallelse till förundersökning. Den som är misstänkt för brott och som befinner sig i en annan stat kan inte heller föreläggas att infinna sig vid hot om andra påföljder. Om en misstänkt inte hörsammar en kallelse att infinna sig i Finland för att höras vid förundersökningen, skall de finska myndigheterna överväga att göra en framställning om att den misstänkte hörs i den andra medlemsstaten.

Det kan också anses godtagbart att de finska myndigheterna med stöd av artikeln per post delger en person som befinner sig i en annan medlemsstat en stämning i ett mål som enligt 8 kap. 11 eller 12 § lagen om rättegång i brottmål kan prövas och avgöras trots svarandens utevaro. En annan sak är återigen om myndigheterna i den andra medlemsstaten godtar att straffet i fråga verkställs i den medlemsstaten. Ett sådant straff kan dock anses vara verkställbart i Finland. Också i ett sådant fall skall man se till att svaranden ges tillräckligt med tid för att, om svaranden så önskar, infinna sig i Finland.

I propositionen föreslås att det i 2 § i lagen om sättande i kraft av konventionen dessutom klargörs att bestämmelserna i 15 § 3 mom. lagen om straffrättslig rättshjälp i tillämpliga delar skall tillämpas på en kal-

lelse som i Finland delgivits per post enligt artikeln. Förslaget innebär att om en handling som har delgivits per post i Finland genom en annan medlemsstats försorg innehåller en kallelse att infinna sig för att höras inför en utländsk myndighet, får en finsk myndighet inte ålägga den som har kallats för att höras att hörsamma kallelsen eller mot denna använda tvångsmedel på grund av att kallelsen inte hörsammats. Dessutom innehåller 15 § 3 mom. en hänvisning till den nordiska speciallagstiftningen om skyldighet för vittnen att inställa sig vid domstol. Enligt förslaget gäller denna hänvisning också delgivning per post.

I den finska lagen ingår också andra bestämmelser som hänför sig till kallelser som sänds till ett annat land i ett rättshjälpsförfarande. I 28 § lagen om straffrättslig rättshjälp finns en bestämmelse om att ett vittne och en sakkunnig samt den som skall höras vid förundersökning har rätt att vägra vittna. Denna rätt gäller personens ställning vid förhöret. Den ifrågavarande 28 § innehåller också en hänvisning till den ovan nämnda lagen om immunitet.

Även den ovan nämnda bestämmelsen i lagen om straffrättslig rättshjälp bör kunna tillämpas också på sådana kallelser som delges per post. Enligt propositionen hänvisas i den preciserande bestämmelse som tas in i lagen om sättande i kraft av konventionen till paragrafen i fråga, för att bestämmelsen också skall kunna tillämpas på kallelser som delges per post.

I 19 § förordningen om straffrättslig rättshjälp bestäms för sin del att det i den kallelse som delges ett vittne och en sakkunnig skall anges att den som har kallats har rätt att vägra vittna och yttra sig enligt vad som bestäms i 28 § lagen om internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden samt att han har rätt till immunitet enligt lagen om immunitet i vissa fall för personer som deltar i rättegång och förundersökning. Förordningens 21 § innehåller dessutom bestämmelser om skyldighet att meddela om förskott som betalas till vittnen och sakkunniga. Förordningens 22 § innehåller en bestämmelse om inkallande av målsägande.

De ifrågavarande bestämmelserna i förordningen om straffrättslig rättshjälp och också

förordningens ovan nämnda 20 § skall tillämpas även på kallelser som delgivits per post. Bestämmelserna kan redan i sin nuvarande ordalydelse tillämpas på delgivning per post.

Artikel 5 i konventionen ändrar således inte de skyldigheter och påföljder som hänför sig till kallelser och delgivningar som sänds i ett förfarande för rättslig hjälp i brottmål. Dessa skyldigheter och påföljder bestäms på samma sätt som tidigare.

Artikel 6. **Översändande av framställningar om ömsesidig rättslig hjälp**

I artikeln bestäms om den kontaktordning som myndigheterna skall iakttä vid översändandet av framställningar om ömsesidig rättslig hjälp. Genom artikeln ändras de bestämmelser om kontaktordningen mellan EU:s medlemsstater som finns i artikel 53 i Schengenkonventionen och i artikel 15 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp. Den ifrågavarande bestämmelsen i Schengenkonventionen har upphört att gälla genom artikel 2 i den föreliggande konventionen.

Artikeln innehåller dessutom en bestämmelse om hur framställningar tekniskt kan översändas mellan olika myndigheter. Varken i Schengenkonventionen eller i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp har det funnits bestämmelser om saken. I punkt 1 i artikeln sägs att framställningar om ömsesidig rättslig hjälp och sådant informationsutbyte på eget initiativ som avses i artikel 7 skall göras skriftligen, eller på annat sätt som gör det möjligt att få en skriftlig uppteckning, så att den mottagande medlemsstaten kan fastställa äktheten.

Framställningar om ömsesidig rättslig hjälp och informationsutbyte mellan myndigheter kan således göras förutom skriftligen också på vilket annat sätt som helst som gör det möjligt att få en skriftlig uppteckning. Framställningar kan göras och besvaras bl.a. genom telefax och e-post. I artikeln krävs det dock att äktheten skall kunna fastställas. En-

ligt den förklarande rapporten bör medlemsstaterna samråda om de närmare arrangemangen för att fastställa äktheten när framställningar görs genom telekommunikation. Dessutom konstateras i den förklarande rapporten att medlemsstaterna också kan besluta att godta muntliga framställningar. Enligt den förklarande rapporten kunde muntliga framställningar godtas särskilt när det är brådskande och under förutsättning att de så snart som möjligt bekräftas skriftligen. I detta nu när propositionen avläts har EU:s medlemsstater ännu inte gemensamt börjat bereda några sådana arrangemang som avses i den förklarande rapporten. Det torde också vara möjligt att komma överens om arrangemang t.ex. på bilateral basis när konventionen börjar tillämpas.

I lagen om straffrättslig rättshjälp bestäms vilken teknisk form begäran skall ha för att kunna godkännas när en främmande stat begär rättshjälp av en finsk myndighet. Lagens 7 § är mycket smidig och möjliggör att begäran framställs skriftligen, som en teknisk upptagning, muntligen eller som ett elektroniskt meddelande. Om begäran gäller delgivning av en handling, förutsätts i paragrafen att den handling som delgivningen gäller alltid sänds i samband med begäran. Om det uppstår tvivel om begärens eller den bifogade handlingens äkthet eller innehåll, kan den finska myndigheten enligt paragrafen be att begäran till behövliga delar bekräftas skriftligen.

Lagen om straffrättslig rättshjälp innehåller endast allmänna bestämmelser om hur en finsk myndighet skall sända en begäran om rättshjälp till en utländsk myndighet. Bestämmelserna går inte in på det tekniska översändandet. Detta beror på att en begäran skall sändas till den främmande staten i den ordning som staten i fråga kräver. Enligt lagens 5 § skall en begäran om rättshjälp sändas till den främmande staten med iakttagande av den ordning som denna stat kräver samt med beaktande av bestämmelserna i eventuella gällande avtal mellan Finland och den främmande staten.

Bestämmelserna i lagen om straffrättslig rättshjälp står inte i strid med de ovan nämnda bestämmelserna i artikeln, och denna förutsätter således inte någon ändring av lagen.

Den centrala bestämmelsen i punkt 1 i artikeln är dess andra mening, där det bestäms om kontaktordningen vid översändandet av framställningar om ömsesidig rättslig hjälp. Genom bestämmelsen ändras den tidigare ordningen så, att framställningar om ömsesidig rättslig hjälp enligt konventionen i regel skall göras direkt mellan de behöriga myndigheterna och besvaras på samma sätt. Enligt ordalydelsen i artikeln skall sådana framställningar göras direkt mellan de rättsliga myndigheter som har behörighet att inleda och verkställa dem på ett visst territorium, och skall besvaras genom samma kanaler om inte annat föreskrivs i artikeln.

Enligt Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp har principen när det gäller kontaktordningen varit att framställningar om rättslig hjälp som regel har sänts genom justitieministerierna, som fungerat som centrala myndigheter. I Schengenkonventionen har man för sin del gått in för en princip som i högre grad än Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp har gjort det möjligt att sända framställningarna direkt mellan de rättsliga myndigheterna. Enligt Schengenkonventionen har myndigheterna kunnat kontakta varandra direkt om de så har önskat. Den nya huvudprincipen enligt konventionen är att framställningarna sänds direkt mellan myndigheterna och besvaras på samma sätt, inte genom en central myndighet. Konventionen förutsätter således att medlemsstaterna övergår till att använda direkta kontakter mellan myndigheterna.

Övergången till direkta kontakter kan orsaka problem när det gäller att finna ut vilken den behöriga myndigheten i den andra medlemsstaten är. Av denna orsak har man inom Europeiska unionen för avsikt att genomföra samarbetsprojekt vilkas syfte är att göra det lättare att ta reda på vilken den rätta behöriga myndigheten är. Det viktigaste av dessa projekt är det som för närvarande bereds av det europeiska rättsliga nätverk som inrättades genom den gemensamma åtgärden av den 29 juni 1998 (EGT L 191, 7.7.1998, s. 4). Det europeiska rättsliga nätverket är ett samarbetsnätverk för myndigheterna och består av de centrala myndigheter och andra behöriga myndigheter som ansvarar för den internationella rättshjälpen i medlemsstaterna. Ett

av målen med det europeiska rättsliga nätverket är att skapa ett system genom vilket det blir lättare att hitta rätt myndighet i en annan medlemsstat.

Enligt punkt 1 andra stycket kan all information som lämnas av en medlemsstat med tanke på lagföring inför en annan medlemsstats domstol i den mening som avses i artikel 21 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp göras genom direkta kontakter mellan de behöriga rättsliga myndigheterna. Den nämnda artikeln har innehållit en särskild bestämmelse om att en framställning om lagföring skall översändas från justitieministeriet i den anmodande staten till justitieministeriet i den anmodade staten. Dessa framställningar kan således enligt konventionen sändas direkt till den behöriga myndigheten, om så önskas. Konventionen förutsätter dock inte att framställningarna i regel sänds direkt mellan de behöriga myndigheterna.

I 4 och 5 § lagen om straffrättslig rättshjälp finns bestämmelser om kontaktordningen vid översändandet av framställningar om rättshjälp. Enligt lagens 4 § skall en utländsk myndighet sända en begäran om rättshjälp till justitieministeriet eller direkt till den myndighet som är behörig att uppfylla begäran. Enligt bestämmelsen är det tillåtet för utländska myndigheter att direkt kontakta de behöriga myndigheterna i Finland, och bestämmelsen står således inte i strid med konventionen.

I lagens 5 § regleras för sin del den kontaktordning som de finska myndigheterna skall iakta när de sänder en begäran om rättshjälp till en utländsk myndighet. Eftersom denna kontaktordning bestäms enligt den ordning som den andra staten kräver och eventuella gällande internationella avtal, innehåller 5 § endast den ovan nämnda allmänna bestämmelsen enligt vilken de finska myndigheterna när de sänder en begäran om rättshjälp till en främmande stat skall iakta den ordning som denna stat kräver och beakta bestämmelserna i eventuella gällande internationella avtal mellan Finland och den främmande staten. Lagen om straffrättslig rättshjälp medger således också att de finska myndigheterna har direkt kontakt med de utländska myndigheterna, dock på det villkoret

att den ifrågavarande främmande staten tillåter en sådan kontaktordning.

I 8 § förordningen om straffrättslig rättshjälp finns en bestämmelse om besvarande av en begäran om rättshjälp. Enligt bestämmelsen skall av en utländsk myndighets begäran om rättshjälp föranledda svar, meddelande som ansluter sig till uppfyllandet av begäran, begäran om komplettering av begäran, tilläggsförfrågan och de handlingar som ansluter sig till dem sändas till den utländska myndighet som har framfört begäran på samma sätt som begäran har framförts, om det inte har begärts eller uppenbarligen förutsatts att något annat förfarande skall tillämpas eller annorlunda stadgas eller har överenskommit. Om begäran har skickats av någon annan än den utländska myndighet som har framställt begäran, skall svar, meddelanden och begäran om kompletteringar i brådsakande fall skickas eller framställas direkt till den myndighet som har framställt begäran och detta skall meddelas den myndighet som har skickat begäran.

I 1—5 § förordningen om straffrättslig rättshjälp finns närmare bestämmelser om till vilken myndighet begäran om rättshjälp skall sändas. Bestämmelserna grundar sig på principen att en begäran kan sändas antingen direkt till den behöriga myndigheten eller till justitieministeriet, som är central myndighet. Förordningens 1 § 2 mom. samt 3 och 4 § innehåller dock bestämmelser enligt vilka begäran skall tillställas justitieministeriet. Bestämmelserna i fråga gäller en av en främmande stat framställd begäran om bevisupptagning som innehåller en begäran om förskott till ett vittne eller en sakkunnig, utlämnande av straffregisteruppgifter eller information om lagstiftning. Dessa bestämmelser kan dock inte anses stå i strid med konventionen, eftersom principerna i själva lagen om straffrättslig rättshjälp möjliggör såväl direkta kontakter som anlitan av centrala myndigheter. Bestämmelserna i förordningen om straffrättslig rättshjälp kan främst anses precisera vilken den behöriga myndigheten är i de ovan nämnda ärendena.

Bestämmelserna i lagen och förordningen om straffrättslig rättshjälp står inte i strid med bestämmelserna i artikeln, och denna förutsätter ingen ändring av lagstiftningen. I

5 § lagen om straffrättslig rättshjälp finns en uttrycklig hänvisning om de internationella avtal som skall tillämpas. I förhållande till EU:s medlemsstater skall de finska myndigheterna följa de bestämmelser om kontaktordningen som finns i konventionen.

För polisens del är nuvarande praxis, som grundar sig på administrativa anvisningar, att framställningar om rättslig hjälp som polisen i Finland sänder till eller mottar från utlandet skall skickas genom centralkriminalpolisen. Konventionen kan inte anses förutsätta att detta förfarande ändras, eftersom centralkriminalpolisen inom hela landet är den behöriga regionala myndigheten när det gäller att verkställa sådana framställningar om rättslig hjälp som sänds till Finland. Ett arrangemang av motsvarande typ gäller inom tullförvaltningen. En finsk myndighet kan också framöver inom sitt förvaltningsområde meddela anvisningar om det förfarande som skall iaktas när det gäller kontaktordningen. De ovan nämnda anvisningarna utgör inget hinder för att en annan medlemsstat i enlighet med konventionen sänder en framställning om rättslig hjälp direkt till den behöriga lokala myndigheten i Finland.

Trots att syftet med artikeln är att göra direkta kontakter till huvudregel vid översändandet av framställningar om ömsesidig rättslig hjälp, tillåter artikeln också undantag från denna ordning. Enligt punkt 2 i artikeln skall huvudregeln i punkt 1 inte påverka möjligheten att i särskilda fall sända eller återvända framställningar antingen, enligt punkt a, mellan en medlemsstats centrala myndighet och en annan medlemsstats centrala myndighet eller, enligt punkt b, mellan en medlemsstats rättsliga myndighet och en annan medlemsstats centrala myndighet. Enligt punkten är det således möjligt att i särskilda fall sköta kontakterna mellan dels de centrala myndigheterna, dels en central myndighet och en rättslig myndighet.

I artikeln definieras inte vad som avses med särskilda fall, men enligt den förklarande rapporten är avsikten att komplicerade fall eller fall då framställningen riktas till mer än en behörig myndighet i den anmodade medlemsstaten skall kunna beaktas. I sådana situationer är det också möjligt att på ett smidigt sätt använda en kontaktordning som avviker

från huvudprincipen i konventionen.

De ovan nämnda bestämmelserna i lagen om straffrättslig rättshjälp står inte heller i strid med denna bestämmelse i konventionen. Lagen behöver inte ändras på grund av att bestämmelsen träder i kraft.

Punkt 3 i artikeln innehåller en undantagsbestämmelse som gäller Förenade kungariket och Irland. Enligt punkten får dessa stater trots den huvudregel om kontaktordningen som föreskrivs i artikeln i samband med införandet av konventionen förklara att framställningar om ömsesidig rättslig hjälp och meddelanden till dem skall skickas till dem via den centrala myndigheten i respektive land. Dessa båda medlemsstater får också när som helst genom ytterligare en förklaring begränsa räckvidden av en sådan förklaring. De skall göra detta när bestämmelserna om ömsesidig rättslig hjälp i Schengenkonventionen träder i kraft i fråga om dem. Artikeln ger således Förenade kungariket och Irland rätt att i samband med införandet av konventionen förklara att kontakterna för deras del skall skötas via den centrala myndigheten. Å andra sidan kommer denna möjlighet att begränsas när dessa medlemsstaters tillträder bestämmelserna i Schengenkonventionen. Detta betyder att kontaktordningen beträffande dessa två stater klarnar först senare.

Artikeln ger de övriga medlemsstaterna möjlighet att tillämpa ömsesidighetsprincipen i fråga om de ovan nämnda förklaringarna. Detta betyder att också Finland vid antagandet av konventionen kan förklara att Finland förutsätter att framställningar om ömsesidig rättslig hjälp från Förenade kungariket och Irland sänds via den centrala myndigheten i Finland, dvs. justitieministeriet.

Syftet med konventionen och det rättsliga samarbetet inom EU generellt är dock att Förenade kungariket och Irland så snabbt som möjligt skall frånga de ovan nämnda förklaringarna, om de över huvud taget avger sådana. Målet är att ett enhetligt system skall tillämpas mellan EU:s medlemsstater. Sannolikheten för att eventuella förklaringar slopas är större om Finland inte tillämpar ömsesidighetsprincipen. Redan enligt den gällande lagstiftningen är det så att Finland kan lämna andra stater rättslig hjälp i större utsträckning än vad som gäller omvänt och att de be-

stämmelser som tillämpas härvid är smidigare. Därför skall Finland enligt propositionen inte avge någon sådan förklaring om att tillämpa ömsesidighetsprincipen som avses i artikeln.

Punkt 4 i artikeln gör det möjligt att sända framställningar om rättslig hjälp genom vissa internationella organisationer. Enligt punkten får varje framställning om ömsesidig rättslig hjälp som är brådskande för att vinna tid göras genom internationella kriminalpolisorganisationen (Interpol) eller varje organ som är behörigt enligt bestämmelser som antagits i enlighet med Fördraget om Europeiska unionen.

Med hänvisningen till varje organ som är behörigt enligt bestämmelser som antagits i enlighet med Fördraget om Europeiska unionen avses ett organ som t.ex. Europol eller Eurojust som är behörigt att fylla denna funktion. Den permanenta enhet, Eurojust, som inrättades genom det beslut som Europeiska unionens medlemsstater antog den 28 februari 2002 (EGT L 63, 6.3.2002) skall enligt artikel 6 g i beslutet även överlämna framställningar om ömsesidig rättslig hjälp i frågor i vilka den är behörig. Europol har för närvarande inte sådan behörighet. Också artikel 15 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp gör det möjligt att översända framställningar om ömsesidig rättslig hjälp genom Interpol. Den nämnda konventionen begränsar inte detta översärande enbart till brådskande framställningar.

I 30 § lagen straffrättslig rättshjälp konstateras att bestämmelserna i lagen inte påverkar de finska myndigheternas samarbete med utländska myndigheter i straffrättsliga ärenden genom förmedling av internationella kriminalpolisorganisationen (Interpol). Bestämmelserna i lagen står inte i strid med konventionen.

Punkt 5 i artikeln innehåller bestämmelser om kontaktordningen när det gäller artiklarna 12—14 i konventionen. Artiklarna i fråga gäller kontrollerade leveranser, gemensamma utredningsgrupper och hemliga utredningar. I punkten sägs att om den behöriga myndigheten för framställningar enligt artiklarna 12—14 i den ena medlemsstaten är en rättslig eller central myndighet och i den andra medlemsstaten en polis- eller tullmyndighet, får

framställningar göras och besvaras direkt mellan dessa myndigheter. Punkt 4 är tillämplig på sådana kontakter, dvs. kontakterna kan skötas genom Interpol eller ett organ som är behörigt enligt bestämmelser som antagits i enlighet med Fördraget om Europeiska unionen. Enligt bestämmelsen är det således möjligt att använda direkta kontakter i de situationer som nämns i den, men det är inte obligatoriskt.

Punkt 6 i artikeln innehåller bestämmelser om kontaktordningen när det gäller artikel 3.1 i konventionen, dvs. administrativa förfaranden. I punkten sägs att om den behöriga myndigheten för framställningar om ömsesidig rättslig hjälp vid förfaranden enligt artikel 3.1 är en rättslig myndighet eller en central myndighet i en medlemsstat och en administrativ myndighet i den andra medlemsstaten, får framställningar göras och besvaras direkt mellan dessa myndigheter. Punkten innehåller inte någon hänvisning till punkt 4, som gör det möjligt att anlita Interpol. Också enligt denna bestämmelse är det möjligt men inte obligatoriskt att använda direkta kontakter.

Syftet med punkterna 5 och 6 i artikeln är att möjliggöra direkta kontakter också beträffande vissa särskilda samarbetsformer som regleras i konventionen. Karaktäristiskt för dessa samarbetsformer är att olika typer av myndigheter kan ansvara för dem i olika medlemsstater. Såsom redan konstaterats ovan har tillämpningsområdet för lagen om straffrättslig rättshjälp inte definierats så att lagen enbart skulle vara tillämplig på rättsliga myndigheter, utan den tillämpas enligt 1 § på förfaranden som vidtas av myndigheter som är behöriga att behandla straffrättsliga ärenden. De bestämmelser i lagen om straffrättslig rättshjälp för vilka redogörs ovan när det gäller punkterna 1 och 2 i artikeln kan således också tillämpas på det myndighetssamarbete som definieras i punkterna 5 och 6. Inte heller när det gäller punkterna 5 och 6 står bestämmelserna i lagen om straffrättslig rättshjälp således i strid med artikeln.

Enligt punkt 7 i artikeln kan varje medlemsstat i samband med förfarandet för antagande av konventionen förklara att den inte är bunden av första meningen i punkt 5 eller

av punkt 6 i denna artikel, eller någon av dem, eller att den endast kommer att tillämpa dessa bestämmelser på vissa villkor, vilka den skall ange. En sådan förklaring kan när som helst återkallas eller ändras.

Enligt propositionen är det skäl att Finland inte avger en sådan förklaring, eftersom innehållet i de nämnda bestämmelserna möjliggör ett smidigt samarbete mellan myndigheterna.

I punkt 8 i artikeln förutsätts dock att vissa framställningar alltid görs via medlemsstaternas centrala myndigheter. Sådana framställningar eller underrättelser är enligt punkt a framställningar om tillfälligt överförande eller transitering av frihetsberövade personer enligt artikel 9 i den föreliggande konventionen eller artikel 11 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp samt, enligt punkt b, utdrag ur straffregistren enligt artikel 22 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp. Dock får framställningar om kopior av utdrag ur straffregistren och beslut som anges i artikel 4 i tilläggsprotokollet till Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp riktas direkt till de behöriga myndigheterna.

I avvikelse från huvudregeln skall enligt konventionen sådana framställningar som nämns i denna punkt alltid sändas till de centrala myndigheterna. Med utdrag ur straffregistren enligt artikel 22 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp avses de underrättelser som en medlemsstat årligen skall sända till de andra medlemsstaterna när deras medborgare har dömts till straff på dess territorium och straffdomen har införts i dess straffregister. De handlingar som avses i artikel 4 i tilläggsprotokollet är av de avtalsslutande parterna begärda kopior av utdrag ur straffregistren och beslut som parterna har fått kännedom om vid utbytet av uppgifter om straffdomar.

I lagen om straffrättslig rättshjälp finns inga bestämmelser om översändandet av de ifrågavarande framställningarna (RP 61/1993 rd, s. 19). Lagstiftningen i Finland har hittills inte möjliggjort tillfälligt överförande av frihetsberövade personer. Bestämmelser om det utbyte av uppgifter som avses i artikel 22 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp finns i 8 § straffregis-

terlagen (770/1993). Paragrafen står inte i strid med konventionen. Inte heller till dessa delar står lagstiftningen i strid med konventionen, och denna förutsätter således inte några ändringar i lagstiftningen för artikelns del.

Såsom sagts i detaljmotiveringen till artikel 1 ovan anses konventionen inte inverka på de nordiska bestämmelserna om delgivning och bevisupptagning, utan dessa förblir i kraft och kan tillämpas som ett parallellt arrangemang. Den nordiska överenskommelsen om inbördes rättshjälp genom delgivning och bevisupptagning och förordningen om inbördes rättshjälp mellan de nordiska länderna genom delgivning och bevisupptagning innehåller bestämmelser om kontaktordningen vid översändandet av framställningar om rättslig hjälp samt om det språk som skall användas och kostnaderna för hjälpen. Dessa bestämmelser kan tillämpas parallellt med konventionen. Bestämmelserna står inte i strid med konventionen.

Enligt 1 och 2 § i förordningen gällande nordiskt samarbete skall delgivning och bevisupptagning som har begärts av ett annat nordiskt land verkställas av tingsrätten, men en begäran kan också sändas till justitieministeriet. När det gäller finska myndigheters framställningar om delgivning och bevisupptagning konstateras i förordningens 4 och 5 § att framställningarna skall sändas direkt till myndigheten i det andra nordiska landet. Under vissa förutsättningar kan en finsk myndighet också sända framställningen till justitieministeriet i det andra nordiska landet. Till den del de gäller framställningar om delgivning och bevisupptagning kan bestämmelserna i förordningen om nordiskt samarbete och bestämmelserna i konventionen till innehållet i relativt hög grad anses överensstämma med varandra.

De striktare bestämmelser om kontaktordningen som finns i konventionen och som förutsätter att en central myndighet används gäller främst sådana särskilda samarbetsformer som över huvud taget inte regleras i förordningen om nordiskt samarbete.

Den nordiska regleringen står således inte i strid med konventionen, och den kan också framöver tillämpas vid sidan av andra överenskommelser såsom tidigare. Beträffande

framställningar om delgivning bör dock noteras att delgivning per post enligt artikel 5 är det förfarande som skall tillämpas i första hand också mellan de nordiska länderna.

Artikel 7. Informationsutbyte på eget initiativ

Artikeln innehåller en allmän bestämmelse om informationsutbytet mellan medlemsstaternas behöriga myndigheter. Också i artikel 46 i Schengenkonventionen finns bestämmelser om informationsutbyte på eget initiativ. Bestämmelsen i Schengenkonventionen hör till området för polisiärt samarbete och gäller främst brottsbekämpning samt tryggnad av allmän ordning och säkerhet.

Enligt punkt 1 i artikeln får medlemsstaternas behöriga myndigheter utan särskild framställning utbyta information inom ramen för sin nationella lagstiftning. Information får utbytas om såväl brott som sådana administrativa överträdelser som avses i artikel 3.1. Utbytet av information förutsätter att bestraffningen av brottet eller handläggningen av överträdelsen omfattas av den mottagande myndighetens behörighet vid den tidpunkt då informationen lämnas. Artikeln är inte bindande för medlemsstaterna, men den möjliggör den verksamhet som avses där.

Varken i artikeln eller i den förklarande rapporten anges det närmare vad som avses med att ett brott skall omfattas av den mottagande myndighetens behörighet vid den tidpunkt då informationen lämnas. Bestämmelsen torde betyda att brottet generellt skall omfattas av myndighetens behörighet.

De finska myndigheterna kan ge en behörig myndighet i en annan medlemsstat information i den omfattning som den finska lagstiftningen medger detta.

Bestämmelserna i lagen om straffrättslig rättshjälp kan tillämpas på informationsutbyte endast om det är fråga om behandling av ett enskilt ärende (RP 61/1993 rd, s. 14). Tillämpningsområdet för artikeln är sannolikt mera omfattande än så.

Den finska lagstiftningen ställer inga hinder för ett sådant informationsutbyte som av-

ses i artikeln. Enligt 30 § lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) kan en myndighet, utöver vad som särskilt bestäms i lag, lämna ut uppgifter ur en sekretessbelagd handling till en utländsk myndighet eller ett internationellt organ, om samarbetet mellan den utländska och den finska myndigheten regleras i en för Finland bindande internationell överenskommelse eller föreskrivs i en rättsakt som är bindande för Finland och om uppgifter ur handlingen enligt lagen i fråga kan lämnas ut till den finska myndighet som bedriver samarbetet.

I punkt 2 i artikeln sägs att den myndighet som tillhandahåller informationen får, i enlighet med sin nationella lagstiftning, ställa villkor för den mottagande myndighetens användning av informationen.

Enligt punkt 3 i artikeln skall den mottagande myndigheten vara bunden av dessa villkor.

Artikel 23 i konventionen innehåller dessutom särskilda bestämmelser om skydd av personuppgifter. I artikel 23.4 sägs att där villkor för användningen av personuppgifter har ställts i enlighet med artikel 7.2, skall dessa villkor ha företräde framför bestämmelserna om skydd av personuppgifter i artikel 23. Om inga sådana villkor har ställts gäller artikel 23.

I 27 § lagen om straffrättslig rättshjälp finns en allmän bestämmelse om hemlighållande, tystnadsplikt samt begränsningar i användningen av uppgifter. I 1 mom. sägs att när en finsk myndighet begär rättshjälp av en utländsk myndighet, gäller i fråga om hemlighållande av handlingar och andra upptagningar samt tystnadsplikt och i fråga om parternas och myndigheternas rätt att få del av uppgifterna vad som stadgas i finsk lag. Enligt 2 mom. skall, utöver vad som stadgas i 1 mom., i fråga om hemlighållande, tystnadsplikt, begränsningar i användningen av uppgifterna eller återsändande eller förstörande av överlåtet material iakttas bestämmelserna i gällande avtal mellan Finland och den främmande staten eller villkoren för den främmande statens rättshjälp.

Bestämmelsen står inte i strid med bestämmelsen i konventionen. Det har inte ansetts nödvändigt att i lagen om straffrättslig rättshjälp ta in en bestämmelse som skulle

motsvara bestämmelserna i artikeln. Bestämmelserna i artikeln kan tillämpas direkt i förhållandet mellan Finland och EU:s övriga medlemsstater.

Avdelning II. Framställningar om särskilda former av ömsesidig rättslig hjälp

Artikel 8. Återställande

I artikeln införs nya regler för framställningar om ömsesidig rättslig hjälp som gäller att ställa olagligt förvärvade föremål till förfogande för den ansökande medlemsstaten. Syftet är att föremålen härigenom skall kunna återställas till den rätta ägaren.

I punkt 1 i artikeln sägs för det första att den anmodade medlemsstaten på begäran av den ansökande medlemsstaten och utan att det påverkar rättigheterna för tredje man i god tro får ställa olagligt förvärvade föremål till den ansökande statens förfogande i syfte att de skall återställas till den rätta ägaren.

Enligt ordalydelsen är punkten inte bindande för den anmodade medlemsstaten, som således själv kan bestämma om den verkställer framställningen eller inte. Enligt den förklarande rapporten kan den anmodade medlemsstaten t.ex. avslå en framställning när egendom har tagits i beslag i syfte att säkra bevis i den medlemsstaten. Artikeln förutsätter inte att den nationella lagstiftningens bestämmelser om förverkande ändras. I den förklarande rapporten betonas dessutom att tillämpningen av punkten bör begränsas till de fall då det inte råder någon som helst tvekan om vem som är föremålets rätta ägare.

Artikeln påverkar således inte medlemsstaternas materiella lagstiftning som gör det möjligt att återställa egendom till dess rätta ägare, utan i den konstateras endast att en sådan framställning kan göras och verkställas. Om en framställning verkställs eller inte bestäms enligt den nationella lagstiftningen.

I den finska lagen om straffrättslig rättshjälp finns inte särskilda bestämmelser om återställande av egendom, men en särskild framställning om saken kunde betraktas som sådan i 1 § 2 mom. 6 punkten avsedd annan

rättshjälp som behövs för behandlingen av straffrättsliga ärenden. Framställningen verkställs om den nationella lagstiftningen medger detta.

Framställningarna om återställande kommer sannolikt i regel att hänföra sig till återställande av beslagtagna egendom. Egendomen kan ha tagits i beslag antingen på begäran av en främmande stat eller genom en finsk myndighets försorg. I en sådan situation kan de finska myndigheterna i enlighet med artikeln överlämna egendomen till den ansökande medlemsstaten, om det inte finns några hinder för att verkställa framställningen.

Det föreslås inga särskilda bestämmelser om saken varken i lagen om straffrättslig rättshjälp eller i tvångsmedelslagen, utan bestämmelserna i artikeln kan tillämpas direkt.

I den finska lagstiftningen finns inte särskilda bestämmelser om återställande av beslagtagna egendom till den rätta ägaren. Bestämmelserna i 4 kap. 17 § tvångsmedelslagen gäller återlämnande av beslaget föremål, men paragrafen avser främst sådana situationer när ett beslaget föremål som efter att beslaget har hävts skall återlämnas till ägaren eller till den som har rätt till föremålet inte avhämtas hos polisen. Dessutom sägs i paragrafen att om flera har gjort anspråk på ett föremål, skall detta trots att beslaget har hävts kvarhållas av polisen tills tvisten om bättre rätt har avgjorts.

En framställning från en annan medlemsstat kan verkställas i enlighet med bestämmelserna i lagen om straffrättslig rättshjälp och tvångsmedelslagen samt artikeln, om det inte råder någon oklarhet om äganderätten och om det inte finns något annat hinder för att framställningen verkställs.

I punkt 2 sägs att vid tillämpningen av artiklarna 3 och 6 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp får den anmodade medlemsstaten, antingen före eller efter det att föremål överlämnas till den ansökande medlemsstaten, avstå från dem, om detta kan underlätta återställandet av föremålen till den rätte ägaren. Rättigheterna för tredje man i god tro skall inte påverkas.

Artiklarna 3 och 6 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp gäller verkställande av framställningar om bevisupptag-

ning samt överlämnande och återställande av föremål och handlingar. I punkt 2 i artikeln preciseras att den anmodade medlemsstaten i dessa situationer får avstå från föremålen, om avsikten är att återställa dem till den rätte ägaren. I den förklarande rapporten betonas också beträffande denna punkt att den kan tillämpas endast om äganderätten till föremålen är klar. En ytterligare förutsättning är som sagt också att rättigheterna för tredje man i god tro inte påverkas.

I 4 kap. 15 a § tvångsmedelslagen finns särskilda bestämmelser om fattande av beslut om beslag när en främmande stat har begärt rättshjälp. I 3 mom. sägs att föremål eller handlingar som har tagits i beslag får överlämnas till den stat som har framställt begäran, varvid denna skall åläggas att återsända föremålen eller handlingarna när de inte längre behövs. Å andra sidan kan domstolen också bestämma att ett föremål eller en handling inte behöver återsändas om detta är uppenbart obehövligt.

I samband med att en annan medlemsstat gör en framställning om beslag kan en finsk domstol således bestämma att föremålet eller handlingen inte behöver återsändas, om detta kan underlätta återställandet av föremålet eller handlingen till den rätte ägaren. Det förutsätts då att det inte råder någon oklarhet om äganderätten. Bestämmelserna i lagen överensstämmer med konventionen.

I punkt 3 i artikeln sägs att om den anmodade medlemsstaten avstår från föremålen innan dessa överlämnas till den ansökande medlemsstaten, skall den inte göra anspråk på någon rätt till säkerhet eller annan regressrätt i kraft av lagbestämmelserna om skatt eller tull på dessa föremål.

Enligt punkt 3 andra stycket skall ett sådant avstående som avses i punkt 2 inte inverka på den anmodade medlemsstatens rätt att ta ut skatt eller tull hos den rätte ägaren.

Artikel 9. **Tillfälligt överförande av frihetsberövade personer i utredningssyfte**

Artikeln innehåller bestämmelser om att en frihetsberövad person tillfälligt kan överföras

till en annan medlemsstat i utredningssyfte. Artikel 11 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp och grundar sig delvis på de förfaranden om vilka bestäms i den artikeln. Nämnda artikel 11 innehåller en grundläggande bestämmelse om att en frihetsberövad person kan överföras till en annan stat för att höras som vittne eller för att delta i konfrontation. Artikel 9 i den föreliggande konventionen gör det möjligt att överföra en frihetsberövad person till en annan medlemsstat i andra situationer än de som avses i artikel 11 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp. I bägge artiklarna förutsätts det att den överförda personen återförs till den stat i vilken han eller hon har befunnit sig.

Finland har gjort ett förbehåll till artikel 11 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp, och den finska lagstiftningen innehåller inte heller några bestämmelser om tillfälligt överförande av frihetsberövade personer till eller från andra stater. Enligt propositionen är det lämpligt att Finland i samband med införandet av artikel 9 i konventionen återtar sitt förbehåll till artikel 11 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp och möjliggör sådant samarbete som avses i artikeln. Dessutom föreslås det att det stiftas en särskild lag om tillfälligt överförande av frihetsberövade personer. Lagen föreslås innehålla bestämmelser om både det samarbete som avses i artikel 9 i den föreliggande konventionen och det samarbete som avses i artikel 11 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp. Det föreslås att lagen skall tillämpas också på andra stater än Europeiska unionens medlemsstater.

I punkt 1 i artikel 9 i konventionen anges de situationer när en frihetsberövad person kan överföras till en annan stat. I punkten sägs att en medlemsstat som har begärt en utredning där det krävs att en person som är frihetsberövad på dess eget territorium är närvarande, tillfälligt får överföra denna person till den medlemsstat där utredningen skall äga rum. Artikel 9 avser sådana situationer när en stat har bett en annan medlemsstat att göra en utredning där det krävs att en person som är frihetsberövad på den förstnämnda statens territorium hörs. Överföringen förutsätter en överenskommelse mellan de be-

höriga myndigheterna i medlemsstaterna i fråga. Den rättsliga hjälp som avses i artikeln är alltid beroende av prövning.

Punkten avviker från artikel 11 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp främst genom att det i den sistnämnda artikeln är fråga om en situation där en frihetsberövad person överförs från den anmodade medlemsstaten till den ansökande medlemsstaten, där det egentliga förfarandet är anhängigt. Enligt artikel 9 i den föreliggande konventionen överförs den frihetsberövade personen däremot från den ansökande medlemsstaten till den anmodade medlemsstaten. I detta fall är det egentliga förfarandet anhängigt i den ansökande medlemsstaten, men den begärda enskilda undersökningsåtgärden vid vilken den frihetsberövade personen skall vara närvarande äger rum i den anmodade medlemsstaten. Artikel 9 i den föreliggande konventionen gäller såväl situationer när den som skall överföras själv är misstänkt som situationer när han eller hon skall höras i bevis syfte.

Punkt 2 i artikeln gäller arrangemangen vid överförandet. I punkten sägs att överenskommelsen mellan de berörda medlemsstaternas behöriga myndigheter skall omfatta villkoren för personens tillfälliga överförande samt den tidsfrist inom vilken han eller hon måste återföras till den ansökande medlemsstatens territorium.

I punkt 3 sägs att när den berörda personens samtycke till överförandet krävs, skall en förklaring om samtycke eller en kopia av förklaringen omgående lämnas till den anmodade medlemsstaten.

Enligt punkten kan medlemsstaterna bestämma att den berörda personens samtycke krävs för att en frihetsberövad person skall kunna överföras till en annan stat. Också artikel 11 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp ger de avtalsslutande parterna samma möjlighet. Beträffande frågan om det i lagen bör föreskrivas att den som skall överföras skall ge sitt samtycke till överförandet, kan man för det första konstatera att vittnen i regel är skyldiga att vittna i en nationell process och att tvångsmedel också kan riktas mot dem för att de skall fullgöra denna skyldighet. Ett vittne som hörs i finsk domstol på basis av en framställning om

rättslig hjälp från en annan stat har samma skyldighet att vittna som när det gäller en rent nationell process. Däremot har ett vittne som i en framställning om rättslig hjälp har ombetts resa till en annan stat inte någon skyldighet att resa till staten i fråga, och tvångsmedel kan inte riktas mot vittnet om han eller hon uteblir. De nordiska länderna har dock kommit överens om gemensam lagstiftning enligt vilken ett vittne är skyldigt att inställa sig för att vittna också i ett annat nordisk land. Vittnet får emellertid inte hämtas till domstolen från ett annat land om han eller hon inte hör samman kallelsen.

Enligt förundersökningslagen (449/1987) är den som är misstänkt för brott skyldig att infinna sig till förundersökning på den ort där han vistas, om han personligen har kallats till förundersökningen. En misstänkt kan höras vid förundersökning i Finland på basis av en framställning om rättslig hjälp från en annan stat, och den misstänkte är då skyldig att infinna sig till förundersökningen. Å andra sidan kan en misstänkt genom en framställning om rättslig hjälp kallas från en annan stat till förundersökning i Finland. Varken i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp eller i den finska lagen om straffrättslig rättshjälp finns det några bestämmelser om huruvida en misstänkt är skyldig att infinna sig från en annan stat till förundersökning i Finland.

I propositionen föreslås att en person som har berövats sin frihet skall kunna överföras till Finland mot sin vilja genom ett sådant förfarande som anges i artikel 9 i konventionen. Huruvida personen har ställning som misstänkt eller som vittne saknar betydelse. Med tanke på ett fungerande system för rättslig hjälp vore det oändamålsenligt om det skulle krävas samtycke av en misstänkt som redan har berövats sin frihet för att han eller hon skulle få överföras till Finland. Också ett vittne som har berövats sin frihet kan enligt förslaget överföras utan att vittnets samtycke krävs. Den överförda personens rättsliga ställning påverkas inte i någon större utsträckning av att han eller hon överförs mot sin vilja, eftersom personen i fråga redan har berövats sin frihet.

För att en finsk medborgare skall få överföras till Finland krävs det enligt propositionen

dock samtycke av personen i fråga. Detta är motiverat eftersom finska medborgare enligt 9 § 3 mom. grundlagen inte mot sin vilja får föras till ett annat land. Vid lämnandet av rättslig hjälp enligt artikel 9 i konventionen skall det för finska medborgares del förutsättas samtycke till förfarandet för tillfälligt överförande, så att man inte blir tvungen att återföra en person till den ansökande staten mot hans eller hennes vilja.

Enligt punkt 4 i artikeln skall tiden för frihetsberövande på den anmodade medlemsstatens territorium avräknas från den tid som den berörda personen är eller kommer att vara frihetsberövad i den ansökande medlemsstaten.

Bestämmelsen i punkt 4 i artikeln torde betyda att den tid en person är berövad friheten i den anmodade medlemsstaten skall räknas som frihetsberövandetid i den ansökande medlemsstaten. Eftersom en person i allmänhet är frihetsberövad på någon annan grund än för den utredning som avses i artikeln, är det inte skäl att göra avdrag från ett eventuellt straff som döms ut till följd av utredningen på grund av att den frihetsberövade personen tillfälligt har överförts till en annan medlemsstat. Dessutom kan det hända att personen i det aktuella fallet har ställning som vittne så att något straff inte ens döms ut i saken. Däremot skall den frihetsberövade kunna tillgodoräkna sig den tid för frihetsberövande som avtjänats i den andra medlemsstaten i den sak som frihetsberövandet grundar sig på. I en del situationer kan det dock vara så att tiden skall räknas av från ett utdömt straff. En sådan situation kan uppstå om den som är misstänkt i ett brottmål överförs till en annan medlemsstat och den sak som skall utredas gäller honom eller henne. I Finland sker avräkningen då med stöd av 3 kap. 11 § strafflagen. I propositionen föreslås att i den lag om tillfälligt överförande som nu stiftas införs en allmän bestämmelse som täcker de ovan nämnda situationerna.

I punkt 5 bestäms om förhållandet mellan artikeln och Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp. Enligt punkten skall bestämmelserna i artikel 11.2 och 11.3 samt artiklarna 12 och 20 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp i tillämpliga delar gälla för artikeln. Bestämmelserna i de

ifrågavarande artiklarna gäller transiteringsordningen för överföring av frihetsberövade personer, säkerställande av förvar av överförda personer, förbud mot lagföring av tidigare överträdelser, dvs. immunitet, samt kostnaderna för förfarandet. Bestämmelserna i artikel 11 behandlas i den del av detaljmotiveringen som gäller återtagande av förbehåll till artikeln i fråga.

Enligt artikel 9.6 i den föreliggande konventionen får varje medlemsstat när de lämnar den underrättelse som anges i artikel 27.2 förklara att det för en överenskommelse enligt punkt 1 i den här artikeln krävs samtycke enligt punkt 3 i den här artikeln, eller att det krävs samtycke under vissa förutsättningar som anges i förklaringen. Såsom konstaterats ovan kommer Finland att förklara att Finland när det gäller rättslig hjälp i form av tillfälligt överförande enligt artikel 9 förutsätter den berörda personens samtycke till förfarandet, om denne är finsk medborgare.

Artikel 10. Förhör genom videokonferens

Artikeln innehåller bestämmelser om förhör genom videokonferens av ett vittne eller en sakkunnig som befinner sig på en annan medlemsstats territorium. I de tidigare konventionerna om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål finns inga bestämmelser om användning av videokonferens. Syftet med artikeln är att en medlemsstats myndighet skall kunna förhöra en person som befinner sig på en annan medlemsstats territorium genom videokonferens, så att den anmodade medlemsstatens myndighet endast följer och övervakar förhöret.

En person som i Finland betraktas som målsägande i ett brottmål anses i många andra av Europeiska unionens medlemsstater ha ställning som vittne. Artikeln kan anses tillämplig också på förhör av personer som enligt finsk lagstiftning betraktas som målsägande.

Artikeln kan anses tillämplig på såväl förhör vid förundersökning som förhör i domstol.

Såväl rättegångsbalken som förundersök-

ningslagen har ändrats 2003 så att bestämmelser om videokonferens har inskrivits i dem.

Genom lag (360/2003) har till 17 kap. rättegångsbalken fogats en ny 34 a § om hörande genom videokonferens av vittnen, andra personer som skall höras i bevissyfte och målsägande. Bestämmelsen träder i kraft den 1 oktober 2003. Enligt den behöver de nämnda personerna inte vara personligen närvarande under huvudförhandlingen, utan de kan höras med hjälp av videokonferens eller någon annan lämplig teknik för informationsförmedling där de som deltar i förhandlingen kan se och tala med varandra. En förutsättning för att detta förfarande skall kunna användas är att domstolen gör bedömningen att det är lämpligt. Dessutom förutsätts det att något av villkoren i 1 mom. 1–4 punkten gäller. Enligt 1 mom. 1 punkten förutsätts det att den som skall höras inte kan närvara personligen vid huvudförhandlingen på grund av sjukdom eller annan orsak eller att hans eller hennes personliga närvaro under huvudförhandlingen skulle medföra oskäligen kostnader eller olägenheter i förhållande till bevisningens betydelse. Villkoret i 2 punkten anger att trovärdigheten i personens berättelse skall kunna bedömas på ett tillförlitligt sätt utan att han eller hon är personligen närvarande under huvudförhandlingen. Enligt 3 mom. skall förfarandet vara nödvändigt för att skydda personen eller någon i 15 kap. 10 § 2 mom. avsedd närstående för hot till liv eller hälsa. Enligt 4 mom. förutsätts det att den som skall höras inte har fyllt 15 år eller att hans eller hennes mentala funktioner är störda. Enligt paragrafens 2 mom. skall parterna beredas tillfälle att ställa frågor till den som hörs.

I fråga om rättegångsbalken bör man dessutom märka att det enligt 17 kap. 11 a § bestäms särskilt om mottagande av bevis i utlandet. Detta betyder att bestämmelser om bevisupptagning utomlands finns i speciallagstiftning eller i eventuella gällande internationella författningar.

I förundersökningslagen har 22 § ändrats genom en lag som antagits av riksdagen den 17 februari 2003 (RSv 286/2002 rd) så att parterna kan yttra sig under förundersökningen med hjälp av videokonferens. Den

ändrade bestämmelsen träder i kraft den 1 januari 2004. Enligt paragrafens 2 mom. får en part yttra sig genom sitt ombud eller per telefon eller med hjälp av annan utrustning för informationsförmedling, om utredaren anser att detta inte medför olägenhet eller äventyrar utredningens tillförlitlighet. Uttrycket annan utrustning för informationsförmedling kan också avse videokonferens. Vittnen kan förhöras på samma villkor med hjälp av de nämnda informationsförmedlingssätten. I fråga om den som är misstänkt för brott gäller dessutom antingen att saken skall vara av ringa betydelse och att den misstänkte inte bestrider riktigheten i brottsanmälan eller att det är fråga om smärre komplettering av tidigare förhör.

Beträffande civilrättsliga ärenden godkändes inom EU den 28 maj 2001 rådets förordning (EG) nr 1206/2001 om samarbete mellan medlemsstaternas domstolar i fråga om bevisupptagning i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur. Förordningen innehåller också bestämmelser om användning av videokonferens vid lämnandet av rättslig hjälp. I förordningen regleras således användningen av videokonferens i samarbetet mellan EU:s medlemsstater för de civilrättsliga ärendenas del. Förordningen träder i kraft fullt ut den 1 januari 2004, vilket betyder att den kommer att tillämpas fr.o.m. detta datum.

Bestämmelsen i 11 § lagen om straffrättslig rättshjälp gör det möjligt att vid verkställandet av en framställning om internationell rättslig hjälp i brottmål iakttas sådana särskilda formföreskrifter eller förfaranden som anges i framställningen, om inte detta kan anses strida mot finsk lag. Den utländska myndighet som har framställt begäran har dessutom enligt lagens 10 § rätt att i domstolen och vid förundersökningen delta i behandlingen av ärendet och att ställa frågor till dem som blir hörda, om domstolen eller förundersökningsmyndigheten tillåter detta. Däremot är det inte helt klart om dessa bestämmelser och de nämnda nya bestämmelserna i rättegångsbalken och förundersökningslagen skall medge att videokonferens får ordnas så att den utländska myndigheten verkställer förhöret självständigt med hjälp av teknisk utrustning på det sätt som avses i artikeln. I den

regeringsproposition som gäller lagen om straffrättslig rättshjälp, RP 61/1993 rd, konstateras att en utländsk myndighet enligt 10 § inte skall delta i förfarandet som en myndighet med offentlig makt, utan den har närmast samma ställning som en part i ärendet. Vid ett förhör som hålls av en utländsk myndighet enligt bestämmelserna i artikeln har myndigheten i fråga dock inte enbart samma ställning som en part i ärendet, utan det kan anses vara fråga om utövande av offentlig makt. Det torde följaktligen kunna anses att de gällande bestämmelserna i lagen om straffrättslig rättshjälp inte möjliggör förhör genom videokonferens i lika stor utsträckning som konventionen.

Ikraftträdandet av konventionen förutsätter att rättslig hjälp i form av förhör genom videokonferens kan lämnas mellan EU:s medlemsstater enligt det förfarande som bestäms i artikeln. Artikeln innehåller detaljerade bestämmelser om verkställandet av förhör genom videokonferens, och de finska myndigheterna skall följa dessa bestämmelser när de lämnar en annan medlemsstat rättslig hjälp. Enligt propositionen ändras inte sakinnehållet i lagen om straffrättslig rättshjälp i enlighet med bestämmelserna i konventionen, utan bestämmelserna skall tillämpas direkt. Eftersom konventionen innehåller detaljerade bestämmelser som kan tillämpas direkt, har det inte ansetts nödvändigt med lagstiftning som till sakinnehållet motsvarar konventionen.

Bestämmelserna i lagen om straffrättslig rättshjälp skall dock tillämpas på förhör genom videokonferens till den del de är tillämpliga. Konventionen skall således tillämpas parallellt med lagen om straffrättslig rättshjälp i enlighet med principen i lagens 30 §.

Lämnandet av rättslig hjälp begränsas inte av rättegångsbalkens och förundersökningslagens bestämmelser om användning av videokonferens, utan hjälpen skall lämnas i enlighet med bestämmelserna i artikeln. Detta betyder att då rättslig hjälp skall lämnas med stöd av artikeln kan en finsk myndighet inte vägra att efterkomma en framställning från en annan medlemsstat med motiveringen att förutsättningarna för videokonferens enligt brottsbalken eller förundersökningslagen inte

uppfylls.

Efter att konventionen har trätt i kraft skall de finska myndigheterna lämna EU:s övriga medlemsstater sådan rättslig hjälp som avses i artikeln i enlighet med bestämmelserna i den. Andra stater kan lämnas rättslig hjälp i form av videokonferens i den utsträckning som 10 och 11 § lagen om straffrättslig rätts-hjälp och de nämnda nya bestämmelserna i rättegångsbalken och förundersökningslagen möjliggör detta. Det är dock inte entydigt om myndigheten i den andra staten med stöd av de nämnda paragraferna kan sköta förhöret självständigt på det sätt som avses i artikeln.

Efter att konventionen har trätt i kraft kan de finska myndigheterna också begära rättslig hjälp av andra medlemsstater genom att tillämpa bestämmelserna i artikeln direkt. Rättslig hjälp skall dock kunna begäras endast om de villkor angående videokonferens som anges i 17 kap. 34 a § rättegångsbalken eller 22 § förundersökningslagen uppfylls. De nämnda paragraferna har en flexibel hållning till användningen av videokonferens. Vid bedömningen inom internationell rättslig hjälp av de villkor lagarna ställer skall hänsyn tas till att vittnet finns i en annan stat. Sålunda kan t.ex. villkoret i rättegångsbalken om att ett vittnes personliga närvaro vid huvudförhandlingen bör medföra oskäliga kostnader eller olägenheter i förhållande till bevisningens betydelse i regel anses bli lättare uppfyllt om vittnet befinner sig i en annan stat.

I punkt 1 i artikeln bestäms om de allmänna förutsättningarna för när videokonferens skall användas i samarbetet mellan medlemsstaterna. I punkten sägs att om en person befinner sig på en medlemsstats territorium och skall höras som vittne eller sakkunnig av en annan medlemsstats rättsliga myndigheter, får videokonferens användas, om det är omöjligt eller olämpligt för den person som skall förhöras att inställa sig personligen i den medlemsstaten. Myndigheterna i fråga får då begära att förhöret äger rum genom videokonferens enligt punkterna 2—8.

Enligt den förklarande rapporten kan det t.ex. vara fråga om att vittnet är särskilt ungt eller särskilt gammalt eller sjukligt, eller att vittnet skulle utsättas för allvarlig fara genom att infinna sig i den ansökande medlemssta-

ten. Det kan dock inte anses att användningen av videokonferens enligt artikeln endast är begränsad till dylika fall, utan det är den ansökande medlemsstaten som skall bedöma om det är nödvändigt att ordna en videokonferens.

I punkt 2 i artikeln anges under vilka förutsättningar en anmodad medlemsstat skall efterkomma en framställning om videokonferens. Enligt punkten skall den anmodade medlemsstaten medge förhör genom videokonferens under förutsättning att denna metod inte strider mot dess grundläggande rättsprinciper och på villkor att tekniska hjälpmedel finns tillgängliga för att genomföra förhöret. I punkten sägs dessutom att om den anmodade medlemsstaten inte har tillgång till de tekniska hjälpmedel som behövs för en videokonferens, får den ansökande medlemsstaten ställa dessa till förfogande efter ömsesidig överenskommelse. En medlemsstat kan således vägra verkställa en framställning endast om verkställandet skulle strida mot dess grundläggande rättsprinciper.

Enligt den förklarande rapporten innebär hänvisningen till en stats grundläggande rättsprinciper att en framställning inte får avslås enbart av det skälet att förhör av vittnen och sakkunniga genom videokonferens inte föreskrivs i den anmodade medlemsstatens lagstiftning, eller att ett eller flera närmare villkor för förhör genom videokonferens inte uppfylls enligt den nationella lagstiftningen. Vid bedömningen av om verkställandet skulle strida mot de grundläggande rättsprinciperna skall man således inte fästa så stor vikt vid vad som föreskrivs om förhör genom videokonferens eller andra förhör i Finland utan i högre grad beakta om förfarandet skulle strida mot de grundläggande principer som rättegångsförfarandet i Finland grundar sig på. Om det begärda förfarandet skulle strida mot Finlands grundlag eller mot den europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna, är det klart att framställningen inte kan verkställas. Ett exempel på en situation när en finsk myndighet normalt skall vägra verkställa en framställning på grund av att den strider mot de grundläggande rättsprinciperna i Finland är när den ansökande medlemsstaten har begärt att ett vittne skall förhöras på ett sådant sätt att vittnets

identitet inte avslöjas för alla parterna. Efter som förfarandet kommer att tillämpas i förhållandet mellan Finland och Europeiska unionens övriga medlemsstater, är det sannolikt att framställningar kommer att avslås relativt sällan.

Punkt 3 i artikeln gäller den information som måste åtfölja framställningar om rättslig hjälp i form av videokonferens. I punkten sägs att i framställningar om förhör genom videokonferens skall förutom den information som anges i artikel 14 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp anges skälet till att det inte är önskvärt eller möjligt för vittnet eller den sakkunnige att vara närvarande personligen, samt namnet på den rättsliga myndigheten och de personer som kommer att hålla förhöret.

I den förklarande rapporten sägs att även om den ansökande medlemsstaten måste motivera sin framställning, är det helt och hållet denna medlemsstats sak att bedöma de relevanta omständigheterna. Såsom konstaterats ovan torde detta innebära att det helt och hållet är den ansökande medlemsstatens sak att bedöma om den anser att en framställning om videokonferens är nödvändig. Den anmodade medlemsstaten kan således inte vägra verkställa framställningen på den grunden att den inte anser en videokonferens vara ändamålsenlig.

Som det redan påpekats skall finska myndigheter kunna begära rättslig hjälp med stöd av artikeln om de villkor som uppställs i rättegångsbalken och förundersökningslagen angående användning av videokonferens uppfylls. Då rättslig hjälp lämnas skall man däremot inte göra någon bedömning av om dessa villkor uppfylls eller inte.

I 7 § lagen om straffrättslig rättshjälp finns en bestämmelse om formen för och innehållet i en begäran om rättshjälp. Paragrafen överensstämmer inte till fullo med punkt 3 i artikeln. Paragrafen har dock närmast karaktären av anvisning, och huvudprincipen i den är att begäran skall framställas på ett sådant sätt att den kan verkställas. Skillnaderna mellan artikeln och paragrafen saknar således relevans. I samarbetet mellan EU:s medlemsstater iaktas i fråga om videokonferenser bestämmelserna i punkt 3 i artikeln.

I punkt 4 i artikeln bestäms hur den som

skall höras skall kallas till ett förhör som hålls genom videokonferens. Enligt punkten skall den anmodade medlemsstatens rättsliga myndighet kalla den berörda personen att inställa sig enligt de förfaranden som anges i landets lagstiftning.

Enligt den förklarande rapporten är syftet med punkten att se till att lämpliga åtgärder kan vidtas för att säkerställa den berörda personens närvaro vid förhöret. Det är inte nödvändigt att ett vittne, en sakkunnig eller en målsägande samtycker till förfarandet. Enligt punkten skall ett vittne, en sakkunnig och en målsägande kallas till förhör på samma sätt som vid en normal nationell förundersökning eller rättegång. I Finland verkställs kallelsen således enligt rättegångsbalken och förundersökningslagen. Detta betyder att vite kan föreläggas och att ett vittne t.ex. kan hämtas till förhöret.

I 20 och 21 § lagen om straffrättslig rättshjälp finns bestämmelser om bevisupptagning i allmän underrätt och om inhämtande av bevis vid förundersökning. Bestämmelserna kan anses vara tillämpliga också vid förhör genom videokonferens. Enligt lagens 20 § skall, när domstolen är behörig att vidta den begärda åtgärden, en begäran om rättshjälp som framställts av en utländsk myndighet och som gäller hörande av vittnen, sakkunniga eller parter verkställas av allmän underrätt, om en rättegång som gäller brottet är anhängig vid den utländska domstol som framställt begäran eller om bevisupptagningen enligt begäran skall ske vid domstol. Bevisupptagningen sköts av underrätten på den ort inom vars domkrets den som skall höras har sitt hemvist eller är bosatt eller där bevisupptagningen eller hörandet annars lämpligen kan ske. Allmänna åklagaren skall vara närvarande då ärendet behandlas, om domstolen anser det vara nödvändigt att han är närvarande. Vid förfarandet skall i övrigt i tillämpliga delar iaktas vad som bestäms om rättegång i brottmål.

När det gäller förhör genom videokonferens skall det egentliga förhöret äga rum i en sådan tingsrätts eller hovrätts lokaler som har tillgång till videokonferensutrustning. Förhöret sköts av den underrätt som bestäms enligt 20 §. Med hänvisningen i paragrafen till vad som bestäms om rättegång i brottmål avses

också det sätt på vilket ett vittne, en sakkunnig och en målsägande skall kallas till förhöret. Också vid kallelse till förhör med stöd av den ifrågavarande paragrafen skall vad som bestäms i lagen om rättegång i brottmål och i rättegångsbalken iaktas i tillämpliga delar.

Beträffande åklagarens deltagande i behandlingen av ett ärende sägs i motiveringen till regeringens proposition 61/1993 rd att det beroende på ärendets art och förfarandets natur kan anses motiverat att åklagaren är närvarande t.ex. om en åklagarmyndighet från en främmande stat är närvarande och i enlighet med 10 § 1 mom. lagen om straffrättslig rättshjälp med domstolens tillstånd deltar i behandlingen av ärendet. Enligt samma princip kan det bestämmas om det är motiverat att åklagaren är närvarande vid en videokonferens.

I 21 § lagen om straffrättslig rättshjälp sägs att den behöriga förundersökningsmyndigheten i andra fall än de som nämns i 20 § skall sörja för att parter och andra personer blir hörda.

I punkt 5 i artikeln fastställs de regler som skall följas när ett förhör äger rum genom videokonferens. Enligt punkten skall följande bestämmelser gälla vid förhör genom videokonferens.

Enligt punkt 5 a skall den anmodade medlemsstatens rättsliga myndighet vara närvarande vid förhöret, vid behov biträdd av en tolk, och skall också vara ansvarig för att kontrollera både identiteten hos den person som skall höras och för att den anmodade medlemsstatens grundläggande rättsprinciper iaktas. Om den anmodade medlemsstatens rättsliga myndighet anser att den anmodade medlemsstatens grundläggande rättsprinciper åsidosätts under förhöret, skall den omedelbart vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att förhöret fortsätter i enlighet med dessa principer.

I Finland är det underrättens ordförande eller den behöriga förundersökningsmyndigheten som skall sköta förhöret. Dessa har till uppgift att se till att bestämmelserna i punkt a iaktas. Även om en annan medlemsstats myndighet sköter förhöret av en person i Finland genom videokonferens, skall de finska myndigheterna i enlighet med bestämmelserna i artikeln se till att de grundläggande

rättsprinciperna i Finland iaktas. Såsom konstaterats ovan skall man vid bedömningen av denna fråga fästa större vikt vid om förfarandet skulle strida mot de grundläggande principer som rättegångsförfarandet i Finland grundar sig på än vid innehållet i enskilda bestämmelser. T.ex. när någon utövar påtryckning på ett vittne för att vittnet skall svara på en fråga och svaret kan leda till att åtal väcks mot vittnet, är det fråga om en situation där Finlands grundläggande rättsprinciper åsidosätts under förhöret så att den finska myndigheten skall ingripa. Den myndighet som övervakar förhöret i Finland skall vara tillräckligt insatt i saken så att han eller hon kan sköta denna uppgift.

Enligt principerna i språklagen (148/1922) skall antingen finska eller svenska användas som ämbetspråk i domstolarna i Finland. Om en part inte behärskar det språk som skall användas enligt språklagen, sköter myndigheterna tolkningen i brottmål. Språklagen tolkas dock så att det inte finns något hinder för att ett främmande språk används i domstolen t.ex. när ett enskilt bevis upptas eller när ett vittne hörs. När det gäller förundersöknings- och åklagarmyndigheterna kan det anses att den gällande lagstiftningen inte hindrar att ett främmande språk används hos myndigheterna. Dessutom är det enligt språklagens 24 § möjligt att använda ett främmande språk i ett skriftligt ärende till utlandet. Enligt paragrafen gäller språklagen inte till utlandet eller en utlänning adresserad officiell skriftväxling och inte heller en expedition som är avsedd att användas utom landet.

En ny språklag (423/2003) träder i kraft den 1 januari 2004 och den ändrar inte de gamla principerna. Däremot kommer den nya språklagen att klarlägga rättsläget t.ex. i fråga om de språk som skall användas vid domstolarna. Meningen är att också de ändringar av lagen om rättegång i brottmål och av förundersökningslagen som hör samman med reformen och som reglerar det språk som skall användas, skall träda i kraft vid ingången av 2004. Enligt den nya 1 § i 6 a kap. rättegångsbalken skall domstolarna använda antingen finska eller svenska vid behandlingen av ett ärende. Enligt motiveringstexten hindrar denna bestämmelse dock inte vare sig att handlingar på främmande språk godtas som

bevisning eller att parterna hörs på andra språk i sådana fall där parternas rättsskydd eller domstolens arbete inte äventyras.

I vissa fall kan det vid användning av videokonferens anses vara i parternas intresse att en person som befinner sig i Finland kan förhöras på ett främmande språk. En person som förhörs i Finland kan t.ex. tillåtas använda sitt modersmål när han eller hon förhörs av en annan medlemsstats myndighet. Att ett främmande språk används får dock aldrig leda till att en parts rättsskydd äventyras. Också i en del andra situationer som hänför sig till lämnande av internationell rättslig hjälp i brottmål kan det ibland vara nödvändigt att använda ett främmande språk.

Med tanke på de ovan nämnda situationerna föreslås det i propositionen att till 9 § 1 mom. lagen om straffrättslig rättshjälp fogas en bestämmelse enligt vilken den behöriga myndigheten kan bestämma att ett främmande språk kan användas vid uppfyllandet av en begäran om rättshjälp, om den anser att detta är motiverat. Den föreslagna bestämmelsen kan tillämpas på framställningar av alla stater och på alla slag av framställningar. Bestämmelsen, som innebär ett undantag från de begränsningar om vilka föreskrivs i Finlands språklagstiftning, skall dock tillämpas restriktivt. Såsom konstaterats ovan är det enligt språklagstiftningen möjligt att använda ett främmande språk under vissa förutsättningar. Den föreslagna bestämmelsen klargör dock att ett främmande språk kan användas i ett ärende som gäller internationell rättslig hjälp i brottmål, om detta är möjligt enligt de föreslagna förutsättningarna.

Enligt den förklarande rapporten kan den ansökande medlemsstaten begära att ett rättsbiträde skall medfölja den person som skall höras. Enligt lagstiftningen i Finland kan för ett vittne eller en sakkunnig inte förordnas en stödperson eller ett biträde. I praktiken är det möjligt för ett vittne att anlita ett biträde, men i propositionen föreslås inte att kostnaderna för ett sådant biträde skall ersättas av statens medel. Inte heller konventionen förutsätter detta. I Finland har den myndighet som sköter förhöret normal skyldighet enligt lagen att för den som skall höras redogöra för vad för slags situation det är fråga om samt för de rättigheter och skyldigheter denne har.

Eftersom förhörssituationen i dessa fall avviker från det normala, är det klart att denna skyldighet ytterligare accentureras. När en målsägande hörs skall för målsäganden förordnas ett rättegångsbiträde eller en stödperson enligt de förutsättningar som anges i lagen om rättegång i brottmål.

Enligt punkt 5 b skall den ansökande och den anmodade medlemsstatens behöriga myndigheter komma överens om åtgärder för att skydda den person som skall höras. I den förklarande rapporten sägs att i dessa åtgärder kan inbegripas tillämpning av all lagstiftning om skydd för personer som skall förhöras som finns i den ansökande medlemsstaten.

Enligt punkt 5 c skall förhöret hållas direkt av eller under överinseende av den ansökande medlemsstatens rättsliga myndighet, i enlighet med den nationella lagstiftningen. I den förklarande rapporten sägs att en person som skall höras genom videokonferens inte skall ha färre rättigheter än han eller hon skulle ha haft om han deltagit i förhandlingarna i den ansökande medlemsstaten.

Ett förhör genom videokonferens avviker från ett förhör som hålls i Finland med stöd av en framställning om rättslig hjälp genom att förhöret kan hållas av en annan medlemsstats myndighet enligt dess nationella lagstiftning. Skillnaden mellan dessa förhör kan inte betraktas som särskilt stor när man beaktar att i 10 § lagen om straffrättslig rättshjälp bestäms att den behöriga utländska myndighet som har begärt rättshjälp har rätt att enligt finsk lag vara närvarande under förhöret och dessutom att delta i behandlingen av ärendet och ställa frågor till dem som blir hörda, om detta tillåts. Även om ett förhör genom videokonferens hålls av en annan medlemsstats myndighet, övervakas förhöret dock av en finsk myndighet som vid behov skall ingripa i behandlingen.

Ett förhör kan också enligt punkt 5 c hållas under överinseende av den ansökande medlemsstatens rättsliga myndighet. Med detta torde avses att myndigheten i fråga bestämmer hur förhöret skall ske, men att också den anmodade medlemsstatens lagstiftning kan tillämpas på förfarandet.

Enligt punkt 5 d skall den anmodade medlemsstaten på begäran av den ansökande

medlemsstaten eller den person som skall höras se till att den person som skall höras vid behov biträds av en tolk.

Det torde också vara möjligt att vid behov skaffa en tolk på initiativ av en finsk myndighet.

Enligt punkt 5 e får den person som skall höras åberopa den rätt att inte vittna som han eller hon skulle ha enligt antingen den anmodade eller den ansökande medlemsstatens lagstiftning.

I den förklarande rapporten sägs att om denna rätt åberopas, ankommer det på den rättsliga myndighet som håller förhöret att avgöra om personen skall få utnyttja den, givetvis med förbehåll för att den anmodade medlemsstatens rättsliga myndighet är skyldig att vidta nödvändiga åtgärder för att hålla förhöret i enlighet med denna stats grundläggande rättsprinciper. Enligt den förklarande rapporten bör de relevanta rättsliga myndigheterna samråda om varje åberopande av rätten att inte vittna vid ett förhör.

I 22 § lagen om straffrättslig rättshjälp finns bestämmelser om rätten att vägra vittna och yttra sig. Bestämmelsen kan också anses tillämplig på förhör genom videokonferens. I nämnda 22 § sägs att den som på grund av en utländsk myndighets begäran om rättshjälp hörs vid en finsk domstol i egenskap av vittne eller sakkunnig eller infinner sig för att höras vid förundersökning har rätt att vägra att vittna eller yttra sig, om han har rätt eller skyldighet därtill enligt finsk lag eller enligt lagen i den stat som framställt begäran. Den främmande stats lag beaktas, om rätten eller skyldigheten att vägra vittna har konstaterats i den främmande stats begäran om rättshjälp eller om den utländska myndighet som framställt begäran bekräftar detta på begäran av den finska domstolen eller förundersökningsmyndigheten eller om domstolen eller förundersökningsmyndigheten annars känner till grunden för vägran. Bestämmelserna i lagen om straffrättslig rättshjälp kan anses överensstämma med punkt 5 e.

När de finska myndigheterna lämnar rättslig hjälp i form av förhör genom videokonferens, kommer det i praktiken att gå till så att tingsdomaren i enlighet med 17 kap. 28 § rättegångsbalken gör sig underrättad om vittnet är jävigt. Vittnet skall också avlägga vittnes-

ed eller avge vittnesförsäkran enligt Finlands lag, om inte den ansökande medlemsstaten framställer en begäran om att eden skall avläggas enligt dess lagstiftning. En sådan begäran kan bifallas med stöd av 11 § lagen om straffrättslig rättshjälp. Den finska myndighet som övervakar förhöret skall med stöd av 22 § lagen om straffrättslig rättshjälp också beakta den främmande medlemsstatens lag. Å andra sidan vore det ändamålsenligast att den ansökande medlemsstatens myndigheter när de håller ett förhör genom videokonferens själva skulle övervaka att denna medlemsstats lagstiftning iakttas.

Också punkt 6 i artikeln innehåller bestämmelser om förfarandet vid förhöret. I punkt 6 sägs att utan att det påverkar några överenskomna åtgärder för skydd av personer skall den anmodade medlemsstatens rättsliga myndighet efter förhörets slut upprätta ett protokoll med uppgifter om datum och plats för förhöret, den hörda personens identitet och, om andra personer har deltagit i förhöret i den anmodade medlemsstaten, samtliga personers identitet och uppgift om i vilken egenskap de har deltagit, alla eventuella edsavläggelser samt under vilka tekniska omständigheter förhöret har ägt rum. Denna handling skall av den anmodade medlemsstatens behöriga myndighet översändas till den ansökande medlemsstatens behöriga myndighet.

I den förklarande rapporten görs ett förtydligande enligt vilket sakinnehållet i förhöret inte skall ingå i protokollet. Dessutom konstateras i den förklarande rapporten att det bör noteras att de berörda medlemsstaterna, om inte annat föreskrivs i deras nationella lagstiftning, får komma överens om särskilda regler i fråga om protokollet på grund av behovet av att garantera skyddet för de berörda personerna, däribland andra deltagare i den anmodade medlemsstaten än den förhörda personen. Till följd av en sådan överenskommelse kan t.ex. namnen på vissa personer som var närvarande vid förhöret i den anmodade medlemsstaten utelämnas i protokollet, men deras respektive funktion bör i förekommande fall uppges.

Vid tillämpningen av konventionen skall den ifrågavarande bestämmelsen i 6 punkten tillämpas direkt.

Förutom bestämmelserna i de ovan nämnda konventionerna skall bl.a. bestämmelserna om förande av protokoll i 22 kap. rättegångsbalken iakttas i tillämpliga delar. Enligt kapitlets 6 § skall ett förhör med ett vittne eller en sakkunnig samt med en person som hörs i bevissyfte eller med någon annan tas upp på band. När det gäller förhör genom videokonferens betyder detta att en upptagning med ljud och bild skall göras av förhöret. Denna upptagning skall betraktas som en sådan bandupptagning som avses i lagen.

I punkt 7 i artikeln sägs att den ansökande medlemsstaten skall ersätta den anmodade medlemsstaten för kostnaderna för att upprätta en videolänk, kostnaderna för driften av videolänken i den anmodade medlemsstaten, arvode till tolkar som har tillhandahållits samt ersättning, inklusive för kostnader för resa inom den anmodade medlemsstaten, till vittnen och sakkunniga, såvida inte den senare staten avstår från ersättning för en del av eller alla dessa utgifter.

Enligt 25 § lagen om straffrättslig rättshjälp uppbärs för kostnaderna för rättshjälp som lämnats på begäran av en främmande stats myndighet inte ersättning av den främmande staten, om inte annat bestäms genom förordning. Bestämmelserna i punkt 7 i artikeln avviker från denna princip. En finsk myndighet kan med stöd av punkt 7 besluta att ersättning för kostnaderna skall tas ut av den ansökande medlemsstaten.

I punkt 8 i artikeln sägs att varje medlemsstat skall vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att när vittnen eller sakkunniga som skall höras på dess territorium i enlighet med denna artikel vägrar att vittna trots att de är skyldiga att göra det eller ger falskt vittnesmål skall den nationella lagstiftningen tillämpas, på samma sätt som om förhöret ägde rum i ett nationellt förfarande.

Enligt den förklarande rapporten grundar sig bestämmelsen på att skyldigheten att vittna vid en videokonferens är en följd av den anmodade medlemsstatens lagstiftning. Syftet med punkten är särskilt att garantera att vittnet underkastas samma följder av sitt beteende som tillämpas vid ett inhemskt mål utan videokonferens, om han eller hon inte fullgör skyldigheten att vittna. När de problem som tas upp i punkt 8 uppstår, kan den

ansökande och den anmodade medlemsstaten kommunicera med varandra angående punktens tillämpning. Detta kommer normalt att innebära att myndigheten i den ansökande medlemsstat som håller förhöret snarast möjligt förser myndigheten i den anmodade medlemsstaten med nödvändig information för att den sistnämnda skall kunna vidta lämpliga åtgärder mot vittnet eller den sakkunnige.

Allmänt kan man konstatera att om ett vittne hörs i Finland på begäran av en annan stat, skall på vittnet tillämpas samma bestämmelser i rättegångsbalken och förundersökningslagen som de som skulle tillämpas om vittnet hördes i ett normalt nationellt förfarande. Detta följer av bestämmelserna i 20 och 21 § lagen om straffrättslig rättshjälp, enligt vilka vid inhämtandet och upptagningen av bevis i tillämpliga delar skall iakttas vad som bestäms om rättegång i brottmål och om förundersökning med anledning av brott. Såsom konstaterats ovan kan bestämmelserna i fråga också anses tillämpliga på förhör genom videokonferens. De bestämmelser i rättegångsbalken och förundersökningslagen som gäller vittnen som vägrar vittna kan såväl med stöd av bestämmelserna i konventionen som med stöd av de ovan nämnda bestämmelserna tillämpas också på förhör genom videokonferens.

Dessutom ingår i 15 kap. 1—5 samt 12 och 13 § strafflagen straffbestämmelser om osann utsaga. I 1—5 § bestäms om straff för osann utsaga inför domstol och vid annat myndighetsförfarande. Med dessa bestämmelser avses osanna utsagor som avgivits inför en finsk domstol eller vid något annat myndighetsförfarande i Finland. Dessutom bestäms i den nämnda 12 § att också en osann utsaga som avgivits inför en utländsk domstol är straffbar i vissa fall. Trots att lagen inte innehåller någon särskild bestämmelse om att avgivande av osann utsaga inför en finsk domstol eller vid något annat myndighetsförfarande i Finland är ett brott också när det gäller ett förhör som hålls på basis av en framställning om rättslig hjälp från en annan stat, kan det anses vara klart att så är fallet, eftersom gärningen begås i en finsk domstol eller vid förundersökning i Finland i ett förfarande enligt rättegångsbalken eller förundersökningslagen.

Situationen är inte lika klar när en person hörs i finsk domstol eller vid förundersökning i Finland och det egentliga förhöret sköts av en annan medlemsstats myndighet genom videokonferens. Straffbestämmelserna om osann utsaga omfattar förundersökningens del inte heller sådana situationer när den som skall höras inte är personligen närvarande vid förhöret.

När det gäller ett förfarande i domstol skall den internationella konvention som är bindande för Finland iaktas vid förhöret, och vid förfarandet skall i tillämpliga delar iaktas vad som gäller om rättegång i brottmål. I de situationer som avses i artikeln är den som skall höras personligen närvarande i den finska domstolen eller vid förundersökningen i Finland, och också de finska myndigheterna är närvarande när en utländsk myndighet håller förhöret via en videolänk. Förfarandet genomförs i enlighet med den finska lagstiftningen och konventionen.

Förhöret kan anses äga rum i domstolen så som avses i 15 kap. 1 § strafflagen så, att strafflagens bestämmelser om osann utsaga kan tillämpas på det. Också vid förundersökning kan det anses att den som skall höras är personligen närvarande så att 15 kap. 2 § strafflagen kan tillämpas på förhöret. Bestämmelserna i strafflagen kan således anses uppfylla förpliktelsen enligt artikeln.

I strafflagens 15 kap. har 1 § om osann utsaga inför domstol fått ett nytt 2 mom. genom en lag (361/2003) som träder i kraft den 1 oktober 2003. Enligt detta nya 2 mom. gäller bestämmelserna i 1 mom. också när en person hörs i en huvudförhandling med hjälp av videokonferens, telefon eller något annat tekniskt kommunikationsmedel enligt 17 kap. 34 a § rättegångsbalken, utan att han eller hon är personligen närvarande. Denna bestämmelse är dock inte tillämplig på de situationer där Finland med stöd av artikeln lämnar rättslig hjälp till en annan medlemsstat, eftersom man på det sätt som beskrivits ovan kan anse att den förhörda i dessa situationer är närvarande under förhöret.

I sådana fall när en finsk myndighet begär rättslig hjälp med stöd av artikeln, är en osann utsaga som avgivits inför en domstol eller vid en förundersökning i en annan medlemsstat enligt bestämmelserna i artikeln

straffbar i den medlemsstaten, eftersom utsagan har avgivits på dess territorium. Gärningar som har begåtts inför domstol kan anses vara straffbara också enligt finsk lag, eftersom 15 kap. 12 § strafflagen utsträcker tillämpningsområdet för straffbestämmelserna om osann utsaga också till domstolar i EU:s övriga medlemsstater samt även andra utländska domstolar då dessa ger en finsk domstol handräckning. Bestämmelsen i fråga kan tolkas så att den också gäller avgivande av osann utsaga inför en annan medlemsstats domstol i sådana fall när en finsk myndighet sköter förhöret genom videokonferens.

Den nämnda ändringen av 15 kap. 1 § strafflagen kan också anses betyda att en osann utsaga som ett vittne i en annan medlemsstat avger genom videokonferens inför domstol är straffbar.

Enligt punkt 9 får medlemsstaterna om de så önskar, om det är lämpligt och med godkännande av sina behöriga rättsliga myndigheter, också tillämpa bestämmelserna i denna artikel på förhör genom videokonferens med en åtalad person. I sådana fall skall beslutet att hålla en videokonferens och hur den skall genomföras först fattas genom en överenskommelse mellan de berörda medlemsstaterna, i enlighet med respektive stats nationella rätt och relevanta internationella instrument, inbegripet 1950 års europeiska konvention om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Den nämnda ändringen av 15 kap. 1 § strafflagen kan också anses betyda att en osann utsaga som ett vittne i en annan medlemsstat avger genom videokonferens inför domstol är straffbar.

Enligt punkt 9 andra stycket får, när de lämnar den underrättelse som avses i artikel 27.2, varje medlemsstat förklara att den inte kommer att tillämpa bestämmelserna i artikeln på förhör med en åtalad. En sådan förklaring kan när som helst återkallas.

Enligt tredje stycket får förhör endast genomföras med den åtalades samtycke. Sådana regler som behövs för att skydda åtalade personers rättigheter skall antas av rådet i ett rättsligt bindande instrument. Enligt den förklarande rapporten är det dock inte en förutsättning för att punkt 9 skall kunna tillämpas att sådana regler antas. Rådet har ännu inte antagit dessa regler.

I propositionen föreslås att Finland inte skall avge någon sådan förklaring som avses i andra stycket, vilket betyder att Finland i enlighet med punkt 9 enligt prövning kan ge en medlemsstat som önskar höra en svarande eller en person som är misstänkt för brott rättslig hjälp. De finska myndigheterna kan således från fall till fall överväga om det är skäl att efterkomma en framställning och på vilka villkor samtycke skall ges. För att en svarande eller en misstänkt skall få höras genom videokonferens krävs alltid samtycke av den berörda personen. I fråga om svarande och personer misstänkta för brott fastställer artikeln inte de villkor som skall gälla för att en framställning skall godtas. Enligt artikeln skall beslutet att hålla videokonferens fattas genom en överenskommelse mellan de berörda medlemsstaterna i enlighet med respektive stats nationella rätt och relevanta internationella instrument. När de finska myndigheterna bedömer om de skall bifalla en begäran eller inte skall de tillämpa 17 kap. 34 a § rättegångsbalken och 22 § förundersökningslagen. I fråga om förundersökningslagen bör man märka att en person som är misstänkt för brott får höras genom videokonferens endast om ärendet är av ringa betydelse och den misstänkte inte bestrider att brottsanmälan är riktig eller om det är fråga om smärre komplettering av förhör som hållits tidigare. Rättegångsbalken tillåter för sin del endast hörande av svarande i bevissyfte. När rätten bedömer om det är förenligt med villkoren i rättegångsbalken att höra den svarande genom videokonferens skall den beakta situationen som helhet, dvs. också omständigheterna i den begärande medlemsstaten. Framställningen kan bifallas om förutsättningarna för att hålla videokonferens uppfylls enligt finsk lagstiftning. Det blir dock inte obligatoriskt att bifalla en begäran, utan samtycket blir beroende av de finska myndigheternas prövning.

Det är sannolikt främst i förundersökningsfasen som det kan vara ändamålsenligt att använda ett dylikt förfarande. I rättegångsfasen kommer för svarandenas del utlämningsförfarandet sannolikt att användas också framöver, främst av den anledningen att svarandens närvaro i allmänhet är nödvändig under hela straffprocessen. Å andra sidan kan

förfarandet med förhör genom videokonferens i viss mån minska behovet av utlämning.

När ett förhör hålls i Finland skall bestämmelserna i artikeln iakttas i tillämpliga delar. De ovan nämnda bestämmelserna i 20 och 21 § lagen om straffrättslig rättshjälp kan anses vara tillämpliga också på förhör av svarande och misstänkta genom videokonferens. Vid förfarandet skall således i tillämpliga delar iakttas vad som bestäms om rättegång i brottmål och förundersökning. För svaranden kan t.ex. förordnas en försvarare. Eftersom svaranden inte är skyldig att hålla sig till sanningen när han eller hon förhörs, behöver inte heller de frågor som hänför sig till osanna utsagor regleras i den nationella lagstiftningen. Bestämmelsen om rätt att vägra vittna och yttra sig i 22 § lagen om straffrättslig rättshjälp är inte tillämplig på en svarande som hörs i en rättegång, men svaranden och en person som är misstänkt för brott får direkt med stöd av artikeln åberopa sin rätt att inte svara på frågor enligt lagstiftningen i såväl Finland som den ansökande medlemsstaten.

De finska myndigheterna kan begära sådan rättslig hjälp som avses i punkt 9 i artikeln av en annan medlemsstat direkt med stöd av artikeln. Även om de finska myndigheterna gör framställningen med stöd av artikeln, får framställningen göras endast i sådana situationer där bestämmelserna i rättegångsbalken eller förundersökningslagen tillåter videokonferens för svarande och misstänkta.

Artikel 11. **Förhör med vittnen och sakkunniga genom telefonkonferens**

Artikeln innehåller bestämmelser om förhör genom telefonkonferens med vittnen och sakkunniga som befinner sig på en annan medlemsstats territorium. I de tidigare konventionerna om rättslig hjälp finns inga bestämmelser om användningen av telefonkonferens vid lämnandet av rättslig hjälp.

Enligt den förklarande rapporten kan förfarandet vara användbart särskilt i rutinären-

den. Dessutom kan förhören tack vare förfarandet ordnas och genomföras mycket enkelt och till låga kostnader. I den förklarande rapporten konstateras att ingenting i artikeln syftar till att underminera det bruk som förekommer i vissa medlemsstater och som innebär att en person får höras som vittne per telefon från utlandet, eventuellt i konsulära lokaler, utan att den medlemsstat där personen befinner sig behöver hjälpa till.

I punkt 1 i artikeln bestäms om de allmänna förutsättningarna för när telefonkonferens kan användas i samarbetet mellan medlemsstaterna. I punkten sägs att om en person befinner sig på en medlemsstats territorium och skall höras som vittne eller sakkunnig av en annan medlemsstats rättsliga myndigheter, får den senare staten om så föreskrivs i dess nationella lagstiftning, begära bistånd från den förstnämnda medlemsstaten, så att förhöret kan äga rum genom telefonkonferens, enligt punkterna 2—5.

På samma sätt som vad som konstaterats ovan när det gäller videokonferens kan också telefonkonferens anses lämpa sig för förhör av personer som är målsägande enligt Finlands lagstiftning, eftersom dessa i många medlemsstater anses ha ställning som vittne. Likaså kan bestämmelserna också när det gäller telefonkonferens anses vara tillämpliga både på förundersökning och på behandling i domstol.

Artikeln ålägger inte medlemsstaterna att i sin nationella lagstiftning införa bestämmelser om förhör genom telefonkonferens, utan i den sägs endast att medlemsstaterna skall lämna rättslig hjälp till en medlemsstat, om i dennas nationella lagstiftning föreskrivs att ett vittne eller en sakkunnig som befinner sig på en annan stats territorium kan höras per telefon vid förundersökning eller inför domstol.

I gällande finsk lagstiftning om processen i brottmål ingår bestämmelser om användningen av telefonförhör i förundersökningen. Bestämmelserna om telefonförhör i 22 § förundersökningslagen har ändrats genom en lag som riksdagen antagit den 17 februari 2003. De ändrade bestämmelserna träder i kraft den 1 januari 2004. Enligt paragrafens nya formulering får en part avge utsaga per telefon, om utredaren anser att detta inte

medför olägenhet och att det inte äventyrar undersökningens tillförlitlighet. Samma villkor gäller för förhör av vittnen per telefon. Dessutom tillåter paragrafen på vissa villkor att även personer som är misstänkta för brott förhörs per telefon, men detta saknar betydelse för tillämpningen av artikeln eftersom artikeln endast är tillämplig på vittnen, målsägande och sakkunniga.

Rättegångsbalken har ändrats genom lag (360/2003) på det sätt som beskrivits i motiveringen till artikel 10. Ändringen innebär att videokonferens godtas på de villkor som anges i lagen. Den nya 34 a § rättegångsbalken tillåter också telefonkonferens, men i mindre omfattning än vad som gäller för videokonferens. Enligt paragrafen skall telefon kunna användas om rätten bedömer detta lämpligt och den som skall höras inte kan närvara personligen vid huvudförhandlingen på grund av sjukdom eller annat skäl eller om hans eller hennes personliga närvaro under huvudförhandlingen skulle medföra oskäliga kostnader eller oskäliga olägenheter i förhållande till bevisningens betydelse. Dessutom skall det vara möjligt att använda telefon om man på ett tillförlitligt sätt kan bedöma trovärdigheten i den förhördes berättelse utan att han eller hon är närvarande under huvudförhandlingen. Den nya 34 a § träder i kraft den 1 oktober 2003.

I princip kan man anse att förundersökningslagen och rättegångsbalken ger de finska myndigheterna rätt att per telefon höra endast sådana personer som befinner sig på finskt territorium. Detta följer av att finska myndigheter inte är behöriga att arbeta på en annan stats territorium. En person som befinner sig på en annan stats territorium kan höras per telefon, men detta kräver att staten i fråga godkänner förfarandet. Härvid kan det också bli fråga om informellt förfarande som den andra statens myndigheter inte deltar i. Ett vittne kan således också förhöras t.ex. i sitt hem.

När konventionen träder i kraft kan de finska myndigheterna begära rättslig hjälp enligt artikeln för att hålla telefonkonferens i den omfattning som detta tillåts enligt förundersökningslagen och rättegångsbalken. Detta följer i sig redan av att det enligt artikeln är möjligt att begära telefonkonferens endast

i den omfattning som den nationella lagstiftningen i den begärande medlemsstaten tillåter.

Bestämmelsen i 11 § lagen om straffrättslig rättshjälp gör det möjligt att vid verkställandet av en internationell framställning om rättslig hjälp i brottmål iakttas i framställningen nämnda särskilda formföreskrifter eller förfaranden, om detta inte kan anses strida mot finsk lag. Det kan också anses oklart om det enligt lagen om straffrättslig rättshjälp är möjligt att en annan stats myndighet självständigt förhör ett vittne som befinner sig i Finland genom telefonkonferens, på samma sätt som vad som konstaterats ovan när det gäller videokonferens.

Efter att konventionen har trätt i kraft skall de finska myndigheterna dock ge rättslig hjälp vid förhör genom telefonkonferens i enlighet med bestämmelserna i artikeln. Inte heller när det gäller telefonkonferens föreslås det att innehållet i lagen om straffrättslig rättshjälp ändras i sak så att det skulle motsvara bestämmelserna i konventionen, utan konventionen skall tillämpas direkt.

I punkt 2 sägs att ett förhör genom telefonkonferens endast får äga rum om vittnet eller den sakkunnige samtycker till att förhöret hålls genom telefonkonferens. Till dessa delar avviker förfarandet när det gäller telefonkonferens från förfarandet vid videokonferens enligt artikel 10, då samtycke inte krävs.

I punkt 3 fastställs när den anmodade medlemsstaten skall efterkomma en framställning om telefonkonferens. Enligt punkten skall den anmodade medlemsstaten medge förhör genom telefonkonferens, om detta inte strider mot dess grundläggande rättsprinciper. Bestämmelsen motsvarar bestämmelsen om videokonferens i artikel 10. Som det redan påpekats i fråga om videokonferens kan de finska myndigheterna när de bedömer om de skall bifalla en framställning eller inte, inte ta hänsyn till de villkor som i förundersökningslagen och rättegångsbalken anges för telefonkonferens, utan framställningen skall bifallas enligt de villkor som uppställs i artikeln.

I punkt 4 i artikeln sägs att en begäran om förhör genom telefonkonferens skall, förutom den information som anges i artikel 14 i Europeiska konventionen om ömsesidig

rättslig hjälp, innehålla namnen på den rättsliga myndighet och de personer som kommer att leda förhöret samt uppgift om att vittnet eller den sakkunnige samtycker till att delta i ett förhör genom telefonkonferens.

Enligt punkt 5 skall de berörda medlemsstaterna komma överens om de praktiska arrangemangen för förhöret. Den anmodade medlemsstaten skall då denna överenskommelse görs för det första åta sig att meddela vittnet eller den sakkunnige om tid och plats för förhöret (punkt a), för det andra kontrollera vittnets eller den sakkunniges identitet (punkt b) och för det tredje kontrollera att vittnet eller den sakkunnige samtycker till förhör genom telefonkonferens (punkt c).

I enlighet med vad som sagts ovan om videokonferens, kan det anses att 20 och 21 § lagen om straffrättslig rättshjälp är tillämpliga också på förhör genom telefonkonferens. Vid förfarandet skall således i tillämpliga delar iakttas vad som bestäms om rättegång i brottmål eller vad som bestäms om förundersökning med anledning av brott.

Enligt punkt 5 andra stycket får den anmodade medlemsstaten ställa som villkor för sitt samtycke att bestämmelserna i artikel 10.5 och 10.8 skall gälla, fullt ut eller delvis. Om inte parterna kommer överens om något annat, skall bestämmelserna om ersättning för kostnader i artikel 10.7 gälla i tillämpliga delar.

De finska myndigheterna har vid verkställandet av en framställning från en annan medlemsstat inte särskilda skäl att regelmässigt förutsätta att bestämmelserna i artikel 10.5 och 10.8 iakttas. De kan dock förutsätta detta vid behov. I bestämmelserna anges vad som skall gälla vid förfarandet, bl.a. att den anmodade medlemsstatens myndighet skall övervaka förhöret och skyddet av den person som skall höras, eventuell tolkning, rätten att inte vittna och avgivandet av osanna utsagor. Ett förfarande enligt bestämmelserna i artikel 10.5 och 10.8 skulle till sin karaktär avvika från det förfarande där en finsk myndighet endast kallar en person till platsen samt kontrollerar personens identitet och om han eller hon har gett sitt samtycke. Eftersom den finska myndigheten i en sådan situation inte i någon större utsträckning deltar i förhöret, kan en person som inte håller sig till san-

ningen i sin utsaga inte anses göra sig skyldig till avgivande av osann utsaga enligt finsk lag. Gärningen kan inte anses ha begåtts inför domstol eller vid förundersökning enbart på den grunden att den har begåtts i domstolens eller polisens lokaler.

Om den finska myndigheten, antingen på eget initiativ eller på begäran av den ansökande medlemsstaten, är närvarande vid förhöret i enlighet med artikel 10.5 och övervakar att de grundläggande rättsprinciperna i Finland iaktas, kan det däremot anses att den förhörde gör sig skyldig till osann utsaga också enligt finsk lag om han eller hon inte håller sig till sanningen. I en sådan situation kan det anses att utsagan har avgivits inför domstol eller vid förundersökning i enlighet med bestämmelserna i strafflagens 15 kap.

En framställning kan således verkställas i Finland antingen enbart på basis av bestämmelserna i artikel 11, varvid den som förhörs inte kan anses göra sig skyldig till avgivande av osann utsaga enligt finsk lag, eller med iakttagande av samma förfaranden som vid förhör genom videokonferens, varvid den förhörde kan göra sig skyldig till avgivande av osann utsaga. Hur framställningen verkställs bestäms främst utifrån vad den ansökande medlemsstaten anser nödvändigt.

När en finsk myndighet med stöd av artikeln begär rättslig hjälp av en annan medlemsstat, kan en person som skall höras och som befinner sig i den andra staten göra sig skyldig till osann utsaga enligt finsk lag endast om utsagan har avgivits inför en domstol i den andra medlemsstaten. För att utsagan skall kunna anses ha blivit avgiven inför domstol skall den behöriga rättsliga myndigheten i den andra medlemsstaten enligt bestämmelserna i artikel 10 ha varit närvarande vid förhöret och övervakat att dess grundläggande rättsprinciper iaktas.

Om en finsk myndighet gör en framställning om att förhör skall ordnas i förundersökningsfasen i en annan medlemsstat, är en osann utsaga som avgivits vid förundersökningen inte straffbar enligt finsk lag, eftersom endast sådana utsagor som avgivits inför domstol utomlands är straffbara enligt 15 kap. 12 § strafflagen. Däremot kan gärningen vara straffbar enligt lagstiftningen i den medlemsstat i vilken utsagan avgavs.

Artikel 12. **Kontrollerade leveranser**

Artikeln innehåller bestämmelser om samarbetet mellan medlemsstaterna när det gäller kontrollerade leveranser. Artikeln ersätter bestämmelserna om kontrollerade leveranser i artikel 73 i Schengenkonventionen, eftersom nämnda artikel 73 upphävs i artikel 2 i denna konvention. Artikeln har större räckvidd än bestämmelsen i Schengenkonventionen, eftersom den inte inskränker sig till kontrollerade leveranser med anknytning till olaglig narkotikahandel. Artikeln avviker också i övrigt från bestämmelserna i Schengenkonventionen.

I artikeln definieras inte uttrycket kontrollerade leveranser. Enligt den förklarande rapporten bör uttrycket tolkas i enlighet med nationella lagar och nationell praxis. Enligt den förklarande rapporten gäller bestämmelsen t.ex. om den olagliga varusändningen, med den berörda medlemsstatens samtycke, har fångats upp och tillåtits fortsätta med det ursprungliga innehållet intakt, avlägsnat eller helt eller delvis utbytt.

I den finska lagstiftningen ingår inte särskilda bestämmelser om kontrollerade leveranser. Den tolkningen har dock gjorts att de kontrollerade leveranserna utgör sådan i 1 § 2 mom. 6 punkten lagen om straffrättslig rättshjälp avsedd annan rättshjälp som behövs för behandlingen av straffrättsliga ärenden. Vid beredningen av lagen i fråga konstaterade lagutskottet att en sådan tolkning var godtagbar, och utskottet ansåg att myndigheterna i samarbete bör förhandla fram de principer som skall tillämpas på förfarandet innan rättshjälp i detta syfte ges (LaUB 25/1993 rd, s. 2). Denna ståndpunkt har godtagits också i lagutskottets utlåtande 16/1996 rd, som gällde tullsamarbetet mellan EU:s medlemsstater enligt den s.k. Neapelkonventionen II. Bestämmelser om kontrollerade leveranser när det gäller narkotika finns i Förenta Nationernas konvention mot olaglig hantering av narkotika och psykotropa ämnen.

I regeringens proposition om godkännande av Schengenkonventionen (RP 20/1998 rd) konstateras att kontrollerade leveranser är en förundersökningsmetod som myndigheterna använder. Avtal om kontrollerade leveranser

inom landet har ingåtts mellan polisen, tullen och gränsbevakningsväsendet. De kontrollerade leveranserna har således inte ansetts utgöra ett tvångsmedel, vars användning enligt lagen om straffrättslig rättshjälp skulle förutsätta att kravet på dubbel straffbarhet är uppfyllt.

Vid kontrollerade leveranser kan det också vara fråga om polisåtgärder som föregår förundersökningen och vilkas syfte är att förhindra eller avslöja mera omfattande brottslighet (RP 34/1999 rd). Denna verksamhet innebär dock brottsbekämpning, på vilken inte tillämpas de internationella konventionerna om rättslig hjälp i brottmål och således inte heller den finska lagen om straffrättslig rättshjälp. Samarbetet inom brottsbekämpningen utgör dock ett led i det internationella polisiära samarbetet. En ytterligare grund för att åtgärderna inom brottsbekämpningen inte skall omfattas av den internationella rättsliga hjälpen är att Finland i en förklaring till artikel 24 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp har angett polismyndigheterna såsom judiciella myndigheter i Finland i den mening som avses i konventionen, men endast när dessa med stöd av förundersökningslagen är förundersökningsmyndighet i brottmål. Också enligt ordalydelsen i artikeln skall dess bestämmelser tillämpas på utredning av brott, inte på brottsbekämpning.

I punkt 1 i artikeln anges de gärningar i fråga om vilka kontrollerade leveranser skall möjliggöras. I punkten sägs att varje medlemsstat skall åta sig att det på begäran av en annan medlemsstat blir möjligt att tillåta kontrollerade leveranser på dess territorium inom ramen för utredningar om brott som kan leda till utlämning.

I den i Bryssel den 27 september 1996 ingångna konventionen om utlämning mellan Europeiska unionens medlemsstater (FördrS 71/1999) anges vad som avses med utlämningsbara brott i fråga om Europeiska unionens medlemsstater. Enligt konventionen i fråga skall utlämning medges för brott som enligt den ansökande medlemsstatens lagstiftning är belagt med frihetsstraff eller frihetsberövande skyddsåtgärd upp till en tid av lägst tolv månader och som, enligt den anmodade medlemsstatens lagstiftning, är belagt med frihetsstraff eller frihetsberövande

skyddsåtgärd upp till en tid av lägst sex månader. I 4 § lagen om utlämning för brott (456/1970) ingår sådana bestämmelser om utlämningsbara brott som avses i konventionen.

EU:s medlemsstater antog emellertid den 13 juni 2002 ett rambeslut om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna (EGT L 190, 18.7.2002, s. 1) i vilket begreppet utlämningsbara brott definieras på nytt. Enligt rambeslutet är ett sådant brott utlämningsbart enligt lagstiftningen i den medlemsstat som har gjort framställningen om utlämning kan leda till fängelse eller annan frihetsberövande åtgärd i tolv månader eller mer. Rambeslutet innehåller en förteckning över brott i fråga om vilka den anmodade medlemsstaten inte kan förutsätta dubbel straffbarhet. För övriga gärningars del är det tillräckligt att gärningen är straffbar i den anmodade medlemsstaten. Rambeslutet förutsätter att lagstiftning som är förenlig med beslutet träder i kraft i medlemsstaterna vid ingången av 2004. Regeringen har för avsikt att överlämna en proposition om införlivande av rambeslutet till riksdagen i september 2003.

I lagen om straffrättslig rättshjälp har samarbetet när det gäller kontrollerade leveranser inte knutits till brottens utlämningsbarhet, dvs. inga särskilda krav ställs beträffande straffbarheten för brotten. I nämnda lag föreskrivs inte heller om något krav på dubbel straffbarhet vid samarbetet, eftersom det vid kontrollerade leveranser inte är fråga om användning av tvångsmedel. Lagen om straffrättslig rättshjälp tillåter samarbete vid kontrollerade leveranser på samma villkor som annat samarbete enligt lagen. Lagstiftningen i Finland medger användning av kontrollerade leveranser i större utsträckning än vad som förutsätts i punkt 1 i artikeln.

Enligt punkt 2 i artikeln skall beslut om att genomföra kontrollerade leveranser i varje enskilt fall fattas av den anmodade medlemsstatens behöriga myndigheter under iakttagande av den statens nationella lagstiftning.

Enligt ordalydelsen i artikeln verkar det som om samarbetet mellan de berörda myndigheterna inte skall grunda sig på en överenskommelse, utan beslut om att tillåta kontrollerade leveranser skall fattas av den an-

modade statens myndigheter från fall till fall. Beslutet skall fattas med iakttagande av den nationella lagstiftningen.

De behöriga myndigheterna i Finland fattar beslut om att verkställa en framställning på basis av lagen om straffrättslig rättshjälp.

Enligt punkt 3 i artikeln skall de kontrollerade leveranserna genomföras i enlighet med den anmodade medlemsstatens förfaranden. Befogenhet att agera, leda insatser och kontrollera dem skall åvila den medlemsstatens behöriga myndigheter.

Enligt den förklarande rapporten avviker denna princip från principen i artikel 4.1, enligt vilken sådana särskilda förfaranden enligt den ansökande medlemsstatens lagstiftning som denna stat har angett i regel skall iaktas. Trots det kommer de praktiska arrangemang som skall vidtas för kontrollerade leveranser att kräva nära samråd och samarbete mellan relevanta organ och myndigheter i de berörda medlemsstaterna. Det är dock den anmodade medlemsstaten som skall leda och kontrollera alla insatser samt genomföra alla åtgärder.

Såsom konstaterats ovan innehåller den finska lagstiftningen inte några särskilda bestämmelser om kontrollerade leveranser. I propositionen föreslås inte att dylika separata bestämmelser tas in i den finska lagstiftningen, utan bestämmelserna i konventionen skall tillämpas direkt. En framställning om kontrollerad leverans skall godkännas på det sätt som lagutskottet har förutsatt, dvs. så att myndigheterna innan framställningen om rättslig hjälp verkställs tillsammans förhandlar om de principer som skall tillämpas på förfarandet. Enligt konventionen är principen om att de kontrollerade leveranserna skall genomföras i enlighet med den anmodade medlemsstatens förfaranden och att befogenheten att leda insatserna likaså skall åvila den anmodade myndigheten väsentlig.

Artikel 13. **Gemensamma utredningsgrupper**

Artikeln innehåller bestämmelser om inrättandet av gemensamma utredningsgrupper och om deras verksamhet i medlemsstaterna.

EU:s medlemsstater har godkänt artikeln om gemensamma utredningsgrupper också genom det rambeslut som antogs den 13 juni 2002, nedan rambeslutet. Syftet med att anta rambeslutet var att konventionens bestämmelser om gemensamma utredningsgrupper skulle kunna sättas i kraft tidigare än tänkt. Orsaken till att man ville sätta i kraft bestämmelserna tidigare än tänkt var det terrordåd som ägde rum i Förenta staterna den 11 september 2001 och till följd av vilket Europeiska unionens råd ansåg det vara nödvändigt att tidigarelägga ikraftträdandet av bestämmelserna om gemensamma utredningsgrupper. Enligt rambeslutet skall medlemsstaterna vidta de åtgärder som är nödvändiga för att följa rambeslutet senast den 1 januari 2003.

De åtgärder som rambeslutet förutsätter har verkställts i Finland genom lagen om gemensamma utredningsgrupper som trädde i kraft den 1 januari 2003. De ändringar i lagstiftningen som artikeln förutsätter ingår således i lagen om gemensamma utredningsgrupper och ikraftträdandet av konventionen förutsätter inga ytterligare åtgärder.

I punkt 1 i artikeln sägs att för ett särskilt syfte och för en begränsad period, som kan förlängas med samtliga parter samtycke, får de behöriga myndigheterna i två eller flera medlemsstater genom en ömsesidig överenskommelse inrätta en gemensam utredningsgrupp för brottsutredningar i en eller flera av de medlemsstater som inrättat gruppen. Gruppens sammansättning skall anges i överenskommelsen.

I den förklarande rapporten sägs att grupperna förmodligen kommer att bestå av personal på brottsbekämpande myndigheter, men att i dem också kan komma att ingå domare och åklagare eller andra personer. Dessutom sägs i den förklarande rapporten att medlemsstaterna också bör beakta frågan om kostnaderna, inbegripet de traktamenten som skall betalas till gruppens medlemmar.

Enligt punkt 1 andra stycket får en gemensam utredningsgrupp i synnerhet inrättas om en medlemsstats brottsutredningar kräver komplicerade och krävande utredningar med anknytning till andra medlemsstater (punkt a), eller om flera medlemsstater genomför brottsutredningar där omständigheterna krä-

ver samordnade, gemensamma åtgärder i de berörda medlemsstaterna (punkt b).

En framställning om inrättande av en gemensam utredningsgrupp får göras av varje berörd medlemsstat. Utredningsgruppen skall inrättas i en av de medlemsstater där utredningarna förväntas äga rum.

I punkt 2 i artikeln sägs att framställningar om att inrätta en gemensam utredningsgrupp skall, förutom de uppgifter som finns angivna i de relevanta bestämmelserna i artikel 14 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål, innehålla förslag till gruppens sammansättning.

Enligt punkt 3 i artikeln skall den gemensamma utredningsgruppen vara verksam på territoriet i de medlemsstater som inrättar gruppen på följande villkor. För det första skall gruppens ledare företräda den behöriga myndighet som deltar i brottsutredningar från den medlemsstat där gruppen är verksam. Gruppens ledare skall agera inom gränserna för sin befogenhet enligt nationell lagstiftning. Enligt den förklarande rapporten innebär bestämmelsen att gruppen kommer att byta ledare i enlighet med det särskilda målet, om en grupp sköter utredningar i mer än en medlemsstat (punkt a). För det andra skall gruppen vara bunden av lagstiftningen i den medlemsstat där den är verksam. Gruppens medlemmar skall utföra sina uppgifter under ledning av den person som avses i punkt a med beaktande av de villkor som fastställs av deras egna myndigheter i överenskommelsen om att inrätta gruppen (punkt b). För det tredje skall den medlemsstat där gruppen är verksam skapa de organisatoriska förutsättningarna för verksamheten (punkt c).

I punkt 4 sägs att medlemmar i den gemensamma utredningsgruppen som kommer från andra medlemsstater än den medlemsstat där gruppen är verksam i artikeln omnämns som avdelade till gruppen.

I punkt 5 sägs att avdelade medlemmar i den gemensamma utredningsgruppen skall ha rätt att närvara när utredningsåtgärder vidtas i den medlemsstat där verksamheten äger rum. Emellertid får gruppens ledare av särskilda skäl, i enlighet med lagstiftningen i den medlemsstat där gruppen är verksam, fatta ett annat beslut. Enligt den förklarande rapporten avses med särskilda skäl t.ex. situationer där

vittnesmål skall tas upp i fall som gäller sexualbrott, särskilt när offren varit barn. Ett beslut att utesluta en avdelad medlem från att närvara får inte grundas enbart på att medlemmen är utlännning. I vissa fall kan orsaker av operativ karaktär ligga till grund för sådana beslut.

I punkt 6 sägs att avdelade medlemmar i den gemensamma utredningsgruppen får, i enlighet med lagstiftningen i den medlemsstat där gruppen är verksam, av gruppens ledare anförtros vissa utredningsåtgärder om detta har godkänts av de behöriga myndigheterna i den medlemsstat där verksamheten äger rum och den avdelande medlemsstaten. Enligt den förklarande rapporten kan ett sådant godkännande införas i avtalet om att upprätta gruppen eller ges vid ett senare tillfälle. Det kan gälla allmänt eller begränsas till särskilda fall eller omständigheter.

I punkt 7 sägs att när det för den gemensamma utredningsgruppens arbete krävs att det vidtas utredningsåtgärder i någon av de medlemsstater som har inrättat gruppen, får personer som avdelats till gruppen av den medlemsstaten begära att deras egna behöriga myndigheter vidtar åtgärderna. Dessa åtgärder skall bedömas i denna medlemsstat enligt de villkor som skulle gälla om åtgärderna begärdes i en inhemsk utredning. I den förklarande rapporten görs ett förtydligande om att det i detta fall inte är nödvändigt att göra en framställning om hjälp.

I punkt 8 sägs att om den gemensamma utredningsgruppen behöver hjälp från en annan medlemsstat än de som har inrättat gruppen eller från en tredje stat, får de behöriga myndigheterna i den stat där verksamheten äger rum begära hjälp hos de behöriga myndigheterna i den andra berörda staten i enlighet med de relevanta instrumenten eller arrangemangen.

Enligt punkt 9 får en medlem av den gemensamma utredningsgruppen i enlighet med sitt lands lagstiftning eller inom ramen för sin befogenhet förse den gemensamma gruppen med uppgifter som finns tillgängliga i den medlemsstat som har avdelat honom eller henne för de brottsutredningar som utförs av den gemensamma gruppen.

I punkt 10 sägs att uppgifter som en medlem eller en avdelad medlem i behörig ord-

ning har erhållit under sitt deltagande i en gemensam utredningsgrupp och som de berörda medlemsstaternas behöriga myndigheter inte på annat sätt har tillgång till får användas för följande ändamål. För det första får de användas för de ändamål för vilka gruppen inrättats (punkt a). För det andra får uppgifterna, med förbehåll för föregående medgivande av den medlemsstat där informationen har blivit tillgänglig, användas för att upptäcka, utreda och beivra andra brott. Sådant medgivande får vägras endast om en sådan användning skulle äventyra brottsutredningar i den berörda medlemsstaten eller om medlemsstaten i ett sådant fall skulle kunna vägra ömsesidig rättslig hjälp (punkt b). För det tredje får uppgifterna användas för att förhindra ett överhängande och allvarligt hot mot allmän säkerhet och utan att det påverkar tillämpningen av punkt b om en brottsutredning skulle inledas senare (punkt c). För det fjärde får uppgifterna användas för andra ändamål i den mån de medlemsstater som har inrättat gruppen kommer överens om detta (punkt d).

I den förklarande rapporten har antecknats att den irländska delegationen vid förhandlingarna har framhållit att när uppgifterna i fråga gäller ett frivilligt vittnesmål som givits uteslutande för det syfte för vilket den gemensamma utredningsgruppen har upprättats, skall samtycke av vittnet krävas om informationen skall användas i andra syften förutom om kraven i punkt c, nämligen att det skall röra sig om en överhängande och allvarlig fara för den allmänna säkerheten, är uppfyllda. Konventionstexten innehåller inte några bestämmelser om saken, men enligt den förklarande rapporten vore det i överensstämmelse med artikelns anda att låta sådana frågor bli föremål för samråd mellan de medlemsstater som upprättat gruppen och att i förekommande fall inhämta vittnets samtycke.

I punkt 11 i artikeln sägs att andra befintliga bestämmelser eller arrangemang om inrättande av gemensamma utredningsgrupper eller deras verksamhet inte påverkas av tillämpningen av bestämmelserna i denna artikel.

I punkt 12 sägs att i den mån de berörda medlemsstaternas lagstiftning eller bestämmelserna i rättsliga instrument som gäller

dem emellan medger det, får arrangemang avtalas så att andra personer än företrädare för de behöriga myndigheterna i de medlemsstater som har inrättat den gemensamma utredningsgruppen kan delta i gruppens verksamhet. Sådana personer kan t.ex. vara tjänstemän i organ som inrättats enligt Fördraget om Europeiska unionen. De rättigheter som medlemmarna eller de avdelade medlemmarna av gruppen får enligt denna artikel skall inte gälla för dessa personer såvida inte något annat uttryckligen fastställs i överenskommelsen. I den förklarande rapporten görs ett förtydligande enligt vilket t.ex. tjänstemännen inom Europol eller Eurojust skulle kunna vara dylika tjänstemän inom Europeiska unionen, i den mån de i framtiden skulle beordras att delta i sådana gruppers verksamhet. Man kan också tänka sig att kommissionens tjänstemän inom i synnerhet OLAF, dvs. byrån för bedrägeribekämpning, deltar. Bestämmelsen utesluter inte heller att företrädare för andra organ, t.ex. andra internationella organisationer, deltar i gruppernas verksamhet. Dessutom innehåller den förklarande rapporten ett förtydligande enligt vilket personer som har tillstånd att vara med i en utredningsgrupp enligt punkt 12 huvudsakligen skall ha en stödjande eller rådgivande roll, och de får inte utföra de uppgifter som medlemmar eller avdelade medlemmar har, och får heller inte använda den information som avses i punkt 10, om inte detta tillåts i det relevanta avtalet mellan de berörda medlemsstaterna.

Artikel 14. Hemliga utredningar

Artikeln innehåller bestämmelser om samarbetet mellan medlemsstaterna vid genomförandet av hemliga utredningar. I de tidigare konventionerna om rättslig hjälp finns inte några bestämmelser om hemliga utredningar.

Punkt 1 i artikeln innehåller en allmän bestämmelse enligt vilken den ansökande och den anmodade medlemsstaten får enas om att bistå varandra i brottsutredningar som genomförs av polismän med hemlig eller falsk identitet (hemliga utredningar).

I polislagen (493/1995) har genom en lag

av 2001 (21/2001) tagits in bestämmelser om s.k. okonventionella utredningsmetoder. Bestämmelserna trädde i kraft i mars 2001. Till lagen har fogats bestämmelser om täckoperation och bevisprovokation genom köp (28 § 1 mom. 4 och 5 punkten, 31 a, 31 b och 32 a §). Trots att bestämmelserna i fråga ingår i polislagen, som tidigare främst har reglerat de uppgifter som hör till polisens brottsbekämpning, gäller de också brottsutredning (LaUU 7/2000 rd). Samtidigt som de ovan nämnda bestämmelserna fogades till polislagen togs i 6 kap. tvångsmedelslagen in en ny 7 §, i vilken konstateras att om täckoperation och bevisprovokation genom köp föreskrivs i polislagen också till den del de kan anlitas vid utredning av brott. Detta torde betyda att det är fråga om tvångsmedel när täckoperation och bevisprovokation genom köp används för brottsutredning. Gränsdragningen saknar relevans på det rent nationella planet, eftersom förutsättningarna för tillämpningen av bestämmelserna är desamma oberoende av om det är fråga om brottsbekämpning eller om utredning av brott som redan har begåtts.

När det gäller rättslig hjälp i brottmål har gränsdragningen i fråga betydelse för det första av den orsaken att på åtgärder för brottsbekämpning inte tillämpas konventionerna om internationell rättslig hjälp och således inte heller Finlands lag om internationell straffrättslig rättshjälp, utan till dessa delar bedrivs samarbetet inom ramen för det internationella polisiära samarbetet. En annan orsak till att de åtgärder för brottsbekämpning som avses i polislagen inte omfattas av den internationella rättsliga hjälpen är att polismyndigheterna i Finland är de judiciella myndigheter som avses i konventionen, enligt den förklaring som Finland har avgivit till artikel 24 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp, men endast när de med stöd av förundersökningslagen är förundersökningsmyndighet i brottmål.

Eftersom bestämmelserna om täckoperation och bevisprovokation genom köp enligt polislagen och tvångsmedelslagen kan tillämpas också på utredning av brott som redan har begåtts, varvid polismyndigheten fungerar som den myndighet som avses i förundersökningslagen, kan bestämmelserna

till dessa delar tillämpas på samarbetet när det gäller internationell rättslig hjälp i brottmål. I dessa fall kan Finland i enlighet med artikel 14 i konventionen ge en ansökande medlemsstat rättslig hjälp och själv begära rättslig hjälp av en annan medlemsstat. Till den del det är fråga om åtgärder för brottsbekämpning omfattas dessa på de grunder som nämns ovan inte av det internationella samarbetet för rättslig hjälp i brottmål, och de hör således inte heller till konventionens tillämpningsområde.

I konventionen definieras inte de hemliga utredningar som avses där på annat sätt än genom att det konstateras att det är fråga om verksamhet som bedrivs av polismän med hemlig eller falsk identitet. Enligt 28 § 1 mom. 4 punkten polislagen avses med täckoperation sådant fortlöpande eller upprepat inhämtande av information om en viss person eller persongrupp eller om personens eller gruppens verksamhet och sådan infiltration i en persongrupps verksamhet, där det för att förhindra att inhämtandet av information och infiltrationen avslöjas används vilseledande eller förtäckta uppgifter eller registeranteckningar eller framställs eller används falska dokument. Med bevisprovokation genom köp avses för sin del ett av polisen avgivet köpeanbud för att förhindra eller avslöja innehav av eller handel med ett föremål, ett ämne eller egendom som innehas olagligen eller är föremål för handel, för att förhindra eller avslöja olaglig framställning av ett föremål, ett ämne eller egendom, för att finna ett sådant föremål, ett sådant ämne eller sådan egendom som avses ovan eller för att återfå vinningen av ett brott (28 § 1 mom. 5 punkten). Eftersom bevisprovokation genom köp i Finland alltid i viss mån omfattar en täckoperation, oftast i form av hemlighållande av en persons identitet, kan också den bevisprovokation genom köp som avses i polislagen anses höra till tillämpningsområdet för samarbetet enligt artikeln.

Huruvida täckoperationer och bevisprovokationer genom köp klassificeras som tvångsmedel eller som någon annan typ av förundersökningsåtgärd när de används vid brottsutredning är av betydelse vid tillämpningen av lagen om straffrättslig rättshjälp. I 15 § i nämnda lag ingår nämligen ett allmänt

krav på dubbel straffbarhet och förenlighet med den nationella lagstiftningen när det gäller användning av tvångsmedel vid lämnandet av rättslig hjälp. I paragrafen sägs att om begäran om rättshjälp avser eller dess uppfyllande förutsätter att tvångsmedel enligt tvångsmedelslagen används, får tvångsmedel inte användas om detta inte skulle vara tillåtet enligt finsk lag i ett sådant fall där den gärning till vilken begäran hänför sig har begåtts i Finland under motsvarande omständigheter. Beträffande övrig rättshjälp gäller inte något krav på dubbel straffbarhet. I 23 § lagen om straffrättslig rättshjälp ingår dessutom en kompletterande bestämmelse om användningen av tvångsmedel. I bestämmelsen uppräknas de tvångsmedel som kan användas med stöd av en begäran om rättshjälp. I samband med att de ovan nämnda paragraferna fogades till polislagen och tvångsmedelslagen gjordes inga ändringar i lagen om straffrättslig rättshjälp. I förteckningen i 23 § lagen om straffrättslig rättshjälp nämns således varken täckoperation eller bevisprovokation genom köp, varför dessa inte enligt lagen kan användas inom rättshjälpen.

Konventionen ålägger inte medlemsstaterna någon skyldighet att delta i det samarbete som gäller hemliga utredningar, utan enligt punkt 4 i artikeln får, när de lämnar den underrättelse som anges i artikel 27.2, varje medlemsstat förklara att den inte är bunden av artikeln. En sådan förklaring kan när som helst återkallas. Punkten berättigar en medlemsstat att inte delta i det samarbete som avses i artikeln, oberoende av om hemliga utredningar är en tillåten metod i medlemsstaten eller inte.

Eftersom lagstiftningen i Finland möjliggör okonventionella utredningsmetoder, är det ändamålsenligt att dessa metoder skall kunna användas också inom den internationella rättsliga hjälpen. I Finland har utredningsmetoderna särskilt motiverats med att de är nödvändiga i det internationella samarbetet och vid utredningen av frågor som har internationell räckvidd. Enligt propositionen skall Finland inte avge någon sådan förklaring om att artikeln inte är bindande för Finland som avses i punkt 4.

En normal rättshjälpssituation vid tillämp-

ningen av artikeln innebär att en finsk myndighet på finskt territorium kan genomföra täckoperationer och bevisprovokationer genom köp på grundval av en framställning om rättslig hjälp från en annan medlemsstat. På ovan nämnda grunder är det då fråga om användning av tvångsmedel enligt 6 kap. 7 § tvångsmedelslagen. Eftersom täckoperation och bevisprovokation genom köp inte ingår i förteckningen i 23 § lagen om straffrättslig rättshjälp, förutsätter ikraftträdandet av konventionen att paragrafen i fråga kompletteras så att i den nämns täckoperation och bevisprovokation genom köp som sådana tvångsmedel som kan användas vid lämnandet av rättslig hjälp.

Enligt förslaget är det ändamålsenligt att ändringen i 23 § görs så att bestämmelsen också kan tillämpas på andra stater än EU:s medlemsstater. Detta är motiverat eftersom det kan vara nödvändigt att inom ramen för den rättsliga hjälpen använda täckoperationer och bevisprovokationer genom köp vid utredning av brott också när det gäller andra stater. Eftersom användningen av tvångsmedel enligt lagen om straffrättslig rättshjälp alltid är beroende av prövning (RP 61/1993 rd, s. 42) är de finska myndigheterna inte skyldiga att verkställa en framställning om att använda tvångsmedel utan kan alltid överväga saken särskilt. Också enligt konventionen kan medlemsstaterna på basis av prövning besluta om de verkställer en framställning om hemlig utredning eller inte.

I den förklarande rapporten preciseras de situationer när bestämmelserna i artikeln kan bli tillämpliga. Förutom att bestämmelserna kan tillämpas i de ovan nämnda normala rättshjälpssituationerna, konstateras i den förklarande rapporten att en medlemsstat enligt artikeln kan begära hjälp för att göra det möjligt för en infiltratör att vara verksam i den anmodade medlemsstaten, eller för att den anmodade medlemsstaten skall kunna sända en infiltratör till den ansökande medlemsstaten. Artikeln skall således också tillämpas i sådana situationer när en finsk polisman förflyttar sig till en annan medlemsstats territorium på begäran av antingen Finland eller den främmande staten eller när en tjänsteman från en annan medlemsstat för-

flyttar sig till finskt territorium på begäran av antingen Finland eller den främmande staten.

Det kan finnas behov av dylik verksamhet t.ex. när en tjänsteman från en annan medlemsstat har deltagit i en hemlig utredning i sin hemstat och den verksamhet som tjänstemannen övervakar och om vilken han eller hon skaffar fram uppgifter flyttas till finskt territorium. Det kan då vara viktigt att samma infiltratör används. Alternativt kunde en finsk polisman fortsätta den hemliga utredningen i Finland, men detta kan vara mycket svårt att ordna. Å andra sidan kan det i en del situationer också vara nödvändigt att en tjänsteman från en annan medlemsstat kan genomföra en täckoperation eller bevisprovokation genom köp på finskt territorium, på framställning av antingen Finland eller den andra medlemsstaten. Det kan också vara nödvändigt att en finsk polisman i en motsvarande situation förflyttar sig till en annan medlemsstats territorium för att genomföra en hemlig utredning, på antingen Finlands eller den andra medlemsstatens initiativ.

Det föreslås att Finland skall delta också i detta samarbete enligt artikeln, eftersom det i vissa situationer kan vara viktigt att använda sådana metoder som avses i artikeln vid utredningen av brott.

Den verksamhet som avses i artikeln innebär i en del fall att en tjänsteman från en annan medlemsstat bedriver verksamhet på finskt territorium och således har befogenheter här. Enligt lagstiftningen i Finland kan tjänstemän från andra stater bedriva verksamhet på finskt territorium endast i mycket begränsad utsträckning, främst bara när det gäller övervakning och förföljande över gränserna enligt artiklarna 40 och 41 i Schengenkonventionen. I 22 a och 30 a § polislagen finns bestämmelser om saken.

Tjänstemännen från de andra medlemsstaterna är sådana tjänstemän som har rätt att genomföra hemliga utredningar enligt lagstiftningen i sin hemstat. Tjänstemännen i fråga är således inte alltid polismän, utan de kan också vara t.ex. tullmyndigheter. Enligt gällande finsk lagstiftning är det endast polismän som kan utföra täckoperationer eller provokation genom köp.

Artikeln innehåller också bestämmelser om

principerna för när hemliga utredningar skall genomföras inom ramen för den rättsliga hjälpen. Enligt punkt 2 i artikeln skall beslut om framställningen i varje enskilt fall fattas av de behöriga myndigheterna i den anmodade medlemsstaten med vederbörlig hänsyn till dess nationella lagstiftning och förfaranden. De båda medlemsstaterna skall med vederbörlig hänsyn till sin nationella lagstiftning och sina nationella förfaranden komma överens om den hemliga utredningens varaktighet, de närmare villkoren och de berörda polismännens rättsliga ställning.

Enligt den förklarande rapporten skall både den ansökande och den anmodade medlemsstaten i varje enskilt fall vara eniga om saken innan en infiltratör kan användas. En hemlig utredning kan inte inledas innan den ansökande och den anmodade medlemsstatens myndigheter har kommit överens om saken.

I punkt 3 i artikeln sägs att hemliga utredningar skall genomföras i enlighet med den medlemsstats nationella lagstiftning och nationella förfaranden på vars territorium den hemliga utredningen äger rum. De deltagande medlemsstaterna skall samarbeta för att säkerställa att den hemliga utredningen förbereds och övervakas, och för att vidta säkerhetsarrangemang för de polismän som är verksamma under hemlig eller falsk identitet.

Bestämmelserna betyder för det första att beslut om en hemlig utredning skall fattas från fall till fall i enlighet med den anmodade medlemsstatens lagstiftning. I konventionen anges inte villkoren för när en framställning skall godkännas, utan denna fråga avgörs enligt den nationella lagstiftningen. Ordalydelsen i artikeln medger att beslutet om att använda en hemlig utredning alltid fattas på basis av prövning. I propositionen föreslås att bestämmelserna i lagen om straffrättslig rättshjälp också framöver skall vara utformade så att beslutet om att verkställa en framställning om en hemlig utredning alltid fattas på basis av prövning.

Dessutom skall hemliga utredningar alltid genomföras i enlighet med den medlemsstats nationella lagstiftning på vars territorium den hemliga utredningen äger rum. Detta betyder för det första att en tjänsteman från en annan medlemsstat som befinner sig på finskt territorium alltid skall följa Finlands lagstiftning.

En tjänsteman som har större befogenheter enligt sin egen stats lagstiftning kan således inte utöva dessa på finskt territorium. Dessutom innebär punkt 3 i artikeln ett undantag från huvudprincipen enligt artikel 4.1, eftersom i den sägs att sådana särskilda förfaranden som den ansökande medlemsstaten har angett inte behöver iaktas vid verkställandet av en framställning om en hemlig utredning, utan framställningarna verkställs alltid enligt den nationella lagstiftningen. Vid verkställandet av framställningar om hemlig utredning behöver Finland således inte iaktta principerna i bestämmelserna 11 § lagen om straffrättslig rättshjälp, vilka föreslås bli ändrade i denna proposition.

När en finsk polisman vid verkställandet av en framställning om rättslig hjälp genomför täckoperationer eller bevisprovokationer genom köp på finskt territorium på begäran av en annan medlemsstat, skall vid verkställandet iaktas bestämmelserna i lagen om straffrättslig rättshjälp, tvångsmedelslagen och polislagen, vilka kompletterats på det sätt som nämns ovan.

Med tanke på sådana ovan nämnda situationer när en tjänsteman från en annan medlemsstat genomför operationer på finskt territorium förutsätter ikraftträdandet av artikeln däremot att lagstiftningen i Finland kompletteras med en bestämmelse där det definieras vilka befogenheter tjänstemän från andra medlemsstater har på finskt territorium. Bestämmelsen är nödvändig eftersom artikeln i konventionen inte innehåller några bestämmelser om saken. Det krävs emellertid detaljerad reglering för att tjänstemän från andra medlemsstater skall kunna bedriva verksamhet på finskt territorium.

I propositionen föreslås att bestämmelsen i fråga skall tas in i lagen om sättande i kraft av konventionen (3 §), eftersom endast tjänstemän från andra EU-stater enligt propositionen kan ges befogenheter på finskt territorium.

Att en tjänsteman från en främmande stat genomför täckoperationer och bevisprovokationer genom köp på finskt territorium är en åtgärd som i så hög grad ingriper i Finlands suveränitet att det i detta sammanhang inte har ansetts motiverat att föreslå att andra tjänstemän än tjänstemännen i Europeiska

unionens medlemsstater skall kunna ges sådan behörighet. Motsvarande bestämmelser om hemliga utredningar ingår emellertid i artikel 19 i det andra tilläggsprotokollet till Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp, vilket man har för avsikt att inom en nära framtid sätta i kraft i Finland. Också enligt tilläggsprotokollet är det tillåtet att inte delta i det samarbete som gäller hemliga utredningar. När tilläggsprotokollet sätts i kraft nationellt blir man tvungen att överväga om också andra tjänstemän än tjänstemännen i Europeiska unionens medlemsstater skall kunna ges rätt att genomföra täckoperationer och bevisprovokationer genom köp på finskt territorium.

I propositionen föreslås att en behörig tjänsteman i en annan av Europeiska unionens medlemsstater enligt 3 § i lagen om sättande i kraft av konventionen skall kunna ges rätt att genomföra täckoperationer och bevisprovokationer genom köp på finskt territorium för utredning av brott, i enlighet med 6 kap. 7 § tvångsmedelslagen och 28 §, 31 a § 1 mom., 31 b § 1 mom. och 32 a § polislagen. Denna rätt kan grunda sig antingen på en begäran om rättshjälp som framställts av en myndighet i annan medlemsstat och som en finsk myndighet har godkänt eller på en begäran om rättshjälp som en finsk myndighet har framställt hos en annan medlemsstat.

Principiellt avviker en sådan situation när en tjänsteman från en annan medlemsstat kommer till Finland på begäran av de finska myndigheterna från en sådan situation när tjänstemannen kommer på begäran av en annan medlemsstat. När de finska myndigheterna ber en tjänsteman från en annan medlemsstat utföra ett uppdrag på finskt territorium kan de ge tjänstemannen i uppgift att genomföra också sådana täckoperationer eller bevisprovokationer genom köp som kunde genomföras även utan den andra medlemsstatens hjälp. Saken behöver inte nödvändigtvis ha någon internationell anknytning. I propositionen har det inte ansetts ändamålsenligt att begränsa detta förfarande, eftersom det kan vara motiverat för utredningen av brott.

Enligt propositionen skall tjänstemannen från den andra medlemsstaten i sin verksam-

het iakttagna bestämmelserna i tvångsmedelslagen och polislagen, och tjänstemannen kan inte utöva sådana mera omfattande rättigheter som han eller hon eventuellt har i sin hemstat. En tjänsteman från en annan medlemsstat som genomför täckoperationer eller bevisprovokationer genom köp har inte rätt att använda andra tvångsmedel än täckoperationer och bevisprovokationer genom köp som genomförs i brottsutredningssyfte. Enligt bestämmelsen om täckoperation i 31 a § polislagen är täckoperation tillåten i en bostad om tillträdet eller vistelsen sker under aktiv medverkan av den som använder bostaden. Beträffande husrannsakan gäller dock vad som bestäms i tvångsmedelslagen. Enligt propositionen har en tjänsteman från en annan medlemsstat således inte rätt att använda andra tvångsmedel enligt tvångsmedelslagen. Den bestämmelse om polismans rätt att gripa som finns i 1 kap. 2 § tvångsmedelslagen gäller således inte tjänstemannen, och han eller hon kan t.ex. inte i enlighet med 4 kap. 6 § tvångsmedelslagen på eget bevåg omhänderta ett föremål som skall tas i beslag eller företa husrannsakan i enlighet med 5 kap. 3 § i nämnda lag. Befogenheterna för en tjänsteman från en annan medlemsstat som genomför operationer på finskt territorium omfattar således endast de åtgärder som anges i definitionerna i polislagen, dvs. främst inhämtande av information och infiltration eller avgivande av köpebud. En tjänsteman från en annan medlemsstat som genomför en täckoperation eller bevisprovokation genom köp i Finland har dock rätt att utöva den allmänna rätten att gripa enligt 1 kap. 1 § tvångsmedelslagen.

Enligt propositionen skall en tjänsteman från en annan medlemsstat inte ges allmänna polisbefogenheter. Tjänstemannen har således inte heller rätt att använda maktmedel enligt 27 § 1 och 2 mom. polislagen. Tjänstemannen kan dock ha en del sådana befogenheter enligt polislagen som vilken utomstående som helst får utöva. Om dessa befogenheter föreskrivs i 27 § 3 mom. och 46 § polislagen. Också i 4 kap. 8 § och 5 kap. 4 § 1 mom. tvångsmedelslagen finns bestämmelser som kan tillämpas på vem som helst och således också på en tjänsteman från en annan medlemsstat.

Det föreslås dock att en behörig tjänsteman från en annan medlemsstat skall kunna ges rätt att bära vapen vid genomförandet av operationer i Finland. Detta kan anses motiverat, eftersom en tjänsteman som genomför täckoperationer eller bevisprovokationer genom köp kan tvingas utföra sitt arbete under farliga förhållanden och därför bör ha rätt att vid behov försvara sig själv och andra personer. Rätten att bära vapen är en problematisk fråga, eftersom andra regler gäller för tjänstemän från de andra medlemsstaterna beträffande användningen av vapen än för finska tjänstemän. Avsikten är dock att de föreslagna bestämmelserna endast skall tillämpas på tjänstemännen i EU:s medlemsstater, i vilka rättskulturen inte väsentligt kan anses avvika från rättskulturen i Finland. När tjänstemän från andra medlemsstater får rätt att bära vapen i Finland kan det uppstå problematiska situationer, och det kan vara svårt att förhindra detta genom bestämmelser i lagen. Å andra sidan måste säkerheten för de tjänstemän som deltar i verksamheten garanteras för att det över huvud taget skall vara möjligt att genomföra täckoperationer och bevisprovokationer genom köp. Om tjänstemännen från de övriga medlemsstaterna inte gavs rätt att bära vapen vid genomförandet av täckoperationer och bevisprovokationer genom köp, kunde följden bli att bestämmelserna om möjlighet för tjänstemännen i fråga att genomföra operationer i Finland inte skulle tillämpas. Därför sägs det i propositionen att rätten att bära vapen är motiverad. Det föreslås dock att denna rätt skall begränsas, eftersom den i många avseenden är problematisk.

Eftersom det främst är tjänstemännens och andra personers säkerhet som har ansetts motiverat rätten att bära vapen, föreslås det i propositionen att denna rätt begränsas till nödvärnssituationer. Begreppet nödvärn definieras enligt bestämmelserna i strafflagen. I de gällande bestämmelserna i strafflagen definieras nödvärn i 3 kap. 6 §. Denna bestämmelse har ändrats genom lag (515/2003) som genomförde reformen om strafflagens allmänna läror. Enligt lagen som träder i kraft den 1 januari 2004 kommer den nya bestämmelsen om nödvärn att ingå i 4 kap. 4 § strafflagen. Enligt denna paragraf skall försvar som behövs för att avvärja påbörjat

eller omedelbart förestående hotfullt obehörigt angrepp vara tillåtet som nödvärn om inte handlingen tydligt överskrider det som skall anses försvarbart som helhet betraktat då angreppets art och kraft, den försvarandes och den angripandes person och andra omständigheter beaktas. Enligt propositionen skall tjänstemän från andra medlemsstater ha samma rätt till nödvärn enligt strafflagen som vem som helst annan. De skall således t.ex. ha samma rätt som alla andra att skydda egendom i den utsträckning som bestämmelserna i strafflagen tillåter detta. En annan sak är om användningen av vapen i detta avseende skall betraktas som ett tillåtet maktmedel.

I propositionen föreslås dessutom att rätten att bära vapen begränsas så att en tjänsteman från en annan medlemsstat beviljas sådan rätt endast om detta anses nödvändigt på grund av verksamhetens karaktär. De situationer i vilka man blir tvungen att genomföra täckoperationer och bevisprovokationer genom köp kan vara av olika karaktär. Dessutom kan behovet av att bära vapen variera också under den tid verksamheten pågår. Strävan är att ordna verksamheten så att behovet av att bära vapen minimeras. Eftersom rätten att bära vapen är problematisk i flera avseenden, har det inte i propositionen ansetts nödvändigt att tjänstemän från de andra medlemsstaterna regelmässigt skall ha rätt att bära vapen, utan de skall ha denna rätt endast i sådana situationer när det är nödvändigt på grund av verksamhetens karaktär.

I propositionen föreslås att beslutet om rätt att bära vapen skall fattas av en polisman som hör till befälet. Beslutet skall i regel fattas från fall till fall under verksamhetens gång. På detta sätt kan rätten att bära vapen också begränsas till enbart sådana situationer när denna rätt kan anses absolut nödvändig. Operationerna kan inte heller planeras på förhand så att beslutet skulle kunna fattas redan när framställningen om rättslig hjälp beviljas.

När de finska myndigheterna verkställer en framställning om rättslig hjälp och ingår en överenskommelse med en annan medlemsstats myndigheter om att genomföra en hemlig utredning, skall de i överenskommelsen göra klart att beslut om rätten att bära vapen fattas från fall till fall under operationens

gång, om inte sådan rätt undantagsvis beviljas redan tidigare. Dessutom skall de redan i överenskommelsen ange de situationer när det är tillåtet att använda vapen på grund av nödvärn. Det kan anses klart att en person får använda vapen främst för att skydda sin egen eller någon annans kroppsliga integritet mot ett överhängande obehörigt angrepp.

Enligt artiklarna 40 och 41 i Schengenkonventionen har en annan fördragsslutande parts tjänsteman rätt att bära vapen vid övervakning och förföljande över gränserna. Enligt bestämmelserna har tjänstemännen rätt att bära tjänstevapen, men användningen av vapnet är förbjuden förutom i nödvärnssituationer. Rätten att bära vapen sådan den godkändes i samband med Schengenkonventionen motsvarar vad som föreslås i denna proposition. Å andra sidan är de situationer som avses i Schengenkonventionen i praktiken mycket kortvariga, åtminstone när det gäller förföljande, jämfört med samarbetet vid genomförandet av hemliga utredningar.

Rätten för tjänstemän från andra medlemsstater att bära vapen förutsätter också en ändring av 17 § skjutvapenlagen (1/1998).

Inrikesministeriet har utfärdat en förordning om ordnande och övervakning av täckoperationer samt bevisprovokation genom köp (499/2001). Förordningen samt eventuella föreskrifter som inrikesministeriet meddelar och den praxis som annars skall iakttagas skall, på samma sätt som i inhemska fall, också tillämpas när en tjänsteman från en annan medlemsstat eller en finsk tjänsteman utför ett uppdrag i Finland med stöd av en framställning om rättslig hjälp. En tjänsteman från en annan medlemsstat skall på samma sätt som en finsk tjänsteman genomföra täckoperationer eller bevisprovokationer genom köp i Finland under en finsk tjänstemans ledning och uppsikt. I enlighet med vad som bestäms i förordningen skall också för en utländsk tjänsteman som genomför en täckoperation förordnas en ansvarig tjänsteman som övervakar operationen. Också i övrigt förutsätts det för att en framställning om rättslig hjälp som gäller hemliga utredningar skall kunna godkännas att likadana arrangemang vidtas som i ett motsvarande inhemskt fall. Bestämmelser om de särskilda villkor som skall tillämpas i det aktuella fallet kan

tas in i den överenskommelse om utredningen som ingås med den andra medlemsstaten. Beslutet om att verkställa en framställning om rättslig hjälp som gäller en täckoperation eller bevisprovokation genom köp fattas i enlighet med 32 a § polislagen av samma myndighet som den som fattar beslut i ett nationellt ärende. Enligt paragrafen fattas beslut om täckoperation av en av inrikesministeriet förordnad chef för en polisenhet, som enligt inrikesministeriets förordning är chefen för centralkriminalpolisen eller chefen för skyddspolisen. Beslut om bevisprovokation genom köp fattas av en polisman som hör till befälet.

Förutsättningarna för att verkställa en framställning om rättslig hjälp bestäms med stöd av lagen om straffrättslig rättshjälp, tvångsmedelslagen och polislagen på samma sätt som när det gäller framställningar där det är fråga om att en finsk tjänsteman skall genomföra en täckoperation eller bevisprovokation genom köp på finskt territorium.

I propositionen föreslås inte att i den finska lagen tas in bestämmelser om rätten för en behörig tjänsteman från Finland att genomföra hemliga utredningar på en annan av EU:s medlemsstaters territorium. Frågan om finska tjänstemäns behörighet på en annan medlemsstats territorium bestäms enligt lagen i den medlemsstat där operationen genomförs, och om dessa befogenheter kan inte bestämmas i finsk lag. Det kan bli aktuellt att en finsk tjänsteman genomför operationer på en annan medlemsstats territorium för det första när en medlemsstat med stöd av konventionen gör en framställning om saken hos Finland. Enligt konventionen är de behöriga finska myndigheterna inte skyldiga att verkställa framställningen, utan de kan i varje enskilt fall överväga om och på vilka villkor framställningen skall efterkommas. Med hänsyn till lagen om straffrättslig rättshjälp avser framställningen inte användning av tvångsmedel enligt lagens 15 §, eftersom det inte är fråga om användning av sådana tvångsmedel som avses i den finska tvångsmedelslagen. Dessutom kan det bli aktuellt att en finsk tjänsteman genomför operationer på en annan medlemsstats territorium när en behörig myndighet i Finland med stöd av konventionen gör en framställning om detta

hos den andra medlemsstaten. I bägge fallen utövar den finska tjänstemannen på den andra medlemsstatens territorium de befogenheter som tjänstemannen tilldelats av denna medlemsstat och inte de befogenheter han eller hon skulle ha enligt finsk lag. Frågan om tjänstemannens straff- och civilrättsliga ansvar bestäms enligt artiklarna 15 och 16 i konventionen. I artikel 15 sägs att tjänstemannens straffrättsliga skydd och ansvar bestäms enligt lagen i den stat där verksamheten äger rum. I artikel 16 sägs att det i första hand är den stat där verksamheten äger rum som är skyldig att ersätta sådana skador som tjänstemannen har vållat.

I de paragrafer i polislagen som gäller täckoperation och bevisprovokation genom köp har tagits in särskilda bestämmelser om sådana situationer när åtgärder under vissa förutsättningar kan vidtas på finskt territorium, trots att den brottsliga verksamhet som berättigar till åtgärderna helt eller delvis äger rum utanför Finland. Enligt ordalydelsen i paragraferna i fråga gäller dessa dock inte i egentlig mening sådana situationer när en myndighet i en annan stat har gjort en framställning om rättslig hjälp, utan de ger de finska myndigheterna befogenheter att enligt eget övervägande vidta åtgärder på finskt territorium på basis av information som de erhållit från utlandet. Eftersom bestämmelserna i fråga inte hänför sig till det egentliga rättshjälpsförfarandet, har ikraftträdandet av konventionen inte någon direkt relevans för dem.

Artikel 15. **Tjänstemäns straffrättsliga ansvar**

Artikeln innehåller bestämmelser om det straffrättsliga ansvaret för tjänstemän som är verksamma på en annan medlemsstats territorium. I artikeln sägs att under sådan verksamhet som avses i artiklarna 12—14, skall tjänstemän från en annan medlemsstat än den medlemsstat där verksamheten äger rum likställas med tjänstemän i den stat där verksamheten äger rum när det gäller brott som de utsätts för eller begår. I artiklarna bestäms om samarbete i fråga om kontrollerade leveranser, gemensamma utredningsgrupper och

hemliga utredningar.

Artikel 42 grundar sig på artikel 42 i Schengenkonventionen. Den sistnämnda artikeln har samma innehåll som artikel 15 i den föreliggande konventionen, men den gäller tjänstemän som är verksamma på en annan medlemsstats territorium på basis av samarbete som gäller övervakning eller förföljande över gränserna.

De bestämmelser i strafflagen som gäller den straffrättsliga ställningen för en utländsk tjänsteman som är verksam i Finland har ändrats genom lag (604/2002) och de ändrade bestämmelserna trädde i kraft den 1 oktober 2002. Enligt bestämmelserna i fråga kan vissa bestämmelser i strafflagen tillämpas på utländska tjänstemän. Dessutom är en del av bestämmelserna tillämpliga på utländska tjänstemän som på finskt territorium med stöd av ett internationellt avtal eller någon annan internationell förpliktelse utför kontroll, övervakning, förföljande eller förundersökning.

Enligt den gällande bestämmelsen i 40 kap. 11 § strafflagen avses med utländsk tjänsteman den som har utnämnts eller valts till en administrativ eller rättslig tjänst eller uppgift hos en främmande stat eller inom en offentlig internationell organisation eller domstol eller inom ett offentligt internationellt organ, eller som annars sköter en offentlig uppgift för en främmande stats eller en offentlig internationell organisations eller domstols eller ett offentligt internationellt organs räkning. Med stöd av de bestämmelser om tillämpningsområdet som finns i 16 kap. 20 § 3 mom. och 40 kap. 12 § 3 mom. strafflagen tillämpas på utländska tjänstemän bestämmelserna om givande av muta (13 §) och grovt givande av muta (14 §) i 16 kap. strafflagen samt bestämmelserna om tagande av muta (1 §), grovt tagande av muta (2 §), mutförseelse (3 §) och förverkandepåföljd (14 §) i 40 kap. i nämnda lag.

På utländska tjänstemän som på finskt territorium med stöd av ett internationellt avtal eller någon annan internationell förpliktelse utför kontroll, övervakning, förföljande eller förundersökning tillämpas med stöd av de bestämmelser om tillämpningsområdet som finns i 16 kap. 20 § 1 och 2 mom. strafflagen bestämmelserna om våldsamt motstånd mot

tjänsteman i 1 §, motstånd mot tjänsteman i 2 §, hindrande av tjänsteman i 3 § och usurpation av tjänstemannabefogenhet i 9 § i strafflagens 16 kap. Med stöd av den bestämmelse om tillämpningsområdet som finns i 21 kap. 18 § strafflagen jämställs tjänstemännen i fråga med nationella tjänstemän när det gäller mordrekvisitet enligt 21 kap. 2 § 1 mom. 4 punkten strafflagen. Enligt den bestämmelse om tillämpningsområdet som finns i 40 kap. 12 § 3 mom. strafflagen tillämpas på tjänstemännen i fråga också bestämmelserna om brott mot tjänstehemlighet och brott mot tjänstehemlighet av oaktsamhet i 5 §, missbruk av tjänsteställning i 7 §, grovt missbruk av tjänsteställning i 8 §, brott mot tjänsteplikt i 9 § och brott mot tjänsteplikt av oaktsamhet i 10 § i strafflagens 40 kap.

De tjänstemän från en annan medlemsstat som är verksamma med stöd av artiklarna 12—14 i konventionen är sådana utländska tjänstemän som avses i definitionen i 40 kap. 11 § strafflagen, och på dem kan följaktligen tillämpas de bestämmelser i strafflagen som är tillämpliga på utländska tjänstemän. De tjänstemän från en annan medlemsstat som är verksamma med stöd av artiklarna 12—14 i konventionen är också sådana i definitionen i strafflagen avsedda utländska tjänstemän som på finskt territorium utför förundersökning med stöd av ett internationellt avtal eller någon annan internationell förpliktelse, och på dem kan således också tillämpas de bestämmelser i strafflagen som är tillämpliga på sådana tjänstemän. Bestämmelserna i fråga jämställer i hög grad en tjänsteman som är verksam i Finland med stöd av artiklarna 12—14 i konventionen med en finsk tjänsteman. Den gällande lagstiftningen kan anses uppfylla förpliktelse i konventionen.

Artikel 16. **Tjänstemäns civilrättsliga ansvar**

Artikel 16 innehåller bestämmelser om hur skadeståndsansvaret bestäms i sådana situationer när en tjänsteman i enlighet med konventionen är verksam på en annan medlemsstats territorium. Sådana situationer kan uppstå vid tillämpningen av artiklarna 12—14 i

konventionen. Artiklarna i fråga innehåller bestämmelser om kontrollerade leveranser, gemensamma utredningsgrupper och hemliga utredningar. Artikel 16 i den föreliggande konventionen motsvarar artikel 43 i Schengenkonventionen. Den nämnda artikeln i Schengenkonventionen gäller dock övervakning och förföljande över gränserna.

I punkt 1 i artikeln sägs att när tjänstemän från en medlemsstat är verksamma i en annan medlemsstat i enlighet med artiklarna 12–14, skall den första medlemsstaten vara ansvarig för skador som dessa kan ha vållat i samband med uppdraget, i enlighet med lagstiftningen i den medlemsstat på vars territorium tjänstemännen är verksamma.

Enligt punkt 2 skall den medlemsstat på vars territorium de skador som avses i punkt 1 orsakas ersätta skadorna enligt de villkor som gäller för skada som orsakats av dess egna tjänstemän.

I bestämmelserna i punkterna 1 och 2 jämföras således tjänstemän från en annan medlemsstat i förhållande till den som lidit skada med tjänstemännen i den stat där verksamheten äger rum. Den stat där verksamheten äger rum är i enlighet med sin lagstiftning i första hand skyldig att ersätta också skador som orsakats av tjänstemän från en annan stat.

I punkterna 3 och 4 föreskrivs för sin del om hur ersättningsansvaret bestäms mellan staterna. Enligt punkt 3 skall den medlemsstat vars tjänstemän har orsakat en person skada på någon annan medlemsstats territorium fullt ut ersätta den senare staten för det belopp som denna betalat ut till de skadelidande eller deras rättsinnehavare. Enligt bestämmelsen får den stat där verksamheten har ägt rum, dvs. den stat som enligt punkterna 1 och 2 i första hand skall betala ersättning till den som lidit skada, ersättning från den stat vars tjänstemän har orsakat skadan.

I punkt 4 i artikeln sägs att utan att det påverkar rättigheterna gentemot tredje man och utan att det påverkar tillämpningen av punkt 3, skall varje medlemsstat i de fall som nämns i punkt 1 avstå från att kräva ersättning för skador den vållats av en annan medlemsstat. I bestämmelsen förbinder sig medlemsstaterna således att inte kräva skadestånd av varandra i de situationer som avses i artikeln. Detta inverkar dock inte på staternas

rätt att kräva ersättning av tredje man, varmed enligt den förklarande rapporten avses t.ex. de polismän som förorsakat skadan.

I samband med att Schengenkonventionen sattes i kraft nationellt fogades till polislagen nya 22 a och 30 a §, i vilka det föreskrivs om sådan observation och sådant förföljande över gränserna som bedrivs av polismän från främmande stater. Artikel 43 i Schengenkonventionen förutsatte att i polislagen också togs in en bestämmelse om skadeersättningsansvaret. I de nya bestämmelserna i 22 a § 4 mom. polislagen sägs att om ersättande av en skada som en utomstående åsamkats av åtgärder som vidtagits av en främmande stats polisman gäller vad som i 47 § 2 mom. polislagen bestäms om betalning av ersättning. Enligt bestämmelsen i fråga betalas ersättning av statens medel för direkta kostnader som åsamkats en utomstående av tvångsåtgärder som polisen vidtagit.

Bestämmelserna i polislagen täcker inte alla de situationer som avses i konventionen. Med stöd av konventionen kan också någon annan än en polisman vara verksam på finskt territorium, och skadan kan också bero på annan verksamhet än en tvångsåtgärd som vidtagits av polisen. Dessutom gäller bestämmelsen i polislagen enbart förföljande. Konventionen förutsätter en till tillämpningsområdet mera omfattande bestämmelse om skadeersättningsansvaret för en tjänsteman från en annan medlemsstat som är verksam på finskt territorium.

I propositionen föreslås att till lagen om straffrättslig rättshjälp fogas en bestämmelse (25 b §) om ansvaret för skador som orsakats av utländska tjänstemän som är verksamma i Finland. Tillämpningsområdet för den föreslagna paragrafen har inte begränsats till att enbart gälla tjänstemän som är verksamma i Finland med stöd av konventionen, utan paragrafen skall också gälla andra tjänstemän som på finskt territorium med stöd av antingen ett internationellt avtal eller någon annan internationell förpliktelse i tjänsten utför övervakning, förföljande eller förundersökning eller som utför ovan nämnda eller andra uppgifter på finskt territorium med stöd av en framställning om rättslig hjälp som godkänts av en finsk myndighet. Sådana tjänstemän skall jämföras med finska tjänstemän vid

ersättandet av skador som de har orsakat. Det har ansetts motiverat att bestämmelsen skall vara tillämplig på alla utländska tjänstemän som på ovan nämnda grunder är verksamma på finskt territorium, eftersom det för den som lidit skada saknar betydelse på vilka grunder en person är verksam i Finland. Om de finska myndigheterna har tillåtit att en utländsk tjänsteman är verksam i Finland, bör staten svara för den skada som tjänstemannen har orsakat på samma sätt som för en skada som en finsk tjänsteman har orsakat.

Avdelning III. Avlyssning av telemeddelanden

Avdelning III i konventionen innehåller de bestämmelser om avlyssning av telemeddelanden som skall tillämpas när det gäller rättslig hjälp i brottmål. I de tidigare konventionerna om rättslig hjälp finns inte bestämmelser om avlyssning av telemeddelanden. Denna avlyssning har dock ansetts utgöra en form av rättslig hjälp, och den har varit möjlig inom ramen för tillämpningen av Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp. Europarådet utfärdade 1985 rekommendationen nr R(85)10, som gäller avlyssning av telemeddelanden vid lämnandet av rättslig hjälp.

I konventionens bestämmelser om avlyssning av telemeddelanden har beaktats den tekniska utveckling som skett inom telekommunikationen och som, särskilt när det gäller samtal som sänds från eller mottas via satellit, innebär att en stat inte alltid har tekniska möjligheter att avlyssna telemeddelanden som sänds från eller mottas på dess territorium, eller att en stat har tekniska möjligheter att avlyssna telemeddelanden som sänds från eller mottas på en annan stats territorium. Bestämmelserna om avlyssning av telemeddelanden i konventionen är dock inte bundna till någon särskild teknik, utan de kan tillämpas på all befintlig markbunden teknik och satellit teknik och också på den teknik som kommer att utvecklas i framtiden.

Avlyssning av telemeddelanden som sänds genom ett satellitsystem är tekniskt möjlig med hjälp av en nätport, som också kallas jordstation. Med hjälp av denna tekniska an-

läggning är det möjligt att koppla upp sig mot alla de satelliter som hör till systemet i fråga och avlyssna telemeddelanden inom hela det geografiska område som satellitsystemet täcker. Detta område är vanligtvis mycket omfattande, och via en jordstation är avlyssning inom systemet möjlig oberoende av var den person som avlyssnas befinner sig. Därför är en stat som befinner sig inom satellitsystemets täckningsområde men som saknar en jordstation inte tekniskt i stånd att avlyssna telemeddelanden som sänds från eller mottas på dess territorium via en satellit.

I Finland finns för närvarande en jordstation som drivs av en satellitoperatör. Av Europeiska unionens medlemsstater befinner sig endast Sverige och Danmark inom denna jordstations täckningsområde. Också Norge, som sannolikt senare kommer att tillträda bestämmelserna om avlyssning av telemeddelanden i konventionen, befinner sig inom jordstationens täckningsområde. Jordstationen är dock inte i bruk för närvarande. Finland befinner sig dessutom inom täckningsområdet för två satellitoperatörer inom Europeiska unionen.

Även om en stat inte själv kan avlyssna telemeddelanden som sänds via en satellit finns det två olika sätt att genomföra avlyssningen. För det första kan den berörda staten begära rättslig hjälp av den stat på vars territorium jordstationen befinner sig. För det andra kan teleoperatören göra det möjligt att komma åt jordstationen på avstånd genom en slags fjärrkontroll. Denna fjärrförbindelse gör det möjligt för en stat som inte har någon nätport att avlyssna telemeddelanden. Fjärrförbindelsen kan anförtros ett företag, en tjänsteleverantör, som på den berörda statens territorium ansvarar för telekommunikation via satellit. Det är tekniskt möjligt att begränsa användningen av en sådan fjärrförbindelse till enbart de telemeddelanden som sänds från eller mottas på den medlemsstats territorium som använder förbindelsen. Den fjärrkontroll som de behöriga myndigheterna i medlemsstaten har tillgång till möjliggör då endast avlyssning av sådana telemeddelanden som sänds från eller mottas på denna medlemsstats territorium.

Också näten för traditionell telekommunikation via mobiltelefoni kan i begränsad ut-

sträckning möjliggöra avlyssning av telemeddelanden på en annan medlemsstats territorium. Detta gäller i synnerhet gränsområdena mellan stater, eftersom nätens täckningsområde inte strikt kan följa gränserna. Detsamma gäller också de territoriella begränsningarna för användningen av de ovan nämnda fjärrkontrollerna.

I konventionen regleras också avlyssning av telemeddelanden i situationer som överskrider ramarna för konventionell rättslig hjälp, eftersom en stat i dessa situationer inte behöver begära rättslig hjälp av en annan stat. De ifrågasatt situationerna i vilka det är tekniskt möjligt att genomföra avlyssning på en annan stats territorium regleras dock i konventionen, eftersom man i den har velat ta in heltäckande bestämmelser om sådan avlyssning av telemeddelanden som överskrider gränserna.

Konventionen innehåller inte någon definition av det i konventionen använda begreppet telemeddelande(n). I den förklarande rapporten sägs dock att begreppet inte är begränsat enbart till telefonsamtal utan tvärtom måste tolkas i sin vidaste bemärkelse. Definitionen kan således anses täcka också t.ex. e-postmeddelanden och alla andra slag av telekommunikation i ett telenät.

I den förklarande rapporten konstateras dessutom att den anmodade medlemsstaten så långt som möjligt måste överföra även de tekniska uppgifterna om varje meddelande, t.ex. det nummer som ringts upp, tidpunkt och längd för telemeddelandet samt, om den uppgiften finns att tillgå, orten från vilken telemeddelandet sänts eller där det mottagits. Det kan således anses att bestämmelserna i konventionen i tillämpliga delar kan tillämpas också på teleövervakning. Varken i konventionen eller i den förklarande rapporten sägs det dock att bestämmelserna också kan tillämpas på teleövervakning. Det är inte helt klart om de övriga medlemsstaterna kommer att tolka konventionen på samma sätt som Finland. Nedan i propositionen används huvudsakligen begreppet avlyssning av telemeddelanden, eftersom endast detta begrepp används i konventionen.

I konventionen föreskrivs endast om sådan rättslig hjälp i form av avlyssning av telemeddelanden som hänför sig till utredning av

brott. I en del medlemsstater är avlyssning av telemeddelanden tillåten också för andra ändamål än brottsutredning. Tillämpningsområdet för denna konvention omfattar dock inte sådan avlyssning.

I Finland är teleavlyssning och teleövervakning enligt tvångsmedelslagen tillåtna vid förundersökning av vissa brott. Dessutom är teleövervakning enligt 31 c § polislagen tillåten vid bekämpning av vissa brott. Tillämpningsområdet för konventionens bestämmelser om avlyssning av telemeddelanden begränsar sig i Finland till den teleavlyssning och teleövervakning som avses i tvångsmedelslagen, eftersom endast dessa kan betraktas som sådan avlyssning av telemeddelanden som utförs i syfte att utreda brott. Eftersom det vid den teleövervakning som avses i polislagen är fråga om brottsbekämpning, omfattas denna övervakning inte av konventionens tillämpningsområde.

Bestämmelserna i konventionen påverkar inte de förutsättningar för avlyssning av telemeddelanden om vilka bestäms i den nationella lagstiftningen. Konventionen ålägger således inte medlemsstaterna att ändra de bestämmelser om avlyssning av telemeddelanden som finns i den nationella lagstiftningen. I Finland föreskrivs om användning av teleavlyssning i 5 a kap. tvångsmedelslagen.

I konventionen regleras således inte förutsättningarna för avlyssning av telemeddelanden i medlemsstaterna, utan i den anges endast under vilka förutsättningar medlemsstaterna kan lämna ömsesidig rättslig hjälp i brottmål i form av avlyssning av telemeddelanden. Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp tillåter ett krav på s.k. dubbel straffbarhet och förenlighet med den nationella lagstiftningen beträffande tvångsmedlen. Den föreliggande konventionen ändrar inte på denna princip.

Enligt den finska lagen om straffrättslig rättshjälp och den finska tvångsmedelslagen är det redan i dag möjligt att verkställa en av en främmande stat gjord framställning om rättslig hjälp i form av avlyssning av telemeddelanden. Enligt 23 § lagen om straffrättslig rättshjälp kan på grund av en begäran om rättshjälp som framställts av en utländsk myndighet för inhämtande av bevis utföras teleavlyssning och teleövervakning. Enligt

lagens 15 § får tvångsmedel användas, om detta skulle vara tillåtet enligt finsk lag i ett sådant fall där den gärning till vilken begäran hänförs har begåtts i Finland under motsvarande omständigheter. På uppfyllandet av en begäran skall tillämpas bestämmelserna i 5 a kap. tvångsmedelslagen.

Bestämmelserna i lagen betyder att de finska myndigheterna alltid skall iaktta bestämmelserna i tvångsmedelslagen när de lämnar straffrättslig rättshjälp. Detta skall också gälla de situationer där rättslig hjälp lämnas med stöd av konventionen. I Finland kan sålunda teleavlyssning eller teleövervakning inte heller hädanefter ske i större omfattning än vad som är möjligt enligt tvångsmedelslagen.

Enligt lagen om straffrättslig rättshjälp och tvångsmedelslagen kan de finska myndigheterna lämna rättslig hjälp i form av avlyssning av teledokument endast om den person som avlyssnas befinner sig på finskt territorium och de finska myndigheterna själva utför avlyssningen enligt bestämmelserna i tvångsmedelslagen.

Såsom konstaterats ovan kan bestämmelserna i konventionen också tillämpas i sådana situationer när det inte behövs tekniskt bistånd av en annan medlemsstat eller när en stat behöver hjälp av en annan medlemsstat för avlyssning av en person som befinner sig på den förstnämnda statens territorium eller i en tredje medlemsstat. I den finska lagstiftningen finns inga bestämmelser om sådana situationer. Till den del lagstiftningen i Finland inte innehåller dylika bestämmelser ändras enligt propositionen inte lagen om straffrättslig rättshjälp och tvångsmedelslagen till sakinhållet så att de skulle motsvara bestämmelserna i konventionen, utan konventionens bestämmelser skall tillämpas direkt. Det har inte ansetts nödvändigt med lagstiftning som till sakinhållet skulle motsvara konventionen, eftersom konventionen innehåller detaljerade bestämmelser som kan tillämpas direkt.

På avlyssning av teledokument skall dock tillämpas bestämmelserna i lagen om straffrättslig rättshjälp till den del den innehåller tillämpliga bestämmelser. Konventionen skall således tillämpas parallellt med nämnda lag, i enlighet med principen i lagens 30 §.

Artikel 17. **Myndigheter som är behöriga att beordra avlyssning av teledokument**

I artikeln anges de myndigheter som är behöriga vid tillämpningen av bestämmelserna om avlyssning av teledokument i artiklarna 18, 19 och 20. Med behörig myndighet avses en rättslig myndighet eller, om en rättslig myndighet inte har någon behörighet på det område som omfattas av bestämmelserna i fråga, en motsvarande behörig myndighet som har angivits enligt artikel 24.1 e och som verkar i samband med en brottsutredning.

Enligt den förklarande rapporten tillåter artikeln att en medlemsstat där en rättslig myndighet inte är behörig när det gäller avlyssning av teledokument utser en myndighet som är behörig i fråga om den. Av bestämmelsen följer att de övriga medlemsstaterna kan godta framställningar om avlyssning från en myndighet som utsetts på basis av artikeln, även om detta inte är en rättslig myndighet.

Såsom konstaterats ovan i samband med detaljmotiveringen till artikel 3 är den finska lagen om straffrättslig rättshjälp inte bunden till begreppet rättslig myndighet. Rättshjälp kan således enligt lagen lämnas i sådana straffrättsliga ärenden som en finsk eller utländsk myndighet är behörig att behandla, oberoende av om myndigheten är en rättslig eller en administrativ myndighet. Artikeln står således inte i strid med lagen om straffrättslig rättshjälp.

Enligt den förklarande rapporten skall också de medlemsstater där det är en rättslig myndighet som är behörig avge en förklaring om vilka myndigheter som tillämpar artiklarna om avlyssning av teledokument. Denna förklaring skall avges i enlighet med artikel 24. Även Finland skall på basis av den nämnda artikeln uppge vilka de behöriga myndigheterna är.

I Finland är det de behöriga förundersökningsmyndigheterna som är behöriga att tillämpa artiklarna om avlyssning av teledokument. Förundersökningsmyndigheterna är behöriga att både ta emot och göra framställningar om rättslig hjälp i form av avlyssning av teledokument.

I propositionen har det dock på de grunder

som anges i detaljmotiveringen till artikel 24 ansetts ändamålsenligt att Finland avger en förklaring enligt vilken framställningar enligt artiklarna 18, 19 och 20 i konventionen tas emot och sänds genom centralkriminalpolisen. Det är dock den behöriga myndigheten som gör och verkställer framställningarna.

Artikel 18. Framställningar om avlyssning av teledelanden

Artikeln innehåller bestämmelser om de situationer i vilka en framställning om rättslig hjälp i form av avlyssning av teledelanden kan göras hos en annan medlemsstat och om förutsättningarna för att verkställa en sådan framställning.

Artikeln bygger på principen att det finns tre olika typer av situationer där en framställning om avlyssning av teledelanden kan förekomma, beroende på var den person vars teledelanden skall avlyssnas befinner sig i relation till den medlemsstat som utför avlyssningen. Alla dessa framställningar kan tekniskt verkställas på två olika sätt. I artikeln anges således sex olika typer av situationer som kan förekomma vid verkställandet av framställningar och förutsättningarna för att en framställning skall verkställas.

Principen i artikeln är att en framställning skall göras i enlighet med villkoren i den ansökande medlemsstatens nationella lagstiftning. Framställningar får endast göras i brottsutredningssyfte.

Såsom konstaterats ovan föreslås i propositionen inte ny nationell lagstiftning om de ovan nämnda situationerna, utan de finska myndigheterna skall tillämpa bestämmelserna i konventionen direkt. Trots att ingen ny nationell lagstiftning föreslås, är det nödvändigt att i lagen om sättande i kraft av konventionen ta in bestämmelser som klarlägger i synnerhet förhållandet mellan konventionen och tvångsmedelslagen.

När en framställning kan göras

I punkt 2 i artikeln anges de ovan nämnda tre typfallen där en framställning om avlyssning av teledelanden kan förekomma.

En framställning får för det första göras när den person vars teledelanden skall av-

lyssnas befinner sig i den ansökande medlemsstaten och den medlemsstaten behöver tekniskt bistånd från den anmodade medlemsstaten för att avlyssna personens meddelanden (punkt a). För det andra får en framställning göras när personen befinner sig i den anmodade medlemsstaten och personens meddelanden kan avlyssnas i den medlemsstaten (punkt b). Det tredje fallet när en framställning får göras är när personen befinner sig i en tredje medlemsstat som har informerats enligt artikel 20.2 a, och den ansökande medlemsstaten behöver tekniskt bistånd från den anmodade medlemsstaten för att avlyssna personens meddelanden (punkt c).

Såsom konstaterats ovan gäller bestämmelserna i lagen om straffrättslig rättshjälp och tvångsmedelslagen endast sådana situationer när den person som skall avlyssnas befinner sig i Finland och avlyssningen också tekniskt kan utföras här. Den situation som avses i punkt 2 b i artikeln är en dylik situation som gäller s.k. konventionell rättslig hjälp.

I den finska lagstiftningen finns däremot inte bestämmelser om de situationer som avses i punkterna 2 a och 2 c, dvs. när den anmodade medlemsstaten endast ger tekniskt bistånd vid verkställandet av en framställning. I dessa fall befinner sig den person vars teledelanden skall avlyssnas således inte på finskt territorium, utan de finska myndigheterna skall endast vidta nödvändiga tekniska åtgärder för att möjliggöra avlyssning av en person som befinner sig på en annan medlemsstats territorium. För närvarande gäller dessa situationer endast satellittelefoner, som på grund av den teknik som används inte kan avlyssnas i den stat där den person vars teledelanden skall avlyssnas befinner sig.

Hur en framställning verkställs tekniskt

I punkt 1 i artikeln anges två olika möjligheter när det gäller den tekniska form i vilken den ansökande medlemsstaten kan begära att få det material som erhållits vid avlyssningen. I alla de tre ovan nämnda typfallen kan framställningen tekniskt verkställas på två olika sätt. Förutsättningarna för verkställa en

framställning är olika beroende på det sätt på vilket framställningen verkställs tekniskt.

Den behöriga myndigheten kan göra en framställning om antingen avlyssning och omedelbara överföranden av teledeländan till den ansökande medlemsstaten (punkt a) eller avlyssning, upptagning och därpå följande överföring av upptagningen av teledeländan till den ansökande medlemsstaten (punkt b).

I den förklarande rapporten sägs att den omedelbara överföring som avses i punkt a består i att sända det avlyssnade teledeländet direkt till den ansökande medlemsstaten, där det kan avlyssnas och/eller tas upp av den behöriga myndighet som begärt avlyssningen. Denna typ av överföring, som utgör något nytt i det internationella samarbetet, skall framöver vara regel. Den upptagning i den anmodade medlemsstaten som avses i punkt b och som i dag är praxis inom den rättsliga hjälpen skall i framtiden utgöra ett undantag.

Enligt definitionen i 5 a kap. 1 § i tvångsmedelslagen avses med teleavlyssning i Finland att ett teledeländande avlyssnas eller upptas. Sådan upptagning av teledeländan som avses i punkt b är således möjlig. Också sådan omedelbar överföring av ett teledeländande utan upptagning som avses i punkt a är möjlig enligt ordalydelsen i lagen, varför konventionen inte förutsätter någon ändring av tvångsmedelslagen.

Efter att konventionen trätt i kraft bör också de finska myndigheterna när de lämnar rättslig hjälp i brottmål börja använda sig av omedelbara överföranden av teledeländan till andra medlemsstater. Detta förfarande är inte möjligt i Finland i dag, varför ikraftträdandet av konventionen förutsätter ett visst utrustande av telenäten. Man torde emellertid också kunna använda sig av upptagningar i det samarbete som avses i konventionen.

I 95 § i den nya kommunikationsmarknadslagen som träder i kraft den 25 juli 2003 (393/2003) regleras teleföretags skyldigheter att utrusta sina system med tanke på teleavlyssning och teleövervakning. Enligt paragrafen skall teleföretagen utrusta sina kommunikationsnät och kommunikationstjänster med sådana tekniska hjälpmedel och

egenskaper att teleavlyssning och teleövervakning som avses i tvångsmedelslagen och polislagen är möjlig att genomföra. Den skyldighet som avses i bestämmelsen gäller endast utrustande i syfte att möjliggöra avlyssning enligt tvångsmedelslagen och polislagen. Avlyssning enligt en främmande stats lag behöver däremot inte möjliggöras. Enligt konventionen uppkommer en likadan utrustningsskyldighet också i sådana fall när det endast är fråga om att Finland ger en annan medlemsstat tekniskt bistånd. För att dylikt bistånd skall kunna ges förutsätts det inte att villkoren enligt tvångsmedelslagen är uppfyllda, utan det är fråga om att möjliggöra avlyssning av teledeländan enligt lagstiftningen i någon annan av EU:s medlemsstater, vilket kan förutsätta att utrustningsåtgärder vidtas.

Bestämmelsen i kommunikationsmarknadslagen motsvarar således inte till alla delar bestämmelserna i konventionen, varför ikraftträdandet av konventionen förutsätter att lagen ändras så att förpliktelserna enligt konventionen uppfylls. Det föreslås att 95 § kommunikationsmarknadslagen ändras så att en hänvisning till konventionen inskrivs i den. Därigenom blir bestämmelsen förenlig med förpliktelserna i konventionen.

Enligt 98 § 2 mom. i den nya kommunikationsmarknadslagen har ett teleföretag rätt att av statens medel få ersättning för omedelbara kostnader för investeringar i, användning och underhåll av system, utrustning och programvara som skaffats enbart för de behov som myndigheten uppgett. Teleföretag skall ha rätt att av statens medel få ersättning även för omedelbara kostnader som orsakas av en åtgärd som myndigheten förordnat. Kommunikationsverket föreslås bestämma om ersättningen. På ersättandet av kostnader för utrustning som beror på fullgörandet av skyldigheterna enligt konventionen tillämpas den princip som anges i 98 § kommunikationsmarknadslagen.

Vad en framställning skall innehålla

I punkt 3 i artikeln finns bestämmelser om den information som skall ingå i en fram-

ställning om rättslig hjälp när det gäller avlyssning av teledelanden.

Med avvikelse från bestämmelserna i artikel 14 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp skall framställningarna innehålla uppgift om vilken myndighet som gör framställningen (punkt a), bekräftelse på att en laglig order om avlyssning har givits i samband med en brottsutredning (punkt b), information som gör det möjligt att informera den person som avlyssningen avser (punkt c), uppgift om vilken brottslig handling som är under utredning (punkt d), hur lång tid som avlyssning önskas (punkt e) och, om möjligt, tillräckliga tekniska data, särskilt det relevanta anslutningsnumret inom nätet, för att säkerställa att framställningen kan efterkommas (punkt f).

Enligt den förklarande rapporten innehåller förteckningen samtliga uppgifter som en framställning om avlyssning av teledelanden skall innehålla, och bestämmelsen ersätter således motsvarande bestämmelse i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp.

Punkt 3 b innebär att en order om avlyssning skall ha givits redan i den ansökande medlemsstaten. Dessutom skall en order om avlyssning ges i den anmodade medlemsstaten i samband med att framställningen verkställs. Förfarandet enligt konventionen avviker från det nuvarande förfarandet enligt lagen om straffrättslig rättshjälp, eftersom den nämnda lagen inte förutsätter att en order om avlyssning ges redan i den ansökande staten. Enligt bestämmelserna i lagen är det tillräckligt att en order ges i Finland. En annan sak är att lagstiftningen i den ansökande medlemsstaten kan förutsätta att en avlyssningsorder enligt denna stats lag inhämtas innan framställningen görs. I Finland kan dock också framöver tillämpas enbart bestämmelserna i lagen om straffrättslig rättshjälp så, att av den ansökande medlemsstaten inte krävs en avlyssningsorder enligt denna stats lagstiftning i sådana fall när den person som skall avlyssnas befinner sig i Finland. När Finland gör en i konventionen avsedd framställning om rättslig hjälp förutsätter konventionen dock att en order om avlyssning har givits av domstolen.

Punkt 4 i artikeln kompletterar de krav som

enligt punkt 3 skall ställas på framställningens innehåll. Enligt den skall en framställning innehålla en faktasammanställning i de fall som avses i punkt 2 b, dvs. när den person vars teledelanden skall avlyssnas befinner sig i den anmodade medlemsstaten och avlyssningen kan genomföras i den staten. Dessutom sägs i punkten att den anmodade medlemsstaten får begära in alla ytterligare uppgifter som behövs för att den skall kunna avgöra om den skulle vidta den begärda åtgärden i ett liknande inhemskt fall.

I 7 § lagen om straffrättslig rättshjälp finns en bestämmelse om formen för och innehållet i begäran om rättshjälp. Paragrafen överensstämmer inte helt med punkterna 3 och 4 i artikeln. Dess innehåll har dock närmast karaktären av anvisning, och huvudprincipen i den är att en begäran skall framställas på ett sådant sätt att den kan uppfyllas. De skillnader som finns mellan artikeln och paragrafen saknar således relevans. I samarbetet mellan EU:s medlemsstater när det gäller avlyssning av teledelanden iaktas beträffande innehållet i en framställning vad som bestäms i artiklarna 3 och 4, utom när bestämmelserna i den finska lagen om straffrättslig rättshjälp är mindre restriktiva än konventionen. I dessa fall kan de mindre restriktiva bestämmelserna i lagen om straffrättslig rättshjälp tillämpas direkt. Detta gäller i synnerhet i det ovan nämnda fallet när lagen om straffrättslig rättshjälp inte förutsätter att en order om avlyssning har givits i den andra medlemsstaten.

Förutsättningarna för att verkställa en framställning

I punkterna 5 och 6 i artikeln fastställs under vilka omständigheter en medlemsstat är skyldig att efterkomma en framställning om avlyssning av teledelanden.

Punkt 5 gäller endast framställningar enligt punkt 1 a, dvs. omedelbara överföranden av teledelanden till den ansökande medlemsstaten. Om framställningen härvid görs enligt punkt 2 a eller 2 c och således endast gäller tekniskt bistånd, skall den anmodade medlemsstaten åta sig att efterkomma fram-

ställningen så snart den har fått de uppgifter som avses i punkt 3. Den anmodade medlemsstaten får tillåta avlyssningen utan ytterligare formaliteter. Tills vidare blir det i dessa fall endast fråga om att göra framställningar om avlyssning av satellittelefoner hos medlemsstater som har en jordstation.

I den förklarande rapporten preciseras att den anmodade medlemsstaten inte får behandla en framställning om tekniskt bistånd på samma sätt som en konventionell framställning om rättslig hjälp. Den anmodade medlemsstaten behöver således inte kontrollera om en framställning är i enlighet med dess nationella lag. Medlemsstaten skall endast kontrollera att de uppgifter som avses i artikel 20.3 har överförts till den och att de uppgifter som avses i artikel 20.2 a har överförts till en tredje medlemsstat där den person vars teledelanden skall avlyssnas eventuellt befinner sig. Om dessa villkor inte är uppfyllda kan avlyssningen inte inledas.

Såsom konstaterats ovan innehåller lagstiftningen i Finland inte några bestämmelser om sådant tekniskt bistånd. Enligt propositionen skall de finska myndigheterna tillämpa bestämmelserna i konventionen direkt, och till lagstiftningen fogas inte särskilda bestämmelser enligt konventionen. Det är dock nödvändigt att i lagen om sättande i kraft av konventionen ta in en bestämmelse som preciserar bl.a. förhållandet mellan bestämmelserna i konventionen och tvångsmedelslagen (4 §).

När det handlar om att ge tekniskt bistånd i en situation där den person vars teledelanden skall avlyssnas inte befinner sig på finskt territorium och avlyssningen utförs genom omedelbart överförande utan upptagning, skall myndigheten enligt bestämmelserna i artikeln kontrollera att den har fått tillräckliga uppgifter om saken. Om personen befinner sig i en tredje medlemsstat skall myndigheten dessutom kontrollera att denna stat har fått de uppgifter som förutsätts i konventionen. En framställning om tekniskt bistånd kan efterkommas utan andra formaliteter och utan att den anmodade medlemsstaten behöver kontrollera om avlyssningen skulle vara tillåten i ett liknande inhemskt fall.

I Finland skall enligt 5 a kap. 5 § tvångsmedelslagen beslut om beviljande av tillstånd

till teleavlyssning fattas av domstolen på skriftligt yrkande av en anhållningsberättigad tjänsteman. I propositionen har det inte ansetts nödvändigt att bestämma att beslutet om de tekniska kopplingarna skall fattas av domstolen i en sådan situation när tekniskt bistånd ges enligt konventionen och den person vars teledelanden skall avlyssnas inte befinner sig i Finland. Beslutet om att verkställa en framställning om tekniskt bistånd är inte till sin karaktär sådant att det bör fattas av domstol. I propositionen har det således ansetts att beslutet i Finland kan fattas av en anhållningsberättigad tjänsteman. Vad som sagts ovan gäller också framställningar om teleövervakning.

Enligt propositionen konstateras i 4 § i lagen om sättande i kraft av konventionen att det är en anhållningsberättigad tjänsteman som fattar de ovan nämnda besluten. I bestämmelsen anges dessutom vilka förutsättningarna för att verkställa en framställning är och vilka paragrafer i tvångsmedelslagen som skall tillämpas på förfarandet.

Liksom i fråga om avlyssning av teledelanden i övrigt bestäms det konkreta genomförandet i praktiken enligt vad som är ändamålsenligt. I praktiken skall den anhållningsberättigade tjänstemannen sända sitt beslut till teleföretaget, som gör de kopplingar som behövs.

När Finland är ansökande medlemsstat och på basis av konventionen gör en ovan nämnd framställning om tekniskt bistånd hos en annan medlemsstat, skall framställningen göras av den behöriga myndigheten i Finland, dvs. i praktiken av undersökningsledaren. I konventionen förutsätts att en order om avlyssning av teledelanden har givits innan framställningen kan göras. Undersökningsledaren skall se till att en order inhämtas om en sådan inte redan finns.

Punkt 5 i artikeln innehåller också bestämmelser om förutsättningarna för att efterkomma en framställning enligt punkt 2 b. I dessa fall genomförs avlyssningen i den medlemsstat där den person vars teledelanden skall avlyssnas befinner sig. Medlemsstaten skall efterkomma framställningen så snart den har fått de uppgifter som avses i punkterna 3 och 4 och om den begärda åtgärden skulle ha vidtagits i ett liknande in-

hemskt fall. Den anmodade medlemsstaten får ställa samma villkor för sitt bifall som den skulle tillämpa när det gäller att vidta sådana åtgärder i ett liknande inhemskt fall.

I den förklarande rapporten preciseras att det t.ex. kan handla om villkor enligt vilka vissa kategorier av personer inte skall omfattas av åtgärden eller som rör användningen av det avlyssnade materialet.

I detta fall är det inte enbart fråga om att ge tekniskt bistånd utan om att verkställa en normal framställning om rättslig hjälp i form av avlyssning av teledelanden. Bestämmelserna i 15 och 23 § lagen om straffrättslig rättshjälp uppfyller kraven i konventionen till dessa delar. Lagens 15 § möjliggör användning av tvångsmedel om detta skulle vara tillåtet enligt finsk lag i ett sådant fall där den gärning till vilken begäran hänför sig har begåtts i Finland under motsvarande omständigheter. Lagens 23 § möjliggör användning av teleavlyssning och teleövervakning som tvångsmedel när det gäller rättslig hjälp. Konventionen förutsätter inte att bestämmelserna i lagen om straffrättslig rättshjälp ändras.

Också efter att konventionen har trätt i kraft skall en framställning om avlyssning av teledelanden i ett sådant fall som avses i denna punkt verkställas enligt finsk lag, dvs. i ett förfarande enligt 9 § lagen om straffrättslig rättshjälp. Vid verkställandet skall bestämmelserna i 5 a kap. tvångsmedelslagen iakttas. Kapitlet innehåller inte särskilda bestämmelser om hur en sådan framställning om rättslig hjälp som görs av en främmande stat skall verkställas. Vad som sagts ovan gäller såväl framställningar om teleavlyssning som framställningar om teleövervakning.

Domstolen beslutar i enlighet med 5 a kap. 5 § tvångsmedelslagen om verkställandet av en framställning på yrkande av en anhållningsberättigad tjänsteman.

Verkställandet av en framställning kan förenas med villkor i enlighet med bestämmelserna i tvångsmedelslagen. När en framställning verkställs genom omedelbart överförande av teledelanden utan upptagning har de finska myndigheterna ingen möjlighet att kontrollera materialet, t.ex. för att se om det innehåller sådant material som omfattas av

ett avlyssningsförbud enligt 5 a kap. 10 § 1 mom. tvångsmedelslagen. Enligt propositionen skall bestämmelsen om avlyssningsförbud anses vara så viktig att det föreslås att i lagen om sättande i kraft av konventionen tas in en särskild bestämmelse (5 §) enligt vilken domstolen när den beviljar tillstånd till att verkställa en framställning om teleavlyssning, på det sätt som bestämmelserna i artikeln medger skall ställa som villkor att den ansökande medlemsstaten iakttar de avlyssningsförbud om vilka bestäms i 5 a kap. 10 § 1 mom. tvångsmedelslagen. Bestämmelsen kan endast tillämpas på framställningar som gäller teleavlyssning, eftersom 5 a kap. 10 § tvångsmedelslagen inte är tillämplig på teleövervakning.

De begränsningar som ingår i de övriga bestämmelserna i tvångsmedelslagen har inte ansetts vara så viktiga att det skulle vara nödvändigt att särskilt föreskriva om dem i lagen om sättande i kraft av konventionen. Trots det har domstolen när den beviljar tillstånd till avlyssning möjlighet att också bestämma om andra villkor enligt den nationella lagstiftningen. Den föreslagna bestämmelsen kan således inte tolkas så att det villkor som nämns där är det enda villkor som kan ställas. Å andra sidan skall domstolen när den beviljar tillstånd beakta att det t.ex. när det gäller bevarandet av överskottsmaterial kan anses godtagbart att den ansökande medlemsstatens lagstiftning iakttas. Enligt propositionen är det således inte nödvändigt att domstolen ställer som villkor för ett tillstånd till avlyssning att bestämmelserna om bevarande av överskottsinformation i 5 a kap. 13 § tvångsmedelslagen iakttas.

Ikraftträdandet av konventionen betyder att de finska myndigheterna är skyldiga att verkställa sådana framställningar om avlyssning av teledelanden som görs av EU:s övriga medlemsstater när villkoren enligt konventionen är uppfyllda. Detta innebär en ändring jämfört med nuläget, eftersom det har ansetts att användningen av tvångsmedel alltid skall vara beroende av prövning (RP 61/1993 rd, s. 42).

På motsvarande sätt kan en finsk myndighet på basis av konventionen göra en framställning om avlyssning av teledelanden i en annan medlemsstat. Framställningen görs

av den behöriga myndigheten i Finland, dvs. i praktiken i allmänhet av undersökningsledaren. Framställningen skall grunda sig på ett domstolsbeslut så som förutsätts i konventionen.

Punkt 6 i artikeln innehåller bestämmelser om behandlingen av framställningar enligt punkt 1 b. Bestämmelserna gäller avlyssning, upptagning och därpå följande överföring av upptagningen av teledelanden till den ansökande medlemsstaten. Om ett omedelbart överförande inte är möjligt skall den anmodade medlemsstaten åta sig att behandla framställningar enligt punkt 1 b så snart som den fått uppgifterna i punkterna 3 och 4, om den begärda åtgärden skulle ha vidtagits i ett liknande inhemskt fall. Den anmodade medlemsstaten får ställa samma villkor för sitt bifall som den skulle tillämpa när det gäller att vidta sådana åtgärder i ett liknande inhemskt fall.

Bestämmelsen innebär att den anmodade medlemsstaten vid upptagning och därpå följande överföring av upptagningen av teledelanden till den ansökande medlemsstaten, dvs. när meddelandena inte överförs omedelbart, alltid skall förutsätta att åtgärden skulle vidtas i ett liknande inhemskt fall. Detta gäller såväl konventionella rättshjälpsituationer enligt punkt 2 b som sådana situationer som avses i punkt 2 a och 2 c, dvs. när den anmodade medlemsstaten endast ger tekniskt bistånd och den person vars teledelanden skall avlyssnas befinner sig i den ansökande medlemsstaten eller i en tredje medlemsstat.

I den förklarande rapporten görs ett förtydligande enligt vilket medlemsstaterna inte är skyldiga att godta en framställning om överförande av en upptagning annat än om omedelbart överförande är omöjligt. Detta skall förstås så att det skall vara omöjligt i den ansökande och/eller den anmodade medlemsstaten. Ingenting hindrar dock en medlemsstat från att efterkomma en framställning om upptagning och därpå följande överföring av upptagningen av teledelanden i sådana fall när en omedelbar överföring skulle vara möjlig. Principen i konventionen är dock att framställningarna skall verkställas genom omedelbart överförande, utan någon upptagning i den anmodade medlemsstaten.

Till den del bestämmelserna i punkt 6 gäller sådana konventionella framställningar om rättslig hjälp som avses i punkt 2 b, dvs. sådana fall när den person vars teledelanden skall avlyssnas befinner sig i den anmodade medlemsstaten och avlyssningen också tekniskt kan genomföras i den medlemsstaten, motsvarar bestämmelserna i lagen om straffrättslig rättshjälps bestämmelserna i konventionen, såsom redan konstaterats ovan. En konventionell framställning om rättslig hjälp som verkställs i form av upptagning skall verkställas på samma sätt som en framställning som verkställs genom omedelbart överförande av teledelanden. Vad som sagts ovan gäller i tillämpliga delar också framställningar om teleövervakning.

Enligt propositionen är det nödvändigt att domstolen också när det gäller framställningar som verkställs genom upptagning ställer som villkor för tillståndet att de avlyssningsförbud som avses i 5 a kap. 10 § 1 mom. tvångsmedelslagen iakttas. Detta beror på att det kan vara mycket dyrt och tidskrävande att kontrollera upptagningen i Finland innan den sänds till den ansökande medlemsstaten. Det material som erhålls i samband med den rättsliga hjälpen är mycket ofta på något annat språk än finska, vilket ökar kostnaderna ytterligare. Därför skall enligt propositionen den föreslagna 5 § i lagen om sättande i kraft av konventionen också tillämpas på sådana framställningar som verkställs i Finland genom upptagning av teledelanden.

Lagstiftningen i Finland innehåller däremot inte några bestämmelser som skulle motsvara bestämmelserna i punkt 6 till den del de gäller sådant tekniskt bistånd som avses i punkt 2 a och 2 c. Såsom konstaterats ovan är principen enligt punkt 5 i artikeln att i sådana fall när det är fråga om omedelbart överförande av teledelanden och den person vars teledelanden skall avlyssnas inte befinner sig på finskt territorium, är det enda villkoret för att verkställa framställningen att den finska myndigheten kontrollerar att den har erhållit tillräckliga uppgifter och att den tredje medlemsstat i vilken personen eventuellt befinner sig har informerats om avlyssningen. I dessa fall får den anmodade medlemsstaten således inte förutsätta att framställningen skulle kunna verkställas i ett liknande in-

hemskt fall.

Bestämmelserna i punkt 6, som gäller motsvarande situationer när tekniskt bistånd ges men upptagning används i stället för omedelbart överförande, avviker för sin del från bestämmelserna i punkt 5 genom att i dem förutsätts att den anmodade medlemsstaten också prövar om den skulle verkställa framställningen i ett liknande inhemskt fall. Förutsättningarna för att efterkomma en framställning om tekniskt bistånd är således olika beroende på om framställningen verkställs genom omedelbart överförande eller upptagning.

I propositionen föreslås att Finland inte skall iaktta bestämmelsen om verkställande av framställningar om enbart tekniskt bistånd genom upptagning i punkt 6 som sådan. Eftersom det är fråga om en situation där den person vars teledelanden skall avlyssnas inte befinner sig i Finland och i Finland endast görs en teknisk koppling för att möjliggöra avlyssningen, har det i propositionen inte ansetts nödvändigt att det i Finland skall prövas om framställningen kunde verkställas också här under motsvarande omständigheter. Trots att en sådan prövning i princip skall göras enligt bestämmelserna i konventionen, kan dessa bestämmelser inte betraktas som så tvingande att Finland inte skulle kunna ge rättslig hjälp på mindre restriktiva grunder.

Enligt propositionen kan således också sådana framställningar om tekniskt bistånd som verkställs genom upptagning verkställas på det villkoret att de finska myndigheterna kontrollerar att de har erhållit tillräckliga uppgifter och att en tredje medlemsstat där den person vars teledelanden skall avlyssnas eventuellt befinner sig har informerats om avlyssningen. Detta betyder att villkoren för att verkställa en framställning om tekniskt bistånd är desamma i alla sådana fall när den person vars teledelanden skall avlyssnas inte befinner sig på finskt territorium. Det betyder också att den anställningsberättigade tjänstemannen skall fatta beslut beträffande samtliga framställningar om tekniskt bistånd. Vad som sagts ovan gäller också framställningar om teleövervakning.

I propositionen föreslås att den föreslagna 4 § i lagen om sättande i kraft av konventionen skall följa de ovan nämnda principerna. Bestämmelsen skall tillämpas i Finland i stäl-

let för bestämmelserna i konventionen.

I punkt 7 i artikeln sägs att när de lämnar den underrättelse som anges i artikel 27.2 får varje medlemsstat förklara att den är bunden av punkt 6 enbart om den inte kan tillhandahålla ett omedelbart överförande. I detta fall får de övriga medlemsstaterna tillämpa principen om ömsesidighet.

En medlemsstat som avger en förklaring enligt punkten är skyldig att bevilja en framställning om upptagning och därpå följande överföring av upptagningen endast i sådana fall när den inte själv kan tillhandahålla ett omedelbart överförande. En medlemsstat som avger en ovan nämnd förklaring är således inte skyldig att bevilja en framställning om upptagning om den ansökande medlemsstaten inte är i stånd att motta ett omedelbart överförande. De övriga medlemsstaterna kan tillämpa principen om ömsesidighet på en medlemsstat som har avgett en sådan förklaring som avses i artikeln.

Enligt propositionen skall Finland inte avge någon sådan förklaring som avses i punkten, eftersom dylika förklaringar kan anses försvåra samarbetet mellan medlemsstaterna. Finland kommer inte heller att tillämpa principen om ömsesidighet på stater som avger en sådan förklaring. Redan i den gällande finska lagen om straffrättslig rättshjälp är principen den att rättshjälp skall ges andra stater oberoende av om dessa ger Finland motsvarande rättshjälp eller inte.

I punkt 8 i artikeln sägs att när en framställning görs enligt punkt 1 b får den ansökande medlemsstaten, om den har ett särskilt skäl till detta, även begära en utskrift av upptagningen. Den anmodade medlemsstaten skall pröva sådana framställningar i enlighet med sin nationella lagstiftning och nationella förfaranden.

I den förklarande rapporten sägs att framställningar om utskrift av upptagna teledelanden intar en särställning, eftersom dessa framställningar kan kräva betydande resurser, särskilt mänskliga sådana. En framställning kunde vara motiverad t.ex. när det i den anmodade medlemsstaten är lättare än i den ansökande medlemsstaten att finna tolkar eller översättare för det språk eller den dialekt som man kan vänta sig skall användas i de avlyssnade teledelandena.

Dessutom konstateras i den förklarande rapporten att den anmodade medlemsstaten skall pröva sådana framställningar i enlighet med sin nationella lagstiftning och sina nationella förfaranden, så konventionen skulle inte innebära att den måste ändra sin nationella lagstiftning eller sina nationella förfaranden om dessa inte medger utskrift. Om det däremot är möjligt enligt dess lagstiftning bör den bevilja en framställning om utskrift.

I tvångsmedelslagen finns inga bestämmelser om utskrift av en upptagning som gjorts vid teleavlyssning. Detta kan dock inte anses utgöra något hinder för att en utskrift görs, varför en dylik framställning således kan efterkommas vid behov.

Enligt punkt 9 i artikeln skall den medlemsstat som mottar de uppgifter som avses i punkterna 3 och 4 behandla dessa uppgifter konfidentiellt i enlighet med sin nationella lagstiftning.

Hemlighållandet av uppgifter som hänförs till avlyssning regleras i Finland i lagen om offentlighet vid rättegång (945/1984). I lagens 2 § sägs att i ett ärende som gäller tvångsmedel som avses i 5 a kap. tvångsmedelslagen är de anteckningar som gjorts offentliga först när den för brott misstänkte senast skall underrättas om användningen av tvångsmedel, om inte domstolen beslutar något annat. I lagens 5 a § 2 mom. sägs att ett mål som gäller tvångsmedel som avses i 5 a kap. tvångsmedelslagen handläggs samt beslut avkunnas också vad gäller de tillämpade lagrummen och domslutet utan att allmänheten är närvarande. Beslutet och rättegångsmaterialet blir offentliga när den för brott misstänkte senast skall underrättas om användning av tvångsmedel, om inte domstolen beslutar något annat.

Till den del Finland är ansökande medlemsstat innehåller 27 § lagen om straffrättslig rättshjälp en bestämmelse om hemlighållande, tystnadsplikt samt begränsningar i användningen av uppgifter. I paragrafen sägs att när en finsk myndighet begär rättshjälp av en utländsk myndighet gäller i fråga om hemlighållande av handlingar och andra upptagningar samt tystnadsplikt och i fråga om parternas och myndigheternas rätt att få del av uppgifterna vad som stadgas i finsk lag. I 2 mom. sägs att utöver vad som stadgas i

1 mom. skall i fråga om hemlighållande, tystnadsplikt, begränsningar i användningen av uppgifterna eller återsändande eller förstörande av överlåtet material iakttas bestämmelserna i gällande avtal mellan Finland och den främmande staten eller villkoren för den främmande statens rättshjälp. Bestämmelsen skall också tillämpas på framställningar om avlyssning av teledeländan.

Artikel 19. Avlyssning av teledeländan på det nationella territoriet genom förmedling av tjänsteleverantörer

Bestämmelserna i artikeln gäller endast satellittekniken och den utrustningsskyldighet som hänförs till den. Syftet med artikeln är att tekniskt göra det möjligt för en medlemsstat att avlyssna en person som befinner sig på dess territorium, även om personen skulle använda satellittelefon. För satellittelefonernas del kan det i dag uppstå situationer när en stat inte kan avlyssna en person som befinner sig på dess territorium. Dessa telefoner kan avlyssnas endast om staten på sitt territorium har en nätport, dvs. en jordstation, som täcker detta.

Artikeln innehåller emellertid bestämmelser om utrustande av en jordstation så att en person som befinner sig på en annan medlemsstats territorium kan avlyssnas även om det inte finns någon jordstation på den medlemsstatens territorium. Avlyssningen kan möjliggöras med hjälp av en sådan teknisk anläggning, en s.k. fjärrkontroll eller fjärrförbindelse, som anges ovan. För att skapa ett system som gör det möjligt att komma åt nätporten på avstånd förutsätts det dock att jordstationen utrustas för ändamålet. Artikeln innehåller bestämmelser om detta.

I den förklarande rapporten sägs att medlemsstaterna enligt punkterna 1–3 i artikeln inte är skyldiga att använda sig av en fjärrförbindelse för avlyssning av satellittelefoner på deras territorium. Medlemsstaterna kan följaktligen själva besluta om det är lämpligt att upprätta och använda detta system för avlyssning av personer på deras territorium. Al-

ternativt kan avlyssningen genomföras i form av rättslig hjälp.

Enligt punkt 1 i artikeln skall medlemsstaterna se till att sådana system för telededdelande som hanteras via en nätport på deras territorium och som för laglig avlyssning av meddelanden från en person som befinner sig i en annan medlemsstat inte är direkt tillgängliga på den medlemsstatens territorium, får göras direkt tillgängliga för laglig avlyssning som utförs av den medlemsstaten genom förmedling av en utsedd tjänsteleverantör som befinner sig på dess territorium.

Trots att medlemsstaterna inte är skyldiga att använda sig av en fjärrförbindelse för att möjliggöra avlyssning på deras territorium är en medlemsstat som har en jordstation på sitt territorium dock skyldig att se till att de övriga medlemsstaterna kan ta i bruk en sådan förbindelse på sitt respektive territorium. Medlemsstaten skall således göra ett system för telededdelande som hanteras via jordstationen tillgängligt för de medlemsstater inom vars räckvidd systemet finns genom att göra det möjligt för medlemsstaterna att ta i bruk ett system för fjärrförbindelse.

Såsom konstaterats ovan bestäms i 95 § i den nya kommunikationsmarknadslagen om skyldighet för ett teleföretag att utrusta sina telenät och teletjänster. I detaljmotiveringen till artikel 18 ovan sägs att den skyldighet som avses i bestämmelsen gäller endast utrustande i syfte att möjliggöra avlyssning enligt tvångsmedelslagen och polislagen men däremot inte utrustande i syfte att möjliggöra avlyssning enligt en främmande stats lag. Vid det utrustande av jordstationer som avses i artikeln är det fråga om att möjliggöra avlyssning av telededdelanden i en annan medlemsstat enligt lagstiftningen i den medlemsstaten. Bestämmelsen i kommunikationsmarknadslagen motsvarar således inte skyldigheterna enligt konventionen.

Som det redan påpekats i detaljmotiveringen till artikel 18 föreslås det att 95 § kommunikationsmarknadslagen skall ändras så att den hänvisar till konventionen. Därigenom blir bestämmelsen också i fråga om artikel 19 förenlig med förpliktelseerna i konventionen.

Konventionen innehåller inte några bestämmelser om vem som skall ansvara för

kostnaderna för utrustandet enligt artikeln. I artikel 21 i konventionen finns en bestämmelse om kostnaderna, men den gäller endast kostnaderna för enskilda framställningar om avlyssning av telededdelanden. Ansvaret för kostnaderna bestäms således enligt den nationella lagstiftningen.

Enligt 98 § 2 mom. i den nya kommunikationsmarknadslagen skall teleföretaget ha rätt att av staten få ersättning för kostnaderna, vilket betyder att staten i sista hand ansvarar för utrustningskostnaderna. Enligt förslaget skall denna princip iaktas också när det gäller sådant utrustande av jordstationer som avses här. Det är oklart om den medlemsstat som önskar upprätta förbindelsen i sista hand skall kunna åläggas att bära ansvaret för kostnaderna för utrustandet av en jordstation i Finland med fjärrförbindelse.

På Finlands territorium finns det en jordstation, men denna är för närvarande inte i bruk. Om jordstationens verksamhet återupptas i framtiden skall den utrustas enligt bestämmelserna i konventionen. Jordstationen skall således utrustas så att en medlemsstat i Europeiska unionen som befinner sig inom dess hörbarhetsområde har möjlighet att komma åt den på avstånd, om myndigheterna i medlemsstaten gör en framställning om detta.

Punkt 2 i artikeln innehåller bestämmelser om avlyssning av telededdelanden med hjälp av en fjärrförbindelse. I punkten sägs att i det fall som avses i punkt 1 skall en medlemsstats behöriga myndigheter, för brottsutredningsändamål och i överensstämmelse med tillämplig nationell lag och under förutsättning att den person som avlyssningen avser befinner sig i den medlemsstaten, ha rätt att utföra avlyssningen genom förmedling av en utsedd tjänsteleverantör som befinner sig på dess territorium utan att blanda in den medlemsstat på vars territorium nätporten är belägen.

Bestämmelsen innebär att en medlemsstat i en sådan situation när den har möjlighet till omedelbar avlyssning av telededdelanden med hjälp av en fjärrförbindelse kan utföra avlyssningen utan att blanda in den medlemsstat på vars territorium jordstationen är belägen. I konventionen har användningen av fjärrförbindelser begränsats till enbart sådan avlyssning av telededdelanden som en med-

lemsstats myndigheter har bestämt att skall utföras för brottsutredningsändamål och som utförs i överensstämmelse med tillämplig nationell lag. Dessutom förutsätts det att den person som avlyssningen avser befinner sig i medlemsstaten i fråga. En medlemsstat kan således endast använda fjärrförbindelsen för att avlyssna personer som befinner sig på medlemsstatens eget territorium.

Såsom konstaterats ovan medför bestämmelsen inte någon skyldighet för medlemsstaterna att använda sig av ett system för fjärrförbindelse, utan de kan själva besluta om ett sådant system är nödvändigt. På Europeiska unionens område finns det två satellitoperatörer till vilkas täckningsområde Finland hör men som inte har någon jordstation i Finland. Om de finska myndigheterna själva vill avlyssna personer som på finskt territorium använder dessa operatörers telefoner, förutsätter detta att Finland kommer överens om att upprätta ett system för fjärrförbindelse.

För närvarande anses det i Finland inte nödvändigt att upprätta ett system för fjärrförbindelse. Avlyssning av satellittelefoner på finskt territorium kan utföras i form av rättslig hjälp. Om det i framtiden blir nödvändigt att upprätta ett sådant system, förutsätts vissa utrustningsåtgärder i Finland. Dessa åtgärder kan också komma att gälla teleföretag i Finland.

Det kan anses att utrustningsskyldigheten i 95 § kommunikationsmarknadslagen är tillämplig på sådant utrustande, eftersom åtgärderna vidtas i syfte att möjliggöra teleavlyssning och teleövervakning i Finland. Enligt vad som redan tidigare sagts föreslås det att 95 § skall ändras så att en hänvisning till konventionen skall ingå i den. Enligt den föreslagna bestämmelsen är ett teleföretag skyldigt att utrusta sina telenät och teletjänster så att också den teleavlyssning och teleövervakning som avses i konventionen är möjlig. Hänvisningen kan anses klarlägga att utrustningsskyldigheten också gäller upprättandet av en fjärrförbindelse i Finland, om detta anses nödvändigt i framtiden. Beträffande kostnaderna för utrustandet tillämpas den allmänna bestämmelsen enligt vilken staten betalar ersättning till teleföretaget.

Enligt punkt 3 i artikeln skall punkt 2 också

tillämpas när avlyssningen genomförs efter en framställning enligt artikel 18.2 b.

Bestämmelsen innebär att en medlemsstat får använda en fjärrförbindelse för att avlyssna teledelanden som sänds från eller mottas på dess eget territorium också när en annan medlemsstat har gjort en framställning om rättslig hjälp i form av avlyssning av teledelanden.

I punkt 4 i artikeln sägs att en medlemsstat får göra en framställning om rättslig hjälp till en medlemsstat på vars territorium det finns en jordstation även om den använder en fjärrförbindelse. Enligt punkten skall ingen bestämmelse i denna artikel hindra en medlemsstat från att göra en framställning till en medlemsstat på vars territorium jordstationen finns om att utföra laglig avlyssning av teledelanden i enlighet med artikel 18, i synnerhet om det inte finns någon förmedlare i den ansökande medlemsstaten.

I den förklarande rapporten sägs att konventionen innebär att en medlemsstat som använder sig av en fjärrförbindelse i princip inte längre får göra framställningar enligt artikel 18.2 a, eftersom den inte längre behöver tekniskt bistånd enligt punkten i fråga. Punkt 4 innebär ett undantag från denna regel. Avsikten är att medlemsstaterna skall ha möjlighet att använda sig av ett enda avlyssningsbeslut för jordstationen. Detta gäller i synnerhet i sådana fall när det kan förutses att en person som skall avlyssnas kommer att förflytta sig mellan ett stort antal medlemsstater, inbegripet den medlemsstat vars myndigheter har behov av att utföra avlyssning.

Enligt den förklarande rapporten visar punkt 4 dessutom att en medlemsstat får göra en framställning enligt artikel 18 om det inte finns någon tjänsteleverantör i den ansökande medlemsstaten, eftersom villkoren i denna artikel, dvs. att medlemsstaten behöver tekniskt bistånd, är uppfyllda.

I den finska lagstiftningen finns inte några bestämmelser som skulle motsvara bestämmelserna i artikeln. Enligt propositionen skall artikeln tillämpas direkt i samarbetet mellan EU:s medlemsstater.

I den förklarande rapporten sägs att rådet, för att på bästa sätt ordna villkoren för genomförandet av artikel 19, i samband med antagandet av konventionen gjorde ett utta-

lande i vilket rådet bl.a. fastställer att medlemsstaterna inom rådet skall samråda om samtliga praktiska och tekniska aspekter som är förknippade med tillämpningen av konventionen och att de skyldigheter som anges i artiklarna 4 och 5 i Europaparlamentets och rådets direktiv 97/66/EG av den 15 december 1997 om behandling av personuppgifter och skydd för privatlivet inom telekommunikationsområdet skall beaktas.

Artikel 20. Avlyssning av telemeddelanden på en annan medlemsstats territorium utan tekniskt bistånd från en annan medlemsstat

Artikeln innehåller bestämmelser om hur en medlemsstat skall handla i ett sådant fall när det är tekniskt möjligt att avlyssna telemeddelanden på en annan medlemsstats territorium. I dessa fall är det inte fråga om rättslig hjälp i egentlig mening, eftersom avlyssningen inte förutsätter tekniskt bistånd av en annan medlemsstat och det tekniska genomförandet av avlyssningen således inte förutsätter att det görs en framställning om rättslig hjälp.

För närvarande blir bestämmelserna tillämpliga på i synnerhet satellittelefoner, eftersom det i fråga om dem är tekniskt möjligt för en medlemsstat på vars territorium det finns en jordstation att avlyssna telemeddelanden på en annan medlemsstats territorium. Bestämmelserna kan också tillämpas på de traditionella mobilnäten, eftersom avlyssning på en annan medlemsstats territorium i begränsad utsträckning är möjlig också i fråga om dem.

Det har ansetts nödvändigt att ta in bestämmelserna i konventionen, eftersom avlyssning av en person som befinner sig på en annan stats territorium har varit ett område där det saknats internationell reglering, trots att en sådan verksamhet tekniskt sett är möjlig. Principen om staters suveränitet har dock inneburit att det inte är tillåtet att avlyssna en person som befinner sig på en annan stats territorium. Enligt principerna i internationell

rätt är det så att en stat som utför avlyssning av telemeddelanden skall upphöra med avlyssningen om den får veta att den som avlyssnas befinner sig på en annan stats territorium. I konventionen har man kommit överens om principer för hur medlemsstaterna skall handla i dessa situationer så att de kan samarbeta vid avlyssning av telemeddelanden i gränsöverskridande fall.

I den finska lagstiftningen finns det inte några bestämmelser som skulle motsvara bestämmelserna i artikeln. I propositionen föreslås att det inte i samband med ikraftträdandet av konventionen införs ny nationell lagstiftning enligt artikeln, utan de finska myndigheterna skall tillämpa bestämmelserna i konventionen direkt. Det har inte ansetts nödvändigt att införa ny nationell lagstiftning enligt konventionen, eftersom denna innehåller detaljerade bestämmelser som kan tillämpas direkt.

I punkt 1 i artikeln fastställs artikelns tillämpningsområde. I punkten sägs att utan att det påverkar tillämpningen av de allmänna principerna i internationell rätt eller bestämmelserna i artikel 18.2 c, skall skyldigheterna enligt artikeln gälla avlyssningsorder som ges eller godkänns av den behöriga myndigheten i en medlemsstat under brottsutredningar. I punkten sägs vidare att bestämmelserna i artikeln skall tillämpas på brottsutredningar som kännetecknas av att vara en utredning som görs efter det att ett visst brott har begåtts, däribland försök till brott om de är straffbara enligt nationell lagstiftning, i syfte att identifiera, gripa, underrätta om misstanke, åtala eller döma de ansvariga personerna.

Enligt den förklarande rapporten innehåller bestämmelsen ingen allmän definition av brottsutredning, och den påverkar således inte de övriga bestämmelserna i konventionen eller i de konventioner som den kompletterar. Den definition av brottsutredning som ingår i punkt 1 i artikeln fastställer endast tillämpningsområdet för artikel 20.

I den förklarande rapporten konstateras ytterligare att artikeln endast berör skyldigheten att informera en annan medlemsstat i vissa avlyssningssituationer i fall som i de flesta medlemsstater skulle motsvara begreppet brottsutredning. Artikeln kan inte tolkas som

om den ger tillstånd till avlyssning i andra situationer som den inte täcker, t.ex. avlyssning av teledeländan i samband med underrättelseverksamhet. Dessa situationer styrs fortfarande av sådana principer i internationell rätt som inte påverkas av konventionen. I konventionens ingress konstateras också att artikel 20 i konventionen omfattar vissa särskilda situationer som rör avlyssning av teledeländan, utan att ha någon inverkan på andra sådana situationer utanför konventionens räckvidd. I ingressen sägs också att de allmänna principerna i internationell rätt är tillämpliga i situationer som inte omfattas av konventionen.

Rådet har dessutom godtagit en förklaring till artikel 20 från Förenade kungariket. Förklaringen hänför sig till artikelns tillämpningsområde och utgör en integrerad del av konventionen. Enligt förklaringen skall artikel 20 i Förenade kungariket tillämpas på beslut om avlyssning som har utfärdats av ministern till polisen eller tullen (HM Customs and Excise) om, i enlighet med den nationella lagstiftningen om avlyssning av teledeländan, det uttalade syftet med beslutet är att utreda allvarliga brott. Artikeln skall även tillämpas på beslut som utfärdats till säkerhetstjänsten när den, i enlighet med den nationella lagstiftningen, bistår i en brottsutredning av det slag som anges i artikel 20.1 och som genomförs av polisen eller tullen. I förklaringen klarläggs för Förenade kungarikets del de myndigheter på vilka bestämmelserna i artikeln skall tillämpas när det gäller verksamhet enligt punkt 1.

Till tillämpningen av artikeln hänför sig också det skäl i ingressen enligt vilket konventionen inte påverkar medlemsstaternas ansvar för att upprätthålla lag och ordning och skydda den inre säkerheten, och att det åligger varje medlemsstat att i enlighet med artikel 33 i Fördraget om Europeiska unionen bestämma på vilka villkor den kommer att upprätthålla lag och ordning och skydda den inre säkerheten.

Såsom konstaterats ovan är teleavlyssning och teleövervakning i Finland tillåtet i det syfte som anges i tvångsmedelslagen, dvs. för förundersökning av de brott som nämns i lagen. Dessutom är teleövervakning i Finland tillåtet i det syfte som anges i 31 c § polisla-

gen, dvs. för bekämpning av brott i vissa fall. Artikelns tillämpningsområde begränsar sig i Finland till den teleavlyssning och teleövervakning som avses i tvångsmedelslagen, eftersom endast dessa kan betraktas som sådan brottsutredning som avses i punkt 1 i artikeln. Eftersom det vid den teleövervakning som avses i polislagen är fråga om brottsbekämpning omfattas denna övervakning inte av konventionens tillämpningsområde.

Också i de övriga medlemsstaterna kan avlyssning av teledeländan vara tillåtet för brottsbekämpning eller t.ex. underrättelseverksamhet. Tillämpningsområdet för konventionen och för dess artikel 20 omfattar således inte dylik verksamhet, utan i fråga om den kommer de principer i internationell rätt att gälla som redan nu tillämpas. Bestämmelserna i konventionen innebär att vad som bestäms i artikel 20 kommer att tillämpas på all brottsutredning som avses i artikeln, oberoende av vilken myndighet som verkställer utredningen.

Den förklaring som Förenade kungariket har avgivit innebär att avlyssning av teledeländan i medlemsstaten i fråga kan genomföras också i annat syfte än för sådan brottsutredning som avses i konventionen. Å andra sidan innebär förklaringen att avlyssning kan genomföras också av andra myndigheter än förundersökningsmyndigheterna och att dessa andra myndigheter kan genomföra avlyssning också i brottsutredningssyfte. I Förenade kungarikets förklaring anges vilka myndigheterna i fråga är.

Punkt 2 i artikeln innehåller en viktig princip för samarbetet mellan medlemsstaterna enligt vilken en avlyssnande medlemsstat är skyldig att informera en annan medlemsstat om att den genomför avlyssning av teledeländan på dess territorium. I punkten sägs att om en medlemsstats behöriga myndighet (den "avlyssnande medlemsstaten") har gett tillstånd till avlyssning av teledeländan för en brottsutredning och den person som enligt avlyssningsbeslutet skall avlyssnas har en teleadress som används på en annan medlemsstats territorium (den "underrättade medlemsstaten") från vilken inget tekniskt bistånd behövs för att genomföra avlyssningen, skall den förstnämnda medlemsstaten informera den andra medlemsstaten om avlyssningen.

Bestämmelsen innebär att avlyssningen inte genast behöver avslutas om avlyssningen genomförs på en annan medlemsstats territorium, vilket är praxis i dag.

Informationen skall meddelas i två olika typer av situationer. Informationen skall för det första meddelas före avlyssningen, om myndigheten redan före beslutet om avlyssning vet att den person som avlyssningen avser befinner sig på den andra medlemsstats territorium (punkt a). I den förklarande rapporten görs ett förtydligande där det sägs att avlyssningen kan påbörjas först när den underrättade medlemsstaten har godkänt åtgärden i enlighet med bestämmelserna i artikeln.

I andra fall skall informationen meddelas omedelbart efter det att myndigheten blir medveten om att den person som avlyssningen avser befinner sig på den andra medlemsstats territorium (punkt b). I detta fall har avlyssningen i allmänhet inletts i den stat där den person som avlyssningen avser befinner sig, men personen förflyttar sig till en annan medlemsstat efter att avlyssningen har påbörjats.

I punkt 3 i artikeln anges den information som den avlyssnande medlemsstaten skall meddela den medlemsstat i vilken den person som avlyssningen avser befinner sig. Informationen skall innehålla uppgift om vilken myndighet som beordrat avlyssningen, bekräftelse på att ett lagligt beslut om avlyssning har fattats i samband med en brottsutredning, uppgifter för att kunna identifiera den person som avlyssningen avser, uppgift om vilken brottslig handling som är under utredning och hur lång tid som avlyssningen beräknas pågå.

Punkt 4 i artikeln innehåller bestämmelser om de förfaranden som skall iakttas när en medlemsstat enligt punkterna 2 och 3 har underrättats om att en annan medlemsstat genomför avlyssning av telemeddelanden på dess territorium. Så snart som den underrättade medlemsstatens behöriga myndighet har mottagit den information som anges i punkt 3, skall den utan dröjsmål och senast inom 96 timmar kontakta den avlyssnande medlemsstaten. Punkten innehåller emellertid också anvisningar om förfarandet i sådana fall när den underrättade medlemsstaten inte kan ge ett slutligt svar inom den utsatta tiden.

Om den underrättade medlemsstaten inom 96 timmar kan besluta hur man skall förfara beträffande avlyssningen, står två möjligheter öppna för den. För det första kan den underrättade medlemsstaten enligt punkt 4 a i ge sitt tillstånd till att avlyssningen genomförs eller fortsätts. Den underrättade medlemsstaten kan ge sitt samtycke på samma villkor som skulle ha tillämpats i ett liknande inhemskt fall. Bestämmelsen i punkten motsvarar bestämmelsen i artikel 18.5 b, där det sägs att en framställning skall efterkommas, om framställningen skulle kunna verkställas i ett liknande inhemskt fall.

När de finska myndigheterna underrättas enligt punkterna 2 och 3 skall beslutet om huruvida en annan medlemsstat skall tillåtas genomföra avlyssning av telemeddelanden i Finland fattas i enlighet med bestämmelserna i tvångsmedelslagen. I fråga om såväl teleavlyssning som teleövervakning fattas det slutliga beslutet om att tillåta åtgärden på finskt territorium av domstolen i enlighet med 5 a kap. 5 § tvångsmedelslagen. Liksom i de övriga ovan nämnda situationerna när en person som befinner sig i Finland avlyssnas på framställning av en annan medlemsstat, skall enligt propositionen domstolen ställa som villkor för avlyssningen att de avlyssningsförbud om vilka bestäms i 5 a kap. 10 § 1 mom. tvångsmedelslagen iakttas. I dessa fall skall ett sådant villkor ställas, eftersom de finska myndigheterna inte kan övervaka att avlyssningsförbuden iakttas när avlyssningen tekniskt genomförs av en annan medlemsstat. Bestämmelsen om ställandet av villkor i den 5 § som tas in i lagen om sättande i kraft av konventionen skall också omfatta till de situationer som avses här. Såsom konstaterats ovan kan domstolen också ställa andra villkor enligt prövning.

För det andra kan den underrättade medlemsstaten enligt punkt 4 a ii kräva att avlyssningen inte genomförs eller att den skall avslutas om avlyssningen inte är tillåten enligt den underrättade medlemsstatens nationella lagstiftning, eller av de skäl som anges i artikel 2 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp. Ett beslut som grundar sig på ett sådant krav skall motiveras skriftligen. Grunder för att förvägra rättshjälp är enligt artikel 2 i Europeiska konventionen om

ömsesidig rättslig hjälp att det är fråga om ett politiskt eller fiskaliskt brott eller att framställningens villfarande skulle kunna kränka den anmodade medlemsstatens suveränitet, äventyra dess säkerhet eller strida mot dess allmänna rättsprinciper eller andra väsentliga intressen. De medlemsstater, bland dem Finland, som har tillträtt tilläggsprotokollet till Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp har dock frångått de grunder för förvägrande som gäller fiskaliska brott.

Också ett beslut om att inte tillåta avlyssning fattas i Finland av domstol i enlighet med tvångsmedelslagen. När de finska myndigheterna överväger om avlyssning kan tillåtas på finskt territorium enligt konventionen, kan de förutom bestämmelserna i tvångsmedelslagen också beakta de grunder för förvägrande om vilka bestäms i artikel 2 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp. Om avlyssningen skulle strida mot bestämmelserna i tvångsmedelslagen eller i artikel 2 i den ovan nämnda konventionen, kan de finska myndigheterna kräva att avlyssningen inte genomförs eller att den skall avslutas. Enligt lagen om straffrättslig rättshjälp är det att lämnandet av rättshjälp kunde kränka Finlands suveränitet eller äventyra Finlands säkerhet eller andra väsentliga intressen en ovillkorlig grund för förvägrande (12 §). Detta innebär att avlyssning alltid skall förvägras i dessa fall. Den grund för förvägrande som gäller politiska brott är enligt lagen om straffrättslig rättshjälp för sin del beroende av prövning (13 §).

I de fall som avses i led ii kan den under rättade medlemsstaten dessutom kräva att allt som redan avlyssnats när personen i fråga befann sig på dess territorium inte får användas eller bara får användas på sådana villkor som den anger. Den under rättade medlemsstaten skall informera den avlyssnande medlemsstaten om skälen för dessa villkor (punkt 4 a iii).

Om de finska myndigheterna i enlighet med punkt 4 a ii förbjuder avlyssning av telemeddelanden på finskt territorium, skall de samtidigt överväga förbud mot eller villkor för användningen på finskt territorium av det redan avlyssnade materialet. Denna prövning sker enligt finsk lag. De omständigheter under vilka den insamlade informationen har erhållits är ofta sådana att de strider mot

tvångsmedelslagen, men informationen har trots det fått genom laglig avlyssning enligt konventionen.

Enligt propositionen skall domstolen ställa som villkor att insamlad information inte får användas, om det är fråga om information som strider mot avlyssningsförbuden enligt 5 a kap. 10 § 1 mom. tvångsmedelslagen. Bestämmelsen om ställande av villkor i den 5 § som enligt propositionen föreslås bli intagen i lagen om sättande i kraft av konventionen kan tillämpas också i dessa fall.

Till den del den redan insamlade informationen består av material som inte strider mot avlyssningsförbuden enligt tvångsmedelslagen är prövningen av om villkor skall ställas beträffande användningen av informationen i det närmaste jämförbar med användningen av sådan överskottsinformation som erhållits vid teleavlyssning enligt tvångsmedelslagen.

Bestämmelserna om teleavlyssning i 5 a kap. tvångsmedelslagen innehåller inte något förbud mot att använda överskottsinformation. Detta betyder att användningen av överskottsinformation som erhållits vid teleavlyssning inte har begränsats utan i princip är tillåten. I lagstiftningen begränsas över huvud taget inte polisens rätt att använda överskottsinformation som polisen av en händelse har fått om ett brott. Inte heller vårt rättegångssystem, som grundar sig på principerna om fri bevisföring och bevisvärdering, innehåller något förbud mot att använda överskottsinformation i en rättegång. Trots det är det inte nödvändigtvis alltid tillåtet att använda överskottsinformation i en rättegång. Domstolen kan också utan en uttrycklig bestämmelse i lagen bestämma om användningsförbud i ett enskilt fall. I praktiken avgörs saken genom att det görs en bedömning och avvägning av dels de intressen och värden som skall skyddas genom förbudet och kraven på en rättvis rättegång, dels den betydelse bevisen har och strävan efter att ta reda på den materiella sanningen.

Eftersom lagstiftningen i Finland inte innehåller några särskilda förbud mot användning av överskottsinformation, kan principen anses vara den att de finska myndigheterna inte för de övriga medlemsstaternas del skall bestämma om andra förbud mot att använda redan insamlad information än de som avses i

5 a kap. 10 § 1 mom. tvångsmedelslagen. Eftersom användningsförbudet blir aktuella i sådana fall när en finsk myndighet har förbjudit avlyssning på finskt territorium, är det i praktiken i allmänhet också fråga om en situation där teleavlyssning enligt tvångsmedelslagen inte är tillåten på finskt territorium. Det kunde främst bli fråga om en situation där avlyssningen har påbörjats på en sådan medlemsstats territorium vars lagstiftning tillåter en mera omfattande avlyssning än lagstiftningen i Finland och den person som avlyssningen avser därefter har förflyttat sig till finskt territorium. Principen kan trots det anses vara den att den finska myndigheten inte skall förbjuda eventuell användning av det redan insamlade materialet i den andra medlemsstaten. Principen kan anses vara den att det är domstolen i den medlemsstat där materialet eventuellt läggs fram som bevis som avgör om materialet kan användas. Trots denna princip kan den finska myndigheten också stanna för ett annat avgörande i sin prövning.

Trots att det i bestämmelserna om teleavlyssning i tvångsmedelslagen inte ingår något förbud mot användning av överskottsinformation innehåller lagens 5 a kap. 13 § dock bestämmelser om bevaring och lagring av sådan information. Såsom konstaterats ovan är det enligt propositionen inte skäl att ställa några villkor beträffande iakttagandet av 13 §, eftersom det kan anses tillräckligt att lagstiftningen i den medlemsstat som har lämnat informationen iakttas.

I den förklarande rapporten sägs att det förutsätts att medlemsstaterna är flexibla vid användningen av redan avlyssnat material när det gäller att vidta brådskande åtgärder för att avvärja överhängande och allvarlig fara för allmän säkerhet. I vissa fall kan det för övrigt vara nödvändigt att använda det material som redan avlyssnats i rättegångar som rör skadestånd i samband med avlyssning som genomförts eller åtgärder som vidtagits på grundval av artikel 20.4 b. Artikel 20.4 a iii utgör inget hinder för den avlyssnande medlemsstaten att fullt ut informera domstolar om denna medlemsstat dras inför rätta.

Förutom vad som sagts ovan ingår i punkten också bestämmelser för den händelse att

den underrättade medlemsstaten inte kan ge ett slutligt svar inom 96 timmar. I ett sådant fall skall medlemsstaten kräva en kort förlängning på upp till högst åtta dagar utöver den ursprungliga tidsfristen på 96 timmar. Medlemsstaten skall samråda om detta med den avlyssnande medlemsstaten. Avsikten är att den underrättade medlemsstaten under denna extra tidsfrist skall kunna genomföra de interna förfaranden som krävs enligt dess nationella lagstiftning. Den underrättade medlemsstaten skall skriftligen meddela den avlyssnande medlemsstaten de villkor som enligt den underrättade medlemsstatens lagstiftning motiverar den begärda förlängningen av tidsfristen (punkt 4 a iv).

Enligt den förklarande rapporten åsyftas här det fall då den underrättade medlemsstaten måste vidta särskilda åtgärder för att kunna fatta beslut. Det gäller t.ex. särskilda förfaranden som krävs i vissa länder på grund av vissa personers, t.ex. parlamentarikers eller advokaters, ställning eller yrkesverksamhet. Enligt den förklarande rapporten börjar den förlängda tidsfristen löpa när den första tidsfristen på 96 timmar har löpt ut. Begäran om förlängning skall framställas inom sagda 96 timmar.

I punkt 4 b i artikeln bestäms om fortsättande av avlyssningen i en sådan situation som avses i artikeln. I punkten sägs att den avlyssnande medlemsstaten får fortsätta avlyssningen fram till dess att den underrättade medlemsstaten har fattat ett beslut enligt led a i eller ii. Den avlyssnande medlemsstaten får dock inte använda det redan avlyssnade materialet, utom när något annat har överenskommit mellan de berörda medlemsstaterna eller för att vidta brådskande åtgärder för att avvärja en överhängande och allvarlig fara för allmän säkerhet. Den underrättade medlemsstaten skall informeras om all sådan användning och om de skäl som motiverar den.

Enligt den förklarande rapporten får uttrycket i artikeln inte tolkas på ett alltför restriktivt sätt, utan det skall t.ex. tillämpas på åtgärder som vidtas i samband med brott som innebär hot mot människoliv, narkotikabrott eller andra liknande allvarliga brott.

Enligt punkt 4 c i artikeln får den underrättade medlemsstaten begära en sammanfatt-

ning av de faktiska omständigheterna i målet och ytterligare uppgifter som är nödvändiga för att den skall kunna besluta om avlyssningen skulle tillåtas i ett liknande inhemskt fall. En sådan begäran påverkar inte tillämpningen av led b, såvida inte annat avtalats mellan den underrättade medlemsstaten och den avlyssnande medlemsstaten.

Punkt 4 c kan anses komplettera punkt 3 i artikeln. En sammanfattning enligt led c skall begäras, om den underrättade medlemsstaten inte på basis av punkt 3 får tillräcklig information för att kunna avgöra om avlyssning kan medges.

Enligt punkt 4 d skall medlemsstaterna vidta de åtgärder som behövs för att säkerställa att ett svar kan ges inom 96-timmarsperioden. De skall för detta ändamål utse kontaktpunkter som skall vara i tjänst dygnet runt och inbegripa dessa i sina förklaringar enligt artikel 24.1 e.

I Finland skall centralkriminalpolisen vara kontaktpunkt, och enligt propositionen skall en sådan förklaring som avses i artikel 24 avges om detta. Detta betyder att det är centralkriminalpolisen som tar emot den information som avses i denna artikel. Beslutet om avlyssning fattas av domstolen på skriftligt yrkande av en anhållningsberättigad tjänsteman så som förutsätts i 5 a kap. 5 § tvångsmedelslagen. Kontaktpunkten, dvs. centralkriminalpolisen, underrättar den medlemsstat som har lämnat informationen om domstolens beslut.

När en finsk myndighet genomför avlyssning av telemeddelanden på en annan medlemsstats territorium skall kontaktpunkten, dvs. centralkriminalpolisen, informera den medlemsstat där den person som avlyssningen avser befinner sig. Det är den behöriga myndigheten, i praktiken i allmänhet förundersökningsledaren, som skall sköta underrättelsen. Denna myndighet skall således se till att medlemsstaten i fråga informeras om saken i enlighet med konventionen när den person som avlyssningen avser förflyttar sig till eller befinner sig på en annan medlemsstats område.

I propositionen har det ansetts nödvändigt att i lagen om sättande i kraft av konventionen för tydlighetens skull tas in en bestämmelse enligt vilken de underrättelser som av-

ses i artikel 20 tas emot och lämnas av centralkriminalpolisen. Efter att ha tagit emot en underrättelse skall centralkriminalpolisen utan dröjsmål föra saken till domstol för avgörande.

Enligt punkt 5 i artikeln skall den underrättade medlemsstaten behandla de uppgifter som lämnats enligt punkt 3 konfidentiellt, i enlighet med sin nationella lagstiftning.

Såsom konstaterats ovan regleras hemlighållandet av uppgifter som hänför sig till teleavlyssning i Finland i lagen om offentlighet vid rättegång (945/1984). De finska myndigheterna skall hemlighålla uppgifterna enligt lagens 2 och 5 a §.

En bestämmelse om hemlighållande, tystnadsplikt samt användningen av uppgifter när en finsk myndighet är ansökande medlemsstat finns i 27 § lagen om straffrättslig rättshjälp.

I punkt 6 i artikeln sägs att om en avlyssnande medlemsstat anser att de uppgifter som skall lämnas enligt punkt 3 är av särskilt känslig art, får de överföras till den behöriga myndigheten via en särskild myndighet om det finns en bilateral överenskommelse mellan de berörda medlemsstaterna.

När de lämnar den underrättelse som anges i artikel 27.2 eller när som helst därefter, får varje medlemsstat förklara att den inte kommer att behöva uppgifter om avlyssningar enligt den här artikeln.

En medlemsstat som avger en ovan nämnd förklaring tillåter de övriga medlemsstaterna att obehindrat genomföra avlyssning av telemeddelanden på dess territorium. Enligt propositionen har Finland inte för avsikt att avge någon sådan förklaring.

Artikel 21. **Ansvar för teleoperatörers kostnader**

Artikeln innehåller bestämmelser om ersättning för kostnader enligt artikel 18. I artikeln sägs att kostnader som teleoperatörer eller tjänsteleverantörer åsamkas när de verkställer framställningar enligt artikel 18 skall bäras av den ansökande medlemsstaten.

I den förklarande rapporten preciseras att i bestämmelsen endast avses de kostnader som uppstår i samband med varje separat avlyssning. Det är således här inte fråga om de kostnader som teleoperatörerna måste påta sig när de utrustar sina system så att avlyssning över huvud taget är möjlig.

Den allmänna principen enligt 25 § i den finska lagen om straffrättslig rättshjälp är att för kostnaderna för rättshjälp som lämnats på begäran av en främmande stats myndighet inte begärs ersättning av den främmande staten, om inte annat bestäms genom förordning. Bestämmelserna i artikeln innebär en avvikelse från denna princip.

I praktiken kan en finsk myndighet avstå från att av den ansökande staten begära ersättning för de kostnader som avlyssningen medfört. Detta gäller i synnerhet i sådana fall när kostnaderna är så små att det skulle medföra oskäligt mycket arbete att begära ersättning. Bestämmelserna i lagen om straffrättslig rättshjälp kan dock inte anses utgöra något hinder för att den finska myndigheten enligt prövning begär ersättning av den ansökande medlemsstaten, i synnerhet i sådana fall när kostnaderna är stora.

Oberoende av om det är den ansökande eller den anmodade medlemsstaten som i sista hand skall ansvara för kostnaderna skall de finska myndigheterna i enlighet med 5 a kap. 14 § tvångsmedelslagen i första hand betala ersättning till ett teleföretag i Finland för de direkta kostnader som företaget åsamkats.

Artikel 22. Bilateral överenskommelser

Enligt artikeln skall ingen bestämmelse om avlyssning av teledeländan i avdelning III utesluta bilaterala eller multilaterala överenskommelser mellan medlemsstaterna i syfte att underlätta utnyttjandet av befintliga och framtida tekniska möjligheter till laglig avlyssning av teledeländan.

Avdelning IV

Artikel 23. Skydd av personuppgifter

Artikeln innehåller bestämmelser om skydd

av personuppgifter som överförs enligt konventionen. Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp har inte innehållit några bestämmelser om skydd eller användning av personuppgifter när det gäller rättslig hjälp.

Den finska lagstiftningen om skydd för personuppgifter och den finska offentlighetslagstiftningen kan också tillämpas på personuppgifter som erhållits i ett förfarande för internationell rättslig hjälp i brottmål. I 27 § lagen om straffrättslig rättshjälp ingår en särskild förtydligande bestämmelse om hemlighållande, tystnadsplikt samt begränsningar i användningen av uppgifter. I paragrafen sägs att när en finsk myndighet begär rättshjälp av en utländsk myndighet gäller i fråga om hemlighållande av handlingar och andra upptagningar samt tystnadsplikt och i fråga om parternas och myndigheternas rätt att få del av uppgifterna vad som bestäms i finsk lag. På sådant material som erhållits i ett förfarande för rättslig hjälp i brottmål skall således tillämpas lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet, personuppgiftslagen (523/1999), lagen om offentlighet vid rättegång (945/1984) och lagen om polisens personregister (509/1995). Dessutom har Finland nationellt satt i kraft konventionen av 1981 om skydd för enskilda vid automatisk databehandling av personuppgifter (FördrS 36/1992).

Enligt 27 § 2 mom. lagen om straffrättslig rättshjälp skall, utöver vad som bestäms i paragrafens 1 mom., i fråga om hemlighållande, tystnadsplikt, begränsningar i användningen av uppgifterna eller återsändande eller förstörande av överlåtet material iakttas bestämmelserna i gällande avtal mellan Finland och den främmande staten eller villkoren för den främmande statens rättshjälp.

I enlighet med det ifrågavarande 2 mom. regleras skyddet av personuppgifter mellan EU:s medlemsstater enligt artikel 23 vid tillämpningen av konventionen. Konventionen förutsätter inte att lagen ändras, utan bestämmelserna i konventionen skall tillämpas direkt.

Bestämmelserna om skydd av personuppgifter i artikel 23 innehåller inte någon definition av begreppet personuppgifter. I den förklarande rapporten sägs dock att uttrycket personuppgifter har använts i den mening

som avses i artikel 2 a i Europarådets konvention om skydd för enskilda vid automatisk databehandling av personuppgifter (1981 års konvention). Enligt den nämnda artikeln avses med personuppgifter all slags information som kan hänföras till en bestämd eller bestämbar enskild person, en s.k. registrerad person. En bestämbar enskild person är en person som direkt eller indirekt kan identifieras, bl.a. genom hänvisning till ett personnummer eller till en eller flera faktorer som är utmärkande för hans fysiska, fysiologiska, psykiska, ekonomiska, kulturella eller sociala identitet.

Enligt den förklarande rapporten gäller definitionen oberoende av hur personuppgifterna arkiveras eller behandlas. Artikel 23 gäller således både automatiskt behandlade uppgifter och icke automatiskt behandlade uppgifter. Medlemsstaternas skyldigheter enligt 1981 års konvention berörs inte heller på något sätt av artikeln.

I punkt 1 i artikeln anges de ändamål för vilka personuppgifterna kan användas. Enligt punkten kan personuppgifter som överförs enligt konventionen användas av de mottagande medlemsstaterna för i regel tre olika ändamål. För det första kan uppgifterna användas för förfaranden på vilka konventionen är tillämplig (punkt a). Enligt den förklarande rapporten definieras dessa förfaranden både i de konventioner som avses i artikel 1 och i artikel 3. Givetvis kan också andra förfaranden än de för vilka rättslig hjälp har begärts komma i fråga. Bestämmelsen torde innebära att personuppgifter som erhållits med stöd av en framställning om rättslig hjälp kan användas för alla sådana förfaranden för vilka rättslig hjälp kan begäras.

För det andra kan personuppgifterna användas för andra judiciella och administrativa förfaranden som har direkt samband med de förfaranden som avses under punkt a, dvs. förfaranden på vilka konventionen är tillämplig (punkt b). Enligt den förklarande rapporten kan det t.ex. vara fråga om näringsförbud eller något annat motsvarande förfarande som har samband med ett konkursbrott, indragning av en förälders vårdnadsrätt som har samband med ett brott som begåtts mot ett barn eller indragning av tillstånd att bära vapen som har samband med en väpnad

våldshandling.

Bestämmelsen torde innebära att personuppgifter som erhållits vid ett förfarande för rättslig hjälp i brottmål också kan användas i ett beskattningsförfarande som har samband med en straffprocess. Det bör dock noteras att bestämmelsen i artikeln inte torde hindra medlemsstaterna från att ställa villkor för användningen av uppgifter som överförs i ett förfarande för rättslig hjälp i brottmål. Dyliga villkor skall iaktas också framöver.

För det tredje kan personuppgifterna användas för att avvärja ett överhängande och allvarligt hot mot allmän säkerhet (punkt c). Dessutom kan personuppgifter som överförs enligt konventionen användas för andra ändamål än de som nämns ovan, men endast om den överförande medlemsstaten dessförinnan gett sitt samtycke. Om den mottagande medlemsstaten har inhämtat den registrerade personens samtycke, behövs dock inte samtycke av den överförande medlemsstaten (punkt d).

Enligt punkt 2 skall artikeln också gälla för personuppgifter som inte överförs men erhålls på annat sätt i enlighet med konventionen. I den förklarande rapporten sägs att i punkten särskilt avses samarbetet enligt artiklarna 9–11 och 20 i konventionen, där det inte är fråga om någon verklig överföring av uppgifterna, men de ändå bör skyddas. Artiklarna i fråga gäller tillfälligt överförande av frihetsberövade personer, avlyssning av telemiddelanden på en annan medlemsstats territorium utan bistånd från en annan medlemsstat och förhör genom video- eller telefonkonferens. En medlemsstat kan således lämna en annan medlemsstat uppgifter i ett sådant förfarande utan att uppgifterna särskilt överförs.

Enligt punkt 3 i artikeln kan den medlemsstat som meddelar uppgifter i det enskilda fallet begära att den medlemsstat som mottagit personuppgifterna ger upplysningar om hur de har använts. I den förklarande rapporten sägs att medlemsstaterna bör undvika att systematiskt framföra sådana krav som anges i punkten eftersom de orsakar mycket arbete.

Vissa av bestämmelserna i konventionen innehåller särskilda regler om skydd av personuppgifter, och i punkt 4 i artikeln fastställs hur dessa särskilda regler förhåller sig

till de allmänna reglerna om skydd av personuppgifter i artikel 23. I punkten sägs att där villkor för användningen av personuppgifter har ställts i enlighet med andra bestämmelser i konventionen, skall dessa villkor ha företräde. Har inga sådana villkor ställts gäller artikel 23. Villkoren kan ställas i enlighet med artikel 7.2, artikel 18.5 b, artikel 18.6 eller artikel 20.4.

I punkt 5 i artikeln sägs dessutom att de särskilda bestämmelserna om användningen av uppgifter i artikel 13.10 skall ha företräde framför artikel 23 när det gäller uppgifter som erhållits i enlighet med artikel 13, som gäller gemensamma utredningsgrupper.

Tillämpningsområdet för artikeln har begränsats i punkt 6 så att artikeln inte gäller personuppgifter som erhållits av en medlemsstat i enlighet med konventionen och som härrör från den medlemsstaten. Enligt den förklarande rapporten gäller punkten särskilt tre typer av situationer. För det första avses uppgifter som insamlats inom ramen för videokonferens (artikel 10) eller telefonkonferens (artikel 11) och som framkommit vid ett direkt vittnesmål i en medlemsstat, om myndigheterna i den stat på vars territorium vittnet befinner sig önskar använda uppgifterna. För det andra avses uppgifter som insamlats inom ramen för gemensamma utredningsgrupper (artikel 13) och som framkommit vid förhör med ett vittne på den medlemsstats territorium som önskar använda uppgifterna. Det rör sig här om ett undantag från den särskilda bestämmelsen om användning av uppgifterna i artikel 13.10, som är tillämplig på sådana uppgifter som medlemsstaterna inte annars skulle kunna använda. För det tredje avses de uppgifter enligt artikel 19 som framkommer vid avlyssning av teledelanden av en person som befinner sig på den avlyssnande statens territorium. Bestämmelsen innebär således att artikeln inte skall tillämpas på sådana uppgifter som har erhållits på det nationella territoriet.

I punkt 7 i artikeln finns en särskild bestämmelse för Luxemburg. Enligt punkten får Luxemburg, när landet undertecknar konventionen, förklara att Luxemburg iakttar det förfarande som anges i punkten när personuppgifter lämnas till en annan medlemsstat i enlighet med konventionen. I enlighet med

förfarandet får Luxemburg, om inte annat följer av punkt 1 c, beträffande ett enskilt fall kräva att personuppgifterna, om medlemsstaten inte har inhämtat den registrerade persons samtycke, endast med föregående samtycke från Luxemburg får användas för de ändamål som avses i punkt 1 a och 1 b när det gäller förfaranden för vilka Luxemburg hade kunnat vägra eller begränsa överföringen eller användningen av personuppgifterna i enlighet med bestämmelserna i denna konvention eller i de instrument som avses i artikel 1. Om Luxemburg vägrar att bifalla en begäran från en medlemsstat i enlighet med punkt 1 måste det ange skälen till beslutet skriftligen.

Avdelning V. Slutbestämmelser

Artikel 24. Förklaringar

Artikeln innehåller bestämmelser om att medlemsstaterna skall ange vilka myndigheter som är behöriga när det gäller de andra artiklarna i konventionen. När det gäller behörigheten för medlemsstaternas myndigheter innebär konventionen förändringar jämfört med tidigare konventioner. Medlemsstaterna skall således avge förklaringar i vilka de anger vilka myndigheter som är behöriga när det gäller tillämpningen av bestämmelserna i konventionen. Dessutom skall medlemsstaterna uppge vilka myndigheter som är behöriga när det gäller tillämpningen mellan medlemsstaterna av bestämmelserna om ömsesidig rättslig hjälp i de rättsakter som avses i artikel 1.1. Dessa förklaringar skall inte inbegripa myndigheter som redan har utsetts för genomförandet av Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp. I den förklarande rapporten sägs att det är väsentligt att de förklaringar som avges enligt artikeln tydligt anger den exakta befogenheten hos var och en av de myndigheter som nämns i förklaringarna.

Enligt punkt 1 i artikeln skall varje medlemsstat, när den lämnar den underrättelse om när konventionen träder i kraft som avses

i artikel 27.2, avge en förklaring i vilken den anger vilka de ovan nämnda myndigheterna är. Uppgift skall särskilt ges om a) sådana behöriga administrativa myndigheter eller organ som avses i artikel 3.1, om det finns några sådana, b) en eller flera centrala myndigheter för tillämpningen av artikel 6, samt de myndigheter som är behöriga att handlägga framställningar enligt artikel 6.8, c) de polis- eller tullmyndigheter som är behöriga för tillämpningen av artikel 6.5, om det finns några sådana, d) de administrativa myndigheter som är behöriga för tillämpningen av artikel 6.6, om det finns några sådana, och e) den myndighet eller de myndigheter som är behörig(a) för tillämpningen av artiklarna 18–19 och artikel 20.1–20.5.

Enligt punkt 2 kan förklaringarna när som helst ändras, helt eller delvis, enligt samma förfarande.

Finland behöver inte avge någon sådan förklaring om behöriga administrativa myndigheter eller organ som avses i artikel 3.1 i konventionen, eftersom Finland inte har några administrativa myndigheter eller organ som enligt artikeln skulle få rätt att göra framställningar om rättslig hjälp.

I Finland är justitieministeriet den i punkt b avsedda centrala myndighet som översänder framställningar om rättslig hjälp. Justitieministeriet är central myndighet också när det gäller sådana framställningar om tillfälligt överförande eller transitering av frihetsberövade personer som avses i artikel 6.8 a och sådana framställningar om utdrag ur straffregistren enligt artikel 22 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp som avses i artikel 6.8 b. Finland kommer att avge en förklaring om detta.

Behöriga polis- och tullmyndigheter enligt punkt c är i Finland polismyndigheterna, tullmyndigheterna och tjänstemännen inom gränsbevakningsväsendet, när dessa är förundersökningsmyndighet med stöd av förundersökningslagen. De behöriga myndigheter som avses i punkten är de myndigheter som är behöriga när det gäller de förfaranden som avses i artiklarna 12–14 i konventionen, dvs. kontrollerade leveranser, gemensamma utredningsgrupper och hemliga utredningar. Finland kommer att avge en förklaring om detta.

På de grunder som nämns ovan behöver Finland inte ange de administrativa myndigheter som avses i punkt d.

Behöriga myndigheter när det gäller tillämpningen av bestämmelserna om avlyssning av teledelanden i artiklarna 18 och 19 samt artikel 20 punkterna 1–5 är i Finland polismyndigheterna och, inom ramen för sin behörighet, tullmyndigheterna. Dessa myndigheter är behöriga att både ta emot och göra framställningar om rättslig hjälp i form av avlyssning av teledelanden.

I propositionen har det dock beträffande polismyndigheterna ansetts ändamålsenligt att Finland dessutom avger en förklaring om att framställningar enligt artiklarna 18, 19 och 20 i konventionen tas emot och sänds genom centralkriminalpolisen. Enligt propositionen är centralkriminalpolisen också den kontaktpunkt som avses i artikel 20.4 d. Finland kommer att avge förklaringar om detta.

Enligt polisförvaltningslagen (110/1992) skall centralkriminalpolisen bl.a. bekämpa internationell, organiserad, yrkesmässig, ekonomisk och annan allvarlig brottslighet samt utföra undersökningar. Centralkriminalpolisen kan således också anses ha behörighet att ta emot och göra sådana framställningar om avlyssning av teledelanden som avses i konventionen. Eftersom centralkriminalpolisen också i sig är en behörig myndighet, kan den ovan nämnda förklaringen inte anses stå i strid med det faktum att syftet med konventionen enligt dess artikel 6 är att övergå till att använda direkta kontakter mellan de behöriga myndigheterna. I praktiken skall centralkriminalpolisen således inte enbart fungera som central myndighet, utan den kan också själv verkställa framställningar om rättslig hjälp när det gäller avlyssning av teledelanden. När den behöriga polismyndigheten i Finland översänder en framställning om avlyssning av teledelanden till en annan medlemsstat skall den sända framställningen genom centralkriminalpolisen. Den behöriga polismyndigheten skall dock själv utarbeta och göra framställningen.

Det har ansetts ändamålsenligt att avge en ovan nämnd förklaring, eftersom det i synnerhet när tillämpningen av konventionen in-

leds kan dröja innan man etablerat fungerande förfaranden. Enligt konventionen kan Finland ändra sin förklaring när som helst.

iska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp mellan Finland och Guernsey.

Artikel 25. **Reservationer**

Enligt artikeln får inga reservationer göras mot konventionen, utom där det uttryckligen sägs i bestämmelserna att det är möjligt.

Denna princip har följts i samarbetet mellan EU:s medlemsstater. Enligt konventionen kan reservationer göras enligt artikel 6.3 och 6.7 samt artiklarna 9.6, 10.9, 14.4, 18.7 och 23.7.

Enligt propositionen kommer Finland att göra en reservation enligt artikel 9.6 där det sägs att det för den överenskommelse om att tillfälligt överföra en frihetsberövad person som avses i artikel 9.1 krävs samtycke enligt punkt 3 i artikeln, om den berörda personen är finsk medborgare.

Artikel 26. **Territoriell tillämpning**

Artikeln innehåller bestämmelser om territoriell tillämpning av konventionen.

Enligt punkt 1 i artikeln kommer konventionens tillämpning på Gibraltar att träda i kraft när Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp har utsträckts till Gibraltar.

I punkt 2 sägs att Förenade kungariket skriftligen skall meddela rådets ordförande när det önskar tillämpa konventionen på Kanalöarna och Isle of Man, efter det att Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp har utsträckts till dessa territorier. Ett beslut om denna begäran skall fattas av rådet genom enhälligt beslut av medlemmarna.

Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp kan tillämpas på Isle of Man i fråga om de stater som har förklarat att de godkänner detta. Finland har inte avgett någon sådan förklaring. Däremot gäller Europe-

Artikel 27. **Ikraftträdande**

Artikeln innehåller bestämmelserna om konventionens ikraftträdande.

Enligt punkt 1 skall konventionen antas av medlemsstaterna i enlighet med deras konstitutionella bestämmelser. I punkt 2 sägs att medlemsstaterna skall underrätta generalsekretären för Europeiska unionens råd när de förfaranden som föreskrivs i författningen för antagande av konventionen har slutförts.

Enligt punkt 3 träder konventionen i kraft i de åtta staterna i fråga nittio dagar efter det att den underrättelse som avses i punkt 2 har lämnats av den åttonde stat, som såsom varande medlem i Europeiska unionen vid den tidpunkt när rådet antar akten om att upprätta denna konvention fullgör denna formalitet.

I punkt 4 sägs att en underrättelse av en medlemsstat efter mottagande av den åttonde underrättelsen enligt punkt 2 skall ha som verkan att konventionen träder i kraft nittio dagar efter den underrättelsen mellan denna medlemsstat och de medlemsstater för vilka konventionen redan har trätt i kraft.

I punkt 5 sägs att innan konventionen träder i kraft enligt punkt 3 får varje medlemsstat, i samband med den underrättelse som avses i punkt 2 eller vid varje annan tidpunkt därefter, förklara att konventionen skall gälla den medlemsstatens förbindelser med de medlemsstater som har lämnat samma förklaring. Sådana förklaringar skall börja gälla nittio dagar efter det att de har deponerats.

Enligt propositionen kommer Finland vid behov att avge en sådan förklaring om temporär tillämpning av konventionen som avses i punkt 5. Om konventionen redan har trätt i kraft internationellt när Finland deponerar sitt godkännandeinstrument behöver ingen dylik förklaring avges.

Enligt punkt 6 skall konventionen tillämpas på ömsesidig rättslig hjälp som inleds efter den dag då den träder i kraft eller börjar tillämpas enligt punkt 5 mellan medlemsstaterna i fråga.

Artiklarna 28—30. **Anslutning av nya medlemsstater, ikraftträdande för Island och Norge samt depositarie**

Artikel 28 innehåller sedvanliga slutbestämmelser. Enligt artikel 28 är konventionen öppen för anslutning av varje stat som blir medlem i Europeiska unionen. Artikel 29 innehåller bestämmelser om ikraftträdandet för Island och Norge av de bestämmelser till vilka det hänvisas i artikel 2.1 och som har ansetts innebära en utveckling av Schengenregelverket. Artikel 30 i konventionen innehåller en bestämmelse om depositarie.

1.2. Återtagande av reservationen till artikel 11 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp

Artikel 11 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp innehåller bestämmelser om temporärt överförande av en frihetsberövad person till en annan stat. Artikeln kompletteras på ovan angivet sätt av artikel 9 i Europeiska unionens konvention om ömsesidig rättslig hjälp. Nämda artikel 11 innehåller en grundläggande bestämmelse om att en frihetsberövad person kan överföras till en annan stat för att där kunna höras som vittne eller identifiera en åtalad eller misstänkt. Också i de situationer som avses i artikel 11 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp återförs personen till den stat från vilken han eller hon har överförts.

Så som ovan har konstaterats har Finland gjort en reservation till artikel 11 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp, och finsk lagstiftning innehåller inte heller några bestämmelser om temporärt överförande av en frihetsberövad person till en annan stat. Finland lämnar inte sådan rättshjälp som avses i artikeln. Enligt propositionen är det ändamålsenligt att Finland i samband med införandet av artikel 9 i Europeiska unionens konvention om ömsesidig rättslig hjälp återtar sitt förbehåll till artikel 11 i Europeiska

konventionen om ömsesidig rättslig hjälp, och möjliggör sådant samarbete som avses i sistnämnda artikel. Finlands reservation till artikel 11 nämns i 1 § 2 punkten förordningen om ikraftträdande av konventionen (287/1981).

Det är motiverat att reservationen återtas, emedan det samarbete som förutsätts i artikel 9 i Europeiska unionens konvention om ömsesidig rättslig hjälp närmast kompletterar det förfarande som avses i artikel 11. Dessutom finns det inte längre någon särskild grund varken för den reservation som Finland har gjort till artikel 11 eller för att låta bli att delta i det samarbete som avses i artikeln. I propositionen gällande lagen om straffrättslig rättshjälp (RP 61/1993 rd) konstaterades det att det verkar motiverat att överväga en ändring av lagstiftningen i syfte att möjliggöra rättshjälp enligt artikel 11 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp. Det ansågs dock inte vara ändamålsenligt att bereda en sådan lagändring i samband med den propositionen.

Bestämmelser om temporärt överförande ingår också i andra konventioner, t.ex. i den internationella konventionen om bekämpande av bombattentat av terrorister (FördrS 60/2002), som ingicks i New York den 15 december 1997 inom ramen för Förenta Nationerna, samt i den internationella konventionen om bekämpande av finansiering av terrorism (FördrS 74/2002), som ingicks i New York den 9 december 1999. Till dessa konventioner har Finland inte gjort några reservationer i fråga om temporärt överförande.

Såsom ovan konstaterats föreslås det i propositionen att det stiftas en särskild lag om tillfälligt överförande av frihetsberövade personer, och att lagen skall innehålla bestämmelser både om sådant samarbete som avses i artikel 9 i Europeiska unionens konvention om ömsesidig rättslig hjälp och sådant samarbete som avses i artikel 11. Lagens tillämpningsområde skall vara allmänt, och den kan således tillämpas också på andra stater än de som har anslutit sig till ovan nämnda konventioner. Den föreslagna lagens bestämmelser skall bli tillämpliga också på sådant tillfälligt överförande som avses i ovan nämnda FN-konventioner.

I artikel 11.1 i Europeiska konventionen

om ömsesidig rättslig hjälp anges i vilka situationer en frihetsberövad person skall överföras till en främmande stat på dess begäran. Enligt denna 1 punkt skall en person som är föremål för frihetsberövande och vars personliga inställelse såsom vittne eller för konfrontation begärs av den anmodade parten, temporärt överföras till det land där förhöret är avsett att förrättas, på villkor att han återvänds inom en av den anmodade parten angiven tidsfrist och med beaktande i tillämpliga delar av bestämmelserna i artikel 12.

Den situation som avses i artikel 11 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp avviker från artikel 9 i Europeiska unionens konvention om ömsesidig rättslig hjälp i det att artikel 11 gäller överförande av en frihetsberövad person endast i de situationer där det är fråga om att personen skall höras som vittne eller för att identifiera en åtalad eller misstänkt (konfrontation). Det gäller således situationer där den person som överföringen avser inte själv är föremål för undersökning, utan har ställning av vittne.

Till Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp har det dock gjorts ett andra tilläggsprotokoll, som Finland avser underteckna under loppet av 2003 och sätta i kraft nationellt. Det är ändamålsenligt att på förhand beakta ifrågavarande andra tilläggsprotokoll när regleringen gällande tillfälligt överförande av personer utarbetas. Nuvarande artikel 11 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp ersätts med artikel 3 i tilläggsprotokoll. Vid sådan rättshjälp som avses här överförs efter ändringen också personer vilkas personliga närvaro behövs i bevisningssyfte för annat ändamål än för att de skall inställa sig som svarande vid en rättegång.

På ovan nämnt sätt utvidgar det andra tilläggsprotokoll artikeln om temporärt överförande så att den i samtliga fall också omfattar personer som är misstänkta för brott. En person skall bara inte få överföras för att inställa sig som svarande i en rättegång, utan sådant skall på samma sätt som för närvarande skötas genom det förfarande som föreskrivs i konventionerna om utlämning för brott.

Artikel 11.1 a i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp gör det möjligt

för en medlemsstat att vägra tillåta att en frihetsberövad person överförs till en annan stat utan den berörda personens samtycke. Så som ovan anförts i detaljmotiveringen till artikel 9 i Europeiska unionens konvention om ömsesidig rättslig hjälp, skulle Finland dock inte i regel kräva en frihetsberövad persons samtycke som förutsättning för att denne skall få överföras temporärt. Denna huvudregel skulle gälla också i situationer som avses i artikel 11. Enligt propositionen är avsikten att detta skall gälla också i situationer där artikel 11 i framtiden utvidgas så att den i enlighet med det andra tilläggsprotokollet till Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp också omfattar temporärt överförande av misstänkta personer. I propositionen har det dock ansetts motiverat att finska medborgare inte skall få överföras utan sitt eget samtycke, emedan 9 § 3 mom. grundlagen föreskriver att finska medborgare inte får föras till ett annat land mot sin vilja. I propositionen har det också ansetts motiverat att Finland i situationer som avses i artikel 11 inte skall ställa den berördas samtycke som förutsättning för överförande, om överförandet sker till en stat som inte hör till Europeiska unionen. Det har ansetts ändamålsenligt att till en början begränsa möjligheten att överföra personer mot deras vilja så att detta endast kan ske till Europeiska unionens medlemsstater, emedan det för Finland vidkommande är fråga om en ny form av samarbete. Senare är det möjligt att bedöma om det är skäl att utvidga denna möjlighet. Avsikten är dessutom att ett tillfälligt överförande av en frihetsberövad person skall vara en procedur som sker rätt snabbt och vid vilken det inte förekommer lika mycket prövning som vid utlämnande av en person som har begått ett brott. Den geografiska begränsningen är således motiverad, då man med största säkerhet kan utgå från antagandet att de rättsskyddsmedel som i någon annan av Europeiska unionens medlemsstater står till buds för den överförde och förhållandena där under tiden för frihetsberövandet är tillräckligt likartade som motsvarande omständigheter i Finland. Utöver överförande av misstänkta är det dessutom också fråga om överförande av vittnen, medan det tidigare inte ens genom förfarandet för utlämning för

brott har varit möjligt att överföra vittnen till en främmande stat genom tvång.

I fråga om ovan nämnda situationer, där samtycke skulle förutsättas, behöver dock ingen förklaring meddelas när Finlands reservation till artikeln återtogs, emedan artikeln i sig själv tillåter att samtycke förutsätts i alla situationer. Därmed räcker det med att de situationer där samtycke förutsätts regleras i den föreslagna lagen om tillfälligt överförande.

Artikel 11.1 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp gör det möjligt att i vissa fall avslå en begäran som gäller tillfälligt överförande. För det första kan ett överförande förvägras i den redan tidigare nämnda situationen där den frihetsberövade inte samtycker till det. För det andra är förvägrande möjligt i situationer där personens närvaro behövs i ett brottmål som är anhängigt på den anmodade partens område. För det tredje kan ett överförande förvägras, om överförandet skulle kunna leda till att tiden för frihetsberövandet skulle förlängas. För det fjärde kan överförande förvägras, om något annat tvingande skäl utgör hinder för att personen överförs till den anmodande partens område.

Det föreslås att bestämmelserna om grunderna för förvägrande tas in i lagen om tillfälligt överförande.

Dessutom kan de grunder för förvägrande som avses i 1 kap. i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp, som innehåller allmänna bestämmelser, och de reservationer som Finland har gjort till artikel 2 i nämnda kapitel användas som grund för förvägrande. Bestämmelser som i sak motsvarar dessa grunder för förvägrande finns i 12 och 13 § lagen om straffrättslig rättshjälp.

Enligt artikel 11.2 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp skall, om inte något annat följer av bestämmelserna i artikel 2, transitering av en frihetsberövad person genom en tredje fördragsslutande stats område på begäran medges, såframt den anmodade partens justitieministerium har gjort framställning om det hos den tredje statens justitieministerium och därvid bifogat behövliga handlingar. Ifrågasvarande punkt gör det möjligt för en stat att förbjuda transitering av sina egna medborgare. Så som det har kon-

staterats ovan tillämpas denna bestämmelse också på tillfälligt överförande enligt artikel 9 i Europeiska unionens konvention om ömsesidig rättslig hjälp.

I konsekvens med den grundläggande förpliktelse som anges i artikel 11.1 skall Finland ställa den berörda personens samtycke som förutsättning för transitering, om det är fråga om en finsk medborgare. Detta förutsätter inte någon särskild förklaring när reservationen återtogs, emedan artikeln tillåter ett sådant förfarande. Artikeln om transitering gör det inte möjligt att uppställa samtycke som förutsättning för transitering i andra situationer. När det gäller andra personer än finska medborgare skall den berördas samtycke således inte vara någon förutsättning för transitering, om transiteringen sker till en stat utanför Europeiska unionen. Kravet på samtycke skulle dock inte vara motiverat i transiteringssituationer, emedan Finland i dessa situationer har ett synnerligen litet intresse och liten anknytning till det mål eller ärende det är fråga om. Om samtycke skulle uppställas som förutsättning för transitering i dessa situationer skulle det dessutom vara nödvändigt att göra en reservation.

Det föreslås att bestämmelserna om transitering (transport) tas in i lagen om tillfälligt överförande.

Artikel 11.3 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp förutsätter att den som skall överföras skall hållas i förvar inom den anmodande partens område och, på motsvarande sätt, inom den parts område genom vilket överförandet har begärts äga rum, såvida inte den anmodade parten begär att personen i fråga skall sättas på fri fot. Så som ovan har konstaterats tillämpas detta också på tillfälligt överförande enligt artikel 9 i Europeiska unionens konvention om ömsesidig rättslig hjälp. Det är fråga om en bestämmelse av central betydelse och det är skäl att ta in bestämmelser om detta i lagen om tillfälligt överförande.

Så som det konstateras i artikel 11.1 och också i artikel 9.5 i Europeiska unionens konvention om ömsesidig rättslig hjälp skall bestämmelserna i artikel 12 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp beaktas i tillämpliga delar vid tillfälligt överförande. Nämnda artikel 12, som gäller över-

förda personers immunitet, skall enligt ordalydelsen beaktas i tillämpliga delar. Ifrågavarande artikel 12 är inte en artikel som reglerar enbart sådant tillfälligt överförande som avses i artikel 11. Därför sammanfaller dess ordalydelse inte med det som föreskrivs om förfarandet vid tillfälligt överförande. Bestämmelsens centrala innehåll är dock att den skyddar en överförd person mot sådana åtal eller frihetsberövande åtgärder som grundar sig på en gärning som har skett före den berörda personens avresa från den stat från vilken han eller hon överförs och som inte utgör grunden för framställan om rättshjälp.

Bestämmelser som i sak motsvarar artikel 12 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp finns i lagen om immunitet i vissa fall för personer som deltar i rättegång och förundersökning (nedan immunitetslagen). Därför föreslås inga nya bestämmelser om immunitet för personer bli införda i lagen om tillfälligt överförande, utan där skall anges att immunitetslagen i tillämpliga delar skall tillämpas också i ärenden som gäller tillfälligt överförande av frihetsberövade personer.

2. Lagförslag

2.1. Lag om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i konventionen om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål mellan Europeiska unionens medlemsstater och tillämpning av konventionen

1 §. *Ikraftsättande av konventionen.* Paragrafen skall innehålla en sedvanlig bestämmelse om att de bestämmelser i konventionen som hör till området för lagstiftningen gäller som lag på det sätt som Finland har förbundit sig till dem.

2 §. *Delgivning per post.* Paragrafens syfte är att klargöra vilka av de bestämmelser i gällande lag som hänför sig till rättegångsförfarandet skall tillämpas när en rättegångshandling delges per post enligt artikel 5 i konventionen.

Enligt 1 mom. skall den behöriga finska myndigheten delge personer som vistas på en annan av Europeiska unionens medlemsstaters territorium eller på isländskt eller norskt territorium rättegångshandlingar per post så som bestäms i artikel 5 i konventionen och med iakttagande i tillämpliga delar av 11 kap. rättegångsbalken. Bestämmelsen innebär att finska myndigheter skall iakttä det förfarande som avses i artikel 5 i konventionen, till den del 11 kap. rättegångsbalken tillåter delgivning per post. Innehållet i 11 kap. rättegångsbalken har till denna del relaterats i detaljmotiveringen beträffande artikel 5 i konventionen. I nämnda motivering har tillämpningen av artikel 5 också i övrigt klargjorts.

I enlighet med 1 mom. skall förfarandet också tillämpas i relation till Island och Norge.

Enligt 2 mom. skall på ett förfarande enligt artikel 5 i konventionen tillämpas 17 kap. 26 a och 51 § rättegångsbalken, 15 § 3 mom. och 28 § lagen om internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden samt lagen om immunitet i vissa fall för personer som deltar i rättegång och förundersökning.

Tillämpningen av nämnda bestämmelser i 17 kap. rättegångsbalken innebär bl.a. att när en finsk myndighet kallar ett vittne och en sakkunnig till Finland per post, kan vite eller andra tvångsmedel inte användas för att förstärka kallelsen. I 26 a § i nämnda kapitel hänvisas det till den speciallagstiftning om inkallande av vittnen som gäller mellan de nordiska länderna, och enligt vilken vite kan sättas ut också för ett vittne. Att 15 § 3 mom. lagen om straffrättslig rättshjälp skall tillämpas innebär att en finsk myndighet inte får förplikta en person att iakttä en kallelse som en annan stat har delgett per post. För de nordiska ländernas vidkommande finns det speciallagstiftning som gäller också i detta avseende. Att 28 § lagen om straffrättslig rättshjälp skall tillämpas innebär att när ett vittne eller en sakkunnig har kallats per post bestäms dennes rätt att vägra infinna sig enligt ifrågavarande bestämmelse. Vid delgivning per post skall dessutom lagen om immunitet i vissa fall för personer som deltar i rättegång och förundersökning iakttas.

På en sak som skall delges skall i övrigt

tillämpas gällande bestämmelser om rättegångsförfarandet. Paragrafen utesluter således inte att andra bestämmelser tillämpas, utan den klargör endast att de bestämmelser som nämns i paragrafen är tillämpliga på sådant som skall delges per post enligt artikel 5 i konventionen. Paragrafen har ansetts vara nödvändig, emedan alla ifrågavarande bestämmelser som nämns i paragrafen inte enligt sin ordalydelse skulle vara tillämpliga på kallelser eller handlingar som har delgetts per post.

På en sak som skall delges skall också gällande bestämmelser som utfärdats på förordningsnivå tillämpas, t.ex. 19—22 § förordningen om straffrättslig rättshjälp. Att dessa bestämmelser skall tillämpas innebär att de meddelanden som avses i förordningens 19 § skall införas i den kallelse som delges ett vittne och en sakkunnig. I fråga om ersättningar för kostnader skall dessutom förordningens 20 § tillämpas också på kallelser som har delgetts per post. Också när kallelsen sker per post kan vittnen eller sakkunniga på lämpligt sätt betalas förskott enligt förordningens 21 §. Också vid delgivning per post skall, i enlighet med förordningens 22 §, vad som ovan har angetts om inkallande av vittnen också tillämpas på målsåganden.

3 §. *Rätt för en tjänsteman i en annan medlemsstat att genomföra täckoperationer och bevisprovokationer genom köp i Finland.* Paragrafens 1 mom. skall innehålla bestämmelser om att det skall vara möjligt att med stöd av en begäran om rättshjälp som en behörig myndighet i Finland har godkänt enligt lagen om straffrättslig rättshjälp ge en behörig tjänsteman i en annan av Europeiska unionens medlemsstater rätt att för utredning av brott genomföra täckoperationer och bevisprovokationer genom köp på finskt territorium i enlighet med 6 kap. 7 § tvångsmedelslagen och 28 §, 31 a § 1 mom., 31 b § 1 mom. och 32 a § polislagen. En tjänsteman i en annan av Europeiska unionens medlemsstater kan ges motsvarande rätt också på grundval av en begäran om rättshjälp som en behörig myndighet i Finland har framställt hos medlemsstaten i fråga.

Paragrafens 2 mom. skall innehålla bestämmelser om rätten att bära vapen.

Paragrafen uppfyller de förpliktelser artikel i 14 i konventionen ställer i fråga om hemliga utredningar.

Bestämmelsen är endast tillämplig på situationer där det är fråga om utredning av brott enligt 6 kap. 7 § tvångsmedelslagen. Bestämmelsen är således inte tillämplig på sådan täckoperation och bevisprovokation genom köp som sker enbart med stöd av polislagen, emedan det då skulle vara fråga om brottsbekämpningsåtgärder.

En tjänsteman från en annan medlemsstat skall kunna genomföra täckoperationer och bevisprovokationer på finskt territorium för det första när ifrågavarande stat har begärt det med stöd av en begäran om rättshjälp och Finland har godkänt begäran. De finska myndigheterna godkänner begäran enligt bestämmelserna i lagen om straffrättslig rättshjälp, tvångsmedelslagen och polislagen. På samma sätt som för närvarande skall det alltid i enlighet med 23 § lagen om straffrättslig rättshjälp vara beroende av prövning om en begäran om användning av tvångsmedel skall uppfyllas. Konventionen ställer inte heller någon förpliktelse att godkänna begäran. Enligt 15 § lagen om straffrättslig rättshjälp kan begäran bifallas, om täckoperation eller bevisprovokation genom köp skulle vara tillåtet enligt finsk lag i ett sådant fall där den gärning som ligger till grund för begäran skulle ha begåtts i Finland under motsvarande omständigheter. Åtgärden bör också kunna vidtas enligt polislagen, för 6 kap. 7 § tvångsmedelslagen innehåller endast en hänvisningsbestämmelse enligt vilken det om täckoperation och bevisprovokation genom köp föreskrivs i polislagen också till den del de kan anlitas vid utredning av brott. Ett beslut om godkännande av en begäran om rättshjälp som gäller täckoperation och bevisprovokation genom köp fattas i enlighet med 32 a § polislagen av samma myndighet som i ett inhemskt ärende.

Dessutom kan en tjänsteman från en annan medlemsstat genomföra täckoperationer och bevisprovokation genom köp på finskt territorium, om de finska myndigheterna har begärt det av ifrågavarande medlemsstat. De finska myndigheterna kan framställa en sådan begäran med stöd av konventionen. Den medlemsstat som har tagit emot begäran prövar

enligt sin nationella lagstiftning om den bifaller begäran. Om begäran bifalls, kan en tjänsteman från den andra medlemsstaten verka i Finland enligt de förutsättningar som finsk lag medger.

Vid överenskommelse om hemliga utredningar som en tjänsteman från en annan medlemsstat genomför i Finland skall dessutom artikel 14 i konventionen iakttas. Enligt punkt 2 i artikeln skall de båda medlemsstaterna komma överens om de närmare villkoren för förfarandet, dess varaktighet och polismännens rättsliga ställning. Enligt punkt 3 i artikeln skall medlemsstaterna samarbeta för att säkerställa att den hemliga utredningen förbereds och övervakas, och för att vidta säkerhetsarrangemang. Arrangemangen skall vidtas och överenskommelse ingås också i sådana situationer där finska myndigheter har begärt att en tjänsteman från en annan medlemsstat skall verka i Finland. I den överenskommelse som skall ingås skall de finska myndigheterna särskilt klargöra hur den andra medlemsstatens tjänsteman förutsätts verka i Finland.

Enligt paragrafen skall en tjänsteman från den andra medlemsstaten inte ha rätt att anlita andra tvångsmedel än de som avses i paragrafen. Tjänstemannen skall dock ha den rätt enligt 1 kap. 1 § tvångsmedelslagen att gripa en person som tillkommer var och en, och också övriga sådana rättigheter enligt polislagen eller tvångsmedelslagen som kan ges vem som helst. Tjänstemannen har således inte allmänna polisbefogenheter.

Av paragrafens bestämmelser följer att en tjänsteman från en annan medlemsstat i sitt uppdrag alltid handlar enligt finsk lag, och han eller hon kan inte använda mera omfattande befogenheter som eventuellt tillkommer honom eller henne i hans eller hennes egen stat.

Förordningen om ordnande och övervakning av täckoperationer samt bevisprovokation genom köp, eventuella föreskrifter som inrikesministeriet meddelar och den praxis som annars skall iaktas skall, på samma sätt som i inhemska fall, också tillämpas när en tjänsteman från en annan medlemsstat utför ett uppdrag i Finland med stöd av en framställning om rättslig hjälp. Om täckoperationer som genomförts av en tjänsteman från en

annan medlemsstat skall det i enlighet med 32 a § polislagen göras upp en motsvarande rapport som i nationella ärenden.

Enligt 2 mom. skall en sådan tjänsteman från en annan medlemsstat som i enlighet med 1 mom. är verksam på finskt territorium kunna ges rätt att bära vapen, om detta är nödvändigt på grund av verksamhetens karaktär. Vapnet skall få användas endast i sådana nödvärnssituationer som avses i 4 kap. 4 § strafflagen. En tjänsteman från en annan medlemsstat har således samma rätt till nödvärn som vem som helst. En tjänsteman från en annan medlemsstat skall således inte ges någon allmän rätt att bära vapen, utan endast då det är nödvändigt på grund av verksamhetens karaktär. En polisman som hör till befälet fattar beslut om rätten att bära vapen. Beslutet fattas i regel i en enskild situation under verksamhetens lopp. Det är behövligt att bevilja rätten särskilt i situationer där den andra statens tjänstemans eller någon annan persons fysiska säkerhet kan råka i fara på grund av verksamhetens karaktär. De finska myndigheterna skall i ovan nämnda överenskommelse göra det klart att beslutet om rätten att bära vapen fattas på ovan nämnt sätt i en enskild situation och att vapnet kan användas närmast för att skydda den egna eller någon annan persons fysiska integritet mot ett omedelbart överhängande orätmätigt angrepp.

4 §. *Verkställande av framställningar om tekniskt genomförande av teleavlyssning eller teleövervakning när den som skall avlyssnas inte är i Finland.* Paragrafen skall innehålla bestämmelser om hur sådana framställningar om teleavlyssning som avses i artikel 18.2 a och c i konventionen verkställs i Finland.

Ifrågavarande framställningar gäller situationer där den som skall avlyssnas inte befinner sig på finskt territorium, utan de finska myndigheterna endast skall ge tekniskt bistånd till den ansökande medlemsstaten. Den som skall avlyssnas kan, i enlighet med artikel 18.2 a och 18.2 c i konventionen, befinna sig i den ansökande medlemsstaten eller, i enlighet med artikel 18.2 c, i den anmodade medlemsstaten.

Både i de fall som avses i punkt a och i de fall som avses i punkt c kan framställningen

verkställas på de två olika tekniska sätt som anges i artikel 18.1 i konventionen, dvs. antingen genom att telemeddelandet omedelbart överförs till den ansökande medlemsstaten eller genom att telemeddelandet upptas och upptagningen överförs till den ansökande medlemsstaten.

För närvarande skulle paragrafen vara tillämplig endast på avlyssning av satellittelefoner i situationer där en framställning om tekniskt bistånd har gjorts till Finland för att behövliga tekniska kopplingar måtte göras i en jordstation i Finland.

Enligt *1 mom.* skall det i Finland både i situationer som avses i artikel 18.2 a och i situationer som avses i artikel 18.2 c vara en anhållningsberättigad tjänsteman som beslutar om verkställandet av framställningen. Den anhållningsberättigade tjänstemannen fattar beslutet om verkställande av framställningen oberoende av på vilket tekniskt sätt framställningen verkställs.

Enligt *2 mom.* skall den anhållningsberättigade tjänstemannen både i situationer som avses i artikel 18.2 a och i situationer som avses i artikel 18.2 c, och oberoende av på vilket tekniskt sätt framställningen verkställs, ge sitt samtycke till att framställningen verkställs när den ansökande medlemsstaten har lämnat de uppgifter som avses i artikel 18.3 i konventionen. Om den som teleavlyssningen avser befinner sig i en tredje medlemsstat, är en förutsättning för att framställningen verkställs dessutom att medlemsstaten i fråga har informerats enligt artikel 20.2 a i konventionen. Detta innebär att den tredje medlemsstaten har fått vetskap om att det på dess territorium finns en person som en annan medlemsstat skulle vilja avlyssna, men att det inte behövs tekniskt bistånd av ifrågavarande tredje medlemsstat. Den stat som ger tekniskt bistånd kan ge sitt samtycke till att tekniska kopplingar görs, när den tredje medlemsstaten har fått information om att den person som avlyssningen avser befinner sig på dess territorium. För att avlyssningen skall kunna genomföras krävs det dock att ifrågavarande tredje medlemsstat, där den som skall avlyssnas befinner sig, har godkänt avlyssningen i enlighet med bestämmelserna i artikel 20.

För att en framställning skall verkställas

krävs det således inte att en finsk myndighet utreder om framställningen skulle kunna verkställas i ett motsvarande nationellt fall. På verkställandet av framställningen tillämpas inte den princip om dubbel straffbarhet och förenlighet med den nationella lagstiftningen som framgår av 15 § lagen om straffrättslig rättshjälp. Frågan om huruvida teleavlyssningen kan tillåtas utreds däremot i den medlemsstat där den som teleavlyssningen avser befinner sig. Enligt konventionen skall tillstånd till teleavlyssning utverkas också i den medlemsstat som har gjort framställningen.

Så som ovan har konstaterats i detaljmotiveringen till artikel 18 följer paragrafen inte helt bestämmelserna i artikel 18.6 i konventionen. Paragrafens bestämmelser är mindre restriktiva än konventionen i det avseendet att också i de situationer där en framställning om tekniskt bistånd verkställs genom överföring av en upptagning, kan framställningen verkställas utan att det utreds om framställningen skulle kunna verkställas i ett motsvarande inhemskt fall.

Enligt paragrafen skall vid förfarandet iaktas 5 a kap. 8 §, 9 §, 11 § 1 mom. samt 14 § och 15 § tvångsmedelslagen i tillämpliga delar. I propositionen har det ansetts nödvändigt att dessa paragrafer i tvångsmedelslagen iaktas i tillämpliga delar också när framställningar om tekniskt bistånd verkställs. Paragraferna innehåller bestämmelser om protokollföring, teleinrättningens skyldighet att biträda, avslutande av åtgärd, betalning av ersättning till teleinrättningen och om tillsyn.

Så som det har anförts i detaljmotiveringen till konventionens bestämmelser om teleavlyssning, kan det anses att konventionen täcker också teleövervakning enligt tvångsmedelslagen. Därför är paragrafens bestämmelser tillämpliga också på teleövervakning.

5 §. 1 beslut om teleavlyssning ingående villkor gällande avlyssningsförbud. Paragrafen skall innehålla bestämmelser om i vilka situationer en finsk domstol i sitt beslut om tillstånd till teleavlyssning skall ställa som villkor att den ansökande medlemsstaten iakttar avlyssningsförbuden enligt 5 a kap. 10 § 1 mom. tvångsmedelslagen. I paragrafen föreskrivs att när en domstol i enlighet med

5 a kap. 5 § tvångsmedelslagen fattar beslut om att bevilja tillstånd till teleavlyssning med anledning av en sådan framställning som avses i artikel 18.2 b eller artikel 20 i konventionen, skall domstolen ställa som villkor att den ansökande statens myndighet iakttar bestämmelserna i 5 a kap. 10 § 1 mom. tvångsmedelslagen.

Konventionen gäller många situationer där finska myndigheter inte själva kan övervaka att 5 a kap. 10 § 1 mom. tvångsmedelslagen iakttas, även om den som teleavlyssningen avser skulle befinna sig i Finland. Därför har det ansetts nödvändigt att i lagen om sättande i kraft av konventionen ta in en bestämmelse vars syfte är att den ansökande medlemsstaten förpliktas att iaktta principerna i ifrågavarande bestämmelse.

En situation som avses ovan uppstår för det första i ett sådant fall som avses i artikel 18.2 b i konventionen, och där domstolen godkänner en framställning om teleavlyssning. Det är fråga om en s.k. traditionell rättshjälpssituation, där den person som skall avlyssnas befinner sig i Finland och personens meddelanden kan avlyssnas i Finland på en annan medlemsstats begäran. Om en sådan begäran verkställs enligt artikel 18.1 a i konventionen, dvs. genom att telemeddelandet omedelbart och utan upptagning överförs till den stat som har framställt begäran, skulle de finska myndigheterna i praktiken inte kunna kontrollera om det till den ansökande staten också förmedlas sådant material som strider mot avlyssningsförbuden i tvångsmedelslagen.

Också i de situationer där en traditionell begäran om rättshjälp uppfylls enligt artikel 18.1 b, dvs. genom upptagning och överföring av upptagningen till den ansökande medlemsstaten, är det skäl att sätta upp det villkor som avses i paragrafen. Detta beror på att en kontroll av upptagningens innehåll kan vara oskäligt arbetskrävande. I stället för kontroll av upptagningen uppställs det villkor som avses i paragrafen.

I de andra fallen som avses i artikel 18 och där en begäran om teleavlyssning kan framställas är det fråga om situationer där Finland endast skulle ge tekniskt bistånd, och den som avlyssningen gäller inte skulle befinna sig i Finland. Därför skall frågan om

huruvida avlyssningen är förenlig med finsk lagstiftning inte prövas i Finland, och frågan om huruvida avlyssningsförbuden iakttas skulle sakna betydelse.

En situation där ett villkor enligt paragrafen skall ställas uppkommer också i de fall som avses i artikel 20 och där en finsk domstol ger sitt samtycke till att en annan medlemsstat avlyssnar en person som befinner sig på finskt territorium. En finsk domstol kan ge sitt samtycke till avlyssning antingen innan avlyssningen inleds eller efter att den andra medlemsstaten har lämnat en underrättelse om att en person som den staten vill avlyssna har tagit sig in på finskt territorium. Dessutom skall villkoret ställas också i de situationer där en finsk domstol förbjuder avlyssning på finskt territorium och avlyssningsmaterial redan har hunnit samlas på finskt territorium. Då skall villkor uppställas för användning av den information som redan har samlats. I inget av dessa fall har en finsk myndighet möjlighet att kontrollera det insamlade materialets innehåll, även om den som avlyssningen avser befinner sig i Finland.

Enligt konventionens bestämmelser är den ansökande medlemsstatens myndigheter skyldiga att iaktta villkoret. De finska myndigheterna behöver således inte övervaka att villkoret iakttas i den ansökande medlemsstaten.

Paragrafen innebär inte att en finsk domstol endast kan ställa ett sådant villkor som avses i paragrafen. När konventionen tillåter det kan domstolen däremot ställa också andra villkor för sitt beslut, om detta anses nödvändigt.

Eftersom avlyssningsförbuden enligt 5 a kap. 10 § tvångsmedelslagen inte gäller teleövervakning, skall paragrafen inte tillämpas på framställningar om teleövervakning.

6 §. *Underrättelse om att en annan medlemsstat utför teleavlyssning eller teleövervakning i Finland.* Enligt paragrafen är det centralkriminalpolisen som skall ta emot och lämna de underrättelser som avses i artikel 20 i konventionen. Efter att ha tagit emot en underrättelse skall centralkriminalpolisen utan dröjsmål föra saken till domstol för avgörande.

Avsikten är att i paragrafen klargöra att när

centralkriminalpolisen har tagit emot en underrättelse enligt artikel 20 om att en annan medlemsstat genomför teleavlyssning eller teleövervakning på finskt territorium, skall centralkriminalpolisen utan dröjsmål föra ärendet till domstol för avgörande.

I paragrafen görs det dessutom klart att centralkriminalpolisen också lämnar motsvarande underrättelser till en annan medlemsstat i Europeiska unionen.

7 §. *Bemyndigande att utfärda förordning.* I paragrafen föreskrivs det att närmare bestämmelser om verkställigheten av lagen kan utfärdas genom förordning av statsrådet. Enligt utlåtanden av grundlagsutskottet (GrUU 40/2002 rd) skall bemyndigandet att utfärda förordning tolkas och tillämpas inskränkande. Ett bemyndigande innebär inte att det är möjligt att genom förordning generellt utfärda bestämmelser om vilken som helst sak som hör till området för den föreslagna lagen. Genom bemyndigandet kan endast sådana bestämmelser utfärdas som är nödvändiga för en korrekt tillämpning av lagen, t.ex. bestämmelser som är nödvändiga för att styra myndigheternas agerande. Vid tidpunkten för överlämnandet av denna proposition är det inte möjligt att bedöma vilket slag av bestämmelser som eventuellt kommer att behövas.

8 §. *Ikraftträdande.* Paragrafens 1 mom. innehåller en sedvanlig ikraftträdelsebestämmelse, enligt vilken det genom förordning av republikens president bestäms om ikraftträdandet av lagen. Avsikten är att lagen skall träda i kraft samtidigt som konventionen.

Dessutom föreslås det att det i 2 mom. skall införas en bestämmelse enligt vilken det genom förordning kan föreskrivas särskilt om temporär tillämpning av lagen mellan Finland och en medlemsstat som har lämnat en sådan förklaring som avses i artikel 27.5 i konventionen. Så som det ovan har angetts får varje medlemsstat förklara att konventionen innan den träder i kraft internationellt skall gälla den medlemsstatens förbindelser med de medlemsstater som har lämnat samma förklaring. I enlighet med vad som ovan har angetts är avsikten att Finland vid behov lämnar en sådan förklaring, om konventionen inte ännu har trätt i kraft när Finland depone-

rar sina godkännandeinstrument.

2.2. Lag om internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden

2 §. *Begränsningar i tillämpningsområdet.* Enligt paragrafens 3 punkt tillämpas lagen inte på tillfällig utlämning av en frihetsberövad person då han skall höras inför en myndighet. Det föreslås att paragrafen skall ändras så att ifrågavarande punkt 3 slopas.

I propositionen föreslås det att det skall stiftas en särskild lag om tillfälligt överförande av frihetsberövade personer i bevissyfte i brottmål. Enligt 2 § i nämnda lag skall på tillfälligt överförande av frihetsberövade personer tillämpas, utöver bestämmelserna i lagen i fråga, i tillämpliga delar vad som bestäms i lagen om straffrättslig rättshjälp.

9 §. *Verkställighet av begäran.* Det föreslås att det till 1 mom. skall fogas en ny andra mening enligt vilken den behöriga myndigheten kan bestämma att ett främmande språk skall användas när begäran om rättshjälp uppfylls, om den anser det vara motiverat. Med ett främmande språk avses annat än finska eller svenska.

Den omständigheten att konventionen sätts i kraft förutsätter inte en sådan reglering, men den har ansetts motiverad för att göra det lättare att lämna rättshjälp. Så som det har konstaterats i detaljmotiveringen till artikel 10 i konventionen innebär principerna i språklagen att antingen finska eller svenska skall användas som handläggningsspråk vid domstolarna i Finland. I samband med tillämpningen av konventionen har det i synnerhet i fråga om artikel 10, som gäller videokonferens, ansetts vara nödvändigt att lagen om straffrättslig rättshjälp i vissa fall skall tillåta användning av ett främmande språk. T.ex. i situationer där en person som befinner sig i Finland och som skall höras genom en videokonferens skulle kunna använda sitt eget modersmål när en annan medlemsstats myndighet sköter förhöret, kan det anses vara i parternas intresse att personen som befinner sig i Finland förhörs på ett

främmande språk. Också i vissa andra situationer där internationell rättslig hjälp lämnas kan det vara skäl att använda ett främmande språk. Det kan t.ex. vara fallet vid sådan sedvanlig rättslig hjälp där ett vittne förhörs i Finland och där en myndighet från den stat som har begärt rättslig hjälp är närvarande och ställer frågor till vittnet. Det kan också vara motiverat att den finska myndigheten själv förhör vittnet på ett främmande språk. Bestämmelsen skulle tillåta flexibilitet i synnerhet i mål och ärenden som behandlas vid domstol. Bestämmelsen skulle dock vara tillämplig också på verksamhet som idkas av andra myndigheter som omfattas av lagen.

Den föreslagna bestämmelsen kan tillämpas på rättslig hjälp som lämnas vilken stat som helst och på hurdan rättslig hjälp som helst enligt lagen om straffrättslig rättshjälp. Det skulle vara fråga om situationer i vilka Finland ger straffrättslig hjälp till en annan stat, varvid den egentliga processen drivs i den andra staten och t.ex. bevismaterialet bedöms i den främmande staten.

Ingen parts rättsskydd skall dock någonsin få äventyras på grund av att ett främmande språk används. Enligt paragrafen skall den behöriga myndighet som beslutar om användningen av ett främmande språk inte kunna anse att det är motiverat att ett främmande språk används, om någon parts rättsskydd skulle äventyras därav. Den omständigheten att den behöriga myndigheten endast i det fallet att det är motiverat kan bestämma att ett främmande språk skall användas innebär också att möjligheten att använda ett främmande språk inte alltid skall anlitas när en utlänning skall höras, utan att det skall finnas en motiverad anledning till det. T.ex. den omständigheten att man genom att använda ett främmande språk kan förhöra ett viktigt vittne direkt på dennes modersmål kan vara en motiverad anledning. Ett främmande språk skall således inte användas rutinmässigt, utan det kan användas endast om det i det enskilda fallet anses vara motiverat.

Även om paragrafen tillåter att ett främmande språk används, skall det med andra arrangemang säkerställas att den finska myndighet som t.ex. skall övervaka att ett förhör genom videokonferens verkställs enligt de grundläggande rättsprinciperna i Finland för-

står vad som sker i förfarandet i samband med att begäran om rättshjälp uppfylls. Detta kan ordnas så att den finska myndighet som övervakar förfarandet följer situationen med hjälp av tolk. Om den finska myndighetens språkkunskap är tillräcklig, kan den följa situationen också utan hjälp. Oberoende av hur förhöret i praktiken genomförs får användningen av ett främmande språk således inte leda till en situation där den finska myndigheten inte begriper vad som sker under videoförhöret.

Den finska myndigheten kan självständigt använda ett främmande språk endast om han eller hon anser sig kunna språket tillräckligt väl. I annat fall skall tolk anlitas. Finländska tjänstemän är i regel inte skyldiga att behärska främmande språk. Den föreslagna bestämmelsen förpliktar inte heller finländska tjänstemän att använda ett främmande språk, utan ger endast en möjlighet till det.

Om t.ex. ett förhör som sker vid domstol föräntas på ett främmande språk med stöd av paragrafen, skall den behöriga myndigheten också se till att alla som deltar i förfarandet förstår språket i fråga eller att de förstår språket genom en tolks förmedling. För att rättegångens offentlighet inte skall äventyras kan det vid behov ordnas tolkning för allmänheten. Vid behov skall den finska myndigheten också översätta de handlingar som eventuellt uppstår till ett språk enligt språklagen.

Så som det har angetts i detaljmotiveringen till artikel 12 i konventionen är bestämmelsens syfte att klargöra att det i situationer som avses i bestämmelsen är tillåtet att använda ett främmande språk. Bestämmelsen utgör ett undantag till de begränsningar som språklagstiftningen ställer. T.ex. i fråga om skriftliga ärenden som är avsedda för utlandet ställer språklagstiftningen inga begränsningar för användningen av främmande språk. Trots detta har den föreslagna bestämmelsen getts en allmän utformning och där görs t.ex. ingen skillnad mellan ett skriftligt eller muntligt ärende.

Bestämmelsen betyder inte att det främmande språket skall användas i hela förfarandet då begäran om rättshjälp verkställs, utan det främmande språket kan också användas bara till en del. T.ex. över ett vittnes-

förhör som har skett vid domstol på ett främmande språk kan ett protokoll sättas upp på finska eller på svenska. Ett beslut om att ett främmande språk skall användas innebär inte heller att det skall användas i alla skeden som ansluter sig till verkställigheten av begäran om rättshjälp, utan t.ex. finska myndigheter skall trots detta i sina inbördes relationer kunna använda svenska eller finska. Bestämmelsen inkräktar inte heller på myndigheternas interna språk.

11 §. *Iakttagande av ett i begäran nämnt särskilt förfarande.* Det föreslås att 1 mom. skall ändras så att där enligt den föreslagna ordalydelsen anges att begäran om rättshjälp skall verkställas med iakttagande av i begäran nämnda särskilda formföreskrifter och förfaranden, om detta inte kan anses strida mot de grundläggande rättsprinciperna i Finland och om något annat inte avtalas eller bestäms särskilt.

Den föreslagna ordalydelsen motsvarar ordalydelsen i artikel 4.1 i konventionen. Den föreslagna bestämmelsen är dock tillämplig på andra stater än EU:s medlemsstater. Den föreslagna ordalydelsen avviker från den tidigare ordalydelsen i paragrafens 1 mom. emedan den anger att i begäran nämnda särskilda formföreskrifter eller förfaranden skall iaktas, medan den gällande ordalydelsen anger att de kan iaktas. En ytterligare ändring i ordalydelsen är att som grund för vägran att uppfylla begäran anges oförenlighet med de grundläggande rättsprinciperna i Finland och inte oförenlighet med finsk lag. De föreslagna ändringarna i ordalydelsen är inte särskilt betydande med beaktande av att det redan i regeringspropositionen gällande lagen om internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden (RP 61/1993 rd) har konstaterats att en begäran om ett särskilt förfarande borde avslås endast i de fall då detta förfarande inte enligt de grundläggande principerna för det finska rättegångsförfarandet kan anses vara godtagbart med tanke på rättsskyddet. Den föreslagna ändringen av ordalydelsen skärper dock de finska myndigheternas skyldighet att iaktta särskilda formföreskrifter eller förfaranden som nämns i begäran.

Sådana situationer där de formföreskrifter eller förfaranden som har angetts i begäran skulle kunna strida mot de grundläggande

rättsprinciperna i Finland torde sannolikt sällan uppkomma, och i regel skulle en begäran om att särskilda formföreskrifter eller förfaranden skall iaktas kunna godtas. Särskild form eller särskilt förfarande torde sannolikt begäras i synnerhet i samband med framställningar om mottagande av bevisning. En sedvanlig begäran skulle kunna gälla t.ex. att ett rättegångsbiträde ombeds vara närvarande då den misstänkte förhörs, eller att en person som har blivit föremål för åtgärder på grund av en begäran om rättshjälp skall ha rätt att yttra sig i saken innan åtgärden avslutas. En sedvanlig begäran kan också gälla formkrav som ställs på den ed eller försäkran som ett vittne avlägger. Dyliga framställningar kan inte anses strida mot de grundläggande rättsprinciperna i Finland.

En begäran som gäller ett särskilt förfarande kan framställas också t.ex. i samband med en begäran om anlitande av tvångsmedel. När det gäller anlitande av tvångsmedel kan i praktiken en begäran som gäller särskild form eller ett särskilt förfarande lättare strida mot de grundläggande rättsprinciperna i Finland.

Vid bedömning av om en viss form eller ett visst förfarande strider mot de grundläggande rättsprinciperna i Finland skall de finska myndigheterna inte i någon större grad fästa uppmärksamhet vid vad som eventuellt har föreskrivits eller lämnats oföreskrivet om iakttagandet av ett visst förfarande eller en viss form, utan om förfarandet skulle strida mot de grundläggande principer som det finska rättegångsförfarandet bygger på. Om det begärda förfarandet skulle strida mot Finlands grundlag eller mot Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp, är det uppenbart att förfarandet inte skulle kunna iaktas.

T.ex. en begäran enligt vilken en person som är misstänkt för brott skall höras mot sin vilja på ed eller edlig försäkran skulle kunna anses strida mot de grundläggande rättsprinciperna i Finland.

Om de särskilda formföreskrifter eller förfaranden som har nämnts i begäran skulle kräva resurser som är oskäliga med hänsyn till gärningens art, skulle den stat som har framställt begäran kunna underrättas om detta. I en sådan situation kan man beakta att

rättshjälپ kan förvägras med stöd av 3 § 1 mom. 6 punkten lagen om straffrättslig rättshjälپ, om det i förhållande till gärningens art skulle vara oskäligt resurskrävande att uppfylla begäran.

Det föreslås att principen i 1 mom. skall tillämpas, om något annat inte avtalas eller bestäms särskilt. I vissa situationer kan det anses vara motiverat att uppfylla begäran om rättshjälپ helt enligt lagstiftningen i den stat som har tagit emot begäran. Också enligt konventionen iakttas denna princip, om inte något annat bestäms i konventionen. T.ex. i konventionens artikel 14, som gäller hemliga utredningar, utgår man från principen att begäran uppfylls helt enligt den nationella lagstiftningen så att det inte finns någon skyldighet att iaktta bestämmelsen i artikel 4.1 om iakttagande av särskilda formaliteter och förfaranden. När en begäran som har framställts av en av EU:s medlemsstater och gäller hemliga utredningar uppfylls i Finland, är således inte heller de finska myndigheterna skyldiga att iaktta sådana särskilda formföreskrifter eller förfaranden som eventuellt anges i begäran. Detta gäller särskilt sådana framställningar där en av EU:s medlemsstater ber att dess behöriga tjänsteman skall få vara verksam på finskt territorium.

Det föreslås att 2 mom. skall ändras så att det till den fogas en mening enligt vilken den finska myndigheten, i de situationer där den skall underrätta den stat som har framställt begäran att den finska myndigheten inte kan uppfylla begäran med iakttagande av det särskilda förfarandet som har angetts i begäran, samtidigt skall informera om de villkor på vilka begäran skulle kunna uppfyllas. Dessutom skall den finska myndigheten fråga om begäran skall verkställas på dessa villkor.

Det föreslagna tillägget till paragrafen motsvarar ordalydelsen i artikel 4.3 i konventionen. Den föreslagna bestämmelsen skall dock tillämpas också på andra stater än EU:s medlemsstater, emedan den kan betraktas som en god proceduranvisning också för andra staters vidkommande.

17 §. *Verkställande av delgivning.* Det föreslås att 1 mom. skall ändras så att där enligt den föreslagna ordalydelsen anges att en begäran om rättshjälپ som gäller delgivning verkställs med iakttagande av ett i begäran

angivet särskilt förfarande, om inte detta kan anses strida mot de grundläggande rättsprinciperna i Finland.

Den föreslagna ordalydelsen avviker från den tidigare ordalydelsen i 1 mom. i det att den anger att begäran uppfylls med iakttagande av det särskilda förfarandet på det villkor att det inte strider mot de grundläggande rättsprinciperna i Finland, medan villkoret enligt gällande ordalydelse är att det inte strider mot finsk lag.

Den föreslagna ordalydelsen motsvarar principerna i artikel 4.1 i konventionen samt de principer som föreslagits bli införda i 11 § lagen om straffrättslig rättshjälپ. Bestämmelsen skall tillämpas också på andra stater än EU:s medlemsstater.

Enligt propositionen är det inte nödvändigt att i paragrafen införa samma begränsning som i den föreslagna 11 § 1 mom., som anger att den princip som uttrycks i bestämmelsen inte behöver tillämpas, om något annat avtalas eller bestäms särskilt. För delgivningars vidkommande har en sådan begränsning inte ansetts vara behövlig.

23 §. *Användning av tvångsmedel för inhämtande av bevis och för säkerställande av verkställigheten av en förverkandepåföljd.* Det föreslås att 1 mom. skall ändras så att också täckoperationer och bevisprovokationer genom köp för inhämtande av bevis skall kunna genomföras på grundval av en begäran om rättshjälپ som har framställts av en utländsk myndighet, om detta ingår i begäran om rättshjälپ eller är nödvändigt för att verkställa begäran.

I lagen införs inga bestämmelser om att en tjänsteman i en annan av Europeiska unionens medlemsstater kan genomföra täckoperationer och bevisprovokation genom köp på finskt territorium. En bestämmelse som gör det möjligt för en tjänsteman från en annan medlemsstat att bedriva sådan verksamhet på finskt territorium skall däremot införas i 3 § lagen om verkställighet av konventionen. Ifrågavarande 3 § skall utslutas gälla tjänstemän från Europeiska unionens medlemsstater och inte tjänstemän från övriga länder.

I och med att 1 mom. ändras uppfylls förutsättningarna enligt 14 artikel för att det i Finland skall kunna genomföras hemliga ut-

redningar på grundval av en begäran om rättshjälp som har framställts av en av Europeiska unionens medlemsstater. Paragrafen skall dock ändras så att dylika åtgärder skall kunna vidtas också på grundval av en begäran om rättshjälp som kommer från vilken som helst annan stat, inte endast från en av Europeiska unionens medlemsstater.

På samma sätt som för närvarande skall det enligt 23 § alltid vara beroende av prövning om begäran verkställs. Också enligt konventionen är ett godkännande av begäran alltid beroende av prövning. Begäran kan uppfyllas, om förutsättningarna enligt lagen om straffrättslig rättshjälp, tvångsmedelslagen och polislagen uppfylls. Begäran kan verkställas, om för det första förutsättningarna enligt 15 § lagen om straffrättslig rättshjälp uppfylls. I paragrafen anges att om begäran om rättshjälp avser eller dess uppfyllande förutsätter att tvångsmedel enligt tvångsmedelslagen används, får tvångsmedel inte användas, om detta inte skulle vara tillåtet enligt finsk lag i ett sådant fall där den gärning till vilken begäran hänför sig har begåtts i Finland under motsvarande förhållanden. Således kan en begäran som gäller täckoperationer eller bevisprovokation genom köp uppfyllas, om detta skulle vara möjligt enligt tvångsmedelslagen. Det måste också enligt polislagen vara möjligt att vidta åtgärderna, emedan 6 kap. 7 § tvångsmedelslagen endast innehåller en hänvisningsbestämmelse enligt vilken det om täckoperationer och bevisprovokation genom köp föreskrivs i polislagen också till den del de kan anlitas vid utredning av brott. Bestämmelser om täckoperationer och bevisprovokation genom köp finns i 28, 31a, 31b och 32 a § polislagen.

25 b §. *Ansvar för skador som orsakas av utländska tjänstemän.* Till lagen fogas en ny paragraf som anger att om en utländsk tjänsteman som utför övervakning, förföljande eller förundersökning med stöd av en internationell överenskommelse eller någon annan internationell förpliktelse eller som utför nämnda eller andra uppgifter med stöd av en begäran om rättshjälp som en finsk myndighet har godkänt orsakar skada inom finskt territorium i sitt tjänsteuppdrag, jämföras tjänstemannen med en finsk tjänsteman när ersättningsskyldigheten fastställs.

Paragrafen uppfyller de förpliktelser som uppställs i konventionens artikel 15 som gäller tjänstemäns straffrättsliga ansvar, och enligt vilka skador som en utländsk tjänsteman har förorsakat skall ersättas av staten på samma sätt som om skadan hade orsakats dess egna tjänstemän. Paragrafens tillämpningsområde blir dock vidare än vad artikel 15 § förutsätter, emedan paragrafen dessutom för det första skall vara tillämplig också på alla andra utländska tjänstemän som med stöd av en internationell överenskommelse eller någon annan internationell förpliktelse utför övervakning, förföljande eller förundersökning på finskt territorium. Bestämmelsen är således också tillämplig på tjänstemän som är verksamma på finskt territorium t.ex. med stöd av Schengenkonventionen. Bestämmelsen strider inte mot 22 a § 4 mom. polislagen, utan jämställer på ett mera allmänt plan en motsvarande utländsk tjänsteman med en finländsk tjänsteman.

Bestämmelsen är också tillämplig på en utländsk tjänsteman som på finskt territorium utför ovan nämnda eller andra uppgifter med stöd av en begäran om rättshjälp som en finsk myndighet har godkänt. Finland kan också enbart med stöd av lagen om straffrättslig rättshjälp, utan någon internationell förpliktelse, lämna rättshjälp och med stöd av 10 § kan också i sådana situationer en utländsk tjänsteman ges rätt att närvara.

I bestämmelsen används begreppet utländsk tjänsteman i stället för tjänsteman från en främmande stat, emedan också företrädare för internationella organisationer, t.ex. Europol, kan ha möjlighet att verka på finskt territorium.

På ersättning för skador skall i allmänhet skadeståndslagen (412/1974) tillämpas. Om skadeståndslagen blir tillämplig, skall statens ansvar för en skada som en utländsk tjänsteman har orsakat bestämmas enligt 3 kap., som gäller arbetsgivares och offentliga samfunds skadeståndsansvar. Frågan om huruvida skadan har orsakats vid myndighetsutövning kan ha betydelse för hur statens skadeståndsansvar bestäms. Då skall det i det enskilda ersättningsfallet prövas om den utländska tjänstemannen i sin uppgift har utövat offentlig makt i Finland.

Om staten med stöd av en internationell

överenskommelse eller någon annan internationell förpliktelse skulle ha rätt att få tillbaka den ersättning som den har betalat av den stat vars tjänsteman har orsakat skadan, skall staten i första hand utnyttja denna regressrätt. Konventionen och Schengenkonventionen innehåller sådana bestämmelser om regressrätt. Enligt bestämmelserna är den stat som har sänt tjänstemannen skyldig att fullt ut ersätta den andra staten för det belopp som denna andra stat har betalat till den skadelidande.

I de situationer där den som har sänt tjänstemannen inte har någon ersättningskyldighet enligt en internationell förpliktelse, kan staten i det enskilda fallet försöka söka ersättning från den stat som har sänt tjänstemannen, eller eventuellt söka ersättning av den skadevallande tjänstemannen med stöd av 4 kap. skadeståndslagen, som gäller tjänstemäns ansvar för skador som de orsakar i sin tjänst.

2.3. Lag om tillfälligt överförande av frihetsberövade personer i bevissyfte i brottmål

I propositionen föreslås det att det skall stiftas en särskild lag om tillfälligt överförande av frihetsberövade personer i bevissyfte till en annan stat.

1 §. *Tillämpningsområde.* Paragrafen skall innehålla en bestämmelse som anger lagens tillämpningsområde. Enligt paragrafen föreskrivs det i lagen om sådant tillfälligt överförande av frihetsberövade personer som i bevissyfte i brottmål sker från Finland till en främmande stat eller från en främmande stat till Finland.

Lagens tillämpning är inte begränsad enbart till stater som hör till Europeiska unionen eller som har anslutit sig till Europarådets konvention om inbördes rättshjälp brottmål, utan tillämpningsområdet är allmänt och lagen skall kunna tillämpas också på stater med vilka Finland inte har någon gällande internationell överenskommelse.

I lagen avses med frihetsberövade personer

sådana personer som har berövats sin frihet på grund av brott, dvs. fängelse- eller rannsaktionsfångar. Lagen är inte tillämplig på personer som har berövats sin frihet på någon annan grund, t.ex. med stöd av utlänningslagen (378/1991). Av praktiska skäl kan lagen inte tillämpas på anhållna personer, emedan den tid de är frihetsberövade är så kort att förfarandet inte lämpar sig för dem.

2 §. *Förhållande till andra lagar och internationella förpliktelser.* I paragrafen definieras lagens förhållande till andra lagar och till internationella förpliktelser.

Enligt 1 mom. skall på tillfälligt överförande av frihetsberövade personer utöver lagens bestämmelser dessutom i tillämpliga delar tillämpas vad som bestäms i lagen om straffrättslig rättshjälp. Det samarbete som avses i lagen och som gäller tillfälligt överförande av en frihetsberövad person är till sin karaktär sådan internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden som avses i lagen om straffrättslig rättshjälp. Det föreslås dock att bestämmelser om samarbetet inte skall införas i lagen om straffrättslig rättshjälp, utan att det skall stiftas en särskild lag om denna reglering. I 1 mom. skall det dock klargöras att på tillfälligt överförande skall i tillämpliga delar också lagen om straffrättslig rättshjälp tillämpas, emedan de allmänna principerna för internationell rättshjälp har reglerats i ifrågasvarande lag.

Enligt 2 mom. skall beträffande tillfälligt överförande av frihetsberövade personer utan hinder av bestämmelserna i lagen dessutom gälla vad som särskilt avtalas eller bestäms om detta. Om det finns en internationell överenskommelse med bestämmelser om tillfälligt överförande, som gäller mellan Finland och den främmande staten, skall de finska myndigheterna naturligtvis iaktta vad som bestäms i överenskommelsen. Den föreslagna lagens bestämmelser motsvarar emellertid de internationella konventioner som gäller för Finlands vidkommande, så de finska myndigheterna torde också kunna agera enbart med stöd av lagens bestämmelser.

Lagen innehåller inga bestämmelser om under vilka förutsättningar en annan stat verkställer en finsk myndighets framställning om tillfälligt överförande, utan den frågan bestäms med stöd av gällande internationella

överenskommelser eller ifrågavarande stats interna lagstiftning. Också finska myndigheters skyldighet att samtycka till ett tillfälligt överförande av en person kan endast basera sig på en gällande internationell överenskommelse.

Utöver ovan nämnda internationella överenskommelser skall vid tillfälligt överförande iakttas de villkor som i det enskilda fallet uppställs eller om vilka det i det enskilda fallet avtalas. De finska myndigheterna skall således utöver lagens bestämmelser och gällande internationella överenskommelser också iaktta de villkor som den andra staten har uppställt i sitt beslut eller i sin begäran eller om vilka det har överenskommit.

3 §. *Behörig myndighet.* Enligt paragrafen är det justitieministeriet som beslutar om att lämna och begära sådan rättshjälp som avses i lagen. Den sakkunskap som krävs i de ärenden som avses i lagen kan bäst säkerställas vid justitieministeriet. Förfarandet vid tillfälligt överförande av personer regleras till en del i artikel 6 i Europeiska unionens konvention om ömsesidig rättslig hjälp. Enligt artikel 6.8 a skall sådana framställningar om tillfälligt överförande eller transitering av frihetsberövade personer som avses i artikel 9 i ifrågavarande konvention och i artikel 11 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp göras via medlemsstaternas centrala myndigheter. Enligt 3 § 1 mom. lagen om straffrättslig rättshjälp är justitieministeriet central myndighet med ansvar för uppgifterna enligt lagen i fråga. Också därför är det ändamålsenligt att justitieministeriet har beslutanderätt också i dessa frågor.

4 §. *Tillfälligt överförande på framställning av en utländsk myndighet.* Det föreslås att det i paragrafen skall tas in bestämmelser om rättshjälp som Finland lämnar i fråga om sådant tillfälligt överförande som avses i artikel 11 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp och i artikel 9 i Europeiska unionens konvention om ömsesidig rättslig hjälp. Bestämmelser som liknar bestämmelserna i sistnämnda artikel ingår också i tilläggsprotokollet till Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp, som Finland avser underteckna och sätta i kraft nationellt.

Paragrafens 1 och 2 mom. gäller situationer där Finland lämnar rättshjälp enligt artikel

11 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp.

I 1 mom. anges att en person som är berövad friheten i Finland kan, på framställning av en myndighet i en främmande stat, tillfälligt överföras till denna stat, om det är nödvändigt att den frihetsberövade är personligen närvarande i den främmande staten i ett brottmål i annan egenskap än som svarande vid rättegången. En sådan person kan således överföras för att vittna antingen vid förundersökning eller vid rättegång. Personen kan överföras till den främmande staten också i identifieringssyfte. Om det är fråga om en person som har ställning av misstänkt, kan han eller hon i egen sak överföras endast för förundersökning. Däremot får en person inte överföras för att svara i en rättegång i ett mål där han eller hon är misstänkt. Frågor som gäller överförande av en person för att denne skall inställa sig som svarande vid en rättegång har lämnats utanför denna reglering, emedan överförande som sker i ifrågavarande syfte skall ske i den ordning som föreskrivs i lagstiftningen om utlämning för brott. I fråga om misstänkta är det vid överförande enligt denna lag således alltid fråga om förundersökning. Nödvändigheten av personens närvaro bestäms enligt den främmande statens uppfattning, och det skall således inte ankomma på de finska myndigheterna att pröva nödvändigheten i detta avseende.

Vid regleringen av förfarandet med tillfälligt överförande har man beaktat artikel 3 i det andra tilläggsprotokollet till Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp, som skall ersätta gällande artikel 11 i nämnda konvention. Bestämmelsen begränsas således inte till situationer där en person behövs som vittne eller för att identifiera en åtalad eller misstänkt person.

Det föreslås att 2 mom. skall innehålla bestämmelser om särskilda grunder för förvägrande i samband med tillfälligt överförande enligt artikel 11 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp. De föreslagna grunderna för förvägrande motsvarar grunderna enligt artikel 11.1 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp, med undantag för den förutsättning som gäller personens samtycke. Enligt 1 punkten i

2 mom. kan temporärt överförande till en främmande stat förvägras för det första om den frihetsberövade personens närvaro är nödvändig i ett brottmål som är anhängigt i Finland. T.ex. av skäl som gäller utredning av brott kan det uppstå behov av att återropa denna grund för förvägrande, även om personen samtycker till ett tillfälligt överförande.

För det andra kan enligt den föreslagna 2 punkten överförande av en person förvägras, om ett överförande skulle kunna leda till att tiden för frihetsberövandet förlängs, ifall det inte finns synnerligen vägande skäl för överförandet. Därför måste det i det enskilda fallet prövas hur lång tid det tillfälliga överförandet kan ta i anspråk och överenskommas med den främmande staten om att personen skall återföras till Finland så att den faktiska frihetsberövningen inte på grund av överförandet blir långvarigare än den annars skulle ha blivit. Med synnerligen vägande skäl avses t.ex. en situation där personen är nyckelvitne i ett mål som gäller ett synnerligen grovt brott och frihetsberövandet eventuellt förlängs i någon mån.

För det tredje skall enligt 3 punkten överförande kunna förvägras, om något annat tvingande skäl utgör hinder för överförande av personen till den anmodande statens territorium. Det är här fråga om en allmän bestämmelse om grunden för förvägrande, och den ger rum för prövning i det enskilda fallet. Tvingande skäl föreligger t.ex. om den frihetsberövade har en sjukdom som kan förvärras eller vården äventyras på grund av ett tillfälligt överförande.

Utöver dessa grunder för förvägrande av rättshjälp är också de allmänna grunder för förvägrande av rättshjälp som anges i 12 och 13 § lagen om straffrättslig rättshjälp tillämpliga. Ifrågavarande grunder motsvarar de grunder för förvägrande som anges i de allmänna bestämmelserna i artikel 1 och 2 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp, och motsvarar också de förbehåll och förklaringar som Finland har gjort i nämnda konvention. Tillfälligt överförande kan således förvägras t.ex. med stöd av den nämnda lagens 12 § 2 mom., enligt vilket rättshjälp inte lämnas, om lämnandet av hjälpen strider mot principerna om de mänskliga rättighe-

terna och grundläggande friheterna eller om lämnandet av hjälpen annars strider mot grundprinciperna för Finlands rättsordning.

Det föreslagna 3 mom. gäller situationer där Finland lämnar rättshjälp som avses i artikel 9 i Europeiska unionens konvention om ömsesidig rättslig hjälp. I dessa situationer är det fråga om överförande av en person från en främmande stat till Finland på den främmande statens begäran. I momentet anges att en framställning från en myndighet i en främmande stat om att en person som är berövad friheten i denna stat tillfälligt skall överföras till Finland kan verkställas, om det är nödvändigt att den frihetsberövade är personligen närvarande i Finland i ett brottmål i annan egenskap än som svarande vid rättegången. Momentet skall i likhet med 1 mom. inte gälla situationer där överförandet av en person skall ske i den ordning som föreskrivs i lagstiftningen om utlämning för brott. Det föreslås inga särskilda grunder för förvägrande i fråga om överförande till Finland på framställning av en främmande stat, emedan det alltid skall vara beroende av prövning om en framställning om rättshjälp skall verkställas. På samma sätt som i fråga om 1 mom. skall det också i de situationer som avses här ankomma på den främmande staten att bedöma om personens närvaro är nödvändig.

5 §. *Framställning av justitieministeriet om tillfälligt överförande.* Det föreslås att paragrafen för klarhetens skull skall innehålla allmänna bestämmelser om hur justitieministeriet kan göra en sådan framställning om rättshjälp hos en främmande stat som gäller tillfälligt överförande av en person. När begäran framställs skall dock de formaliteter som förutsätts i gällande överenskommelse med den främmande staten alltid iaktas.

Enligt 1 mom. kan justitieministeriet hos en myndighet i en främmande stat göra en framställning om att en person som är berövad friheten i denna stat tillfälligt skall överföras till Finland, om det är nödvändigt att den frihetsberövade är personligen närvarande i Finland i ett brottmål i annan egenskap än som svarande vid rättegången. Genom den föreslagna ordalydelsen har man på ovan nämnt sätt avgränsat tillämpningsområdet så att det inte omfattar sådant överförande där det förfarande som gäller för utlämning för

brott skall iakttas. Momentet gäller situationer där justitieministeriet begär sådan rättshjälp som avses i artikel 11 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp.

Enligt 2 mom. kan justitieministeriet också hos en myndighet i en främmande stat göra en framställning om att en person som är berövad friheten i Finland skall överföras till denna stat, om det är nödvändigt att den frihetsberövade är personligen närvarande i den främmande staten i ett brottmål i annan egenkap än som svarande vid rättegången. Momentet gäller situationer där justitieministeriet framställer en begäran om tillfälligt överförande enligt artikel 9 i Europeiska unionens konvention om ömsesidig rättslig hjälp.

När justitieministeriet är den part som framställer begäran om rättshjälp såväl i de situationer som avses i 1 mom. och i de som avses i 2 mom. är det den främmande staten som skall pröva grunderna för förvägrande. De finska myndigheterna känner inte ens nödvändigtvis till personens förhållanden i situationer där Finland i enlighet med 1 mom. framställer en begäran om att personen skall överföras till Finland. Utgångspunkten är att frågan om huruvida rättshjälp skall begäras är beroende av justitieministeriets prövning både i de fall som avses i 1 mom. och de fall som avses i 2 mom.

Det föreslås att det i 3 mom. dock skall införas en bestämmelse enligt vilken det i situationer som avses i 2 mom., dvs. i situationer där en person som är berövad friheten i Finland, inte skall göras en framställning om tillfälligt överförande till en främmande stat, om ett överförande skulle kunna förlänga tiden för frihetsberövandet, ifall det inte finns synnerligen vägande skäl för överförandet. Någon framställning om överförande skall inte heller göras, om något annat tvingande skäl utgör hinder för överförandet. Det föreslagna momentet skall således gälla situationer där Finland gör en framställning om att en person tillfälligt skall överföras från Finland. Med synnerligen vägande skäl avses också här t.ex. en situation där personen är nyckelvittne i ett mål som gäller ett synnerligen grovt brott och frihetsberövandet eventuellt förlängs i någon mån. Som exempel på tvingande skäl kan också här anges personens sjukdom vars vård kan äventyras på grund av

överförandet.

6 §. *Transport.* Den föreslagna paragrafen gäller transport. Enligt paragrafen kan justitieministeriet tillåta att en person som skall överföras från en främmande stat till en annan främmande stat transporteras via Finland. Vid prövningen av om tillstånd till transport skall beviljas skall de särskilda grunder för förvägrande som gäller för tillfälligt överförande av en person inte beaktas, utan endast de allmänna grunder för förvägrande som anges i 12 och 13 § lagen om straffrättslig rättshjälp kan beaktas vid prövningen.

7 §. *Samtycke.* I den föreslagna paragrafen bestäms det om de situationer där ett tillfälligt överförande förutsätter samtycke av den person som skall överföras.

Enligt 1 mom. skall en finsk medborgare överhuvudtaget inte få överföras i de situationer som avses i 4 och 5 § utan att ha gett sitt samtycke till förfarandet med tillfälligt överförande. Det föreslagna 1 mom. gäller både situationer enligt 4 § 1 och 3 mom., i vilka Finland lämnar rättshjälp, och situationer enligt 5 § 1 och 2 mom., där Finland framställer en begäran om rättshjälp. När det gäller en finsk medborgare är det viktigt att samtycke till förfarandet med överförande fås också när personen överförs temporärt till Finland enligt 4 § 3 mom. eller 5 § 1 mom., så att man inte bryter mot 9 § 3 mom. grundlagen när personen återförs till den stat som har gjort framställningen. Enligt den föreslagna paragrafen krävs det också i de transportsituationer som avses i den föreslagna 6 § att personen ger sitt samtycke till förfarandet med tillfälligt överförande, om hon eller han är finsk medborgare.

Enligt det föreslagna 1 mom. skall samtycket inte kunna återkallas i de fall som avses i 4 § 3 mom., 5 § 1 mom. och 6 §. Det är fråga om situationer där en person överförs tillfälligt till Finland eller transporteras via Finland. Bestämmelsen är nödvändig för att en finsk medborgare inte skall kunna återkalla sitt samtycke efter att ha kommit till Finland och därigenom hindra Finland från att uppfylla sin avtalsenliga förpliktelse att återföra personen till den stat varifrån han eller hon har överförts, eller från att tillåta att han eller hon förs från Finland till den stat dit han

eller hon skall föras vidare.

Enligt 2 *mom.* skall det också i fråga om en person som inte är finsk medborgare krävas samtycke av den berörda personen för att hon eller han skall få överföras till någon annan stat än en medlemsstat i Europeiska unionen i sådana situationer som avses i 4 § 1 *mom.* och 5 § 2 *mom.* Dessa situationer är sådana där en person överförs eller där det begärs att han eller hon skall överföras från Finland. Så som det ovan anförts beträffande återtagandet av förbehållet till artikel 11 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp, har det i propositionen ansetts ändamålsenligt att territoriellt begränsa rätten att överföra en person mot dennes vilja, så att sådan överföring endast skall kunna ske till stater som är medlemmar i Europeiska unionen.

I det föreslagna 3 *mom.* finns dessutom en bestämmelse enligt vilken samtycken enligt denna paragraf skall ges skriftligen. Detta är motiverat för att man skall kunna förvissa sig om att samtycke har givits.

8 §. *Villkor och förutsättningar.* Den föreslagna paragrafen gäller villkor som den behöriga finska myndigheten, dvs. justitieministeriet, skall ställa för en tillåtelse till överföring eller i sin egen framställan. I det enskilda fallet består arrangemanget som avser tillfälligt överförande av den ansökande statens framställan och av den anmodade statens samtycke, samt av de villkor och förutsättningar som eventuellt har uppställts. Dessutom är det skäl att för det enskilda fallet avtala om de praktiska arrangemangen. Nedan benämns denna helhet överenskommelse med en främmande stat.

När en överenskommelse om att tillfälligt överföra en person görs med en främmande stat skall det enligt 1 *mom.* samtidigt kommas överens om den tidpunkt när personen senast skall återföras. Denna bestämmelse finns också i artikel 9.2 i Europeiska unionens konvention om ömsesidig rättslig hjälp. Denna bestämmelse är viktig för att man skall kunna försäkra sig om att den tid personen är berövad sin frihet inte i onödan förlängs på grund av den tillfälliga överföringen.

När en person överförs från Finland skall enligt 2 *mom.* i framställan eller i samtycket i tillämpliga delar ställas de villkor som anges

i lagen om immunitet i vissa fall för personer som deltar i rättegång och förundersökning. Bestämmelsens viktigaste innebörd är att en person skall skyddas mot sådana åtal eller frihetsberövande åtgärder som grundar sig på en gärning som har begåtts före personens avresa från Finland och som inte utgör grunden för framställningen om rättshjälp. I immunitetslagen föreskrivs det också om förbud i vissa fall att utan den berörda personens samtycke höra denne i något annat mål eller ärende än det som nämns i kallelsen, samt om förbud att överföra eller utlämna en person till en tredje stat.

När en person överförs från Finland skall det enligt 2 *mom.* i framställan eller samtycket dessutom i tillämpliga delar ställas som villkor vad som i 22 § lagen om straffrättslig rättshjälp bestäms om en persons rätt att vägra vittna och yttra sig. I nämnda 22 § bestäms det om den rätt att vägra vittna och yttra sig som tillkommer ett vittne, en sakkunnig och den som skall höras vid förundersökning, visserligen dock i situationer där personen hörs i Finland. Den huvudsakliga innebörden av ifrågavarande bestämmelse är att den som skall höras har rätt att vägra vittna eller yttra sig, om han eller hon har rätt eller skyldighet till det enligt finsk lag eller enligt lagstiftningen i den ifrågavarande främmande staten. När en person överförs från Finland till en främmande stat skall det således ställas ett villkor enligt vilket både finsk och den främmande statens lagstiftning är tillämplig i fråga om rätten att vägra vittna och yttra sig. I en situation där Finland själv begär att en person skall överföras till en främmande stat, skall det i den framställning som görs för överföringen ses till att också finsk lag är tillämplig till denna del. I 28 § 1 *mom.* lagen om straffrättslig rättshjälp bestäms det om samma rätt att vägra vittna och yttra sig en situation där framställningen har gjorts av en finsk myndighet och personen hörs i Finland. Det är klart att denna bestämmelse också skall tillämpas i situationer där en person har överförts från Finland genom det förfarande som gäller för tillfälligt överförande av en frihetsberövad person.

Enligt 3 *mom.* kan det i framställningen eller, när Finland är den anmodade staten, i samtycket ställas också andra nödvändiga

villkor.

Enligt 4 mom. skall den tid en person är berövad sin frihet på grund av det tillfälliga överförandet inräknas i tiden för frihetsberövande i Finland. Den föreslagna bestämmelsen gäller situationer där en person har överförts från Finland på framställning av en främmande stat eller av Finland. En bestämmelse av motsvarande art finns, så som ovan har angetts, i artikel 9.4 i Europeiska unionens konvention om ömsesidig rättslig hjälp. Som tid för frihetsberövande räknas den tid under vilken personen är frihetsberövad i den främmande staten och den tid som det tar att överföra honom eller henne. Syftet med bestämmelsen är att den överförda inte skall lida någon extra frihetsförlust på grund av överförandet. I allmänhet är en överförd person frihetsberövad på grund av någon annan sak än den som avses i förfarandet för överförandet. Då skall den tid för frihetsberövande som har förflutit i den främmande staten inräknas i den tid för frihetsberövande som personen har hållit på att avtjäna, i regel antingen tiden i rannsakningsfängelse eller fängelsetiden. I praktiken kan det uppkomma situationer där en frihetsberövad person överförs till en annan stat med anledning av samma sak som den på grund av vilken han eller hon förlorat sin frihet. Också i dessa fall skall den tid för frihetsberövande som har förflutit i den andra staten inräknas i den tid för frihetsberövande som personen har hållit på att avtjäna. Från det straff som eventuellt döms ut i samma sak skall vid behov göras sedvanlig avräkning enligt 3 kap. 11 § strafflagen.

9 §. *Vissa bestämmelser om förfarande.* I den föreslagna paragrafen bestäms det om förfarandet vid tillfälligt överförande av frihetsberövade personer. Utgångspunkten är att paragrafen skall gälla både sådana situationer där Finland lämnar rätthjälpen och situationer där Finland är ansökande part.

I det föreslagna 1 mom. införs en bestämmelse enligt vilken justitieministeriet innan det beslutar att överföra en person från Finland till en främmande stat eller att göra en framställning om detta, skall ge den berörda personen tillfälle att bli hörd. Denna skyldighet begränsas således till situationer där personen är frihetsberövad i Finland. Det är frå-

ga om situationer där justitieministeriet beslutar om sitt samtycke då en främmande stat i enlighet med 4 § 1 mom. har begärt att en person skall överföras från Finland till den främmande staten. Dessutom blir bestämmelsen tillämplig i situationer som avses i 5 § 2 mom. och där justitieministeriet gör en framställning om att en person skall överföras till en främmande stat. I andra fall än de som avses ovan befinner sig personen inte i Finland och det är då frågan om situationer som är omvända i förhållande till de ovan beskrivna situationerna, emedan personen överförs till Finland. Då är det ändamålsenligast att personen hörs enligt den främmande statens förfaranden.

I det föreslagna 2 mom. införs en bestämmelse enligt vilken den som överförs från Finland till en främmande stat skall ges tillfälle att anlita ett sådant biträde som avses i 15 kap. 2 § 1 mom. rättegångsbalken. Tillfälle att anlita biträde skall ges både vid hörande enligt 1 mom. och vid domstolbehandling enligt 10 §. Den som överförs skall således inte vara förpliktad att anlita biträde, men skall underrättas om sin möjlighet till det. Såsom biträde får anlitas en i 15 kap. 2 § 1 mom. rättegångsbalken avsedd advokat eller annan redbar person som har avlagt juris kandidatexamen och som annars är lämplig och skickad för uppdraget samt som inte är försatt i konkurs. Justitieministeriet skall förordna ett biträde på begäran av den som skall överföras och betalar av statens medel en skälig ersättning till biträdet mot räkning. Bestämmelsen utgör ett undantag från vad rättshjälpslagen (257/2002) föreskriver om rättshjälp och dess avgiftsfrihet. Specialbestämmelsen har ansetts vara motiverad emedan det på grund av sakens natur har ansetts vara nödvändigt att en person som överförs skall ha rätt att anlita ett privat biträde i större omfattning än rättshjälpslagen medger. Dessutom tillåter bestämmelsen ett flexiblare och snabbare förfarande än vad rättshjälpslagen tillåter.

En person som har överförts till eller som transporteras via Finland skall enligt det föreslagna 3 mom. hållas i förvar, om inte den främmande stat från vilken personen har överförts begär att han eller hon skall friges. Bestämmelsen är nödvändig, emedan det ut-

tryckligen är fråga om överförande av personer som har berövats sin frihet. En liknande bestämmelse finns också i artikel 9.5 i Europeiska unionens konvention om ömsesidig rättslig hjälp och i artikel 11.3 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp. För att konventionens förpliktelser skall uppfyllas skall personen omedelbart tas i förvar när han eller hon anländer till Finland.

I 3 mom. anges att angående hållandet i förvar skall i tillämpliga delar iaktas vad som bestäms i lagen om rannsakningsfängelse (615/1974). Dessutom skall vad som med den främmande staten överenskommit om hållandet i förvar iaktas. Bland de viktigaste förpliktelserna är att personen skall återföras till den främmande staten vid överenskommen tidpunkt.

I det föreslagna 4 mom. anges att angående immunitet gäller i tillämpliga delar vad som bestäms i lagen om immunitet i vissa fall för personer som deltar i rättegång och förundersökning. Så som ovan har konstaterats är bestämmelsens viktigaste innebörd den att en person skall skyddas mot sådana åtal eller frihetsberövande åtgärder som grundar sig på en gärning som har begåtts före personens avresa från den stat från vilken han eller hon har överförts till Finland och som inte utgör grund för framställningen om rättshjälp. I immunitetslagen bestäms också om förbud i vissa fall att utan personens samtycke höra honom eller henne i något annat mål eller ärende än det som nämns i kallelsen, samt om förbud att överföra eller utlämna personen till en tredje stat.

10 §. *Ändringssökande.* I paragrafen bestäms om sökande av ändring i justitieministeriets beslut. I 21 § grundlagen anges det att var och en har rätt att få ett beslut som gäller hans eller hennes rättigheter och skyldigheter behandlat vid domstol eller något annat oavhängigt rättskipningsorgan. Ett beslut om tillfälligt överförande av en frihetsberövad person kan anses vara av den arten att den som åtgärden avser skall ha rätt att överklaga beslutet.

Den besvärsmått som föreskrivs i paragrafen gäller enligt 1 mom. endast ett sådant beslut om att lämna eller begära rättshjälp enligt denna lag som justitieministeriet har fattat med stöd av 4 § 1 mom. eller 5 § 2 mom. Det

är således fråga om situationer där personen är frihetsberövad i Finland. I det förstnämnda fallet skall en person överföras från Finland till en främmande stat på den främmande statens begäran. I det andra fallet är det fråga om justitieministeriets begäran om att få överföra en person som finns i Finland till en främmande stat.

Övriga beslut som justitieministeriet fattar med stöd av lagen skall inte få överklagas på det sätt som avses i paragrafen, utan ändring i dem söks i samma ordning som i förvaltningsmyndigheters beslut. Enligt propositionen är det inte skäl att ta in någon uttrycklig bestämmelse om detta. Det är fråga om situationer i vilka en person inte är frihetsberövad i Finland. De situationer där överklagandet skulle ske i Finland är mycket marginella. Personen kan i dessa fall anlita rättsskyddsmedlen i den stat som det i det enskilda fallet skulle vara fråga om.

Justitieministeriets beslut överklagas hos tingsrätten på den ort där personen hålls i förvar. Med tanke på 98 och 99 § grundlagen, som gäller domstolväsendets grundläggande struktur, är det fråga om ett exceptionellt arrangemang. Förslaget är dock i detta fall motiverat, då de viktigaste frågor som skall undersökas i besvären hänför sig till sådana straffrättsliga och straffprocessrättsliga frågor i vilka tingsrätten är den sakkunnigaste domstolen. Tillfälligt överförande gäller inte bara fängelsefångar, utan också rannsakningsfångar. Tingsrätten kan också bäst avgöra frågan om huruvida ett tillfälligt överförande skulle kunna förlänga tiden för en persons frihetsberövande. Också prövningen gällande grunder för förvägrande enligt lagen om straffrättslig rättshjälp är huvudsakligen straffrättslig och lämpar sig därför naturligt för tingsrätten.

Det föreslås att besvär skall anföras hos tingsrätten inom sju dagar från det att personen i fråga fick del av beslutet. Denna frist anses vara tillräcklig för anförande av besvär, emedan personen i fråga har haft tid att sätta sig in i saken redan när den har behandlats vid justitieministeriet. Justitieministeriet har också hört personen i fråga vid behandlingen. Dessutom har personen också i de ärenden som avses i denna lag, på samma sätt som ovan anförts, rätt till ett biträde redan medan

saken behandlas vid justitieministeriet. Den föreslagna fristen har ansetts vara nödvändig, då den gör det möjligt att behandla saken relativt snabbt. I vissa situationer skulle verkställigheten av rättshjälpen och utredningen av brottet kunna försvåras avsevärt, om det inte ses till att behandlingen sker snabbt. Det kan också anses vara till fördel för den som skall överföras att saken avgörs snabbt. I det föreslagna förfarandet beaktas emellertid också rättsskyddet för dem som skall överföras. Avsikten är att förslaget också skall omfatta överförande av rannsakningsfångar. Med tanke på eventuellt överförande av rannsakningsfångar är det motiverat med tidsgränser som möjliggör snabb behandling, så att deras frihetsförlust inte förlängs på grund av överförandet. För rannsakningsfångars vidkommande skall förfarandet ordnas så att de, om de så önskar, har möjlighet att i enlighet med 21 § 3 mom. tvångsmedelslagen bli hörda vid behandlingen av häkningsärendet med två veckors mellanrum.

Enligt 2 mom. skall besvären dessutom behandlas i brådskande ordning. Detta försämrar inte den berörda personens rättsliga ställning. I den föreslagna paragrafen införs för klarhetens skull en bestämmelse enligt vilken justitieministeriet skall höras i saken.

Det föreslås att vid behandlingen av saken skall i övrigt i tillämpliga delar iakttas vad som i tvångsmedelslagen föreskrivs om handläggning av häkningsärenden. Detta är motiverat emedan ett ärende som gäller tillfälligt överförande av en person har mera karaktären av ett tvångsmedelsärende än av ett brottmål. För den person som saken gäller har de ärenden som avses här ungefär lika stor betydelse som behandlingen av ett häkningsyrkande. Det skulle inte vara fråga om någon betydande försämring av en persons rättsskydd, emedan ett tillfälligt överförande är avsett att vara en kortvarig åtgärd. Personen skulle i alla händelser vara berövad sin frihet. En person skulle inte berövas sin frihet på grundval av en framställning om tillfälligt överförande, utan det är någon annan orsak som utgör grunden för frihetsberövandet, t.ex. en dom i brottmål eller häktning på grund av misstanke om brott. Så som ovan anförts är huvudregeln vid tillfälligt överfö-

rande att frihetsberövandet inte förlängs på grund av överförandet.

Vid förfarandet är domstolens uppgift närmast att bedöma grunderna för förvägrande. Domstolen kan kontrollera att det inte finns något tvingande skäl, t.ex. att personen är allvarligt sjuk, som utgör hinder för överförandet. Domstolen kan också bedöma om personens närvaro är nödvändig i ett brottmål som är anhängigt i Finland, eller om en överföring skulle kunna förlänga frihetsberövandet. Dessutom kontrollerar domstolen att rättshjälpen inte strider mot de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna eller mot grundprinciperna för Finlands rättsordning. Domstolen kan vid behov beakta de av prövning beroende grunderna för förvägrande enligt 13 § lagen om straffrättslig rättshjälp. Dock skall t.ex. en sådan situation som avses i nämnda paragrafs 1 mom. 5 punkt, som gäller en dom som i en främmande stat har meddelats i samma sak (ne bis in idem), i regel beaktas endast om domstolen känner till den eller om personen i fråga företer utredning i saken.

Av bestämmelserna i 1 kap. tvångsmedelslagen skall närmast 9, 15 och 16 § iakttas i tillämpliga delar. Enligt 9 § 2 mom. i nämnda kapitel är tingsrätten vid behandlingen av ärendet beslutför när den består av ordföranden ensam. I kapitlets 15 § bestäms det om närvaro vid handläggning av ärendet. En tjänsteman som justitieministeriet har förordnat skall vara närvarande när ärendet behandlas. Den som skall överföras skall hämtas till domstolen och skall höras där med anledning av saken. Han eller hon skall dessutom ges tillfälle att anlita biträde när saken behandlas. I kapitlets 16 § bestäms det om den utredning som skall läggas fram i ärendet. I ett ärende som gäller överförande av en person bör man begränsa sig till en relativt skäligen utredning angående det brott om vilket personen avses bli hörd i den främmande staten.

Så som ovan anförts är det dock inte fråga om att utreda förutsättningarna för frihetsberövandet, utan om en bedömning av grunderna för förvägrande enligt denna lag och lagen om straffrättslig rättshjälp. Den grundläggande förutsättningen för hela det tillfälliga överförandet är att den berörda personen har

berövats sin frihet på grund av något annat skäl än på grund av det tillfälliga överförandet. Av de bestämmelser i 1 kap. tvångsmedelslagen som gäller häktning skall därför 8 §, 9 § 1 mom., 10 §, 12–14 §, 17 §, 18 a–26 a § inte gälla det förfarande som avses här. I 18 §, som gäller domstolens beslut, är det givetvis fråga om grunden för överförandet. Det är också klart att om domstolen beslutar att en person inte skall överföras, skall den berörda givetvis inte frigges på grund av beslutet.

Den som skall överföras skall enligt lagförslaget ha fullföljdsrätt också till de högsta rättsinstanserna, och bestämmelserna i 2 mom. skall också tillämpas på dem.

Även om tvångsmedelslagens bestämmelser iakttas på ovan angivet sätt vid behandlingen av ärendet, skall den som skall överföras dock enligt 3 mom. få överklaga tingsrättens beslut på det sätt som bestäms om sökande av ändring i en tingsrätts avgöranden. Tingsrättens beslut kan dock verkställas trots besvär, om inte den tingsrätt eller fullföljdsdomstol som behandlar saken bestämmer annorlunda. Det föreslagna förfarandet innebär att tingsrättens beslut med anledning av besvaren kan vara verkställbart omedelbart. Förfarandet skulle i stort sett motsvara det som iakttas vid behandlingen av ett häktningsärende enligt tvångsmedelslagen, dock så att ändring enligt den föreslagna paragrafen söks genom besvär och inte genom att anföra klagan.

11 §. *I kraftträdande.* Paragrafen skall innehålla en bestämmelse om ikraftträdandet. Avsikten är att lagen skall träda i kraft genast när den har antagits och blivit stadfäst.

Dubbel straffbarhet

I propositionen har det inte föreslagits något allmänt krav på dubbel straffbarhet för att det skall vara möjligt att lämna rättshjälp som gäller tillfälligt överförande. Således är det inte möjligt att återropa avsaknaden av dubbel straffbarhet t.ex. i situationer där en främmande stat begär att en person skall överföras från Finland till den främmande staten. En sådan bestämmelse har inte ansetts

vara behövlig, emedan det föreslås att en person aldrig utan sitt eget samtycke skall få överföras annanstans än till en stat som hör till Europeiska unionen. Samtycke skall också krävas när det gäller en finsk medborgare. När det gäller överförande till stater som hör till Europeiska unionen kan den berörda personens rättsskydd säkerställas tillräckligt genom de grunder för förvägrande som föreslås i denna proposition och de allmänna grunderna för förvägrande enligt lagen om straffrättslig rättshjälp. Rättshjälp kan enligt 12 § i nämnda lag förvägras, om lämnandet av rättshjälp strider mot principerna om de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna eller mot grundprinciperna för Finlands rättsordning. I situationer där det inte finns någon gällande internationell överenskommelse som skulle förplikta de finska myndigheterna att lämna rättshjälp, är det helt beroende av prövning om rättshjälp lämnas. Ett krav på dubbel straffbarhet skulle förutsätta att det görs en reservation till Europeiska konventionen om rättslig hjälp.

Den föreslagna lagen om tillfälligt överförande av frihetsberövade personer i bevisställe i brottmål innehåller inte heller sådana tvångsmedel enligt 15 § tvångsmedelslagen att bestämmelserna i 15 § 1 och 2 mom., som gäller dubbel straffbarhet som förutsättning för användning av tvångsmedel och förbud mot användning av vissa tvångsmedel, skulle bli tillämpliga. Vid tillfälligt överförande av en person är det inte heller fråga om en kallelse enligt 15 § 3 mom., dvs. en kallelse där en person uppmanas att infinna sig för att höras inför en utländsk myndighet. Tillfälligt överförande av frihetsberövade personer är begreppsmässigt i detta avseende ett självständigt förfarande.

2.4. Skjutvapenlagen

17 §. *Undantag från tillämpningsområdet.* Det föreslås att det i en ny 12 punkt skall föreskrivas att lagen inte gäller överföring till eller från Finland samt innehav av skjutvapen, vapendelar, patroner och särskilt farliga

projektiter som hör till en sådan tjänsteman i en annan av Europeiska unionens medlemsstater som är verksam på finskt territorium med stöd av 3 § lagen om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i konventionen om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål mellan Europeiska unionens medlemsstater och tillämpning av konventionen. Med stöd av nämnda 3 § skall en tjänsteman i en annan av Europeiska unionens medlemsstater, under de förutsättningar som anges i den nämnda paragrafen, ges rätt att för utredning av brott genomföra täckoperationer och bevisprovokationer genom köp. Dessutom föreslås det att ett skrivfel i den finska texten i 11 punkten rättas genom att ett kommatecken sätts ut i texten.

2.5. Kommunikationsmarknadslagen

95 §. *Teleföretags skyldighet att utrusta sina system för teleavlyssning och teleövervakning.* Meningen är att i paragrafen inskriva en hänvisning till konventionen, vilket innebär att teleföretagens utrustningsskyldighet också skall gälla möjligheterna att utföra teleavlyssning och teleövervakning enligt konventionen. På det sätt som beskrivits i detaljmotiveringen till artiklarna 18 och 19 kommer dessa skyldigheter att vara mer omfattande än skyldigheterna enligt tvångsmedelslagen eftersom konventionen i vissa fall förutsätter att teleföretag skall utrustas också så att teleavlyssning enligt andra medlemsstaters lagstiftning blir möjlig. Detta förutsätts t.ex. i artikel 18 i en situation där Finland endast lämnar tekniskt bistånd för avlyssning av någon i en annan medlemsstat. Artikel 19 förutsätter också sådan utrustning i fråga om de jordstationer i Finland som gör det möjligt att avlyssna samtal som förmedlas per satellit.

3. Ikraftträdande

Konventionen träder enligt artikel 27 i kraft 90 dagar efter det att åtta medlemsstater har

underrättat generalsekreteraren för Europeiska unionens råd om att de förfaranden som föreskrivits för antagande av konventionen har slutförts. Då träder konventionen i kraft i de åtta staterna i fråga. Hittills har Danmark, Portugal och Spanien lämnat en underrättelse om att konventionen antagits.

Om en medlemsstat lämnar sin underrättelse efter att den åttonde underrättelsen om antagande har mottagits, träder konventionen för ifrågavarande stats del i kraft 90 dagar efter den underrättelsen. Då träder konventionen i kraft mellan denna medlemsstat och de medlemsstater för vilka konventionen redan har trätt i kraft.

Bestämmelser om ikraftträdandet av lagen om sättande i kraft av konventionen skall utfärdas genom förordning av republikens president. Lagen avses träda i kraft samtidigt som konventionen träder i kraft för Finlands del.

Vid behov utfärdas en förordning om temporär tillämpning av konventionen mellan sådana medlemsstater som har lämnat en förklaring enligt artikel 27.5 i konventionen, som anger att konventionen skall gälla i förbindelser mellan de medlemsstater som har lämnat samma förklaring. Sådana förklaringar skall börja gälla nittio dagar efter det att de har deponerats. Förklaringen kan lämnas innan konventionen har trätt i kraft internationellt. Om konventionen redan har trätt i kraft när Finland har lämnat in sitt godkännandeinstrument, behöver ingen förklaring lämnas och ingen förordning om temporär tillämpning utfärdas.

Återtagandet av den reservation som har gjorts beträffande artikel 11 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp skall meddelas till depositarien, dvs. Europarådets generalsekreterare. Det föreslås att återtagandet skall träda i kraft samtidigt som det meddelas till depositarien. På grund av att reservationen återtas ändras förordningen angående bringande i kraft och tillämpning av Europeiska konventionen om inbördes rättslig hjälp i brottmål och ikraftträdandet av lagen angående godkännande av konventionens vissa bestämmelser samt om finsk och utländsk myndighets inbördes rättshjälp i brottmål i vissa fall.

Den föreslagna lagen om ändring av lagen

om internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden föreslås träda i kraft så snart den har antagits och blivit stadfäst.

Den föreslagna lagen om tillfälligt överförande av frihetsberövade personer i bevissyfte i brottmål föreslås träda i kraft så snart den har antagits och blivit stadfäst.

Den föreslagna lagen om ändring av skjutvapenlagen föreslås träda i kraft vid en tidpunkt som bestäms genom förordning, samtidigt som konventionen. Förslaget om ändring av kommunikationsmarknadslagen föreslås träda i kraft genast då lagen har antagits och blivit stadfäst.

4. Behovet av riksdagens samtycke

Enligt 94 § 1 mom. grundlagen godkänner riksdagen bl.a. fördrag och andra internationella förpliktelser som innehåller sådana bestämmelser som hör till området för lagstiftningen. Enligt grundlagsutskottets tolkningspraxis omfattar riksdagens godkännandebehörighet alla bestämmelser i anknytning till en internationell förpliktelse som i materiellt hänseende omfattas av lagen, oberoende av om bestämmelserna strider mot eller överensstämmer med någon bestämmelse som har utfärdats i Finland genom lag.

I enlighet med vad som ovan har nämnts innehåller konventionen flera bestämmelser som hör till området för lagstiftningen. Konventionens bestämmelser om sambandet med andra konventioner om ömsesidig rättslig hjälp (artikel 1), bestämmelser som berör Schengenregelverket (artikel 2), förfaranden i samband med vilka rättslig hjälp också skall ges (artikel 3), formaliteter och förfaranden för verkställandet av framställningar om ömsesidig rättslig hjälp (artikel 4), översändande och delgivning av rättegångshandlingar (artikel 5), översändande av framställningar om ömsesidig rättslig hjälp (artikel 6), informationsutbyte på eget initiativ (artikel 7), återställande av föremål (artikel 8), tillfälligt överförande av frihetsberövade personer i utredningssyfte (artikel 9), förhör genom vi-

deokonferens (artikel 10), förhör genom telefonkonferens (artikel 11), kontrollerade leveranser (artikel 12), gemensamma utredningsgrupper (artikel 13), hemliga utredningar (artikel 14), tjänstemäns straffrättsliga ansvar (artikel 15), tjänstemäns civilrättsliga ansvar (artikel 16), avlyssning av teledokument (artikel 17-22), skydd av personuppgifter (artikel 23) och territoriell tillämpning (artikel 26) hör till området för lagstiftningen.

I sin tolkningspraxis har grundlagsutskottet ansett det vara på sin plats att riksdagen genom ett särskilt beslut ger sitt samtycke till förklaringar och deklARATIONER om fördragsbestämmelser som omfattas av riksdagens behörighet. Riksdagens samtycke behövs således också för en underrättelse som lämnas med stöd av artikel 9.6 i konventionen.

I propositionen begärs också riksdagens samtycke till att det meddelas en förklaring enligt artikel 27.5 i konventionen, som gäller temporär tillämpning av konventionen. Det anses nödvändigt att samtycke begärs, emedan samtycket påverkar den tidpunkt från vilken konventionen skall tillämpas i Finland.

När godkännandeinstrumentet deponeras kommer Finland samtidigt att meddela de förklaringar enligt artikel 24 i konventionen i vilka Finland för det första anger att justitieministeriet är central myndighet för tillämpningen av artikel 6 inklusive artikel 6.8. För det andra anger Finland att polis- och tullmyndigheterna och gränsbevakningsväsendets tjänstemän är behöriga polis- och tullmyndigheter enligt artikel 6.5 när de med stöd av förundersökningslagen är förundersökningsmyndighet i brottmål. För det tredje anger Finland att behöriga myndigheter enligt artiklarna 18, 19 och 20 är polismyndigheterna och, inom gränserna för sin egen behörighet när de med stöd av förundersökningslagen är förundersökningsmyndighet i brottmål, tullmyndigheterna. För polismyndigheternas vidkommande mottas och görs framställningar enligt artiklarna 18, 19 och 20 i konventionen genom centralkriminalpolisens förmedling. Centralkriminalpolisen är också kontaktpunkt enligt artikel 20.4 d.

Emedan det i dessa förklaringar endast är fråga om att utse de behöriga myndigheter som bestäms enligt finsk nationell lagstift-

ning, har det i propositionen ansetts att riksdagens samtycke inte krävs för dem.

Grundlagsutskottet har i ett utlåtande (GrUU 61/ 2001 rd) konstaterat att Finland genom en reservation, en förklaring etc. till en fördragsbestämmelse kan påverka innebörden och omfattningen av sina internationella förpliktelser. Om en reservation påverkar innebörden eller omfattningen av en fördragsbestämmelse som hör till området för lagstiftningen eller som av någon annan anledning kräver riksdagens godkännande, krävs enligt utskottet riksdagens godkännande för reservationen, förklaringen etc. Likaså måste riksdagens godkännande inhämtas för att återta en reservation eller en liknande förklaring, när den har godkänts av riksdagen eller när den enligt den rådande tolkningen av grundlagen borde ha godkänts av riksdagen.

Bestämmelserna i artikel 11 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp, som gäller temporärt överförande av en person, hör till området för lagstiftningen och förutsätter därför riksdagens samtycke. I enlighet med detta bör det anses att riksdagens samtycke till att återta reservationen till nämnda artikel måste inhämtas.

5. Lagstiftningsordning

Följande konventionsbestämmelser är av betydelse med tanke på lagstiftningsordningen: artikel 9 om tillfälligt överförande av frihetsberövade personer i utredningssyfte, artikel 10 om förhör genom videokonferens, artikel 11 om förhör med vittnen och sakkunniga genom telefonkonferens, artikel 14 om hemliga utredningar och artikel 20 om avlyssning av teledokument på en annan medlemsstats territorium utan tekniskt bistånd från en annan medlemsstat. Av dessa ansluter sig artiklarna 10, 11, 14 och 20 till Finlands suveränitet enligt 1 § grundlagen och artikel 9 till rörelsefriheten enligt 9 § grundlagen.

Av de bestämmelser som ansluter sig till Finlands suveränitet kan konventionens arti-

kel 14 om hemliga utredningar betraktas som den mest betydande. Artikel 14 tillåter en annan medlemsstats tjänsteman att på finskt territorium för utredning av brott genomföra täckoperationer och bevisprovokation genom köp enligt tvångsmedelslagen och polislagen. Enligt propositionen är avsikten att i 3 § lagen om sättande i kraft av konventionen ta in en särskild bestämmelse om behörighet för en tjänsteman i en annan av Europeiska unionens medlemsstater att genomföra täckoperationer och bevisprovokationer genom köp på finskt territorium. I sådan verksamhet är det fråga om rätten för en främmande stats myndighet att komma till Finland och här använda vissa befogenheter. Dessa befogenheter berör dessutom delvis grundläggande friheter som tryggas i grundlagen. Täckoperationer och bevisprovokationer genom köp kan inkräkta på skyddet för privatlivet, som tryggas i 10 § 1 mom. grundlagen, och de kan dessutom ha effekter med avseende på en rättvis rättegång enligt 21 § 2 mom. grundlagen. Täckoperationer kan dessutom eventuellt inkräkta också på hemfriden.

I tidigare praxis ansågs dylika självständiga befogenheter som givits utländska staters myndigheter, och som avser myndighetsutövning, i allmänhet strida mot Finlands suveränitet. Enligt 1 § 3 mom. i den nya grundlagen deltar Finland i internationellt samarbete i syfte att säkerställa fred och mänskliga rättigheter samt i syfte att utveckla samhället. Enligt förarbetena till grundlagen har denna bestämmelse betydelse för bedömningen av när en internationell förpliktelse kan anses stå i konflikt med grundlagens bestämmelser om suveränitet. Utgångspunkten enligt den nya tolkningen är att sådana internationella förpliktelser som är sedvanliga i modernt internationellt samarbete, och som endast i ringa utsträckning påverkar statens suveränitet, inte som sådana kan anses strida mot grundlagens bestämmelser om suveränitet. Man kan utgå från bedömningen att internationellt samarbete vid undersökning och utredning av brott är ägnat att medverka till utvecklingen av samhället i den bemärkelse som avses i 1 § 3 mom. grundlagen.

Vid en bedömning av artikel 14 i konventionen bör det beaktas att en annan medlemsstats myndighet kan agera på finsk territori-

um endast om Finland har godkänt en begäran om rättshjälp som avser detta eller om Finland själv har begärt sådan rättshjälp. Enligt konventionen och lagen om straffrättslig rättshjälp skall den finska myndigheten inte vara skyldig att tillmötesgå en annan medlemsstats begäran, utan myndigheten skall ha fri prövningsrätt beträffande sitt förvägrande. Begäran kan tillmötesgå endast om åtgärden skulle vara tillåten i Finland i en motsvarande situation. En myndighet från en annan av EU:s medlemsstater skall enligt propositionen endast ges sådana befogenheter på finskt territorium som motsvarar en finsk myndighets befogenheter. En annan medlemsstats myndighet kan således inte i Finland använda mera omfattande befogenheter som myndigheten eventuellt har enligt lagstiftningen i sin hemstat. En utländsk myndighets rätt att använda vapen skall vara mera begränsad än motsvarande finska myndighets, och den utländska myndigheten skall inte ha rätt att använda andra tvångsmedel än täckoperationer och bevisprovokationer genom köp. Dessutom skall den utländska myndighetens verksamhet vara underställd en finsk tjänstemans ledning och tillsyn, på samma sätt som en finsk tjänstemans verksamhet skulle vara i motsvarande situation. Enligt konventionen skall en tjänsteman från en annan medlemsstat ha motsvarande straff- och civilrättsliga ansvar och rättigheter som finska tjänstemän. Rätten att på finskt territorium genomföra täckoperationer och bevisprovokationer genom köp skall endast gälla tjänstemän från Europeiska unionens medlemsstater, vilket innebär att ifrågavarande tjänstemän skulle komma från stater vilkas rättskultur är snarlik Finlands. Undersökningsmetoder av samma slag som täckoperationer och bevisprovokationer genom köp används i nästan alla av Europeiska unionens medlemsstater och användningen kan anses vara sedvanlig. Emedan det skall vara helt beroende av prövning om en begäran om sådan rättshjälp godkänns, är det möjligt att sådan verksamhet på finskt territorium kan avbrytas på Finlands begäran.

Med beaktande av vad som ovan anförts kan det anses att de befogenheter som ges en tjänsteman från en annan medlemsstat endast i ringa utsträckning påverkar Finlands suveränitet. I propositionen anses det att konven-

tionens artikel 14 om hemliga utredningar och 3 § lagen om sättande i kraft av konventionen inte förutsätter behandling i inskränkt grundlagsordning.

I artikel 10 i konventionen ges en annan medlemsstats myndighet rätt att i bevisnings-syfte genom videokonferens höra ett vittne eller någon annan person som finns i Finland. Också en svarande eller en person som är misstänkt för brott skall kunna förhöras på det sätt som bestäms i artikeln. Också artikel 10 kan anses ge en tjänsteman från en annan medlemsstat befogenheter som har verkningar för en person som befinner sig på finskt territorium. Dessa befogenheter kan dock anses vara så begränsade att de inte överskrider den gräns som 1 § 3 mom. grundlagen ställer. Befogenheterna begränsas särskilt av att en finsk myndighet följer med förhöret, och han eller hon har enligt konventionen skyldighet att se till att de grundläggande principerna i finsk lagstiftning inte kränks och att ingripa i förhöret om kränkningar upptäcks. Motsvarande kan anföras också i fråga om artikel 11, som gäller förhör genom telefonkonferens.

Också artikel 20 i konventionen kan anses begränsat tillåta en annan stats myndighets behörighet på finskt territorium. Med stöd av nämnda artikel tillåts en annan medlemsstat att tekniskt genomföra teleavlyssning eller teleövervakning på finskt territorium. Beslutanderätten i fråga om teleavlyssning eller teleövervakning förbehålls dock de finska myndigheterna. Enligt artikeln skall den andra medlemsstatens myndighet, om den blir medveten om att den som avlyssningen avser befinner sig på finskt territorium, omedelbart informera om detta eller underrätta om avlyssnandet på förhand ifall den redan innan avlyssningen inleds vet att den som avlyssningen avser befinner sig på finskt territorium. I båda fallen bestämmer finska myndigheter enligt nationell lag om de tillåter eller förbjuder teleavlyssningen eller teleövervakningen på finskt territorium. Därefter skall teleavlyssningen på finskt territorium avslutas, om den har förbjudits av en finsk myndighet. Den andra statens myndighet behöver således inte, i motsats till vad som är fallet enligt nuvarande praxis, avsluta avlyssningen om den som avlyssningen avser kommer in

på finskt territorium. En annan medlemsstats myndigheter har således under en kort tid rätt att självständigt genomföra teleavlyssning på finskt territorium. De finska myndigheterna har dock beslutanderätt i fråga om avlyssningen och de kan också begränsa användningen av allt det som har avlyssnats innan avlyssningen tilläts eller förbjöds. Emedan befogenheterna är begränsade på detta sätt kan de inte anses överskrida den gräns som 1 § 3 mom. grundlagen ställer.

Också artikel 9 i konventionen, som gäller tillfälligt överförande av en person, är en bestämmelse som har betydelse med tanke på behandlingsordningen. Enligt 9 § 3 mom. grundlagen får finska medborgare inte mot sin vilja utlämnas eller föras till ett annat land. Enligt propositionen skall det dock alltid krävas samtycke av en finsk medborgare för att denne skall kunna överföras. Konventionsbestämmelsen strider således inte mot 9 § grundlagen. Det ovan anförda gäller också återtagandet av reservationen till artikel 11 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp.

Den föreliggande konventionen och artikel 11 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp innehåller inte bestämmelser som skulle gälla grundlagen på det sätt som anges i dess 94 § 2 mom., och det lagförslag som ingår i propositionen gäller inte grundlagen på det sätt som anges i dess 95 § 2 mom. Konventionen och återtagandet av reservationen till artikel 11 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp kan således godkännas med enkel majoritet och de föreslagna lagändringarna samt förslaget

till lag om sättande i kraft av konventionen kan godkännas i vanlig lagstiftningsordning. Med beaktande av att konventionen dock är förbunden med flera grundlagsfrågor är det önskvärt att ett utlåtande av grundlagsutskottet inbegärs.

Med stöd av det ovan anförda och i enlighet med 94 § grundlagen föreslås

att Riksdagen godkänner den i Bryssel den 29 maj 2000 ingångna konventionen om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål mellan Europeiska unionens medlemsstater,

att Riksdagen ger sitt samtycke till att Finland meddelar en förklaring enligt artikel 9.6, enligt vilken det för att en överenskommelse som avses i artikel 9.1 skall kunna ingås krävs samtycke enligt artikel 9.3, om den som skall överföras är finsk medborgare,

att Riksdagen ger sitt samtycke till att Finland vid behov meddelar en förklaring enligt artikel 27.5, enligt vilken konventionen innan den träder i kraft internationellt skall gälla Finlands förbindelser med de medlemsstater som har lämnat en likadan förklaring,

att Riksdagen godkänner att reservationen till artikel 11 i den i Strasbourg den 20 april 1959 ingångna europeiska konventionen om inbördes rättshjälp i brottmål (FördrS 30/1981) återtas.

Samtidigt föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag**om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i konventionen om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål mellan Europeiska unionens medlemsstater och tillämpning av konventionen**

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Ikraftsättande av konventionen

Bestämmelserna i den i Bryssel den 29 maj 2000 ingångna konventionen om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål mellan Europeiska unionens medlemsstater gäller som lag på det sätt som Finland har förbundit sig till dem.

2 §

Delgivning per post

Den behöriga finska myndigheten skall delge personer som vistas på en annan av Europeiska unionens medlemsstaters territorium eller på isländskt eller norskt territorium rättegångshandlingar per post så som bestäms i artikel 5 i konventionen och med iakttagande i tillämpliga delar av 11 kap. rättegångsbalken.

På ett förfarande enligt artikel 5 i konventionen tillämpas 17 kap. 26 a och 51 § rättegångsbalken, 15 § 3 mom. och 28 § lagen om internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden (4/1994) och lagen om immunitet i vissa fall för personer som deltar i rättegång och förundersökning (11/1994).

3 §

Rätt för en tjänsteman i en annan medlemsstat att genomföra täckoperationer och bevisprovokationer genom köp i Finland

Med stöd av en framställning om rättslig hjälp som en behörig myndighet i Finland har godkänt enligt lagen om internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden kan en behörig tjänsteman i en annan av Europeiska unionens medlemsstater för utredning av brott ges rätt att genomföra täckoperationer och bevisprovokationer genom köp på finskt territorium i enlighet med 6 kap. 7 § tvångsmedelslagen (450/1987) och 28 §, 31 a § 1 mom., 31 b § 1 mom. och 32 a § polislagen (493/1995). En tjänsteman i en annan av Europeiska unionens medlemsstater kan ges motsvarande rätt också på grundval av en framställning om rättslig hjälp som en behörig myndighet i Finland har gjort hos medlemsstaten i fråga.

En sådan tjänsteman från en annan av Europeiska unionens medlemsstater som i enlighet med 1 mom. är verksam på finskt territorium kan ges rätt att bära vapen, om detta är nödvändigt på grund av verksamhetens karaktär. Vapnet får endast användas i sådana nödvärnssituationer som avses i 4 kap.

4 § strafflagen (39/1889). Beslut om rätten att bära vapen fattas av en polisman som hör till befälet.

4 §

Verkställande av framställningar om tekniskt genomförande av teleavlyssning eller teleövervakning när den som skall avlyssnas inte är i Finland

Beslut om verkställandet av sådana framställningar om tekniskt genomförande av teleavlyssning eller teleövervakning som avses i artikel 18.2 a eller c i konventionen fattas av en anhållningsberättigad tjänsteman.

Den anhållningsberättigade tjänstemannen skall ge sitt samtycke till att framställningen verkställs när den ansökande medlemsstaten har lämnat de uppgifter som avses i artikel 18.3 i konventionen och när en tredje medlemsstat i vilken den som teleavlyssningen eller teleövervakningen avser eventuellt befinner sig har informerats enligt artikel 20.2 a.

Vid förfarandet iakttas 5 a kap. 8 §, 9 §, 11 § 1 mom. samt 14 § och 15 § tvångsmedelslagen i tillämpliga delar.

5 §

I beslut om teleavlyssning ingående villkor gällande avlyssningsförbud

När en domstol i enlighet med 5 a kap. 5 § tvångsmedelslagen fattar beslut om att bevilja tillstånd till teleavlyssning med anledning av en sådan framställning som avses i artikel 18.2 b eller artikel 20 i konventio-

nen, skall domstolen ställa som villkor att den ansökande medlemsstatens myndighet iakttar bestämmelserna i 5 a kap. 10 § 1 mom. tvångsmedelslagen.

6 §

Underrättelse om att en annan medlemsstat utför teleavlyssning eller teleövervakning i Finland

Centralkriminalpolisen tar emot och lämnar de underrättelser som avses i artikel 20 i konventionen. Efter att ha tagit emot en underrättelse skall centralkriminalpolisen utan dröjsmål föra saken till domstol för avgörande.

7 §

Bemyndigande att utfärda förordning

Närmare bestämmelser om verkställigheten av denna lag kan utfärdas genom förordning av statsrådet.

8 §

Ikraftträdande

Om ikraftträdandet av denna lag bestäms genom förordning av republikens president.

Genom förordning av republikens president kan föreskrivas att lagen innan konventionen träder i kraft internationellt skall tillämpas mellan Finland och en medlemsstat som har lämnat en sådan förklaring som avses i artikel 27.5 i konventionen.

2.

Lag**om ändring av lagen om internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 5 januari 1994 om internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden (4/1994) 2 §, 9 § 1 mom., 11 §, 17 § 1 mom. och 23 § 1 mom., av dessa 23 § 1 mom. sådant det lyder i lag 406/1995, samt
fogas till lagen en ny 25 b § som följer:

2 §

Begränsningar i tillämpningsområdet

Denna lag tillämpas inte på
1) utlämning för brott, eller
2) internationellt samarbete vid verkställighet av straff, överföring av personer som dömts till frihetsstraff och av övervakningen av personer som dömts till villkorligt straff eller frigivits villkorligt samt överföring av verkställighet av bötesstraff, förverkandepåföljder eller andra utdömda påföljder.

9 §

Verkställighet av begäran

Begäran om rättshjälp skall uppfyllas med iakttagande av förfarandet enligt finsk lag, om inte något annat anges nedan. Den behöriga myndigheten kan bestämma att ett främmande språk skall användas när begäran uppfylls, om den anser att det är motiverat. Begäran om rättshjälp skall uppfyllas utan dröjsmål och om möjligt verkställas med iakttagande av de tidsgränser som anges i el-
ler som annars framgår av den.

11 §

Iakttagande av ett i begäran nämnt särskilt förfarande

Begäran om rättshjälp skall verkställas med iakttagande av i begäran nämnda särskilda förfaranderegler eller förfaranden, om detta inte kan anses strida mot de grundläggande rättsprinciperna i Finland och om något annat inte avtalas eller bestäms särskilt.

Om begäran inte kan uppfyllas med iakttagande av ett i begäran angivet särskilt förfarande, skall den utländska myndighet som har framställt begäran utan dröjsmål under-
rättas om detta, och myndigheten skall samtidigt informeras om de villkor på vilka begäran kunde uppfyllas och tillfrågas om begäran skall verkställas på dessa villkor.

3 kap.

Särskilda stadganden om lämnande av rättshjälp

17 §

Verkställande av delgivning

Delgivning av en handling verkställs med iakttagande av det förfarande som enligt

finsk lag skall iakttas vid delgivning av motsvarande handling eller med iakttagande av ett i begäran angivet särskilt förfarande, om inte detta kan anses strida mot de grundläggande rättsprinciperna i Finland. Över delgivningen av handlingen skall utfärdas ett intyg av vilket framgår när, var och hur delgivningen har skett, vem handlingen har delgivits och till vem den har lämnats.

23 §

Användning av tvångsmedel för inhämtande av bevis och för säkerställande av verkställigheten av en förverkandepåföljd

På grundval av en begäran om rättshjälp som har framställts av en utländsk myndighet kan för inhämtande av bevis husrannsakan och beslag verkställas, teleavlyssning, teleövervakning och teknisk observation utföras samt täckoperationer och bevisprovokationer genom köp genomföras och signalement

upptas, om detta ingår i begäran om rättshjälp eller är nödvändigt för att verkställa begäran.

25 b §

Ansvar för skador som orsakas av utländska tjänstemän

Om en utländsk tjänsteman som utför övervakning, förföljande eller förundersökning med stöd av en internationell överenskommelse eller någon annan internationell förpliktelse eller som utför nämnda eller andra uppgifter med stöd av en begäran om rättshjälp som en finsk myndighet har godkänt orsakar skada inom finskt territorium i sitt tjänsteuppdrag, jämställs tjänstemannen med en finsk tjänsteman när ersättningsskyldigheten fastställs.

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag**om tillfälligt överförande av frihetsberövade personer i bevissyfte i brottmål**

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Tillämpningsområde

I denna lag föreskrivs om tillfälligt överförande av frihetsberövade personer i bevissyfte i brottmål från Finland till en främmande stat eller från en främmande stat till Finland.

2 §

Förhållande till andra lagar och internationella förpliktelser

På tillfälligt överförande av frihetsberövade personer tillämpas utöver bestämmelserna i denna lag i tillämpliga delar vad som bestäms i lagen om internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden (4/1994).

Utän hinder av bestämmelserna i denna lag gäller beträffande tillfälligt överförande av frihetsberövade personer dessutom vad som särskilt avtalas eller bestäms om detta.

3 §

Behörig myndighet

Beslut om att lämna eller begära sådan rättshjälp som avses i denna lag fattas av ju-

stitieministeriet.

4 §

Tillfälligt överförande på framställning av en utländsk myndighet

En person som är berövad friheten i Finland kan på framställning av en myndighet i en främmande stat tillfälligt överföras till denna stat, om det är nödvändigt att den frihetsberövade är personligen närvarande där i ett brottmål i annan egenskap än som svarande vid rättegången.

Förutom på de grunder för förvägrande som anges i lagen om internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden kan överförande enligt 1 mom. förvägras, om

1) den frihetsberövade personens närvaro är nödvändig i ett brottmål som är anhängigt i Finland,

2) ett överförande kunde leda till att tiden för frihetsberövandet förlängs, ifall det inte finns synnerligen vägande skäl för överförandet, eller om

3) något annat tvingande skäl utgör hinder för överförandet.

En framställning från en myndighet i en främmande stat om att en person som är berövad friheten i denna stat tillfälligt skall

överförs till Finland kan verkställas, om det är nödvändigt att den frihetsberövade är personligen närvarande i Finland i ett brottmål i annan egenskap än som svarande vid rättegången.

5 §

Framställning av justitieministeriet om tillfälligt överförande

Justitieministeriet kan hos en myndighet i en främmande stat göra en framställning om att en person som är berövad friheten i denna stat tillfälligt skall överföras till Finland, om det är nödvändigt att den frihetsberövade är personligen närvarande i Finland i ett brottmål i annan egenskap än som svarande vid rättegången.

Justitieministeriet kan också hos en myndighet i en främmande stat göra en framställning om att en person som är berövad friheten i Finland skall överföras till denna stat, om det är nödvändigt att den frihetsberövade är personligen närvarande i den främmande staten i ett brottmål i annan egenskap än som svarande vid rättegången.

Framställning om att tillfälligt överföra en person som är berövad friheten i Finland till en främmande stat skall inte göras om ett överförande kunde förlänga tiden för frihetsberövandet, ifall det inte finns synnerligen vägande skäl för överförandet, och inte heller om något annat tvingande skäl utgör hinder för överförandet.

6 §

Transport

Justitieministeriet kan med beaktande av vad som bestäms i 12 och 13 § lagen om internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden tillåta att en person som skall överföras från en främmande stat till en annan främmande stat transporteras via Finland.

7 §

Samtycke

En finsk medborgare får inte överföras en-

ligt 4 eller 5 § eller transporteras via Finland enligt 6 § utan att han eller hon har gett sitt samtycke till förfarandet med tillfälligt överförande eller till transporten. Samtycket kan inte återkallas i de fall som avses i 4 § 3 mom., 5 § 1 mom. och 6 §.

Också för överföring av någon annan än en finsk medborgare till en annan stat än en medlemsstat i Europeiska unionen i sådana fall som avses i 4 § 1 mom. och 5 § 2 mom. krävs samtycke av den berörda personen.

Samtycke enligt denna paragraf skall ges skriftligen.

8 §

Villkor och förutsättningar

I en överenskommelse med en främmande stat om att tillfälligt överföra en person skall anges den tidpunkt när personen senast skall återföras.

När en framställning görs om att överföra en person från Finland och när samtycke ges till detta skall i tillämpliga delar iakttagas de villkor som anges i lagen om immunitet i vissa fall för personer som deltar i rättegång och förundersökning (11/1994) och i tillämpliga delar de villkor i 22 § lagen om internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden som gäller en persons rätt att vägra vittna och yttra sig.

Också andra nödvändiga villkor kan ställas i framställningen och när samtycke ges.

Den tid en person är berövad friheten på grund av det tillfälliga överförandet skall inräknas i tiden för frihetsberövande i Finland.

9 §

Vissa bestämmelser om förfarande

Innan justitieministeriet beslutar att överföra en person från Finland till en främmande stat eller att göra en framställning om detta, skall ministeriet ge den berörda personen tillfälle att bli hörd.

Den som överförs från Finland till en främmande stat skall ges tillfälle att anlita ett sådant biträde som avses i 15 kap. 2 § 1 mom. rättegångsbalken vid det hörande som avses i 1 mom. och vid den domstolsbehandling som avses i 10 §. Justitieministeriet

förordnar biträdet på begäran av den som skall överföras och betalar av statens medel en skälig ersättning till biträdet mot räkning.

En person som har överförts till eller som transporteras via Finland skall hållas i förvar, om inte den främmande stat från vilken personen har överförts begär att han eller hon skall frigges. Angående hållandet i förvar skall i tillämpliga delar iaktas vad som bestäms i lagen om rannsakningsfängelse (615/1974).

Angående immunitet gäller i tillämpliga delar vad som bestäms i lagen om immunitet i vissa fall för personer som deltar i rättegång och förundersökning.

10 §

Ändringssökande

En person som skall överföras från Finland till en främmande stat kan hos tingsrätten på den ort där han eller hon hålls i förvar överklaga ett beslut om att lämna eller begära

rättshjälp som justitieministeriet har fattat med stöd av 4 § 1 mom. eller 5 § 2 mom. Besvär skall anföras inom sju dagar från det att personen i fråga fick del av beslutet.

Besvären skall behandlas i brådskande ordning. Justitieministeriet skall höras i saken. Vid behandlingen av saken skall i övrigt i tillämpliga delar iaktas vad som i tvångsmedelslagen (450/1987) föreskrivs om handläggning av häktningsärenden.

Den som skall överföras får dock överklaga tingsrättens beslut på det sätt som bestäms om sökande av ändring i en tingsrätts avgöranden. Tingsrättens beslut kan verkställas trots besvär, om inte tingsrätten eller fullföljdsdomstolen bestämmer annorlunda.

11 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den

20 .

4.**Lag****om ändring av 17 § skjutvapenlagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i skjutvapenlagen av den 9 januari 1998 (1/1998) 17 § 11 punkten, sådan den lyder i lag 601/2001, och
fogas till 17 §, sådan den lyder delvis ändrad i nämnda lag 601/2001, en ny 12 punkt som följer:

17 §

Undantag från tillämpningsområdet

Denna lag gäller inte

11) överföring till eller från Finland, införsel, utförsel och innehav av skjutvapen, vapendelar, patroner och särskilt farliga projektiler som hör till en i artikel 40 eller 41 i konventionen om tillämpning av Schengenavtalet om gradvis avskaffande av kontroller vid de gemensamma gränserna, nedan Schengenkonventionen, avsedd behörig tjänsteman i en stat som tillämpar Schengenregelverket, då verksamheten baserar sig på sådan övervakning eller sådant förföljande

som avses i nämnda artiklar i Schengenkonventionen,

12) överföring till eller från Finland samt innehav av skjutvapen, vapendelar, patroner och särskilt farliga projektiler som hör till en sådan tjänsteman i en annan av Europeiska unionens medlemsstater som är verksam på finskt territorium med stöd av 3 § lagen om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i konventionen om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål mellan Europeiska unionens medlemsstater och tillämpning av konventionen (/).

Om ikraftträdandet av denna lag bestäms genom förordning av statsrådet.

5.

Lag**om ändring av 95 § kommunikationsmarknadslagen**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i kommunikationsmarknadslagen av den 23 maj 2003 (393/2003) 95 § som följer:

95 §

Teleföretags skyldighet att utrusta sitt system för teleavlyssning och teleövervakning

Teleföretag skall utrusta sina kommunikationsnät och kommunikationstjänster med sådana tekniska hjälpmedel och egenskaper att teleavlyssning och teleövervakning som

avses i tvångsmedelslagen (450/1987), polislagen (493/1995) och den i Bryssel den 29 maj 2000 ingångna konventionen om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål mellan Europeiska unionens medlemsstater är möjlig att genomföra.

_____ Denna lag träder i kraft den 20 .

Nådendal den 27 juni 2003

Republikens President

TARJA HALONEN

Justitieminister *Johannes Koskinen*

2.

Lag**om ändring av lagen om internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 5 januari 1994 om internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden (4/1994) 2 §, 9 § 1 mom., 11 §, 17 § 1 mom. och 23 § 1 mom., av dessa 23 § 1 mom. sådant det lyder i lag 406/1995, samt
fogas till lagen en ny 25 b § som följer:

Gällande lydelse

2 §

Begränsningar i tillämpningsområdet

Denna lag tillämpas inte på
1) utlämning för brott,
2) internationellt samarbete vid verkställighet av straff, överföring av personer som dömts till frihetsstraff och av övervakningen av personer som dömts till villkorligt straff eller frigivits villkorligt samt överföring av verkställighet av bötesstraff, förverkandepåföljder eller andra utdömda påföljder, *eller på*
3) tillfällig utlämning av en person som berövats friheten då han skall höras inför myndighet.

9 §

Verkställighet av begäran

Begäran om rättshjälp skall uppfyllas med iakttagande av förfarandet enligt finsk lag, om inte något annat stadgas nedan. Begäran om rättshjälp skall uppfyllas utan dröjsmål och om möjligt verkställas med iakttagande av de tidsgränser som anges i eller annars framgår av begäran.

Föreslagen lydelse

2 §

Begränsningar i tillämpningsområdet

Denna lag tillämpas inte på
1) utlämning för brott, eller
2) internationellt samarbete vid verkställighet av straff, överföring av personer som dömts till frihetsstraff och av övervakningen av personer som dömts till villkorligt straff eller frigivits villkorligt samt överföring av verkställighet av bötesstraff, förverkandepåföljder eller andra utdömda påföljder.

9 §

Verkställighet av begäran

Begäran om rättshjälp skall uppfyllas med iakttagande av förfarandet enligt finsk lag, om inte något annat anges nedan. *Den behöriga myndigheten kan bestämma att ett främmande språk skall användas när begäran uppfylls, om den anser att det är motiverat.* Begäran om rättshjälp skall uppfyllas utan dröjsmål och om möjligt verkställas med iakttagande av de tidsgränser som anges i eller som annars framgår av den.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

11 §

Iakttagande av ett i begäran nämnt särskilt förfarande

Begäran om rättshjälp kan verkställas med iakttagande av i begäran nämnda särskilda formföreskrifter eller förfaranden, om detta inte kan anses strida mot finsk lag.

Om begäran inte kan uppfyllas med iakttagande av det förfarande som nämns i den, skall den utländska myndighet som framställt begäran utan dröjsmål underrättas om detta och samtidigt tillställas en förfrågan om begäran trots det skall verkställas.

11 §

Iakttagande av ett i begäran nämnt särskilt förfarande

Begäran om rättshjälp *skall* verkställas med iakttagande av i begäran nämnda särskilda formföreskrifter eller förfaranden, om detta inte kan anses strida mot *de grundläggande rättsprinciperna i Finland och om något annat inte avtalas eller bestäms särskilt*.

Om begäran inte kan uppfyllas med iakttagande av *ett i begäran angivet särskilt förfarande*, skall den utländska myndighet som har framställt begäran utan dröjsmål underrättas om detta, *och myndigheten skall samtidigt informeras om de villkor på vilka begäran kunde uppfyllas och tillfrågas om begäran skall verkställas på dessa villkor*.

3 kap.

Särskilda stadganden om lämnande av rättshjälp

17 §

Verkställande av delgivning

Delgivning av en handling verkställs med iakttagande av det förfarande som enligt finsk lag skall iaktas vid delgivning av motsvarande handling eller med iakttagande av ett i begäran angivet särskilt förfarande, om detta inte kan anses strida mot finsk lag. Över delgivningen av handlingen skall utfärdas ett intyg av vilket framgår när, var och hur delgivningen har skett, vem handlingen har delgivits och till vem den har lämnats.

17 §

Verkställande av delgivning

Delgivning av en handling verkställs med iakttagande av det förfarande som enligt finsk lag skall iaktas vid delgivning av motsvarande handling eller med iakttagande av ett i begäran angivet särskilt förfarande, om inte detta kan anses strida mot *de grundläggande rättsprinciperna i Finland*. Över delgivningen av handlingen skall utfärdas ett intyg av vilket framgår när, var och hur delgivningen har skett, vem handlingen har delgivits och till vem den har lämnats.

23 §

Användning av tvångsmedel för inhämtande av bevis och för säkerställande av verkställigheten av en förverkandepåföljd

På grund av begäran om rättshjälp som framställts av en utländsk myndighet kan för inhämtande av bevis husrannsakan och be-

23 §

Användning av tvångsmedel för inhämtande av bevis och för säkerställande av verkställigheten av en förverkandepåföljd

På grundval av *en begäran* om rättshjälp som har framställts av en utländsk myndighet kan för inhämtande av bevis husrannsaka-

slag verkställas, teleavlyssning, teleövervakning och teknisk observation utförs samt signalement upptas, om detta ingår i begäran om rättshjälp eller är nödvändigt för att verkställa begäran.

kan och beslag verkställas, teleavlyssning, teleövervakning och teknisk observation utförs samt *täckoperationer och bevisprovokationer genom köp genomförs* och signalement upptas, om detta ingår i begäran om rättshjälp eller är nödvändigt för att verkställa begäran.

25 b §

Ansvar för skador som orsakas av utländska tjänstemän

Om en utländsk tjänsteman som utför övervakning, förföljande eller förundersökning med stöd av en internationell överenskommelse eller någon annan internationell förpliktelse eller som utför nämnda eller andra uppgifter med stöd av en begäran om rättshjälp som en finsk myndighet har godkänt orsakar skada inom finskt territorium i sitt tjänsteuppdrag, jämställs tjänstemannen med en finsk tjänsteman när ersättningskyldigheten fastställs.

Denna lag träder i kraft den 20.

4.

Lag**om ändring av 17 § skjutvapenlagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i skjutvapenlagen av den 9 januari 1998 (1/1998) 17 § 11 punkten, sådan den lyder i lag 601/2001, och
 fogas till 17 §, sådan den lyder delvis ändrad i nämnda lag 601/2001, en ny 12 punkt som följer:

Gällande lydelse

17 §

Undantag från tillämpningsområdet

Denna lag gäller inte

11) överföring till eller från Finland, införsel, utförsel och innehav av skjutvapen, vapendelar, patroner och särskilt farliga projektiler som hör till behöriga tjänstemän i stater som tillämpar Schengenregelverket och som avses i artiklarna 40 eller 41 i konventionen om tillämpning av Schengenavtalet om gradvis avskaffande av kontroller vid de gemensamma gränserna, nedan Schengenkonventionen, då verksamheten baserar sig på sådan övervakning eller sådant förföljande som avses i nämnda artiklar i Schengenkonventionen.

Föreslagen lydelse

17 §

Undantag från tillämpningsområdet

Denna lag gäller inte

11) överföring till eller från Finland, införsel, utförsel och innehav av skjutvapen, vapendelar, patroner och särskilt farliga projektiler som hör till *en i artikel 40 eller 41 i konventionen om tillämpning av Schengenavtalet om gradvis avskaffande av kontroller vid de gemensamma gränserna, nedan Schengenkonventionen, avsedd behörig tjänsteman i en stat som tillämpar Schengenregelverket*, då verksamheten baserar sig på sådan övervakning eller sådant förföljande som avses i nämnda artiklar i Schengenkonventionen,

12) överföring till eller från Finland samt innehav av skjutvapen, vapendelar, patroner och särskilt farliga projektiler som hör till *en sådan tjänsteman i en annan av Europeiska unionens medlemsstater som är verksam på finskt territorium med stöd av 3 § lagen om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i konventionen om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål mellan Europeiska unionens medlemsstater och tillämpning av konventionen (/).*

Om ikraftträdandet av denna lag bestäms genom förordning av statsrådet.

5.**Lag****om ändring av 95 § kommunikationsmarknadslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i kommunikationsmarknadslagen av den 23 maj 2003 (393/2003) 95 § som följer:

Gällande lydelse

95 §

Teleföretags skyldighet att utrusta sitt system för teleavlyssning och teleövervakning

Teleföretag skall utrusta sina kommunikationsnät och kommunikationstjänster med sådana tekniska hjälpmedel och egenskaper att teleavlyssning och teleövervakning som avses i tvångsmedelslagen (450/1987) och polislagen (493/1995) är möjlig att genomföra.

Föreslagen lydelse

95 §

Teleföretags skyldighet att utrusta sitt system för teleavlyssning och teleövervakning

Teleföretag skall utrusta sina kommunikationsnät och kommunikationstjänster med sådana tekniska hjälpmedel och egenskaper att teleavlyssning och teleövervakning som avses i tvångsmedelslagen (450/1987), polislagen (493/1995) och den i Bryssel den 29 maj 2000 ingångna konventionen om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål mellan Europeiska unionens medlemsstater är möjlig att genomföra.

Denna lag träder i kraft den 20 .

RÅDETS AKT

av den 29 maj 2000

om att i enlighet med artikel 34 i Fördraget om Europeiska unionen upprätta konventionen om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål mellan Europeiska unionens medlemsstater

(2000/C 197/01)

EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR ANTAGIT DENNA AKT

med beaktande av Fördraget om Europeiska unionen, särskilt artikel 31 a och artikel 34.2 d i detta,

med beaktande av medlemsstaternas initiativ,

med beaktande av Europaparlamentets yttrande(1), och

av följande skäl:

(1) I syfte att förverkliga unionens mål bör reglerna om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål mellan Europeiska unionens medlemsstater förbättras och en konvention enligt bilagan bör därför upprättas.

(2) Några av konventionens bestämmelser ligger inom tillämpningsområdet för artikel 1 i rådets beslut 1999/437/EG av den 17 maj 1999 om vissa tillämpningsföreskrifter för det avtal som har ingåtts mellan Europeiska unionens råd och Republiken Island och Konungariket Norge om dessa båda staters associering till genomförandet, tillämpningen och utvecklingen av Schengenregelverket(2).

(3) Detta gäller artiklarna 3, 5, 6, 7, 12 och 23 och, i den mån de berör artikel 12, artiklarna 15 och 16 och, i den mån den berör de artiklar som det hänvisas till, artikel 1.

(4) De förfaranden som anges i avtalet mellan Europeiska unionens råd och Republiken Island och Konungariket Norge om dessa båda staters associering till genomförandet, tillämpningen och utvecklingen av Schengenregelverket(3) har iakttagits när det gäller dessa bestämmelser.

(1) Yttrande avgett den 17 februari 2000 (ännu inte offentliggjort i EGT).

(2) EGT L 176, 10.7.1999, s. 31.

(3) EGT L 176, 10.7.1999, s. 36.

(5) När antagandet av föreliggande akt anmäls till Republiken Island och Konungariket Norge i enlighet med artikel 8.2 a i ovannämnda avtal, kommer dessa båda stater att underrättas särskilt om innehållet i artikel 29 om ikraftträdandet för Island och Norge och de kommer att uppmanas att, när de underrättar rådet och kommissionen om att alla konstitutionella krav har uppfyllts, lägga fram de relevanta förklaringarna enligt artikel 24 i konventionen.

RÅDET HAR BESLUTAT att upprätta den konvention vars text bifogas och som denna dag har undertecknats av företrädarna för medlemsstaternas regeringar,

RÅDET REKOMMENDERAR att den antas av medlemsstaterna i enlighet med deras respektive konstitutionella bestämmelser,

RÅDET UPPMANAR medlemsstaterna att inleda de förfaranden som skall tillämpas härvidlag före den 1 januari 2001.

Utfärdad i Bryssel den 29 maj 2000.

På rådets vägnar
Ordförande
A. Costa

KONVENTION,

upprättad av rådet på grundval av artikel 34 i Fördraget om Europeiska unionen, om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål mellan Europeiska unionens medlemsstater

DE HÖGA AVTALSSLUTANDE PARTERNA till denna konvention, Europeiska unionens medlemsstater,

SOM HÄNVISAR till rådets akt om att upprätta konventionen om ömsesidig rättslig hjälp (tidigare inbördes rättshjälp) i brottmål mellan Europeiska unionens medlemsstater,

SOM ÖNSKAR förbättra det straffrättsliga samarbetet mellan unionens medlemsstater, utan att det påverkar tillämpningen av bestämmelserna om skydd av individens frihet,

SOM UNDERSTRYKER medlemsstaternas gemensamma intresse av att säkerställa att den ömsesidiga rättsliga hjälpen mellan medlemsstaterna ges på ett snabbt och effektivt sätt som är förenligt med de grundläggande principerna i deras nationella lagstiftning och som iakttar de individens rättigheter och principer som innesluts i Europakonventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, undertecknad i Rom den 4 november 1950,

SOM UTTRYCKER sitt förtroende för sina rättssystemers uppbyggnad och tillämpning och för alla medlemsstaters förmåga att garantera en opartisk rättegång,

SOM ÄR FAST BESLUTNA att komplettera den europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål av den 20 april 1959 och andra gällande konventioner på detta område med en Europeiska unionens konvention,

SOM ERKÄNNER att bestämmelserna i dessa konventioner förblir tillämpliga på alla frågor som inte omfattas av den här konventionen,

SOM BEAKTAR att medlemsstaterna fäster vikt vid att stärka det rättsliga samarbetet, samtidigt som de fortsätter att tillämpa proportionalitetsprincipen,

SOM ERINRAR OM att i denna konvention regleras ömsesidig rättslig hjälp i brottmål på grundval av principerna i 1959 års konvention,

SOM KONSTATERAR att artikel 20 i den här konventionen omfattar vissa särskilda situationer som rör avlyssning av teledelanden, utan att ha någon inverkan på andra sådana situationer utanför konventionens räckvidd,

SOM KONSTATERAR att de allmänna principerna i internationell rätt är tillämpliga i situationer som inte omfattas av denna konvention,

SOM ERKÄNNER att denna konvention inte påverkar medlemsstaternas ansvar för att upprätthålla lag och ordning och skydda den inre säkerheten, och att det åligger varje medlemsstat att i enlighet med artikel 33 i Fördraget om Europeiska unionen bestämma på vilka villkor den kommer att upprätthålla lag och ordning och skydda den inre säkerheten,

HAR ENATS OM FÖLJANDE

AVDELNING I

ALLMÄNNA BESTÄMMELSER

*Artikel 1***Sambandet med andra konventioner om ömsesidig rättslig hjälp**

1. Syftet med denna konvention är att komplettera bestämmelserna samt underlätta tillämpningen i Europeiska unionens medlemsstater av

a) den europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp (tidigare inbördes rättshjälp) i brottmål av den 20 april 1959, nedan kallad Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp,

b) tilläggsprotokollet av den 17 mars 1978 till Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp,

c) de bestämmelser om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål i konventionen av den 19 juni 1990 om tillämpning av Schengenavtalet av den 14 juni 1985 om gradvis avskaffande av kontroller vid de gemensamma gränserna (nedan kallad tillämpningskonventionen till Schengenavtalet) som inte upphävs enligt artikel 2.2,

d) kapitel 2 i fördraget om utlämning och ömsesidig rättslig hjälp (tidigare inbördes rättshjälp) i brottmål mellan Konungariket Belgien, Storhertigdömet Luxemburg och Konungariket Nederländerna av den 27 juni 1962, ändrat genom protokollet av den 11 maj 1974 (nedan kallat Beneluxfördraget) inom ramen för förbindelserna mellan medlemsstaterna i den ekonomiska unionen Benelux.

2. Den här konventionen påverkar inte tillämpligheten av mer förmånliga bestämmelser i bilaterala eller multilaterala avtal mellan medlemsstater och inte heller, enligt artikel 26.4 i Europeiska konventionen om ömsesi-

dig rättslig hjälp, sådana överenskommelser om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål som träffats på grundval av enhetlig lagstiftning eller enligt en särskild ordning som medger ömsesidigt verkställande av åtgärder för rättslig hjälp på deras respektive territorium.

*Artikel 2***Bestämmelser som berör Schengenregelverket**

1. Bestämmelserna i artiklarna 3, 5, 6, 7, 12 och artikel 23, i den mån de berör artikel 12, artiklarna 15 och 16 och, i den mån den berör de artiklar som det hänvisas till, artikel 1, utgör åtgärder som ändrar eller bygger på de bestämmelser som avses i bilaga A till det avtal som ingåtts mellan Europeiska unionens råd och Republiken Island och Konungariket Norge angående dessa båda staters associering till genomförandet, tillämpningen och utvecklingen av Schengenregelverket(1).

2. Bestämmelserna i artikel 49 a samt artiklarna 52, 53 och 73 i tillämpningskonventionen till Schengenavtalet skall upphöra att gälla.

*Artikel 3***Förfaranden i samband med vilka rättslig hjälp också skall ges**

1. Ömsesidig rättslig hjälp skall också ges i förfaranden som inlets av administrativa myndigheter för sådana gärningar som är straffbara enligt den nationella lagstiftningen i den ansökande eller anmodade medlemsstaten, eller i båda, såsom överträdelse av rättsregler och då beslutet kan leda till förfaranden inför en domstol som är behörig att handlägga brottmål.

2. Ömsesidig rättslig hjälp skall också ges i samband med straffrättsliga förfaranden och de förfaranden som avses i punkt 1, som hänför sig till gärningar eller överträdelse för

vilka en juridisk person kan ställas till ansvar i den ansökande medlemsstaten.

Artikel 4

Formaliteter och förfaranden för verkställandet av framställningar om ömsesidig rättslig hjälp

1. När ömsesidig rättslig hjälp beviljas skall den anmodade medlemsstaten iaktta de formaliteter och förfaranden som uttryckligen anges av den ansökande medlemsstaten, om inte annat föreskrivs i denna konvention och under förutsättning att dessa formaliteter och förfaranden inte strider mot de grundläggande rättsprinciperna i den anmodade medlemsstaten.

2. Den anmodade medlemsstaten skall verkställa framställningen om rättslig hjälp så snart som möjligt och skall ta största möjliga hänsyn till de rättegångsfrister och andra frister som anges av den ansökande medlemsstaten. Den ansökande medlemsstaten skall ange skälen till dessa frister.

3. Om en framställningen inte alls eller endast delvis kan verkställas i enlighet med den ansökande medlemsstatens krav, skall den anmodade medlemsstatens myndigheter utan dröjsmål underrätta den ansökande medlemsstatens myndigheter och ange på vilka villkor framställningen skulle kunna verkställas. Den ansökande och den anmodade medlemsstatens myndigheter kan därefter enas om att vidta ytterligare åtgärder som rör framställningarna, vid behov genom att göra åtgärder avhängiga av dessa villkor.

4. Om man kan förutse att den av den ansökande medlemsstaten fastställda tidsfristen för att framställningen skall kunna verkställas inte kan hållas, och om de skäl som avses i punkt 2, andra meningen, tydligt visar att varje försening kommer att leda till väsentliga störningar av förfarandet i den ansökande medlemsstaten, skall den anmodade medlemsstatens myndigheter omgående meddela den beräknade tid som behövs för att verk-

ställa framställningen. Den ansökande medlemsstatens myndigheter skall omgående meddela om de ändå håller fast vid sin framställning. Den ansökande och den anmodade medlemsstatens myndigheter kan därefter komma överens om vilka ytterligare åtgärder som skall vidtas i fråga om framställningen.

Artikel 5

Översändande och delgivning av rättegångshandlingar

1. Varje medlemsstat skall översända rättegångshandlingar som rör personer som vistas på en annan medlemsstats territorium direkt till dessa personer med post.

2. Rättegångshandlingar får översändas genom den anmodade medlemsstatens behöriga myndigheter endast om

a) adressen till den person för vilken handlingarna är avsedd är okänd eller osäker, eller

b) det enligt de rättegångsregler som är tillämpliga i den ansökande medlemsstaten krävs ett annat bevis för delgivning av handlingen med adressaten än det bevis som kan erhållas med post, eller

c) det inte har varit möjligt att delge handlingen med post, eller

d) den ansökande medlemsstaten har välgrundade skäl att anse att sändande med post inte skulle ge resultat eller är olämpligt.

3. När det finns anledning att anta att adressaten inte förstår det språk som handlingen är avfattad på, skall handlingen, eller åtminstone de viktigaste delarna av den, översättas till språket (något av språken) i den medlemsstat på vars territorium adressaten vistas. Om den myndighet som har utfärdat rättegångshandlingen känner till att adressaten endast förstår ett annat språk, skall handlingen, eller åtminstone de viktigaste delarna av den, översättas till detta andra språk.

4. Alla rättegångshandlingar skall åtföljas av ett meddelande om att adressaten hos den myndighet som har utfärdat handlingen eller hos andra myndigheter i den medlemsstaten kan få upplysningar om sina rättigheter och skyldigheter när det gäller handlingen. Punkt 3 skall också vara tillämplig på detta meddelande.

5. Denna artikel skall inte påverka tillämpningen av artiklarna 8, 9 och 12 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp samt artiklarna 32, 34 och 35 i Beneluxfördraget.

Artikel 6

Översändande av framställningar om ömsesidig rättslig hjälp

1. Framställningar om ömsesidig rättslig hjälp och sådant informationsutbyte på eget initiativ som avses i artikel 7 skall göras skriftligen, eller på annat sätt som gör det möjligt att få en skriftlig uppteckning, så att den mottagande medlemsstaten kan fastställa äktheten. Sådana framställningar skall göras direkt mellan de rättsliga myndigheter som har behörighet att inleda och verkställa dem på ett visst territorium, och skall besvaras genom samma kanaler om inte annat föreskrivs i den här artikeln.

All information som lämnas av en medlemsstat med tanke på lagföring inför en annan medlemsstats domstol i den mening som avses i artikel 21 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp och artikel 42 i Beneluxfördraget, kan göras genom direkta kontakter mellan de behöriga rättsliga myndigheterna.

2. Punkt 1 skall inte påverka möjligheten att i särskilda fall sända eller återsända framställningar

a) mellan en medlemsstats centrala myndighet och en annan medlemsstats centrala myndighet, eller

b) mellan en medlemsstats rättsliga myndighet och en annan medlemsstats centrala myndighet.

3. Trots vad som sägs i punkt 1 får Förenade kungariket respektive Irland, när de lämnar den underrättelse som föreskrivs i artikel 27.2, förklara att framställningar och meddelanden till dem skall skickas till dem via den centrala myndigheten i respektive land, i enlighet med vad som anges i förklaringen. Dessa båda medlemsstater får när som helst genom ytterligare en förklaring begränsa räckvidden av en sådan förklaring i syfte att ge större verkan åt punkt 1. De skall göra detta när bestämmelserna om ömsesidig rättslig hjälp i tillämpningskonventionen till Schengenavtalet sätts i kraft för dem.

Varje medlemsstat får tillämpa ömsesidighetsprincipen i fråga om ovan nämnda förklaringar.

4. Varje framställning om ömsesidig rättslig hjälp som är brådskande får för att vinna tid göras genom Internationella kriminalpolisorganisationen (Interpol) eller varje organ som är behörigt enligt bestämmelser som antagits i enlighet med Fördraget om Europeiska unionen.

5. Om den behöriga myndigheten för framställningar enligt artiklarna 12, 13 eller 14 i den ena medlemsstaten är en rättslig eller central myndighet och i den andra medlemsstaten en polis- eller tullmyndighet, får framställningar göras och besvaras direkt mellan dessa myndigheter. Punkt 4 är tillämplig på sådana kontakter.

6. Om den behöriga myndigheten för framställningar om ömsesidig rättslig hjälp vid förfaranden enligt artikel 3.1 är en rättslig myndighet eller en central myndighet i en medlemsstat och en administrativ myndighet i den andra medlemsstaten, får framställningar göras och besvaras direkt mellan dessa myndigheter.

7. När de lämnar den underrättelse som anges i artikel 27.2, får varje medlemsstat för-

klara att den inte är bunden av första meningen i punkt 5 eller av punkt 6 i den här artikeln, eller någon av dem, eller att den endast kommer att tillämpa dessa bestämmelser på vissa villkor, vilka den skall ange. En sådan förklaring kan när som helst återkallas eller ändras.

8. Följande framställningar eller underrättelser skall göras via medlemsstaternas centrala myndigheter:

a) Framställningar om tillfälligt överförande eller transitering av frihetsberövade personer enligt artikel 9 i den här konventionen, artikel 11 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp och artikel 33 i Beneluxfördraget,

b) Utdrag ur straffregistren enligt artikel 22 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp och artikel 43 i Beneluxfördraget. Dock får framställningar om kopior av utdrag ur straffregistren och beslut som anges i artikel 4 i tilläggsprotokollet till Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp riktas direkt till de behöriga myndigheterna.

Artikel 7

Informationsutbyte på eget initiativ

1. Medlemsstaternas behöriga myndigheter får inom ramen för sin nationella lagstiftning utan särskild framställning utbyta information om såväl brott som sådana överträdelser av rättsregler som avses i artikel 3.1, om bestraffningen av brottet eller handläggningen av överträdelsen omfattas av den mottagande myndighetens behörighet vid den tidpunkt då informationen lämnas.

2. Den myndighet som tillhandahåller informationen får, i enlighet med sin nationella lagstiftning, ställa villkor för den mottagande myndighetens användning av informationen.

3. Den mottagande myndigheten skall vara bunden av dessa villkor.

AVDELNING II

FRAMSTÄLLNINGAR OM SÄRSKILDA FORMER AV ÖMSESIDIG RÄTTSLIG HJÄLP

Artikel 8

Återställande

1. På begäran av den ansökande medlemsstaten och utan att det påverkar rättigheterna för tredje man i god tro, får den anmodade medlemsstaten ställa olagligt förvärvade föremål till den ansökande statens förfogande i syfte att de skall återställas till den rätta ägaren.

2. Vid tillämpningen av artiklarna 3 och 6 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp, liksom artikel 24.2 och artikel 29 i Beneluxfördraget, får den anmodade medlemsstaten, antingen före eller efter det att föremål överlämnas till den ansökande medlemsstaten avstå från dem, om detta kan underlätta återställandet av föremålen till den rätte ägaren. Rättigheterna för tredje man i god tro skall inte påverkas.

3. Om den anmodade medlemsstaten avstår från föremålen innan dessa överlämnas till den ansökande medlemsstaten skall den inte göra anspråk på någon rätt till säkerhet eller annan regressrätt i kraft av lagbestämmelserna om skatt eller tull på dessa föremål.

Ett sådant avstående som avses i punkt 2 skall inte inverka på den anmodade medlemsstatens rätt att ta ut skatt eller tull hos den rätte ägaren.

Artikel 9

Tillfälligt överförande av frihetsberövade personer i utredningssyfte

1. När det finns en överenskommelse mellan de berörda medlemsstaternas behöriga myndigheter får en medlemsstat som har be-

gärt en utredning där det krävs att en person som är frihetsberövad på dess eget territorium är närvarande, tillfälligt överföra denna person till den medlemsstat där utredningen skall äga rum.

2. Överenskommelsen skall omfatta villkoren för personens tillfälliga överförande samt den tidsfrist inom vilken han eller hon måste återföras till den ansökande medlemsstatens territorium.

3. När den berörda personens samtycke till överförandet krävs skall en förklaring om samtycke eller en kopia av förklaringen omgående lämnas till den anmodade medlemsstaten.

4. Tiden för frihetsberövande på den anmodade medlemsstatens territorium skall avräknas från den tid som den berörda personen är eller kommer att vara frihetsberövad på den ansökande medlemsstatens territorium.

5. Bestämmelserna i artikel 11.2 och 11.3 samt artiklarna 12 och 20 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp skall i tillämpliga delar gälla för den här artikeln.

6. När de lämnar den underrättelse som anges i artikel 27.2 får varje medlemsstat förklara att det för en överenskommelse enligt punkt 1 i den här artikeln krävs samtycke enligt punkt 3 i den här artikeln, eller att det krävs samtycke under vissa förutsättningar som anges i förklaringen.

Artikel 10

Förhör genom videokonferens

1. Om en person befinner sig på en medlemsstats territorium och skall höras som vittne eller sakkunnig av en annan medlemsstats rättsliga myndigheter får den senare staten, om det är omöjligt eller olämpligt för den person som skall förhöras att inställa sig personligen i den medlemsstaten, begära att

förhöret äger rum genom videokonferens enligt punkterna 2—8.

2. Den anmodade medlemsstaten skall medge förhör genom videokonferens under förutsättning att denna metod inte strider mot dess grundläggande rättsprinciper och på villkor att tekniska hjälpmedel finns tillgängliga för att genomföra förhöret. Om den anmodade medlemsstaten inte har tillgång till de tekniska hjälpmedel som behövs för en videokonferens får den ansökande medlemsstaten ställa dessa till förfogande efter ömsesidig överenskommelse.

3. I framställningar om förhör genom videokonferens skall, förutom den information som anges i artikel 14 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp och artikel 37 i Beneluxfördraget, anges skälet till att det inte är önskvärt eller möjligt för vittnet eller den sakkunnige att vara närvarande personligen samt namnet på den rättsliga myndigheten och de personer som kommer att hålla förhöret.

4. Den anmodade medlemsstatens rättsliga myndighet skall kalla den berörda personen att inställa sig enligt de förfaranden som anges i landets lagstiftning.

5. För förhör genom videokonferens skall följande bestämmelser gälla:

a) Den anmodade medlemsstatens rättsliga myndighet skall vara närvarande vid förhöret, vid behov biträdd av en tolk, och skall också vara ansvarig för att kontrollera både identiteten hos den person som skall höras och för att den anmodade medlemsstatens grundläggande rättsprinciper iakttas. Om den anmodade medlemsstatens rättsliga myndighet anser att den anmodade medlemsstatens grundläggande rättsprinciper åsidosätts under förhöret, skall den omedelbart vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att förhöret fortsätter i enlighet med dessa principer.

b) Den ansökande och den anmodade medlemsstatens behöriga myndigheter skall vid behov komma överens om åtgärder för att skydda den person som skall höras.

c) Förhöret skall hållas direkt av eller under överinseende av den ansökande medlemsstatens rättsliga myndighet, i enlighet med den nationella lagstiftningen.

d) På begäran av den ansökande medlemsstaten eller den person som skall höras, skall den anmodade medlemsstaten se till att den person som skall höras vid behov biträds av en tolk.

e) Den person som skall höras får åberopa den rätt att inte vittna som han eller hon skulle ha enligt antingen den anmodade eller den ansökande medlemsstatens lagstiftning.

6. Utan att det påverkar några överenskomna åtgärder för skydd av personer skall den anmodade medlemsstatens rättsliga myndighet efter förhörets slut upprätta ett protokoll med uppgifter om datum och plats för förhöret, den hörda personens identitet och, om andra personer har deltagit i förhöret i den anmodade medlemsstaten, samtliga personers identitet och uppgift om i vilken egenskap de har deltagit, alla eventuella edsavläggelser samt under vilka tekniska omständigheter förhöret har ägt rum. Denna handling skall av den anmodade medlemsstatens behöriga myndighet översändas till den ansökande medlemsstatens behöriga myndighet.

7. Den ansökande medlemsstaten skall ersätta den anmodade medlemsstaten för kostnaderna för att upprätta en videolänk, kostnaderna för driften av videolänken i den anmodade medlemsstaten, arvode till tolkar som har tillhandahållits samt ersättning, inklusive för kostnader för resa inom den anmodade medlemsstaten, till vittnen och sakkunniga, såvida inte den senare staten avstår från ersättning för en del av eller alla dessa utgifter.

8. Varje medlemsstat skall vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att när vittnen eller sakkunniga som skall höras på dess territorium i enlighet med denna artikel vägrar att vittna trots att de är skyldiga att göra det eller ger falskt vittnesmål skall den nationella lagstiftningen tillämpas, på samma sätt som om förhöret ägde rum i ett nationellt förfarande.

9. Medlemsstaterna får om de så önskar, om det är lämpligt och med godkännande av sina behöriga rättsliga myndigheter också tillämpa bestämmelserna i denna artikel på förhör genom videokonferens med en åtalad person. I sådana fall skall beslutet att hålla en videokonferens och hur den skall genomföras först fattas genom en överenskommelse mellan de berörda medlemsstaterna, i enlighet med respektive stats nationella rätt och relevanta internationella instrument, inbegripet 1950 års europeiska konvention om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

När de lämnar den underrättelse som avses i artikel 27.2, får varje medlemsstat förklara att den inte kommer att tillämpa första stycket. En sådan förklaring kan när som helst återkallas.

Förhör får endast genomföras med den åtalades samtycke. Sådana regler som behövs för att skydda åtalade personers rättigheter skall antas av rådet i ett rättsligt bindande instrument.

Artikel 11

Förhör med vittnen och sakkunniga genom telefonkonferens

1. Om en person befinner sig på en medlemsstats territorium och skall höras som vittne eller sakkunnig av en annan medlemsstats rättsliga myndigheter, får den senare staten om så föreskrivs i dess nationella lagstiftning, begära bistånd från den förstnämnda medlemsstaten, så att förhöret kan äga rum genom telefonkonferens, enligt punkterna 2—5.

2. Ett förhör genom telefonkonferens får endast äga rum om vittnet eller den sakkunnige samtycker till att förhöret hålls genom telefonkonferens.

3. Den anmodade medlemsstaten skall medge förhör genom telefonkonferens, om

detta inte strider mot dess grundläggande rättsprinciper.

4. En begäran om förhör genom telefonkonferens skall, förutom den information som anges i artikel 14 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp och artikel 37 i Beneluxfördraget, innehålla namnen på den rättsliga myndighet och de personer som kommer att leda förhöret samt uppgift om att vittnet eller den sakkunnige samtycker till att delta i ett förhör genom telefonkonferens.

5. De berörda medlemsstaterna skall komma överens om de praktiska arrangemangen för förhöret. Den anmodade medlemsstaten skall då denna överenskommelse görs åta sig att

a) meddela vittnet eller den sakkunnige om tid och plats för förhöret,

b) kontrollera vittnets eller den sakkunniges identitet,

c) kontrollera att vittnet eller den sakkunnige samtycker till förhör genom telefonkonferens.

Den anmodade medlemsstaten får ställa som villkor för sitt samtycke, att bestämmelserna i artikel 10.5 och 10.8 skall gälla, fullt ut eller delvis. Om inte parterna kommer överens om något annat, skall bestämmelserna i artikel 10.7 gälla i tillämpliga delar.

Artikel 12

Kontrollerade leveranser

1. Varje medlemsstat skall åta sig att det på begäran av en annan medlemsstat blir möjligt att tillåta kontrollerade leveranser på dess territorium inom ramen för utredningar om brott som kan leda till utlämning.

2. Beslut om att genomföra kontrollerade leveranser skall i varje enskilt fall fattas av

den anmodade medlemsstatens behöriga myndigheter under iakttagande av den statens nationella lagstiftning.

3. De kontrollerade leveranserna skall genomföras i enlighet med den anmodade medlemsstatens förfaranden. Befogenhet att agera, leda insatser och kontrollera dem skall åvila den medlemsstatens behöriga myndigheter.

Artikel 13

Gemensamma utredningsgrupper

1. För ett särskilt syfte och för en begränsad period, som kan förlängas med samtliga parter samtycke, får de behöriga myndigheterna i två eller flera medlemsstater genom en ömsesidig överenskommelse inrätta en gemensam utredningsgrupp för brottsutredningar i en eller flera av de medlemsstater som inrättat gruppen. Gruppens sammansättning skall anges i överenskommelsen.

En gemensam utredningsgrupp får i synnerhet inrättas om

a) en medlemsstats brottsutredningar kräver komplicerade och krävande utredningar med anknytning till andra medlemsstater,

b) flera medlemsstater genomför brottsutredningar där omständigheterna kräver samordnade, gemensamma åtgärder i de berörda medlemsstaterna.

En framställning om inrättande av en gemensam utredningsgrupp får göras av varje berörd medlemsstat. Utredningsgruppen skall inrättas i en av de medlemsstater där utredningarna förväntas äga rum.

2. Framställningar om att inrätta en gemensam utredningsgrupp skall, förutom de uppgifter som finns angivna i de relevanta bestämmelserna i artikel 14 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål och i artikel 37 i Beneluxfördraget,

innehålla förslag till gruppens sammansättning.

3. Den gemensamma utredningsgruppen skall vara verksam på territoriet i de medlemsstater som inrättar gruppen på följande villkor:

a) Gruppens ledare skall företräda den behöriga myndighet som deltar i brottsutredningar från den medlemsstat där gruppen är verksam. Gruppens ledare skall agera inom gränserna för sin befogenhet enligt nationell lagstiftning.

b) Gruppen skall vara bunden av lagstiftningen i den medlemsstat där den är verksam. Gruppens medlemmar skall utföra sina uppgifter under ledning av den person som avses i punkt a med beaktande av de villkor som fastställs av deras egna myndigheter i överenskommelsen om att inrätta gruppen.

c) Den medlemsstat där gruppen är verksam skall skapa de organisatoriska förutsättningarna för verksamheten.

4. Medlemmar i den gemensamma utredningsgruppen som kommer från andra medlemsstater än den medlemsstat där gruppen är verksam omnämns i denna artikel som "avdelade" till gruppen.

5. Avdelade medlemmar i den gemensamma utredningsgruppen skall ha rätt att närvara när utredningsåtgärder vidtas i den medlemsstat där verksamheten äger rum. Emellertid får gruppens ledare av särskilda skäl, i enlighet med lagstiftningen i den medlemsstat där gruppen är verksam, fatta ett annat beslut.

6. Avdelade medlemmar i den gemensamma utredningsgruppen får, i enlighet med lagstiftningen i den medlemsstat där gruppen är verksam, av gruppens ledare anförtros vissa utredningsåtgärder om detta har godkänts av de behöriga myndigheterna i den medlemsstat där verksamheten äger rum och den avdelade medlemsstaten.

7. När det för den gemensamma utredningsgruppens arbete krävs att det vidtas ut-

redningsåtgärder i någon av de medlemsstater som har inrättat gruppen, får personer som avdelats till gruppen av den medlemsstaten begära att deras egna behöriga myndigheter vidtar åtgärderna. Dessa åtgärder skall bedömas i denna medlemsstat enligt de villkor som skulle gälla om åtgärderna begärdes i en inhemsk utredning.

8. Om den gemensamma utredningsgruppen behöver hjälp från en annan medlemsstat än de som har inrättat gruppen eller från en tredje stat, får de behöriga myndigheterna i den stat där verksamheten äger rum begära hjälp hos de behöriga myndigheterna i den andra berörda staten i enlighet med de relevanta instrumenten eller arrangemangen.

9. En medlem av den gemensamma utredningsgruppen får i enlighet med sitt lands lagstiftning eller inom ramen för sin befogenhet förse den gemensamma gruppen med uppgifter som finns tillgängliga i den medlemsstat som har avdelat honom eller henne för de brottsutredningar som utförs av den gemensamma gruppen.

10. Uppgifter som en medlem eller en avdelad medlem i behörig ordning har erhållit under sitt deltagande i en gemensam utredningsgrupp och som de berörda medlemsstaternas behöriga myndigheter inte på annat sätt har tillgång till får användas för följande ändamål:

a) För de ändamål för vilka gruppen inrättats.

b) Med förbehåll för föregående medgivande av den medlemsstat där informationen har blivit tillgänglig, för att upptäcka, utreda och beivra andra brott. Sådant medgivande får vägras endast om en sådan användning skulle äventyra brottsutredningar i den berörda medlemsstaten eller om medlemsstaten i ett sådant fall skulle kunna vägra ömsesidig rättslig hjälp.

c) För att förhindra ett överhängande och allvarligt hot mot allmän säkerhet och utan att det påverkar tillämpningen av punkt b om en brottsutredning skulle inledas senare.

d) För andra ändamål i den mån de medlemsstater som har inrättat gruppen kommer överens om detta.

11. Andra befintliga bestämmelser eller arrangemang om inrättande av gemensamma utredningsgrupper eller deras verksamhet påverkas inte av tillämpningen av bestämmelserna i denna artikel.

12. I den mån de berörda medlemsstaternas lagstiftning eller bestämmelserna i rättsliga instrument som gäller dem emellan medger det, får arrangemang avtalas så att andra personer än företrädare för de behöriga myndigheterna i de medlemsstater som har inrättat den gemensamma utredningsgruppen kan delta i gruppens verksamhet. Sådana personer kan till exempel vara tjänstemän i organ som inrättats enligt Fördraget om Europeiska unionen. De rättigheter som medlemmarna eller de avdelade medlemmarna av gruppen får enligt denna artikel skall inte gälla för dessa personer såvida inte något annat uttryckligen fastställs i överenskommelsen.

Artikel 14

Hemliga utredningar

1. Den ansökande och den anmodade medlemsstaten får enas om att bistå varandra i brottsutredningar som genomförs av polismän med hemlig eller falsk identitet (hemliga utredningar).

2. Beslut om att göra en framställning skall i varje enskilt fall fattas av de behöriga myndigheterna i den anmodade medlemsstaten med vederbörlig hänsyn till dess nationella lagstiftning och förfaranden. De båda medlemsstaterna skall med vederbörlig hänsyn till sin nationella lagstiftning och sina nationella förfaranden komma överens om den hemliga utredningens varaktighet, de närmare villkoren och de berörda polismännens rättsliga ställning.

3. Hemliga utredningar skall genomföras i enlighet med den medlemsstats nationella

lagstiftning och nationella förfaranden på vilkens territorium den hemliga utredningen äger rum. De deltagande medlemsstaterna skall samarbeta för att säkerställa att den hemliga utredningen förbereds och övervakas, och för att vidta säkerhetsarrangemang för de polismän som är verksamma under hemlig eller falsk identitet.

4. När de lämnar den underrättelse som anges i artikel 27.2 får varje medlemsstat förklara att den inte är bunden av denna artikel. En sådan förklaring kan när som helst återkallas.

Artikel 15

Tjänstemäns straffrättsliga ansvar

Under sådan verksamhet som avses i artiklarna 12—14, skall tjänstemän från en annan medlemsstat än den medlemsstat där verksamheten äger rum likställas med tjänstemän i den stat där verksamheten äger rum när det gäller brott som de utsätts för eller begår.

Artikel 16

Tjänstemäns civilrättsliga ansvar

1. När tjänstemän från en medlemsstat är verksamma i en annan medlemsstat i enlighet med artiklarna 12-14, skall den första medlemsstaten vara ansvarig för skador som dessa kan ha vållat i samband med uppdraget, i enlighet med lagstiftningen i den medlemsstat på vars territorium tjänstemännen är verksamma.

2. Den medlemsstat på vars territorium de skador som avses i punkt 1 orsakas skall ersätta skadorna enligt de villkor som gäller för skada som orsakats av dess egna tjänstemän.

3. Den medlemsstat vars tjänstemän har orsakat en person skada på någon annan medlemsstats territorium skall fullt ut ersätta den senare staten för det belopp som denna betalat ut till de skadelidande eller deras rättsinnehavare.

4. Utan att det påverkar rättigheterna gentemot tredje man och utan att det påverkar tillämpningen av punkt 3, skall varje medlemsstat i de fall som nämns i punkt 1 avstå från att kräva ersättning för skador den vårlats av en annan medlemsstat.

VDELNING III

AVLYSSNING AV TELEMEDDELANDEN

Artikel 17

Myndigheter som är behöriga att beordra avlyssning av telemeddelanden

Vid tillämpningen av bestämmelserna i artiklarna 18-20 skall med behörig myndighet avses en rättslig myndighet eller, om en rättslig myndighet inte har någon behörighet på det område som omfattas av dessa bestämmelser, en motsvarande behörig myndighet som har angivits enligt artikel 24.1 e och som verkar i samband med en brottsutredning.

Artikel 18

Framställningar om avlyssning av telemeddelanden

1. I brottsutredningssyfte får en behörig myndighet i den ansökande medlemsstaten i enlighet med villkoren i sin nationella lagstiftning göra en framställning till en behörig myndighet i den anmodade medlemsstaten om

a) avlyssning och omedelbara överföranden av telemeddelanden till den ansökande medlemsstaten, eller

b) avlyssning, upptagning och därpå följande överföring av upptagningen av telemeddelanden till den ansökande medlemsstaten.

2. Framställningar enligt punkt 1 får göras när den person vars telemeddelanden skall avlyssnas befinner sig i

a) den ansökande medlemsstaten och den medlemsstaten behöver tekniskt bistånd från den anmodade medlemsstaten för att avlyssna personens meddelanden,

b) den anmodade medlemsstaten och personens meddelanden kan avlyssnas i den medlemsstaten,

c) en tredje medlemsstat som har informerats enligt artikel 20.2 a, och den ansökande medlemsstaten behöver tekniskt bistånd från den anmodade medlemsstaten för att avlyssna personens meddelanden.

3. Med avvikelse från bestämmelserna i artikel 14 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp och artikel 37 i Beneluxfördraget, skall framställningar enligt denna artikel innehålla följande:

a) Uppgift om vilken myndighet som gör framställningen.

b) Bekräftelse på att en laglig order om avlyssning har givits i samband med en brottsutredning.

c) Information som gör det möjligt att informera den person som avlyssningen avser.

d) Uppgift om vilken brottslig handling som är under utredning.

e) Hur lång tid som avlyssning önskas.

f) Om möjligt tillräckliga tekniska data, särskilt det relevanta anslutningsnumret inom nätet, för att säkerställa att framställningen kan efterkommas.

4. En framställning enligt punkt 2 b skall också innehålla en faktasammanställning. Den anmodade medlemsstaten får begära in alla ytterligare uppgifter som behövs för att den skall kunna avgöra om den skulle vidta den begärda åtgärden i ett liknande inhemskt fall.

5. Den anmodade medlemsstaten skall åta sig att efterkomma framställningar enligt punkt 1 a enligt följande:

a) Om framställningen görs enligt punkt 2 a och 2 c så snart som den har fått de uppgifter som avses i punkt 3. Den anmodade medlemsstaten får tillåta avlyssningen utan ytterligare formaliteter.

b) Om framställningen görs enligt punkt 2 b, så snart som den har fått de uppgifter som avses i punkterna 3 och 4 och om den begärda åtgärden skulle ha vidtagits i ett liknande inhemskt fall. Den anmodade medlemsstaten får ställa samma villkor för sitt bifall som den skulle tillämpa när det gäller att vidta sådana åtgärder i ett liknande inhemskt fall.

6. Om ett omedelbart överförande inte är möjligt skall den anmodade medlemsstaten åta sig att behandla framställningar enligt punkt 1 b så snart som den fått uppgifterna i punkterna 3 och 4, om den begärda åtgärden skulle ha vidtagits i ett liknande inhemskt fall. Den anmodade medlemsstaten får ställa samma villkor för sitt bifall som den skulle tillämpa när det gäller att vidta sådana åtgärder i ett liknande inhemskt fall.

7. När de lämnar den underrättelse som anges i artikel 27.2 får varje medlemsstat förklara att den är bunden av punkt 6 enbart om den inte kan tillhandahålla ett omedelbart överförande. I detta fall får de övriga medlemsstaterna tillämpa principen om ömsesidighet.

8. När en framställning görs enligt punkt 1 b får den ansökande medlemsstaten, om den har ett särskilt skäl till detta, även begära en utskrift av upptagningen. Den anmodade medlemsstaten skall pröva sådana framställningar i enlighet med sin nationella lagstiftning och nationella förfaranden.

9. Den medlemsstat som mottar de uppgifter som avses i punkterna 3 och 4 skall behandla dessa uppgifter konfidentiellt i enlighet med sin nationella lagstiftning.

Artikel 19

Avlyssning av teledelanden på det nationella territoriet genom förmedling av tjänsteleverantörer

1. Medlemsstaterna skall se till att sådana system för teledelande som hanteras via en nätport på deras territorium och som för laglig avlyssning av meddelanden från en person som befinner sig i en annan medlemsstat inte är direkt tillgängliga på den medlemsstatens territorium, får göras direkt tillgängliga för laglig avlyssning som utförs av den medlemsstaten genom förmedling av en utsedd tjänsteleverantör som befinner sig på dess territorium.

2. I det fall som avses i punkt 1 skall en medlemsstats behöriga myndigheter, för brottsutredningsändamål och i överensstämmelse med tillämplig nationell lag och under förutsättning att den person som avlyssningen avser befinner sig i den medlemsstaten, ha rätt att utföra avlyssningen genom förmedling av en utsedd tjänsteleverantör som befinner sig på dess territorium utan att blanda in den medlemsstat på vars territorium nätporten är belägen.

3. Punkt 2 skall också tillämpas när avlyssningen genomförs efter en framställning enligt artikel 18.2 b.

4. Ingen bestämmelse i denna artikel skall hindra en medlemsstat från att göra en framställning till en medlemsstat på vars territorium nätporten finns om att utföra laglig avlyssning av teledelanden i enlighet med artikel 18, i synnerhet om det inte finns någon förmedlare i den ansökande medlemsstaten.

Artikel 20

Avlyssning av teledelanden på en annan medlemsstats territorium utan tekniskt bistånd från en annan medlemsstat

1. Utan att det påverkar tillämpningen av de allmänna principerna i internationell rätt

eller bestämmelserna i artikel 18.2 c, skall skyldigheterna enligt denna artikel gälla avlyssningsorder som ges eller godkänns av den behöriga myndigheten i en medlemsstat under brottsutredningar som kännetecknas av att vara en utredning som görs efter det att ett visst brott har begåtts, däribland försök till brott om de är straffbara enligt nationell lagstiftning, i syfte att identifiera, gripa, underätta om misstanke, åtala eller döma de ansvariga personerna.

2. Om en medlemsstats behöriga myndighet (den "avlyssnande medlemsstaten") har gett tillstånd till avlyssning av telededdelande för en brottsutredning och den person som enligt avlyssningsbeslutet skall avlyssnas har en teledress som används på en annan medlemsstats territorium (den "underrättade medlemsstaten") från vilken inget tekniskt bistånd behövs för att genomföra avlyssningen, skall den förstnämnda medlemsstaten informera den andra medlemsstaten om avlyssningen

a) före avlyssningen, om den redan före beslutet om avlyssning vet att den person som avlyssningen avser befinner sig på den andra medlemsstats territorium,

b) i andra fall omedelbart efter det att den blir medveten om att den person som avlyssningen avser befinner sig på den andra medlemsstats territorium.

3. Den information som den avlyssnande medlemsstaten skall meddela skall innehålla

a) uppgift om vilken myndighet som beordrat avlyssningen,

b) bekräftelse på att ett lagligt beslut om avlyssning har fattats i samband med en brottsutredning,

c) uppgifter för att kunna identifiera den person som avlyssningen avser,

d) uppgift om vilken brottslig handling som är under utredning,

e) hur lång tid som avlyssningen beräknas pågå.

4. Följande förfarande skall tillämpas när en medlemsstat underrättas enligt punkterna 2 och 3:

a) Så snart som den underrättade medlemsstatens behöriga myndighet har mottagit den information som anges i punkt 3, skall den utan dröjsmål och senast inom 96 timmar kontakta den avlyssnande medlemsstaten för att

i) ge sitt tillstånd till att avlyssningen genomförs eller fortsätts. Den underrättade medlemsstaten kan ge sitt samtycke på samma villkor som skulle ha tillämpats i ett liknande inhemskt fall,

ii) kräva att avlyssningen inte genomförs eller att den skall avslutas om avlyssningen inte är tillåten enligt den underrättade medlemsstatens nationella lagstiftning, eller av de skäl som anges i artikel 2 i Europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp. Om den underrättade medlemsstaten ställer ett sådant krav skall den skriftligen ange skälen för sitt beslut,

iii) i de fall som avses i led ii, kräva att allt som redan avlyssnats när personen i fråga befann sig på dess territorium inte får användas eller bara får användas på sådana villkor som den anger. Den underrättade medlemsstaten skall informera den avlyssnande medlemsstaten om skälen för dessa villkor,

iv) kräva att en kort förlängning på upp till högst åtta dagar utöver den ursprungliga tidsfristen på 96 timmar skall avtalas med den avlyssnande medlemsstaten för att genomföra interna förfaranden enligt sin nationella lagstiftning. Den underrättade medlemsstaten skall skriftligen meddela den avlyssnande medlemsstaten de villkor som enligt den underrättade medlemsstatens lagstiftning motiverar den begärda förlängningen av tidsfristen.

b) Fram till dess att den underrättade medlemsstaten har fattat ett beslut enligt led a i eller ii får den avlyssnande medlemsstaten

i) fortsätta avlyssningen, men

ii) inte använda det redan avlyssnade materialet, utom

— när något annat har överenskommit mellan de berörda medlemsstaterna, eller

— för att vidta brådskande åtgärder för att avvärja en överhängande och allvarlig fara för allmän säkerhet. Den underrättade medlemsstaten skall informeras om all sådan användning och om de skäl som motiverar den.

c) Den underrättade medlemsstaten får begära en sammanfattning av de faktiska omständigheterna i målet och ytterligare uppgifter som är nödvändiga för att den skall kunna besluta om avlyssningen skulle tillåtas i ett liknande inhemskt fall. En sådan begäran påverkar inte tillämpningen av led b, såvida inte annat avtalats mellan den underrättade medlemsstaten och den avlyssnande medlemsstaten.

d) Medlemsstaterna skall vidta de åtgärder som behövs för att säkerställa att ett svar kan ges inom 96-timmarsperioden. De skall för detta ändamål utse kontaktpunkter som skall vara i tjänst dygnet runt och inbegripa dessa i sina förklaringar enligt artikel 24.1 e.

5. Den underrättade medlemsstaten skall behandla de uppgifter som lämnats enligt punkt 3 konfidentiellt, i enlighet med sin nationella lagstiftning.

6. Om en avlyssnande medlemsstat anser att de uppgifter som skall lämnas enligt punkt 3 är av särskilt känslig art, får de överföras till den behöriga myndigheten via en särskild myndighet om det finns en bilateral överenskommelse mellan de berörda medlemsstaterna.

7. När de lämnar den underrättelse som anges i artikel 27.2 eller när som helst därefter, får varje medlemsstat förklara att den inte kommer att behöva uppgifter om avlyssningar enligt den här artikeln.

Artikel 21

Ansvar för teleoperatörers kostnader

Kostnader som teleoperatörer eller tjänstleverantörer åsamkas när de verkställer framställningar enligt artikel 18 skall bäras av den ansökande medlemsstaten.

Artikel 22

Bilaterala överenskommelser

Ingen bestämmelse i denna avdelning skall utesluta bilaterala eller multilaterala överenskommelser mellan medlemsstaterna i syfte att underlätta utnyttjandet av befintliga och framtida tekniska möjligheter till laglig avlyssning av telemeddelanden.

AVDELNING IV

Artikel 23

Skydd av personuppgifter

1. Personuppgifter som överförs enligt denna konvention kan användas av de mottagande medlemsstaterna

a) för förfaranden på vilka denna konvention är tillämplig,

b) för andra judiciella och administrativa förfaranden som har direkt samband med de förfaranden som avses under punkt a,

c) för att avvärja ett överhängande och allvarligt hot mot allmän säkerhet,

d) för övriga ändamål endast om den överförande medlemsstaten dessförinnan gett sitt samtycke, såvida inte den berörda medlemsstaten har inhämtat den registrerade personens samtycke.

2. Den här artikeln skall också gälla för personuppgifter som inte överförs men er-

hålls på annat sätt i enlighet med denna konvention.

3. Den medlemsstat som meddelar uppgifter kan i det enskilda fallet begära att den medlemsstat som mottagit personuppgifterna ger upplysningar om hur de har använts.

4. Där villkor för användningen av personuppgifter har ställts i enlighet med artikel 7.2, artikel 18.5 b, artikel 18.6 eller 18.4 skall dessa villkor ha företräde. Har inga sådana villkor ställts gäller den här artikeln.

5. Bestämmelserna i artikel 13.10 skall ha företräde framför denna artikel när det gäller uppgifter som erhållits i enlighet med artikel 13.

6. Den här artikeln gäller inte personuppgifter som erhållits av en medlemsstat i enlighet med denna konvention och som härrör från den medlemsstaten.

7. Luxemburg får, när landet undertecknar denna konvention, förklara att när personuppgifter lämnats till en annan medlemsstat av Luxemburg i enlighet med denna konvention skall följande gälla:

Luxemburg får, om inte annat följer av punkt 1 c, beträffande ett enskilt fall kräva att personuppgifterna, om medlemsstaten inte har inhämtat den registrerade personens samtycke, endast med föregående samtycke från Luxemburg får användas för de ändamål som avses i punkt 1 a och 1 b när det gäller förfaranden för vilka Luxemburg hade kunnat vägra eller begränsa överföringen eller användningen av personuppgifterna i enlighet med bestämmelserna i denna konvention eller i de instrument som avses i artikel 1.

Om Luxemburg vägrar att bifalla en begäran från en medlemsstat i enlighet med punkt 1 måste det ange skälen till beslutet skriftligen.

AVDELNING V

SLUTBESTÄMMELSER

Artikel 24

Förklaringar

1. Varje medlemsstat skall, när den lämnar den underrättelse som avses i artikel 27.2, avge en förklaring i vilken den anger vilka myndigheter som, förutom de som anges i den Europeiska konventionen om inbördes rättshjälp i brottmål och Beneluxfördraget, är behöriga när det gäller tillämpningen av denna konvention och tillämpningen mellan medlemsstaterna av bestämmelserna om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål i de rättsakter som avses i artikel 1.1, särskilt med uppgift om

a) sådana behöriga administrativa myndigheter eller organ som avses i artikel 3.1, om det finns några sådana,

b) en eller flera centrala myndigheter för tillämpningen av artikel 6, samt de myndigheter som är behöriga att handlägga framställningar enligt artikel 6.8,

c) de polis- eller tullmyndigheter som är behöriga för tillämpningen av artikel 6.5, om det finns några sådana,

d) de administrativa myndigheter som är behöriga för tillämpningen av artikel 6.6, om det finns några sådana, och

e) den myndighet eller de myndigheter som är behörig (a) för tillämpningen av artiklarna 18—19 och artikel 20.1—20.4.

2. Förklaringar enligt punkt 1 kan när som helst ändras, helt eller delvis, enligt samma förfarande.

*Artikel 25***Reservationer**

Inga reservationer får göras mot den här konventionen, utom där det uttryckligen sägs i bestämmelserna att det är möjligt.

*Artikel 26***Territoriell tillämpning**

Denna konventions tillämpning på Gibraltar kommer att träda i kraft när den europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp har utsträckts till Gibraltar.

Förenade kungariket skall skriftligen meddela rådets ordförande när det önskar tillämpa konventionen på Kanalöarna och Isle of Man, efter det att den europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp har utsträckts till dessa territorier. Ett beslut om denna begäran skall fattas av rådet genom enhälligt beslut av medlemmarna.

*Artikel 27***Ikraftträdande**

1. Denna konvention skall antas av medlemsstaterna i enlighet med deras konstitutionella bestämmelser.

2. Medlemsstaterna skall underrätta generalsekreteraren för Europeiska unionens råd när de förfaranden som föreskrivs i författningen för antagande av denna konvention har slutförts.

3. Nittio dagar efter det att den underrättelse som avses i punkt 2 har lämnats av den åttonde stat, som såsom varande medlem i Europeiska unionen vid den tidpunkt när rådet antar akten om att upprätta denna konvention

fullgör denna formalitet, träder denna konvention i kraft i de åtta staterna i fråga.

4. En underrättelse av en medlemsstat efter mottagande av den åttonde underrättelsen enligt punkt 2 skall ha som verkan att denna konvention träder i kraft nittio dagar efter den underrättelsen mellan denna medlemsstat och de medlemsstater för vilka konventionen redan har trätt i kraft.

5. Innan denna konvention träder i kraft enligt punkt 3 får varje medlemsstat, i samband med den underrättelse som avses i punkt 2 eller vid varje annan tidpunkt därefter, förklara att konventionen skall gälla den medlemsstatens förbindelser med de medlemsstater som har lämnat samma förklaring. Sådana förklaringar skall börja gälla nittio dagar efter det att de har deponerats.

6. Denna konvention skall tillämpas på ömsesidig rättslig hjälp som inleds efter den dag då den träder i kraft eller börjar tillämpas enligt punkt 5 mellan medlemsstaterna i fråga.

*Artikel 28***Anslutning av nya medlemsstater**

1. Denna konvention är öppen för anslutning av varje stat som blir medlem i Europeiska unionen.

2. Texten till denna konvention, såsom den utarbetas av Europeiska unionens råd, skall äga giltighet på den anslutande medlemsstatens språk.

3. Anslutningsinstrumenten skall deponeras hos depositarien.

4. Denna konvention skall, i förhållande till varje stat som ansluter sig till den, träda i kraft nittio dagar efter det att staten har deponerat sitt anslutningsinstrument eller, om konventionen vid den tidpunkten ännu inte

har trätt i kraft, den dag när konventionen träder i kraft.

5. Om denna konvention ännu inte har trätt i kraft när en anslutande stat deponerar sitt anslutningsinstrument, skall artikel 27.5 tillämpas på denna stat.

Artikel 29

Ikraftträdande för Island och Norge

1. Utan att det påverkar artikel 8 i avtalet mellan Europeiska unionens råd och Republiken Island och Konungariket Norge om dessa båda staters associering till genomförandet, tillämpningen och utvecklingen av Schengenregelverket (associeringsavtalet) skall de bestämmelser till vilka det hänvisas i artikel 2.1, träda i kraft för Island och Norge 90 dagar efter det att rådet och kommissionen enligt artikel 8.2 i associeringsavtalet mottagit underrättelse om att Island och Norge uppfyllt de konstitutionella kraven, när det gäller deras ömsesidiga förbindelser med de medlemsstater för vilka konventionen redan har trätt i kraft enligt artikel 27.3 eller 27.4.

2. Om denna konvention träder i kraft för en medlemsstat efter det datum då de bestämmelser som det hänvisas till i artikel 2.1 har trätt i kraft för Island och Norge skall dessa bestämmelser vara tillämpliga även i de ömsesidiga förbindelserna mellan den medlemsstaten och Island och Norge.

3. De bestämmelser till vilka det hänvisas i artikel 2.1 skall i alla händelser inte vara bin-

dande för Island och Norge före det datum som skall fastställas enligt artikel 15.4 i associeringsavtalet.

4. Utan att det påverkar punkterna 1, 2 och 3 skall de bestämmelser som det hänvisas till i artikel 2.1 träda i kraft för Island och Norge senast det datum då denna konvention träder i kraft för den femtonde stat som är medlem i Europeiska unionen vid den tidpunkt då rådet antar den akt genom vilken konventionen upprättas.

Artikel 30

Depositarie

1. Generalsekreteraren för Europeiska unionens råd skall vara depositarie för denna konvention.

2. Depositarien skall i Europeiska gemenskapernas officiella tidning offentliggöra uppgifter om antagande och anslutning till konventionen, förklaringar och förbehåll samt alla andra underrättelser som rör denna konvention.

Som skedde i Bryssel den tjugonionde maj tjugohundra i ett enda exemplar på danska, engelska, finska, franska, grekiska, iriska, italienska, nederländska, portugisiska, spanska, svenska och tyska språken, varvid varje text äger samma giltighet, och detta exemplar skall deponeras i arkivet hos generalsekretariatet för Europeiska unionens råd. Generalsekreteraren skall överlämna en bestyrkt kopia därav till varje medlemsstat.

Rådets förklaring till artikel 10.9

När rådet överväger att anta ett sådant instrument som avses i artikel 10.9 skall rådet respektera medlemsstaternas skyldigheter enligt Europakonventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

Förenade kungarikets förklaring till artikel 20

Denna förklaring skall utgöra en överenskommen, integrerad del av konventionen
I Förenade kungariket skall artikel 20 tillämpas på beslut om avlyssning som har utfärdats av ministern till polisen eller tullen (HM Customs and Excise) om, i enlighet med den nationella lagstiftningen om avlyssning av teledeländan, det uttalade syftet med beslutet är att utreda allvarliga brott. Det skall även tillämpas på beslut som utfärdats till säkerhetstjänsten när den, i enlighet med den nationella lagstiftningen, bistår i en brottsutredning av det slag som anges i artikel 20.1 och som genomförs av polisen eller tullen.

Meddelande från Europeiska unionens råds generalsekreterare i enlighet med artikel 30.2 i konventionen, upprättad av rådet på grundval av artikel 34 i Fördraget om Europeiska unionen, om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål mellan Europeiska unionens medlemsstater

(2000/C 197/02)

I samband med undertecknandet den 29 maj 2000 av konventionen, upprättad av rådet på grundval av artikel 34 i Fördraget om Europeiska unionen, om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål mellan Europeiska unionens medlemsstater, avgav Storhertigdömet Luxemburg följande förklaring i enlighet med artikel 23.7 i konventionen:

"I enlighet med bestämmelserna i artikel 23 i den i Bryssel den 29 maj 2000 undertecknade konventionen, upprättad av rådet på grundval av artikel 34 i Fördraget om Europeiska unionen, om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål mellan Europeiska unionens medlemsstater (nedan kallad konventionen) förklarar Storhertigdömet Luxemburgs regering att när personuppgifter översänds till en annan medlemsstat från Storhertigdömet Luxemburg får i enlighet med konventionen Storhertigdömet Luxemburg, om inte annat följer av bestämmelserna i artikel 23.1 c i konventionen beträffande ett enskilt fall, kräva att personuppgifterna, om medlemsstaten inte har inhämtat den berörda personens samtycke, endast med föregående samtycke från Storhertigdömet Luxemburg används för de ändamål som avses i artikel 23.1 a och b i konventionen när det gäller förfaranden för vilka Storhertigdömet Luxemburg hade kunnat vägra eller begränsa överföringen eller användningen av personuppgifterna i enlighet med bestämmelserna i denna konvention eller i de instrument som avses i artikel 1 i konventionen.

Om Storhertigdömet Luxemburg för ett enskilt fall vägrar att bifalla en begäran om överföring från en medlemsstat i enlighet med bestämmelserna i punkt 1, kommer det att ange skälen till beslutet skriftligen."